Jessikka Aro

TROLII LUI PUTIN

RELATĂRI ADEVĂRATE DIN PRIMA LINIE
A RĂZBOIULUI INFORMAȚIONAL RUS

grey spot

LEBĂDA NEAGRĂ
the publishing house

Jessikka Aro

TROLII LUI PUTIN

RELATĂRI ADEVĂRATE DIN PRIMA LINIE A RĂZBOIULUI INFORMAȚIONAL RUS

grey spot

LEBĂDA NEAGRĂ
the publishing house

Jessikka Aro

TROLII LUI PUTIN

RELATĂRI ADEVĂRATE DIN PRIMA LINIE
A RĂZBOIULUI INFORMAȚIONAL RUS

grey spot

LEBĂDA NEAGRĂ
the publishing house

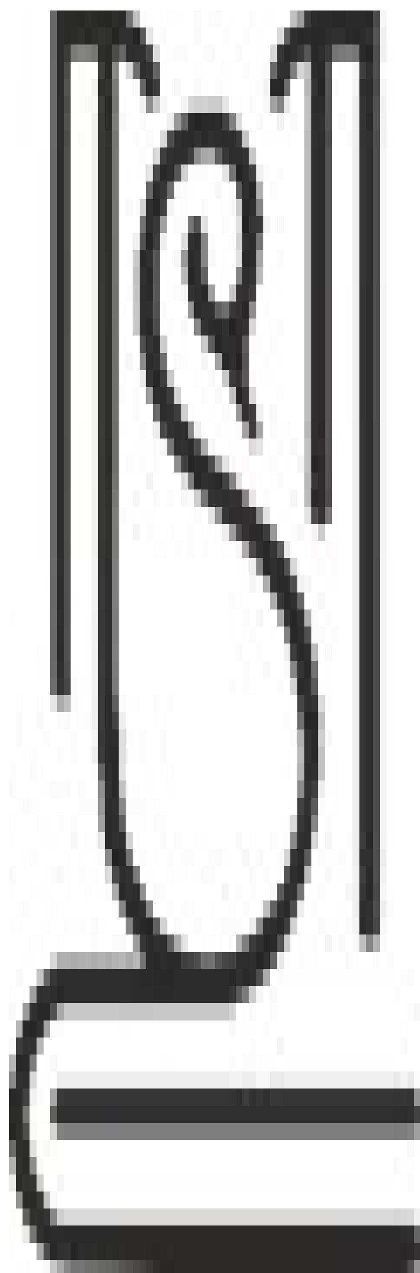
JESSIKKA ARO

TROLII LUI PUTIN

Relatări adevărate din prima linie a războiului informațional rus

Traducere în limba română
de Alexandra-Maria Vrînceanu

Lebăda Neagră
Iași, 2021

LEBĂDA NEAGRĂ

the publishing house

Titlu original: Putinin trollit. Tositarinoita Venäjän infosodan rintamalta.

Original edition published by Johnny Kniga publishers, 2019

Romanian edition published by agreement with Jessikka Aro and Elina Ahlback Literary Agency, Helsinki, Finland.

www.blackswanpublishing.ro

Editura Lebăda Neagră

Iași, B-dul Chimiei nr. 2, bl. C1, et. 2, ap. 22, 700391

ISBN ePub: 978-606-9682-18-0

ISBN PDF: 978-606-9682-17-3

ISBN print: 978-606-9682-16-6

Credit foto copertă: © iStock.com/NiseriN

JESSIKKA ARO (n. 1980) este o jurnalistă finlandeză de la Yleisradio, care în septembrie 2014 a început să investigheze Agenția de Cercetare pe Internet de la Sankt Petersburg, unde a intervievat angajații de la fabrica de troli care creează conturi online false și produc povestiri false. Nu după mult timp, ea însăși a devenit o victimă a activității trolilor. Deși hărțuirea la care a fost supusă a condus la condamnarea a trei persoane în octombrie 2018, atacurile împotriva sa au continuat să producă efecte. În 2019 a fost notificată că va primi Premiul Internațional „Femei Curajoase din întreaga lume" al Departamentului de Stat al SUA, dar nominalizarea a fost anulată chiar înainte de ceremonie. În ciuda faptului că Jessika Aro a cerut explicații prin intermediul avocatului său, Departamentul de Stat nu a lămurit nici până în prezent de ce nu i-a mai oferit premiul.

Dedic această carte femeilor puternice din familia mea.

Bunicii mele Mannuka. Micuță Lotta fiind, se uita la cer cu binoclul și veghea Finlanda.

Bunicii mele Hilja, care a fugit din Carelia din calea invadatorilor, dar nu le-a permis să îi invadeze și mintea.

Mamei mele Hilkka, atât de plină de iubire.

Surorii mele Pipsa, care e a supreme being.

Mătușilor mele Kaisu și Ritu, care ne arată cum trebuie folosită în Finlanda libertatea de exprimare.

CAPITOLUL 1

Fuga

Am fugit din țara mea natală, Finlanda, la finele lunii februarie 2017. Chiar înainte de a pleca, am făcut o prezentare despre pericolele propagandei rusești și despre știrile false la sediul Consiliului Național Finlandez al Poliției din Helsinki.

Când eram elevă, ni s-a spus la școală că Finlanda se număra printre cele mai sigure țări din lume. Însă pentru mine, o jurnalistă obișnuită de la serviciul public de radiodifuziune Yle, dreptul de a trăi neatinsă în țara mea natală fusese grav compromis, pur și simplu din cauza meseriei mele.

Până la momentul când am fost nevoită să plec în străinătate, fusesem vizată în mod sistematic de amenințări cu moartea și de articole pline de obscenități timp de doi ani și jumătate. Site-urile pline de vorbe de ură i-au spălat într-atât pe creier pe cei care îmi erau prieteni, încât mi-au devenit dușmani.

Diverse articole online, anonime, au încercat să mă facă să par o infractoare, o mincinoasă și o persoană bolnavă psihic. Tot felul de necunoscuți mi-au sugerat metode prin care să mă sinucid: astfel, un individ mi-a propus să mă spânzur, în timp ce altul mi-a recomandat o sinucidere rusească, adică cineva să mă împingă sub roțile metroului, iar treaba să fie prezentată de o asemenea manieră, încât să pară alegerea mea.

O a treia persoană își exprima dorința ca cineva să îi tragă nenorocitei un glonț în cap, în stil rusesc. Ori de câte ori îmi deschideam laptopul sau aruncam o privire la ecranul telefonului, eram nevoită să citesc fanteziile altora cu moartea mea, care mă bombardau una după alta.

Violența psihologică purta marca arhitecților din spatele propagandei de la Kremlin. Mă temeam că, în orice moment, urma să ajungă din mediul

online în lumea reală.

***

Devenisem ținta influențelor ostile dintr-un singur motiv. Eram jurnalist și mă preocupa investigarea modului în care propaganda de pe rețelele sociale rusești acționa transfrontalier, în Finlanda.

Aveam 33 de ani în septembrie 2014, când mi-am lansat investigația despre trolii care răspândeau propaganda rusească și care, mai apoi, urma să ajungă cunoscută în întreaga lume. Viața mea era liniștită și visam să-mi întemeiez o familie. Nu aveam dușmani, iar pentru criminalii în serie ori membrii grupurilor extremiste nu prezentam niciun interes.

În calitate de jurnalist, eram specializată pe fosta Uniune Sovietică, propagandă și grupuri extremiste. Pe la începutul carierei mele locuisem în Rusia și, pe parcursul domniei președintelui Vladimir Putin, urmărisem presiunea exercitată asupra jurnaliștilor ruși, dar și actele de violență și crimele săvârșite. Reporterii care investigau fărădelegile comise de regim, riscându-și astfel viața, erau idolii mei din punct de vedere profesional.

Mai înainte de aceasta, investigasem recrutarea jihadiștilor pe rețelele sociale, precum și criminalitatea organizată.

Dar abia atunci când am început să investighez cea mai recentă unealtă folosită de Kremlin în războiul informațional din străinătate s-a declanșat o campanie de ură îndreptată împotriva mea, pe care experții în materie de securitate o descriu drept având un caracter excepțional.

Hărțuitorii urmăreau să mă epuizeze din punct de vedere psihologic. Astfel, aceștia voiau ca eu să decid să mă protejez și să încetez să mai investighez operațiunile ruse, precum și să mă abțin din a discuta public despre acestea.

De-a lungul parcursului meu profesional mă obișnuisem cu materialele șocante și violente, căci făcusem reportaje despre războaie, despre dezastre naturale ori aviatice, precum și despre infracțiuni privind drepturile omului.

Însă nimic din cariera mea nu mă pregătise pentru situația în care a trebuit să parcurg mii de meme, grupuri de discuție, poze și materiale video defăimătoare (și a căror răspândire era de necontrolat) – toate fiind despre mine.

Înainte de a părăsi Finlanda, am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a pune capăt hărțuirii la care eram supusă, sau măcar pentru a-i limita impactul covârșitor asupra mea și a activității mele profesionale. Am semnalat Facebook, Twitter și YouTube existența unor conturi care încălcau standardele comunitare ale serviciilor respective prin faptul că mă asaltau cu amenințări și postări calomnioase.

Potrivit răspunsurilor automate primite din partea companiilor respective, conținutul nu reprezintă o încălcare a standardelor noastre comunitare. Aceasta în pofida faptului că era clar ca lumina zilei faptul că acele conținuturi încălcau atât standardele lor, cât și legile finlandeze. Acești giganți mass-media erau bucuroși să își ofere serviciile drept platforme pentru ceea ce reprezenta, în esență, o propagandă sponsorizată de stat.

Le-am solicitat ajutor funcționarilor finlandezi în materie de securitate și le-am cerut să ia măsuri în repetate rânduri. Mi-am vărsat năduful în fața unui agent de poliție, care mi-a spus că legislația nu conține prevederi menite să împiedice preventiv infracțiunile sau să îi oprească pe infractori. Singura opțiune la care puteam apela era aceea de a depune plângeri penale, urmând să treacă ani buni până ce s-ar fi finalizat procesele.

Bănuiam că nici măcar condamnările nu ar fi garantat împiedicarea infracțiunilor respective; din nefericire, aveam mare dreptate.

Pe măsură ce poliția a demarat anchetele, agenții de poliție au devenit, la rândul lor, ținta calomniilor și a articolelor obscene publicate în mediul online. Au fost publicate documente confidențiale ale organelor polițienești însă, pe parcursul anchetei, site-urile online de știri false m-au acuzat pe mine că eram responsabilă pentru anchetă și i-au instigat și pe alți troli și hackeri furioși să mă atace online.

Propagandiștii din mediul online se folosesc cu dibăcie de legile și de sistemele juridice occidentale, care nu sunt actualizate într-o măsură

suficientă pentru a răspunde nevoilor generate de răspândirea în mod organizat a urii pe Internet.

Am încercat să fac lobby pe lângă Parlamentul finlandez, precum și pe lângă cel britanic și american și am propus modificări legislative în vederea combaterii războiului informațional rus într-un mod mai eficient. Drept urmare, mi s-au adus din nou abuzuri și ocări.

Având în vedere faptul că nici eu, nici poliția nu am reușit să punem capăt persecuției care îmi afecta grav capacitatea de activa în calitate de jurnalist, am încercat să îi tratez „simptomele”: mi-am dotat locuința cu dispozitive de securitate.

Din punct de vedere legal, persoanele care se ocupau de situația în care mă aflam erau angajatorul meu, și anume serviciul public finlandez de radiodifuziune Yleisradio și poliția. Este răspunderea angajatorului să își protejeze angajații, iar poliția este responsabilă de soluționarea infracțiunilor.

Eu am avut încredere în ambele instituții. Am crezut că, într-o bună zi, operatorii „uzinei” infracționale create împotriva mea vor fi trași la răspundere, iar impactul unei întregi serii de infracțiuni asupra bunăstării mele și a condițiilor în care îmi desfășuram activitatea profesională va fi redus la minim. Până atunci, tot ceea ce trebuia să fac era să am grijă de mine.

Însă timpul a trecut… Nimic nu i-a stat în cale bandei mafiote și răzbunătoare de internauți, a cărei misiune era să-mi distrugă credibilitatea, statutul profesional și viața. Sistemele de alarmă și măsurile de siguranță din locuința mea nu m-au apărat de campania online de discreditare, care reușise să atragă mii de oameni obișnuiți.

Rămăsesem, astfel, cu două opțiuni: fie continuam să investighez războiul informațional rus și să educ oamenii, fiind, totodată, ținta hărțuirii și a altor infracțiuni, fie încetam să investighez subiectul, retrăgându-mă din viața publică și, cel mai probabil, rămânând singură.

Am înțeles atunci că cei care se aflau în spatele linșării mele mă manipulau pentru a se asigura că aleg cea din urmă opțiune. Din respect față de meseria de jurnalist și față de țara mea natală am ales prima opțiune.

Dacă încetam să fac reportaje, asta însemna încălcarea codului de etică jurnalistică. Potrivit codului, trebuie respinse orice tentative de influență din exterior. Altfel spus, nu este permis să li se acorde puterea decizională jurnalistică celor din afara redacției.

În cazul în care cedam, încălcam promisiunea făcută publicului, întrucât este datoria jurnalistului să le transmită informații cititorilor, ascultătorilor și telespectatorilor. Dacă teama mă făcea să mă opresc, asta însemna că nu mai investigam trolii de la Kremlin și știrile false, refuzându-i, astfel, publicului dreptul de a primi informațiile. Acest drept este garantat prin Declarația Universală a Drepturilor Omului și este consacrat în constituțiile multor țări.

Aflasem că dezinformarea de pe rețelele sociale rusești amenința discuțiile civice și securitatea națională în mai multe țări, așa că am avertizat publicul cu privire la ambiția Kremlinului de a manipula atmosfera politică în avantajul său.

I-am prevenit, spunându-le că cei de la Kremlin profitau de rețelele de socializare pentru a se amesteca în treburile Occidentului.

Evenimentele care s-au desfășurat după avertismentele mele au demonstrat că am avut dreptate: în 2016, fabricile rusești de troli de pe rețelele sociale au atacat alegerile prezidențiale din SUA și referendumul din Marea Britanie, privind părăsirea Uniunii Europene, au promovat independența Cataloniei față de Spania și au alimentat actele de violență din Franța, care au avut loc în timpul protestelor organizate de mișcarea vestelor galbene.

Mai mult, am primit continuu reacții recunoscătoare ca urmare a muncii depuse. Munca mea de documentare era citată la scară largă. Elevi, jurnaliști, diplomați și experți cibernetici și în materie de securitate mi-au apreciat munca de investigație. Am fost invitată la diverse conferințe în întreaga lume și am dat interviuri pentru mass-media.

Cu toate acestea, ori de câte ori mergeam pe stradă în Finlanda, simțeam sabia lui Damocles cum îmi atârnă deasupra creștetului. Potrivit studiilor, conținutul plin de ură instigă la acțiuni pe măsură.

Mă temeam că un consumator de știri false, care mai e și instabil psihic, ar putea fi stârnit într-atât încât să mă atace fizic. Poliția a realizat o evaluare a amenințărilor și a ajuns la aceeași concluzie și anume că, în Finlanda, eram vizată de acte impulsive de violență dacă mă aflam în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit.

Cu toate acestea, atunci când mă deplasam în străinătate, unde nu mă știa nimeni, mă simțeam în siguranță.

Finlanda încă se număra printre cele mai sigure și libere țări din lume în ceea ce privește mass-media, însă nu și pentru mine.

Din cauza faptului că doream să continui să îmi desfășor activitatea, să scriu această carte, să împărtășesc informații și să educ oamenii – și să-mi duc traiul obișnuit, plictisitor și privat, cel mai mare vis al meu fiind acela de a rămâne însărcinată și de a deveni mamă – a trebuit să plec din Finlanda.

Am donat lucrurile de care nu mai aveam nevoie, mi-am împachetat totul, am închiriat casa și mi-am rezervat un bilet de avion dus, departe de Helsinki.

În ziua emigrației mele, la sfârșitul lunii februarie 2017, mi-am terminat prezentarea de la sediul Consiliului Național Finlandez al Poliției și am anunțat că urma să plec pentru a putea duce o viață normală. Seppo Kolehmainen, șeful poliției finlandeze, mi-a strâns mâna și mi-a urat drum bun.

Două ore mai târziu m-am îmbarcat în avion. Nu știam dacă urma să mi se acorde un permis de muncă și de ședere în noua mea țară, însă speram că mutarea îmi va readuce libertatea și, pentru asta, eram dispusă să plătesc oricât.

Am plâns pe toată durata zborului.

Abia mai târziu mi-am dat seama de esența genială a torturii prin intermediul Internetului: nu puteam scăpa nici de infracțiunile comise în mediul online, nici de impactul produs de acestea doar prin trecerea frontierelor fizice dintre state.

Infracțiunile erau instigate online. Nu există granițe între țări în mediul online, astfel că impactul lor devastator s-a extins și asupra noii mele țări.

Faptul că am schimbat țara nu mi-a redat libertatea. Totuși, măcar mă simțeam în siguranță din punct de vedere fizic și puteam să dau curs chemării mele.

TÂLHARUL SATULUI

Înainte să ajung în vizorul armatei internaționale de troli pe care o comandă Putin, viața mea era serenă.

Eram întru totul devotată muncii mele și mă ocupam atât de știri naționale, cât și internaționale. Am luat parte la crearea unui nou proiect pe rețelele sociale, numit „Yle Kioski”, pentru a viza acel segment al populației care nu era interesat de reportajele tradiționale realizate de Yleisradio, serviciul public finlandez de radiodifuziune.

Îmi doream să îi aduc informații relevante publicului meu. În calitate de jurnalist finlandez, eram privilegiată: beneficiam din plin de anumite libertăți, la care majoritatea jurnaliștilor din lume pot doar să viseze.

În Finlanda, codurile penale și dreptul muncii, normele stricte de etică jurnalistică, precum și autoreglementarea mass-media ne ofereau un mediu sigur pentru a ne publica reportajele.

Sau cel puțin așa am crezut…

Încă din 2013, făcusem reportaje despre revoltele cetățenilor din Ucraina împotriva președintelui ucrainean corupt Viktor Ianukovici.

Pe măsură ce în Ucraina tot începeau să apară așa-zișii „separatiști” pro-Kremlin și să preia controlul asupra posturilor de televiziune și a clădirilor administrative, în primăvara anului 2014, pentru mine, în calitate de filtru educat prin care treceau informațiile, a devenit dificil să transmit informații confirmate și reale.

Situația a fost prezentată în mod neclar de mass-media rusească și de diverse site-uri dubioase, care vehiculau acuzații cum că Ucraina era agresorul, precum și ideea că țara suferea de pe urma unui conflict intern.

Înainte de acestea, făcusem un reportaj despre un alt conflict contaminat în mod specific de propagandă, și anume războiul de cinci zile dintre Rusia și Georgia din 2008. Însă în Ucraina, în 2014, numărul campaniilor internaționale de informații false și al celor lansate pe rețelele de socializare era halucinant.

Fusesem mereu intrigată de conceptele de influență ostilă non-militară, operațiuni psihologice și propagandă care vizează civilii.

Germania Nazistă și Uniunea Sovietică au arătat lumii cât de rapid poate conducerea politică să preia controlul asupra minților oamenilor și să-i transforme în slugi loiale regimului.

Pentru a-și putea menține puterea și a-și îndeplini ambițiile politice, dictatorul nu trebuia decât să preia controlul asupra mass-media libere și să o transforme într-o portavoce a regimului – treptat ori cu forța.

Din punct de vedere istoric, una dintre cele mai eficiente metode ale propagandei de război era dezumanizarea inamicului, prezentându-l drept o creatură inumană monstruoasă.

Odată demonizat dușmanul, războiul împotriva sa este justificat, iar soldații sunt motivați să lupte pentru o cauză aparent legitimă.

Neuroștiința ne arată de ce e eficientă dezumanizarea: creierul uman este structurat în așa fel încât să separe și, astfel, să discrimineze. Limbajul rasist și imaginile ostile despre evrei, musulmani ori ucraineni, de pildă, evocă imagini mentale puternice și alimentează discriminarea.

De exemplu, înclinația creierului spre discriminare a fost prezentată într-un studiu realizat în Statele Unite în 2016: subiecții testați au evaluat poze cu oameni ai străzii și erau predispuși să îi catalogheze drept subumani.

Din punct de vedere istoric, demonizarea a dat naștere la genocide și crime împotriva omenirii, astfel că instigarea la ură împotriva minorităților sau a etniilor este interzisă în țările occidentale.

În 2014, mass-media, controlată de statul rus, prezentase Ucraina în mod sistematic drept o țară condusă de forțe malefice, de dușmani bine-cunoscuți tuturor din punct de vedere istoric, și anume fasciști și naziști. Potrivit spuselor Kremlinului, poporul ucrainean trebuia eliberat de sub imperiul forțelor naziste ale răului.

Unii soldați s-au înrolat în armată pentru a-i elibera pe ucraineni de sub dominația fascistă, însă au fost dezamăgiți, căci n-au găsit niciun fascist.

Pe măsură ce citeam teoriile conspirației diseminate pe Internet despre Ucraina, a început să mă preocupe războiul informațional rus, purtat împotriva întregii comunități internaționale.

În toamna lui 2014 i-am luat un interviu lui Andrei Illarionov, un fost consilier apropiat al lui Putin. Acesta a susținut o prezentare senzațională despre războiul informațional rus în cadrul unei conferințe de la Talinn.

Afirmând public faptul că Rusia nu mai era o democrație, Illarionov părăsise țara în 2005 și se mutase în Statele Unite pentru a deveni cercetător.

Fostul om din interior și consilierul lui Vladimir Putin în ceea ce privește politica economică a dat interviuri extrem de interesante despre activitățile desfășurate de Rusia în Ucraina pe parcursul anului 2014. De pildă, Illarionov a dezvăluit faptul că puterea de la Kremlin pusese la cale operațiunile desfășurate împotriva vecinilor săi, în urmă cu peste un deceniu.

În interviurile susținute, acesta a descris modul în care războiul informațional psihologic este predat atât în școli, în universități, cât și

funcționarilor obișnuiți, în Rusia zilelor noastre. Illarionov a povestit cum mass-media rusească nu este independentă, ci face parte din mașinăria condusă de regim, care asigură realizarea intereselor politice ale Kremlinului.

El a atras atenția asupra faptului că, în epoca digitală, este ieftin și eficient să distribui propagandă în mediul online, iar informațiile traversează granițele cât ai clipi.

Atunci când l-am întrebat de ce Kremlinul desfășoară acest război informațional, mi-a răspuns că există numeroase motive la baza demersului: Kremlinul voia să îi explice atât poporului rus, cât și altora, de ce duce războiul din Ucraina. În plus, voia să le arate tuturor „cine e șeful".

Însă mai era o explicație.

„Pentru Kremlin contează cel mai mult să demonstreze faptul că poate duce un război informațional. Aidoma tâlharului satului, Rusia vrea să îi arate lumii că poate să facă ce vrea", a mai spus Illarionov într-un interviu pe care l-am publicat prin angajatorul meu, serviciul public finlandez de radiodifuziune.

ARME MODERNE DE DISTRUGERE ÎN MASĂ

Regimul rus mobilizase un nou front în ceea ce privește războiul său informațional: erau vizate atât persoanele de pe teritoriul statului rus, cât și cei din afara granițelor.

La Sankt Petersburg, aflat la mai puțin de 400 de km, parcurși cu mașina, de capitala finlandeză Helsinki, o agenție scornea minciuni și denaturări ale faptelor și le posta pe rețelele sociale.

O așa-numită „fabrică de troli" din Rusia fusese deja expusă în 2013. Mai mulți jurnaliști independenți și curajoși se infiltraseră în cadrul agenției

respective și lucraseră acolo în calitate de „troli” (cum își spuneau lucrătorii de la fabrica de propagandă), publicându-și mai apoi descoperirile.

Trolii primeau lunar salarii pentru a se preface că sunt cetățeni adevărați, care își exprimau opiniile pe rețelele de socializare. Aceștia își creau și actualizau profiluri false, bombardau sfera rețelelor sociale cu diverse comentarii de laudă la adresa președintelui rus Vladimir Putin și ridiculizau atât personalitățile rusești din opoziție, cât și pe cele din Statele Unite.

Conturile de e-mail ale angajaților și superiorilor de la fabrica de troli fuseseră sparte și făcute publice.

Potrivit unui document strategic obținut de site-ul de știri Buzzfeed, obiectivul agenției era acela de a modifica ponderea dintre comentariile pro și contra Rusiei din mediul online. Din punct de vedere practic, misiunea fanilor plătiți ai lui Putin era aceea de a manipula pe oricine discuta despre Rusia online.

În Finlanda, trolii aveau deja o ascensiune înfloritoare. În vara lui 2014, i-am luat un interviu despre conceptul de război hibrid lui Jarno Limnéll, un expert finlandez în materie de securitate cibernetică, acesta aflându-se la Universitatea Aalto în calitate de profesor invitat. Limnéll mi-a spus că trolii ruși de pe Twitter atacau și comentau informațiile pe care le posta acesta.

Întrucât Carl Haglund, ministrul finlandez al Apărării, a vorbit public despre influența exercitată de Rusia în mediul online și a declarat că primise sute de mesaje anonime denaturante la postările sale de pe Facebook și Twitter privind Ucraina, am realizat că liderii de opinie finlandezi importanți erau atacați de Rusia.

M-a îngrijorat posibila amenințare pe care o prezenta armata de admiratori falși ai lui Putin pentru publicul larg. Fără să știe, multă lume putea urmări, distribui și citi materiale și, astfel, putea fi influențată de informații ce proveneau de la fabrica de troli din Sankt Petersburg sau de la agenții care răspândeau materiale asemănătoare de propagandă de prin alte părți ale Rusiei.

Doctrina militară a Kremlinului este dedicată protejării intereselor Rusiei cu privire la spațiul informațional. În opinia mea, acest lucru punea în pericol dreptul fundamental al cetățenilor de rând, și anume libertatea de exprimare, care include dreptul la informații concrete.

Rusa este limba maternă a peste 70 000 de oameni din Finlanda, iar eu consider că mai ales opiniile acestora riscau să fie manipulate. Dar cine știe? Poate că trolii îi manipulau și pe alții.

Voiam să obțin informații detaliate despre tehnicile folosite de troli.

Rețelele de socializare reprezintă un mediu propice pentru desfășurarea operațiunilor de influențare. După cum s-a demonstrat prin cercetări, creierele oamenilor nu filtrează conținutul de pe rețelele de socializare într-un mod foarte critic. Conținuturile abile de pe astfel de rețele sunt menite să incite, să stârnească emoții, să dea dependență și, astfel, sunt perfecte pentru operațiunile psihologice sponsorizate de stat.

Diversele caracteristici ale rețelelor de socializare se încadrează foarte bine în tiparul vizatde operațiunile internaționale de propagandă. Chiar dacă, aparent, nu are nicio legătură cu Kremlinul, orice utilizator poate să își creeze propria rețea de roboți sau o „fermă” de conturi private de hărțuire pe Facebook și pe Twitter și asta fără costuri prea mari.

În mâinile tehnologilor politici ruși dornici să influențeze atât populațiile de pe teritoriul Rusiei, cât și pe cele aflate dincolo de granițe, Facebook, Twitter și YouTube păreau a fi arme psihologice de distrugere în masă.

Acest nou fenomen trebuia investigat.

Am vrut să investighez chestiunea prin colaborare cu utilizatorii finlandezi de Internet. Am apelat, astfel, la o metodă jurnalistică de bază: le-am adresat întrebări oamenilor.

În primul meu articol am descris modul de operare al armatei ruse de troli și le-am cerut oamenilor să împărtășească din informațiile și experiențele lor în ceea ce privește profilurile anonime ori false care distribuie propagandă rusească agresivă în mediul online.

Întrucât voiam să aflu mai exact modul în care trolii îi afectaseră pe oamenii obișnuiți, i-am încurajat pe membrii publicului să îmi spună cum reacționaseră la internauții propagandiști. Știind că Finlanda încă suferea de pe urma unei moșteniri rămase din vremea Uniunii Sovietice, cunoscută sub numele de „finlandizare”, și anume autocenzura oficială și împăcarea Kremlinului pentru a asigura schimburile comerciale și a menține pacea în vecinătate, m-am așteptat ca proiectul meu să dea naștere unor critici.

M-am pregătit de reacții din partea extremiștilor, comuniștilor, amatorilor de teorii ale conspirației și a celor care îl lingușesc pe Putin și mi-am publicat articolul în septembrie 2014. Cu toate acestea, nu eram pregătită pentru posibilitatea ca, de îndată ce articolul meu, externalizat către public, urma să ajungă la urechile agenților de influență ai Kremlinului, viața mea, așa cum o știam, să se încheie.

SECRET BIUNIVOC

Când mi-a fost publicat articolul, întreg programul de lucru și timpul liber mi-au fost ocupate brusc de urmărirea operațiunilor intense desfășurate pe rețelele de socializare împotriva mea și a proiectului meu.

Canalele mele de comunicare, atât conturile de pe rețelele de socializare, cât și cele profesionale, au intrat în colaps. Am primit mesaje pe telefon, apeluri și e-mailuri de amenințare din Rusia, Kazahstan și de prin alte țări unde se vorbește rusa.

Mesajele anonime, scrise în rusă sau într-o engleză stricată, mă acuzau de tot felul de infracțiuni și mi se spunea că ar trebui să fiu aruncată în închisoare.

Cineva m-a sunat de pe un număr înregistrat în Ucraina și a pus sunetul unei împușcături. Nici mie, nici altora din Finlanda nu ni se mai întâmplase niciodată așa ceva. La patru zile după publicarea articolului, i-am semnalat toate acestea șefului meu. El a decis că ar trebui să luăm legătura cu departamentul de securitate al Yleisradio.

Când am investigat mesajele pline de ură mai îndeaproape, am constatat că fuseseră generate de un fenomen foarte serios.

Angajatul comisiei de experți a lui Vladimir Putin de la Kremlin, un propagandist internațional și cetățean finlandez pe nume Johan Bäckman, a distribuit afirmații false despre mine pe site-urile rusești de știri false.

La momentul desfășurării evenimentelor respective, Bäckman era angajat în cadrul comisiei de experți în materie de politici a administrației Putin, numită Institutul Rus de Studii Strategice (RISS), cu sediul la Moscova. Conform afirmațiilor publice ale institutului, acesta elaborează „recomandări și materiale analitice atât pentru președintele rus, cât și pentru Guvern și Parlament”.

Superiorii lui Bäckman de la institut sunt foști ofițeri KGB, în prezent agenți ai serviciilor de securitate ruse și sunt numiți în funcție de însuși președintele Putin. În 2014, superiorul lui Bäckman și directorul institutului era Leonid Reșetnikov, general-locotenent în cadrul Serviciului Rus de Informații Externe (SVR).

Înainte de acestea, tot în 2014, Bäckman organizase o conferință în Finlanda, acționând în calitate de reprezentant al Institutului Rus de Informații Strategice și dăduse un interviu ziarului Aamulehti, cu sediul la Tampere.

Acum, acesta mințea public pe site-urile rusești de știri false și susținea că eu adunam o bază de date ilegală cu susținătorii lui Putin din Finlanda – o listă cu oameni adevărați –, pe care urma, chipurile, să o trimit în Statele Unite și, astfel, să dau naștere la discriminări împotriva rușilor care trăiau în Finlanda.

Mai mult, Bäckman susținea că eram un ajutor celebru al NATO, cooperam cu serviciile speciale americano-baltice și aveam legături cu serviciile de securitate estone Kapo.

De fapt, Bäckman, angajat la departamentul de relații cu publicul din cadrul serviciilor de securitate ale lui Putin, mă acuza pe mine că desfășuram activități infracționale. Astfel, datorită lui, am ajuns eu să aflu despre

tehnica de presiune preluată din vremea regimului sovietic și utilizată împotriva vocilor critice: campaniile de defăimare.

Articolele rusești erau atât de asemănătoare între ele, încât Bäckman părea să fi trimis un comunicat de presă întregii mass-media. Jurnaliști de la aproximativ zece site-uri diferite de știri false păreau să fi dat copy-paste la declarația lui Bäckman sau la anumite părți din aceasta și să le fi introdus în propriile articole. Nu se ofereau niciun fel de dovezi în sprijinul afirmațiilor făcute la adresa mea.

Unele articole nu conțineau numele autorului, însă, cu toate acestea, erau luate de bune la scară largă. Cea mai gravă problemă a fost faptul că erau incluse adresa mea de e-mail și numărul meu de telefon, astfel că nenumărate persoane instigate de minciunile din articole au avut mijloacele necesare pentru a mă hărțui în mod direct.

Așa am aflat într-un mod profund personal de ce dezinformarea din mediul digital nu e doar un obstacol abstract între realitate și conștiința colectivă. Pe măsură ce încercam să găsesc răspuns la revolta publicului, am simțit pe propria piele cum este utilizată dezinformarea cu succes și în mod strategic pentru a-i împinge pe oameni la acțiuni ostile.

Însă campania desfășurată în limba rusă și menită să mă împroaște cu noroi era doar începutul. Johan Bäckman a dobândit notorietate pe plan internațional pentru că a înșelat publicul și a răspândit minciunile Kremlinului. Acesta nu se sfiește să posteze fotografii cu el alături de demnitari de la Moscova și de membri ai Parlamentului rus, Duma.

Numeroase posturi mass-media controlate de statul rus îi iau adesea interviuri lui Bäckman. Într-unul dintre cele mai celebre interviuri ale sale pentru postul numit RT, un post internațional de propagandă finanțat de statul rus, el a declarat că ucigașul Annei Politkovskaia, jurnalista rusă de investigații care critica regimul, asasinată la Moscova în 2006, a fost mass-media occidentală.

În Rusia, Bäckman a primit numeroase premii prestigioase. Acesta se deplasează adesea în turnee prin Rusia și în peninsula Crimeea anexată Rusiei și îi instruiește pe soldați, pe funcționari și publicul cu privire la ceea

ce angajatorul său numește intenționat „războiul hibrid occidental împotriva Rusiei”.

Potrivit spuselor lui Bäckman și în conformitate cu declarațiile angajatorului său, Institutul Rus de Studii Strategice (RISS), Rusia este ținta războiului informațional rusofob desfășurat de Occident. Acest mesaj a pătruns în Rusia în mod eficient: potrivit organizației nonguvernamentale de cercetare sociologică Levada Center, 80% dintre cetățenii ruși consideră că țara lor este ținta unui război informațional declarat de Occident. Acesta mai susține și că jurnaliștii occidentali sunt agenți de propagandă ai NATO.

În 2014, Bäckman s-a autointitulat „reprezentantul” finlandez al statului inexistent Republica Populară Donețk, regiunea din estul Ucrainei ocupată de Rusia.

Un alt cetățean finlandez, Petri Viljakainen, care a plecat în estul Ucrainei pentru a lupta de partea rușilor, a declarat presei finlandeze că Bäckman i-a achitat cheltuielile de deplasare și i-a făcut rost de viză pentru a merge în zona de conflict. În Ucraina, Bäckman este considerat un susținător al teroriștilor. La începutul anului 2019, guvernul ucrainean le-a interzis atât lui Bäckman, cât și altor trei extremiști finlandezi pro-Kremlin să intre în țară.

De asemenea, Bäckman a organizat așa-numite „vizite turistice” în regiunile capturate de Rusia care erau, de fapt, excursii cu scopul de spălare a creierilor participanților și își prezintă aventurile de război pe pământ rusesc pe canalul său de YouTube.

Estonia îi refuzase intrarea pe teritoriul țării, deoarece se pare că acesta alimentase conflictele pro-Kremlin în timpul evenimentelor generate de mutarea soldatului de bronz din 2007. Mai mult, fusese arestat la Moscova pentru că organiza proteste în spațiul public. La Moscova, acesta a instigat proteste împotriva ambasadei norvegiene, spunând că Norvegia e „țara lui Breivik”. Împreună cu soția lui Viktor Bout, un traficant internațional de arme notoriu care a fost găsit vinovat de trafic ilegal de arme și condamnat la 25 de ani de închisoare, Bäckman a făcut grevă în fața Consulatului General american de la Sankt Petersburg.

Până nu demult, Bäckman a fost reprezentant al unei „organizații cetățenești”, având conducere rusească, numită „World Without Nazism” („O lume fără nazism”), tot el fiind cel care a fondat filiala finlandeză, „Finlanda fără fascism”. În mod înșelător, organizația susține că este gratuită și se ocupă de drepturile omului, însă serviciile estone de informații au demascat asociația drept operațiune de propagandă rusească, specializată pe acțiuni de distrugere a reputației, numite de asemenea și campanii de denigrare împotriva persoanelor.

Acesta nici măcar nu încearcă să își ascundă legăturile cu Rusia și nici relațiile de cooperare cu cei de la Kremlin. Bäckman a recunoscut public faptul că este plătit de organizația rusească și că dorește să primească în continuare bani.

Pe scurt, cea mai bună descriere pe care o putem atribui activităților desfășurate de Bäckman este aceea a unui agent de influență internațional al serviciilor secrete ruse loiale Kremlinului.

Bäckman se prezintă intenționat drept prostul satului simpatizant al Kremlinului, „care nu ar trebui luat în serios”. Totodată, el a depus zeci de plângeri penale inventate împotriva jurnaliștilor și a cercetătorilor care scriu și vorbesc despre Rusia într-un mod faptic. Printre altele, Bäckman îi acuză pe aceștia că îi torturează pe ruși. Însă analizarea anchetelor penale, indiferent dacă acestea au sau nu vreun temei, le consumă jurnaliștilor și cercetătorilor timpul de lucru și energia alocate.

Per total, Bäckman a reușit să creeze o atmosferă încărcată de frică în Finlanda. În unele redacții finlandeze, toate reportajele care îl privesc pe Bäckman și relațiile sale au fost sistate de mult timp. Numeroși redactori-șefi consideră că este mai ușor să nu facă reportaje despre activitățile lui Bäckman decât să scrie despre acestea, iar mai apoi să fie nevoiți să aloce resurse pentru a răspunde solicitărilor sale de corecturi, plângerilor penale și eventualelor campanii de denigrare. Un jurnalist bine informat l-a numit pe Johan Bäckman „o fabrică de troli condusă de un singur om”.

Chiar și oficialii au evitat discuțiile publice referitoare la activitățile desfășurate de Bäckman. Astfel, acesta a reușit să își continue promovarea sinistră a agresiunilor instrumentate de Kremlin, întâlnindu-se pe ascuns cu

diverși politicieni finlandezi și internaționali și susținând extremiști, totodată fiind aproape complet neatins de mass-media. Tabloidul Ilta-Sanomat și Arja Paananen, o jurnalistă expertă de la această publicație, se numără printre puținii care urmăresc îndeaproape activitățile lui Bäckman, fapt pentru care aceasta a devenit ținta unor hărțuiri din partea sa.

În 2014, Bäckman m-a atacat pe mine din motive pur profesionale: organizațiile rusești pe care le reprezenta el răspândeau propagandă rusească și îi manipulau pe oameni pe rețelele sociale, pe când eu lucram să demasc aceste lucruri. Articolul meu pe tema trolilor Kremlinului infiltrați pe rețelele de socializare punea în pericol misiunile și succesul angajatorilor săi.

De îndată ce Bäckman a început să mă denigreze, l-am sunat și l-am întrebat de ce răspândește minciuni despre mine. Mi-a răspuns că e vorba de „chestiuni politice”. Când i-am cerut să elaboreze mai exact „chestiuni politice în numele și împotriva cui?”, mi-a închis în nas și a continuat operațiunile de influență în mediul online.

Pe parcursul următorului an și jumătate, i-am cerut de cel puțin 10 ori să corecteze știrile false despre mine. Tot de atâtea ori a și refuzat. În schimb, m-a bombardat cu mesaje în privat. M-a manipulat, m-a luat în râs, uneori mi-a făcut complimente cu scopul de a mă flata, m-a invitat la conferințele sale de la Moscova, Sankt Petersburg și din Crimeea și a pus presiuni asupra mea să divulg informații personale.

Ba chiar s-a și lăudat în fața întregii mass-media rusești că el coordonează reportajele privind uciderea unei femei și m-a invitat să îi urmăresc activitatea. I-am refuzat oferta, însă am urmărit online cum un caz izolat de omor din partea de est a orașului Helsinki a pătruns în mass-media controlată de Kremlin, fiind complet falsificat. Preluând cuvintele lui Bäckman, mass-media rusească a anunțat că, în Finlanda, „partidul primului ministru comisese o crimă politică și rusofobă”.

Nimic nu este sfânt pentru Bäckman. Acesta s-a folosit în mod cinic de moartea unei persoane fizice și de o tragedie pentru a alimenta propaganda antifinlandeză din Rusia și a publicat numele victimei pe mai multe platforme. În mod clar Bäckman nu se ferește să ascundă faptul că îi face

plăcere să se bucure de puterea și de statutul conferite de mass-media rusească. Faptul că apare în mass-media în repetate rânduri și că se bucură de o expunere remarcabilă în Rusia ne demonstrează că, în timpul mandatului președintelui Putin, doar lachei ai Kremlinului precum Bäckman se bucură de vizibilitate la scară largă.

În perioada 2014-2016, acest angajat al serviciilor de securitate ale lui Putin a încercat să îmi frângă aripile. Bäckman mi-a cerut insistent și a apelat la lingușeli pentru a mă determina să accept să ne întâlnim față în față. A încercat să mă convingă și mi-a sugerat că situația în care mă aflam se putea îmbunătăți considerabil doar dacă acceptam să ne întâlnim. Mi-a promis că, dacă ne întâlnim, va înceta să posteze despre mine pe rețelele sociale. Mai mult, mi-a spus că întâlnirea noastră va fi secretă.

Faptul că îmi propunea să ne întâlnim în secret îmi demonstra că era conștient de caracterul nelegitim al operațiunii sale. În același timp, și-a dezvăluit planul și tactica: apropiindu-se de mine, voia să se amestece în activitatea mea profesională. Mesajele sale insinuau că, mai exact, cercetările mele cu privire la trolii de la Kremlin îl deranjau și voia să îmi pună bețe în roate.

Mă treceau fiorii numai când mă gândeam la ceilalți membri influenți ai societății pe care îi abordase și mă întrebam pe care dintre aceștia îi avea la mână.

Minciunile repetitive și lipsite de scrupule pe care Bäckman le spunea despre mine îmi demonstrau că este un maestru al jocurilor psihologice. Dacă m-aș fi întâlnit cu el, ar fi încercat să mă forțeze să cooperez cu el sau să mă compromită în așa fel încât să îmi pună în pericol cariera.

Desigur că i-am respins toate propunerile de a ne întâlni și am refuzat să răspund la mesajele sale online, de manipulare, ori i-am cerut să corecteze acuzațiile false pe care le răspândea în ceea ce mă privește. Până astăzi, niciuna dintre minciunile sale nu a fost rectificată.

Câțiva ani mai târziu, am ajuns la Tribunalul districtual din Helsinki, în fața unui complet de trei judecători, în calitate de reclamant. Procurorul

prezentase procesul drept un caz excepțional de influență prin intermediul informațiilor ostile.

Atunci când avocatul meu m-a întrebat cum mi se schimbase existența de când Johan Bäckman apăruse în viața mea, am izbucnit în lacrimi.

CAPITOLUL 2

Diplomatul

La trei ani după ce diplomatul lituanian Renatas Juška și-a pierdut slujba de ambasador al Lituaniei în Ungaria, ancheta deschisă cu privire la ascultarea ilegală a liniilor sale telefonice nu a generat niciun rezultat.

Nici măcar criminaliștii nu au putut găsi răspuns la întrebarea arzătoare: Cine ascultase în secret și înregistrase conversațiile telefonice dintre Juška și colegul său de la Vilnius, apoi editase înregistrările și le publicase pe YouTube?

Cu siguranță nu fusese „Zydrunas Gerintas”, cum își spunea persoana care încărcase înregistrările pe platforma de partajare video. Zydrunas Gerintas poate părea un nume lituanian, însă persoana în cauză nu există dincolo de mediul virtual.

Poliția nu a aflat multe informații despre cel care a încărcat fișierele. Acesta le publicase prin intermediul unui dispozitiv mobil care opera printr-o adresă IP neidentificată. Poliția lituaniană a trimis numeroase solicitări prin care cerea ajutorul celor de la YouTube, însă compania nu a cooperat și nici nu a răspuns solicitărilor.

Criminaliștii au analizat fișierele cu ajutorul unui software special și au identificat un zgomot înăbușit la începutul unuia dintre apeluri, pe care l-au interpretat ca fiind produs de „închiderea sau deschiderea unui aparat”.

Ancheta tehnică a confirmat ceea ce Juška încercase să spună chiar de la începutul scandalului: înregistrările fuseseră editate și apoi rearanjate. Prin urmare, nu era vorba despre originale. Cu alte cuvinte, fuseseră lipite laolaltă prin copy-paste, utilizându-se mai multe convorbiri telefonice dintre Juška și colegii săi.

Cu toate acestea, erau prezentate pe YouTube drept un singur apel telefonic.

Era clar că filmulețele fuseseră menite pentru un public internațional, întrucât aveau titluri și subtitrări în limba engleză. Subtitrările fuseseră manipulate, iar titlurile aveau o notă cinică.

Materialele video îl prezintă pe ambasadorul Juška drept o persoană nechibzuită și lipsită de diplomație, deci nepotrivită pentru funcția sa ce presupune un grad înalt de responsabilitate.

Tot atunci au mai fost încărcate două convorbiri telefonice pe YouTube, înregistrări ale apelurilor dintre un alt ambasador lituanian la Baku și ai săi colegi de la Vilnius.

Filmulețele produse anonim și postate pe YouTube au provocat o întreagă isterie mass-media în patru țări și au dus la distrugerea carierelor diplomaților ale căror apeluri fuseseră înregistrate.

Acestora le fusese încălcată intimitatea, iar infracțiunile respective au avut victime. Cu toate acestea, având în vedere faptul că poliția nu a reușit să identifice făptașii, nimeni nu a putut fi pus sub urmărire. Nu s-a mai ajuns la proces.

Aceasta nu fusese prima dată când diplomatul lituanian Renatas Juška fusese vizat de kompromat (n. trad. – informații compromițătoare referitoare la persoane publice).

Juška reușise să scape de scandalurile anterioare cu reputația aproape intactă, dat fiind faptul că angajatorul său, ministrul de externe lituanian, l-a sprijinit și protejat în mod public. Cu toate acestea, materialele video prelucrate, pe care mass-media lituaniană neglijentă le numise eronat „scurgeri de informații” (de parcă ar fi fost autentice), au fost ultima picătură.

După o lună de presiuni publice și de audieri în Parlament, superiorii lui Juška i-au ordonat să își facă bagajele, să își dea demisia de la Budapesta și să se întoarcă acasă. Însă ambasadorul Juška nu a fost vizat de o serie de

scandaluri cu scop de dezinformare în decursul a șapte ani dintr-o simplă coincidență. El a fost atacat deoarece luptase mereu pentru democrație.

Vizionar și susținător înfocat al drepturilor omului, Juška era un istoric cultivat. Fostul ambasador și-a început cariera în cadrul Ministerului lituanian al Afacerilor Externe în 1995, pe când avea doar 23 de ani. Cu cinci ani înainte, Lituania își redobândise independența de sub ocupația sovietică violentă. În cadrul Ministerului de Externe, Juška era specializat mai ales pe relațiile cu Belarus, țara care se învecinează cu Lituania la sud-est, fostă republică sovietică având granițe cu Rusia și care încă se află sub imperiul acesteia, chiar și după destrămarea Uniunii Sovietice.

Pe când era un tânăr diplomat, Juška a lucrat mai întâi cu Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), apoi a activat în calitate de consilier al ambasadorului Lituaniei la Minsk, capitala Belarusului. Acela a fost momentul când s-a confruntat pentru prima dată cu incidente având drept scop intimidarea. Apelând la o mișcare tipică serviciilor secrete ruse, cineva a intrat pe ascuns la el în casă și a lăsat scrum de țigară în chiuvetă, iar asta în condițiile în care membrii familiei sale nu fumează.

„Mi s-a părut neplăcut, însă am luat-o ca pe o parte a slujbei mele”, își amintește Juška.

Când se afla în Belarus, Juška a văzut cu ochii săi tranziția politică îngrijorătoare prin care trecea țara. Acesta a văzut cum au fost fraudate alegerile pentru a se garanta rămânerea la putere a autoritaristului Aleksandr Lukașenko, președintele protejat de Kremlin.

În primă fază, puterea lui Lukașenko a fost asigurată de către membrii corupți ai secțiilor de votare care au introdus buletine false de vot în urne. Mai apoi, Constituția a fost modificată pentru a-i permite lui Lukașenko, care se afla la putere din 1994, să rămână președinte pentru un număr nelimitat de mandate.

Mass-media liberă a fost sufocată. Lukașenko era prezent la posturile de televiziune în fiecare zişi se prezenta drept singura opțiune rezonabilă care trebuia să ajungă la conducerea țării. Acesta obișnuia adesea să își bată joc de Europa Occidentală și de Statele Unite. Începând chiar din 1999,

activiștii de opoziție și jurnaliștii belaruși care criticau regimul au început să dispară.

Spre deosebire de perioada actuală, acum vreo 15 ani nu era neobișnuit ca diplomații occidentali să sprijine pe față politicieni din opoziție sau persoane din societatea civilă în fostele regimuri sovietice. Guvernele din Vest alegeau adesea să își disimuleze sprijinul prin utilizarea propriilor fundații sau organizații nonguvernamentale pentru a-și desfășura activitățile.

Însă Lituania, în calitate de democrație occidentală proaspăt renăscută din cenușă și păstrând amintirea recentă a metodelor de asuprire utilizate de regimul Uniunii Sovietice, a creat o politică de comunicare directă cu activiștii prodemocrație din cadrul fostelor state Sovietice.

De când Juška se întorsese la Vilnius de la Minsk în 2003, slujba sa din cadrul Ministerului Afacerilor Externe chiar asta și presupunea: să păstreze legătura cu grupurile beloruse fragile din opoziție și să le sprijine, indiferent dacă era vorba de organizații nonguvernamentale sau de politicieni. Alți diplomați lituanieni din cadrul altui departament al Ministerului de Externe se ocupau de relațiile oficiale cu guvernul belarus.

De exemplu, Juška a fost cel care a propus ideea punerii în aplicare a deciziei guvernului Lituaniei de a oferi „adăpost" Universității Europene de Științe Umaniste la Vilnius. Aceasta era singura universitate independentă care existase vreodată în Belarus, înainte ca Lukașenko să o închidă în 2004.

Acum, această universitate deosebită, unde se pune accentul pe științele umaniste și pe studii sociale, încă funcționează în exil la Vilnius. Mulți tineri din Belarus studiază acolo și primesc diplome de absolvire conform standardelor europene.

„Ministerul lituanian de Externe a fost unul dintre primele, asta dacă nu chiar primul minister care a luat legătura direct cu opoziția democrată din Belarus. A fost o mișcare curajoasă, iar noi am înțeles cu toții că ar putea genera numeroase complicații. Cu toate acestea, sunt mândru că am luat parte la acei primi pași", spune Juška.

Pentru toți cei care urmăreau îndeaproape situația din Belarus era lesne de observat că Lukașenko se transforma în ultimul dictator al Europei de la acea vreme, iar asta cu binecuvântarea celor de la Moscova. Regimul Lukașenko și Kremlinul acționau în calitate de aliați și cooperau pe toate fronturile. La modul oficial, Belarus promova mesajele transmise de Kremlin și, pe plan internațional, își apăra atât propriile interese, cât și pe cele ale Rusiei.

Însă în ceea ce privește relațiile cu Rusia, majoritatea guvernelor europene occidentale erau optimiste. Înarmate cu răbdare, acestea așteptau ca Vladimir Putin să conducă Rusia spre reforme și democrație. Occidentul chiar își dorea să clădească legături benefice pentru ambele părți cu regimul lui Putin, fost agent KGB și FSB (Serviciul Federal de Securitate), care ajunsese președinte în 2000.

La începutul mandatului său, Putin a dat semne că era dispus să coopereze cu Occidentul. Oficial, Rusia era partenerul strategic al Uniunii Europene, iar după atacurile de pe 11 septembrie 2001, s-a angajat să lupte împotriva terorismului jihadist internațional împreună cu o coaliție occidentală condusă de Statele Unite.

La începutul anilor 2000, publicul își exprima rareori îngrijorarea cu privire la operațiunile secrete ruse sau la știrile false care afectau negativ aceleași state pe care Kremlinul susținea că le sprijină. În cazul în care ar fi fost făcute publice astfel de opinii, ar fi fost respinse imediat, fiind considerate teorii are conspirației.

Atât Juška, cât și colegii săi din cadrul Ministerului lituanian de Externe și-au dat seama încotro se îndrepta Belarus: țara era utilizată drept laborator și teren de testare pentru serviciile de informații ruse și pentru păpușarii politici.

În cazul în care ar reuși planul Rusiei de izolare a Belarusului de spațiul informațional și de baza de valori occidentale, totodată făcându-l dependent de Rusia, atunci Kremlinul ar putea apela la niște tehnici asemănătoare pe propriul teritoriu și chiar dincolo de granițe.

Diplomatul Juška, care pe atunci avea vreo 30 de ani, a urmărit evoluția, îngrijorat fiind de bunăstarea cetățenilor din țara vecină. În Belarus erau încălcate drepturile omului și starea democrației era grav afectată, asta la mai puțin de 40 de km de capitala Lituaniei, Vilnius. Rusia se amesteca în deciziile interne ale Belarusului cu orice ocazie. Cetățenii țării aveau probleme și era nevoie de ajutoare concrete, atât de ordin politic, cât și financiar.

Juška i-a pus în legătură pe activiștii prodemocratici din regiune, de pildă persoane care făceau parte din mișcări de tineret, precum organizația georgiană „Kmara", „Primul Maidan din Ucraina" și „Otpor" („Rezistența", în limba română) din Serbia. Echipa sa i-a ajutat pe belaruși să stabilească relații cu donatori, să organizeze întruniri și să conceapă campanii cu scop de promovare a drepturilor omului și a valorilor europene.

Următoarele alegeri prezidențiale urmau să aibă loc în 2006 și era foarte probabil să fie măsluite; se preconiza că președintele Lukașenko urma să fie câștigător. Nici ceilalți candidați și nici platformele politice ale acestora nu prea erau prezentate de mass-media controlată tot de Lukașenko.

Primind dispoziție expresă din partea Ministerului lituanian de Externe, Juška își propusese să consolideze grupul fragil din opoziție care voia să îndrepte Belarus către o democrație modernă și occidentală. Acesta a făcut schimb de idei cu ceilalți candidați prezidențiali prodemocrați, Aleksandr Milinkevici, Aleksandr Kozulin și cu echipele lor. ONG-urilor internaționale și donatorilor din Occident li s-a interzis să lucreze pe teritoriul țării, astfel că aceștia se întâlneau adesea în Lituania pentru a se coordona.

Belarușii au fost încurajați să își facă vocile auzite și să protesteze. În 2006, înainte de alegerile prezidențiale din Belarus, Georgia și Ucraina fuseseră martore la așa-zisele „revoluții colorate": proteste pașnice la scară largă, în cadrul cărora oamenii își scandau cu voce tare dorința de a face parte din Uniunea Europeană și din Occident și de a se îndepărta de regimurile corupte pe care Kremlinul le avea la mână.

„Am dat sfaturi, am creat sloganuri și inițiative proeuropene, am conceput modalități de imprimare a materialelor și de distribuire a acestora către

oamenii din întreaga țară. De asemenea, am lucrat din răsputeri să facem auzite vocile poporului belarus în mass-media internațională”, spune Juška.

Era evident cine urma să fie câștigătorul alegerilor prezidențiale „aranjate” care urmau să aibă loc. Regimul Lukașenko implementase un sistem de vot anticipat, prin intermediul căruia era ușor să se comită fraude.

„În cazul în care opoziția belarusă căuta să obțină rezultate, trebuia să iasă în stradă să protesteze. Era singura cale pentru a împiedica aceste alegeri măsluite, organizate în văzul tuturor și în inima Europei, să treacă neobservate”, adaugă Juška.

„Alegerile” au avut loc pe 19 martie 2006.

Conform declarațiilor publice ale biroului electoral, care era marioneta regimului Lukașenko, prezența la urne în rândul cetățenilor a fost de 92,6%. Biroul a susținut de asemenea că Lukașenko a câștigat detașat, obținând uimitorul procent de 82,6% din voturi în primul tur de scrutin. Despre Aleksandr Milinkevici, candidatul din opoziție, s-a spus că s-a clasat pe locul doi, cu 6% din voturi.

Opoziția a atacat numaidecât rezultatele. Un centru independent de cercetare a afirmat că rezultatul corect obținut de Lukașenko a fost de 40%, însemnând că era nevoie să se organizeze un al doilea tur de scrutin. Acesta ar fi fost doar începutul unui scenariu de coșmar tip „Revoluția colorată” pentru Lukașenko, căruia i se mai spune de asemenea și „Batka”, Tatăl Națiunii.

Apoi, șoc pentru regim: activiștii au organizat proteste în masă. În seara alegerilor a fost un frig îngrozitor. Cu toate acestea, mii de oameni, majoritatea studenți, s-au adunat în Piața Oktiabrskaia din Minsk, s-au urcat pe acoperișurile autobuzelor, au ridicat corturi și au făcut un mic sătuc, au ținut discursuri și au scandat „Patrie! Libertate! Jos cu Luka!”.

Piața a fost plină de protestatari timp de cinci zile și nopți. Oamenii lui Lukașenko au trimis KGB-ul, serviciile de securitate, să îi filmeze pe studenți. Asta nu i-a speriat numaidecât, așa că au fost atacați de instigatori

agresivi și de un grup organizat de bătrâne furioase, „băbuști”, care i-au acuzat pe studenți că „lucrează pentru America”.

În cea de-a cincea zi, forțele speciale ale poliției au venit cu autocamioanele în piață și au separat reporterii de protestatari, pe care i-au târât la camioane și i-au dus la închisoare. Pancartele, corturile, grătarele și spațiile împrejmuite unde stătuseră protestatarii au fost demontate și aruncate la gunoi. Astfel a luat sfârșit Revoluția Blugilor. Între timp, despre președintele Lukașenko s-a zvonit că se afla în siguranță la o bază militară din Grodno, în partea de sud-vest a Belarusului.

Protestele acelea au fost motivul pentru care talentatul diplomat lituanian Renatas Juška a devenit pentru prima dată ținta unor operațiuni speciale de informații.

PRIMELE ACUZAȚII

În urma protestelor, poliția de securitate belarusă KGB a organizat o conferință de presă. Ramura belarusă a KGB era singura filială națională a fostei KGB sovietice infame, care nu se mai obosise să se reorganizeze sau să își schimbe denumirea după destrămarea Uniunii Sovietice.

În cadrul unui interviu în direct la televiziunea belarusă, șeful KGB, Leonid Yerin, a susținut că Statele Unite și țările învecinate organizaseră „atacuri teroriste” în Belarus. Cu toate acestea, conform laudelor lui Yerin, serviciile de securitate reușiseră cu succes să contracareze atacurile.

Acesta i-a numit public pe cei care, chipurile, se aflau în spatele complotului terorist: diplomatul lituanian Renatas Juška, colegul său din Lituania și doi cetățeni americani care lucrau cu organizațiile de donatori prodemocrație.

În cadrul aceleiași conferințe de presă, Yerin a prezentat un material video, în încercarea de a convinge publicul că într-adevăr fusese pusă la cale o conspirație periculoasă împotriva guvernului. În filmuleț apărea un tânăr belarus care făcea o mărturisire ciudată și clar falsă, demascând conspirația

pusă la cale de țările străine respective. Potrivit spuselor sale, complotul includea otrăvirea rezervelor de apă din Belarus cu un șobolan mort.

În mass-media belarusă controlată de Lukașenko era vehiculat de asemenea și numele diplomatului lituanian Juška, prezentat drept „susținător al teroriștilor”. Mass-media lituaniană cita știrile din Belarus preluate direct de la KGB și, conform reportajelor, Juška împreună cu un alt diplomat lituanian numit de Yerin, „se amestecau în alegerile din Belarus”.

Acesta a fost doar începutul.

Conducerea de la Minsk a alertat Interpolul, organizația polițienească internațională și a solicitat includerea lui Juška pe lista de infractori dați în urmărire internațională. Responsabilii lituanieni pentru probleme de securitate au dat curs alertei motivate politic și au ajuns la concluzia că nu avea niciun temei, așa că nu l-au arestat pe Juška. Aceștia l-au sfătuit să nu meargă în Rusia ori Belarus, iar Juška i-a ascultat întocmai.

În aprilie 2006, la o lună după acuzațiile de terorism, a izbucnit pe plan internațional următorul scandal în care a fost implicat Renatas Juška.

Postul rus de televiziune ORT, numit acum Pervyi Kanal (Primul Canal), a publicat „înregistrări” ale mai multor apeluri telefonice, despre care s-a spus că au avut loc între un președinte al Comitetului parlamentar georgian de apărare și securitate, pe nume Givi Targamadze, un alt diplomat lituanian și Juška.

Conversațiile au fost înregistrate și prelucrate. Potrivit afirmațiilor vehiculate în cadrul emisiunii, precum și infamului jurnalist rus Mihail Leontiev și celor scrise într-un articol publicat pe site-ul ORT, înregistrările dovedeau faptul că Juška și ceilalți au discutat despre asasinarea politicianului belarus din opoziție, Aleksandr Milinkevici.

Milinkevici era om politic prodemocrat și cel mai influent competitor al lui Lukașenko tot el a fost cel care s-a clasat pe locul doi în cadrul alegerilor prezidențiale măsluite din Belarus. De fapt, Juška și Ministerul lituanian al Afacerilor Externe îl sprijiniseră, dar acum era prezentat drept ținta unui complot de asasinare pus la cale de Juška și de prietenii săi.

Unul dintre obiectivele războiului informațional rus este acela de a semăna neîncredere între ținte și societățile din care provin acestea. Postul de televiziune rus ORT a sprijinit credibilitatea înregistrărilor falsificate, susținând că „nu avea niciun motiv să se îndoiască de autenticitatea acestora”. Mai mult, postul respectiv a susținut și că obținuse fișierul de la niște „surse apropiate serviciilor de securitate georgiene”.

„Acest fișier nu face decât să ne arate cine și cum organizează revoluțiile portocalii”, au mințit cei de la postul ORT. Și ca să mai aducă dovezi în plus, ORT a publicat atât numerele de telefon interceptate, cât și datele exacte când au fost ascultate telefoanele.

Conținutul trucat al apelurilor încă poate fi găsit pe diverse site-uri de știri georgiene, ruse și belaruse. Potrivit stenogramelor, se pretinde că Juška, al său coleg lituanian și georgianul Targamadze, discutaseră despre învoiala cu un oarecare cumnat al lui Givi Targamadze de a-l ucide pe Milinkevici contra sumei de $10 000 sau de $20 000. Conform stenogramelor, Targamadze care, la vremea aceea, lucra pentru echipa președintelui georgian pro-Occident Mikheil Saakashvili, a spus că „se jură pe numele propriului copil că visează în fiecare noapte despre asta (asasinatul)”.

În cadrul emisiunii sale televizate, Leontiev l-a ironizat pe Targamadze, făcându-l „sentimental” și i-a numit pe cei trei vorbitori din înregistrare „adversari, care nu doar că erau infractori, ci și degenerați”.

În retrospectivă, presupusele stenograme par a fi producții realizate de cei care lucrează în tura de noapte la fabrica de troli din Sankt Petersburg. Însă, chiar dacă proveneau din surse rusești, informațiile de pe la mijlocul anilor 2000 erau luate mai în serios decât în zilele noastre. Spre deosebire de momentul actual, în 2006 postul ORT nu era considerat a fi canal de propagandă care răspândea știri false la scară largă.

„Pe-atunci, ORT era ceea ce sunt astăzi posturile RT și Sputnik. Cu toate astea, era prea devreme pentru ca multă lume să accepte această realitate.”

De fapt, Juška și ceilalți discutaseră într-adevăr la telefon, însă nu spuseseră ceea ce susținea Leontiev.

„Au inventat povești, mai întâi în Rusia, apoi dincolo de granițe. Cred că s-a numărat printre primele astfel de proiecte ale rușilor, cel puțin în ceea ce privește Georgia și Lituania. Pentru o primă incursiune, a mers destul de bine.”

Povestea falsă despre uciderea lui Milinkevici a ajuns la posturile locale de știri din Lituania și din Georgia. Juška și ceilalți au trebuit să se apere contra acuzațiilor și să le spună jurnaliștilor ce erau cu adevărat: o provocare din partea Rusiei.

„Sunt sigur că niciun om normal nu poate lua în serios aberațiile inventate de Leontiev. În următoarea sa emisiune, urmează să mă acuze de asasinarea lui Kennedy și să spună că am încercat să sap un tunel între Londra și Mumbai. Treaba asta nici nu merită vreun comentariu mai serios de atât”, a declarat Givi Targamadze pentru mass-media.

Și alți politicieni georgieni de frunte și-au dat cu părerea despre întreaga chestiune. Mai mulți adversari politici de-ai lui Targamadze au profitat de scandal și i-au cerut acestuia „să-și demonstreze nevinovăția”. În presa lituaniană, cazul a ținut prima pagină a ziarelor timp de câteva săptămâni, dând naștere unor întrebări referitoare la siguranța convorbirilor telefonice ale funcționarilor guvernamentali.

„Deși le-am spus celor din mass-media că totul a fost trucat și că este o provocare din partea Rusiei, mulți nu ne-au crezut. Ne-au întrebat de ce ar face rușii asta și erau siguri că există un sâmbure de adevăr la baza întregii chestiuni”, spune Juška.

A devenit evident faptul că știrile false care proveneau din Rusia, inclusiv conversațiile telefonice înregistrate ilegal și apoi falsificate erau utilizate pentru a genera neîncredere, pentru a crea o întreagă frenezie în mass-media și pentru a incita la comentarii politice de calitate îndoielnică în rândul unor grupuri atent alese. În cazul de față, grupurile-țintă speciale erau factorii decizionali georgieni și lituanieni, dar și mass-media națională; practic întreg publicul larg.

Cazul a atras atenția asupra reportajelor bazate pe fapte și a dat naștere la întrebări privind siguranța conexiunilor telefonice din Lituania. Unii

funcționari guvernamentali georgieni au declarat presei că bănuiau serviciile secrete ruse că le-ar fi ascultat telefoanele prin utilizarea a două baze militare ruse aflate pe teritoriul Georgiei în 2006. Prin urmare, este rezonabil să presupunem că prelucrarea înregistrărilor a fost de asemenea pusă la cale de agențiile ruse.

Lituania trăise timp de decenii întregi sub ocupație sovietică. Funcționarii lituanieni de nivel înalt erau pe deplin la curent cu încercările Rusiei de a se amesteca nejustificat. În ceea ce îi privește pe colegii diplomatului Juška, devotamentul și experiența sa privind promovarea democrației erau respectate în mod corespunzător. Angajamentul acestuia era considerat drept o continuare a tradiției de rezistență de care dau dovadă lituanienii.

Poveștile scandaloase apărute împotriva lui Juška nu au reușit să genereze neînțelegeri grave sau să semene neîncredere între el și superiorii săi. Pe atunci, acesta simțea că e pe deplin protejat de stat, chiar dacă riscurile care apăreau odată cu slujba sa erau evidente.

„Ființe umane în carne și oase, persoane din opoziție și activiști civili sunt oprimați, persecutați sau băgați în închisoare și au nevoie de un sprijin real. Iar oamenii adevărați, fie ei diplomații ori activiștii din cadrul ONG-urilor, soldații obișnuiți sau luptătorii pentru libertate care se află în fruntea proiectelor de sprijin sunt pe deplin conștienți de riscul de a fi ponegriți sau denigrați. Toți ceea ce pot spera acești soldați este ca «generalii» lor să îi apere atunci când se împute treaba. Ei bine, eu eram unul dintre soldații în cauză.”

În cadrul Ministerului lituanian al Afacerilor Externe, lui Juška i se mai spunea uneori revoluționar în glumă, deoarece nu se sfia să apere în mod activ și deschis democrația și drepturile omului în Belarus.

Cu toate acestea, pe măsură ce a trecut timpul și scandalurile se tot derulau unul după altul, unii dintre colegii lui Juška au început să ridice din sprâncene. Pe la spatele lui, oamenii se întrebau dacă acesta făcea lucruri pe care n-ar trebui să le facă un diplomat. Unii au decis că întrecuse, fără îndoială, măsura.

„Acum, întreaga chestiune nu face decât să mă amuze. La momentul actual, atât Uniunea Europeană, cât și propria mea țară, organizează întruniri publice pentru a-și arăta public sprijinul pentru liderii belaruși din opoziție, iar asta pe bună dreptate.”

Însă entitățile care urmăreau totul din spatele cortinei erau hotărâte să îi pună în pericol atât pe Juška, cât și pe cei care luptau pentru democrație. Diplomatul lituanian se plantase în fața tancului lor și nu voia să se miște. Pe cale de consecință, trebuia mutat cu forța.

EPURĂRI CIBERNETICE

Probabil că, de ceva vreme, Lituania îi irita pe rușii care manipulau situația politică. Poate că asta se întâmpla de când devenise primul stat din rândul așa-numitelor Republici Sovietice, care și-a declarat independența față de URSS în martie 1990. Însuși Vladimir Putin a catalogat prăbușirea Uniunii drept cel mai grav dezastru geopolitic din istorie.

După îndelungi decenii de dezvoltare economică și societală pe de-a-ndoaselea, de socialism și de teroare sub regimul lui Stalin, poporul lituanian optase pentru un viitor alături de Occident. Țara cu peste trei milioane de locuitori a votat pentru intrarea în Uniunea Europeană și în coaliția NATO în primăvara anului 2004.

Un diplomat lituanian intervievat pentru această carte (însă care a ales să rămână anonim) a declarat că diplomații lituanieni nu se temeau să pună întrebări cu privire la mașinațiunile politice ruse problematice din cadrul familiilor UE și NATO, nici în mod direct, nici să li se adreseze omologilor ruși. Au fost abordate atât încălcările teritoriilor din Georgia și din Republica Moldova comise de către Rusia, cât și securitatea aprovizionării cu energie. În 2006, în încercarea de a pune presiune pe Lituania, Rusia a „tăiat” aprovizionarea de la conducta de petrol numită Druzhba („Prietenie”).

Diplomații lituanieni le-au cerut în repetate rânduri celor de la Kremlin să respecte procesele democratice occidentale și drepturile omului, iar în

cadrul negocierilor să respecte atât Parteneriatul și Acordul de cooperare UE-Rusia, cât și alte înțelegeri internaționale.

Mai mult, lituanienii și-au împărtășit experiența acumulată referitor la politicile îndoielnice ale Kremlinului și la evoluțiile în materie de securitate din regiune, care continuau să se înrăutățească, cu restul diplomaților din cadrul Uniunii Europene. Lituanienii au lucrat din greu pentru a face comunitatea diplomatică să conștientizeze potențialul agresiv al Kremlinului.

La mijlocul anilor 2000, Lituania era probabil țara care își făcea vocea auzită mai presus de restul statelor, aducând în discuție aspecte problematice legate de Rusia în cadrul comunității internaționale. Rusiei nu i-a plăcut deloc asta. În Rusia, diplomații lituanieni erau priviți drept niște scandalagii care erau capabili să influențeze opiniile celor din cadrul UE și NATO.

Astfel, Kremlinul a atacat.

Așa cum se întâmplă adesea în cazul atacurilor online bine puse la cale și inițiate de Rusia, argumentele absurde și interferențele ostile din cadrul polemicii publice par să vină din partea mass-mediei locale sau a blogosferei, a activiștilor ori politicienilor de pe plan național, sau din partea unor veritabili cetățeni obișnuiți și onești, care pur și simplu își fac auzită părerea – și care, după toate aparențele, nu par să aibă vreo legătură cu cei de la Kremlin.

Ori poate că apar din neant.

Legăturile dintre operațiunile cibernetice și Kremlin sunt ascunse. Mai ales când vine vorba de legăturile cu Serviciul Federal de Securitate (FSB) și cu celelalte servicii secrete ruse, orice relații sunt bine îngropate. Dat fiind faptul că făptașul nu poate fi identificat, Kremlinul se poate ascunde în spatele dezmințirii plauzibile.

În 1971, parlamentarul și cadrul universitar finlandez Kullervo Rainio a prezentat o tehnică de bază a războiului informațional în cartea sa, intitulată Războiul informațional și persoana liberă, și anume manipularea sensului

conceptelor, care duce la spulberarea gândurilor omului. Prin intermediul metodelor adoptate în cadrul războiului informațional, sensul cuvântului democrație ar putea fi schimbat, ajungând să fie sinonim cu sistem socialist.

Coruperea sensului termenului „om de stat” în lituaniană a reprezentat un astfel de caz. În primă instanță, au fost create noi înțelesuri pe paginile web lituaniene. Mai apoi, termenii nou-definiți au pătruns în presă și au fost preluați de opinia publică. Nu erau vizibile niciun fel de legături cu cei de la Kremlin sau cu FSB-ul.

Cu toate acestea, nicio altă entitate nu dispunea de interesul sau de resursele necesare inițierii unei astfel de operațiuni vaste și de o asemenea amploare.

De obicei, când te gândești la un om de stat, primul lucru care îți vine în minte este imaginea unui politician respectabil și influent, care s-a bucurat de stimă de-a lungul timpului. Poate că îți evocă celebra operă semnată de Platon, Omul politic, în care Socrate, tânărul Socrate, matematicianul Theodoros și un filosof discută despre definiția omului de stat și cugetă cu privire la trăsăturile unui bun om politic.

În Dicționarul modern Merriam-Webster, un om de stat este definit drept „un lider politic înțelept, competent și respectabil”.

Și totuși pe site-urile lituaniene omul politic, valstybininkas, era definit drept opusul. Omul de stat devenea membrul unui clan secret conspirativ de elită, ai cărui membri erau siniștri, clandestini, pervertiți și corupți.

Scandalul „oamenilor de stat” a început să se desfășoare prin 2005, când niște liste cu diverse nume au început să se răspândească în mediul online lituanian. Listele respective includeau nume și titluri ale unor funcționari și politicieni lituanieni de nivel înalt, precum și foști și actuali lideri ai serviciilor de securitate și militare, dar și jurnaliști din mass-media internațională; toți aceștia figurau pe liste drept „oameni de stat”.

Însă acești „oameni de stat” au fost catalogați drept suspecți prin utilizarea unui limbaj vulgar și prin vehicularea în mod repetat de acuzații de corupție fără niciun temei. Potrivit trolilor din mediul online, sugestia era aceea că majoritatea „oamenilor de stat” lituanieni erau homosexuali. Într-o societate

conservatoare, pe lângă obscenități, o metodă eficientă de întinare a numelui cuiva este să-l faci homosexual. Asta chiar prinde la public.

Odată cu trecerea timpului, au evoluat și poveștile scornite de troli cu privire la „oamenii de stat albaștri” (albastru înseamnă homosexual în limba lituaniană). Despre membrii clanului s-a spus că au devenit putred de bogați peste noapte. Se spunea despre clanul lor conspirativ că trage sforile în cazul tuturor intrigilor politice din țară și că avea la mână diverse funcții din Guvern. Teoria conspirației care, mai apoi, a fost preluată de unele segmente ale mass-mediei tradiționale, a acuzat de asemenea clanul de controlarea Ministerului lituanian de Externe. Trolii online au susținut că Juska era în slujba „oamenilor de stat” respectivi.

Chiar și acum încă se mai găsesc atât articole vechi semnate de mass-media lituaniană, cât și bloguri obscure unde se discută la modul serios despre membrii închipuiți ai clanului, despre legăturile secrete ale acestora și despre rolurile și sarcinile lor din umbră.

Pe la jumătatea anilor 2000, Internetul nu acapara atât de mult din atenția zilnică a oamenilor, așa cum se întâmplă în zilele noastre. Cu toate acestea, mediul online era destul de puternic încât să asigure anumite părți ale populației că „oricum tot era ceva în neregulă cu oamenii de stat”. Cea mai rea parte era că unii erau convinși de faptul că respectivul clan reprezenta o amenințare la adresa siguranței naționale. Ba chiar era nevoie ca Lituania să fie protejată de un asemenea clan „periculos”.

De fapt, persoanele care figurau drept oameni de stat erau adevărați patrioți, care aveau funcții în cadrul instituțiilor statului, al armatei, al universităților sau al organelor mass-media. Mulți dintre ei sprijiniseră ardent reforme, încă de la începutul redobândirii independenței Lituaniei, participaseră la demersurile de intrare în UE și NATO și cârmuiseră țara în vremuri grele. Făcuseră asta chiar și atunci când țara era condusă de Rolandas Paksas, președintele populist și susținut de Rusia, care a fost pus sub acuzare și condamnat în 2004 pentru că obținuse cetățenia pentru un oligarh rus care îi finanțase campania.

De multă vreme, numeroși presupuși „oameni de stat” își exprimaseră sus și tare atât opiniile critice cu privire la acțiunile întreprinse de președintele rus

Putin și de Lukașenko din Belarus, cât și noțiuni prooccidentale. Însă pe forumurile online și în secțiunile de comentarii ale mass-mediei tradiționale li se spunea „să se prefacă doar că luptă contra Rusiei”.

Trolii au scris că, de fapt, adevărații oameni de stat nu erau nimic altceva decât „agenți ruși” sau care deserveau interesele Rusiei.

Cu toate acestea, defăimarea și injuriile ajungeau și dincolo de mediul virtual.

La finele lunii august 2006, un ofițer de securitate lituanian, om respectabil și cu experiență, detașat la Consulatul Lituanian din orașul Grodno, a fost găsit mort în condiții suspecte, pe când se afla într-o vizită de lucru în Belarus. Primele informații se băteau cap în cap. Unele surse spuneau că ar fi fost înjunghiat ori otrăvit de ruși sau de belaruși. Alții susțineau că ar fi căzut de la fereastra camerei sale de hotel, aflată la etajul nouă, ori chiar că „l-ar fi ajutat” careva. Potrivit spuselor altora, adevărul despre soarta ofițerului rămâne și astăzi un mister.

Nu mult după aceea, ofițerul decedat a început să fie denigrat atât în mediul virtual, cât și în viața reală. Anumite părți ale mass-media l-au acuzat că avea probleme cu drogurile și necazuri în viața personală. Astfel, teoria cu oamenii de stat a început să ia avânt. Aparent, oamenii de stat îl trimiseseră pe ofițerul cu probleme la Grodno, întrucât acesta ancheta (potrivit spuselor unora) interesele acestora cu privire la gazele rusești.

Au mai fost vehiculate și alte teorii ale conspirației. Cel mai frecvent apărea teoria conform căreia ofițerul fusese ucis întrucât primise prea multe informații confidențiale referitoare la fărădelegile clanului oamenilor de stat. Potrivit teoriei respective, acesta desfășura o anchetă pe cont propriu cu privire la presupusul furt de milioane de dolari americani care aparțineau opoziției belaruse și care avusese loc la Vilnius.

Problema cu această teorie era că opoziția belarusă nu avusese niciodată presupusa sumă de milioane de dolari. Cu toate acestea, potrivit știrilor false, „oamenii de stat reușiseră să fure 40 de milioane de dolari fie pe cont propriu, fie în cârdășie cu opoziția belarusă, iar cazul trebuia investigat”. Povestea cu „milioanele furate” a fost preluată de propaganda lui

Lukașenko în Belarus. Acolo regimul s-a folosit de teorie, împroșcând opoziția cu noroi și susținând că fusese „cumpărată de americani”.

În 2006, în Lituania nu se vorbea public aproape deloc despre posibilitatea existenței războiului informațional rus sau a unor campanii speciale de denigrare. Însă probele temeinice și sprijinite de instanțe, privind implicarea serviciilor secrete ruse în operațiunile periculoase desfășurate în mediul online, au început să fie adunate sistematic la nivel mondial abia în 2017, odată cu demararea anchetei procurorului special din cadrul Departamentului de Justiție al SUA, Robert S. Mueller.

Astfel, nu existau deloc probe de netăgăduit care să demonstreze denaturarea conceptului de „om de stat” în limba lituaniană, sau care să ateste că acuzațiile împotriva ofițerului decedat aveau legătură cu aparatul internațional de dezinformare al Kremlinului.

Cu toate acestea, au servit totuși obiectivelor Kremlinului, și anume de a semăna neîncredere și de a provoca scindări în Lituania, precum și de a submina încrederea oamenilor în conducerea politică și în funcționarii cu orientare spre Occident.

Însă, așa cum susține unul dintre așa-zișii „oameni de stat”, fusese transmis un avertisment. În 2006, un membru al cercului de apropiați ai lui Vladimir Putin îi amenințase pe niște diplomați lituanieni în cadrul unei reuniuni informale, spunând:

„Nici măcar nu știți ce vă așteaptă, dar o să vedeți voi curând”.

La puțin timp după aceea, ofițerul de securitate a fost găsit mort în Belarus, iar „băieții de stat albaștri” au fost acuzați că și-au ucis propriul coleg, fiind implicați astfel în scandal.

În anii ce au urmat, mulți alți lituanieni catalogați drept „oameni de stat” au fost implicați și ei în alte scandaluri. E chiar îndreptățit să spunem că opinia publică lituaniană a fost măcar parțial alimentată de niște brigăzi web ostile în 2008, când au avut loc alegerile parlamentare și cele prezidențiale. Carierele multora dintre așa-zișii oameni de stat au fost distruse, căci aceștia nu au fost aleși, dar nu au putut nici să își păstreze funcțiile.

Se pare că Rusia testase eficiența trolilor online și a operațiunilor de răspândire a știrilor false în Lituania și în Georgia chiar de pe la mijlocul anilor 2000.

Un fost funcționar de stat lituanian bine informat, care a urmărit îndeaproape cum au evoluat lucrurile, își amintește că volumul de minciuni vehiculate în mediul online era masiv. Fiind atât de multe, era greu de demonstrat că erau minciuni.

„Varii articole false ce cuprindeau comentarii lăsate de troli, asemănătoare celor pe care le găsim azi pe Facebook sau pe Twitter, au fost distribuite pe tot felul de portaluri lituaniene la mijlocul anilor 2000”, mai spune respectivul oficial.

Unii au speculat că mesajele proveneau de pe strada LaTViu, unde se află sediul ambasadei ruse la Vilnius.

La acea vreme, nimeni nu ar fi crezut că, în mediul online, există factori influenți (n. trad. – așa-numiții influenceri) plătiți, cu motive politice și sponsorizați de state ostile. Chiar și astăzi, mulți cred că trolii care răspândesc propaganda rusească sunt o invenție SF.

În Finlanda a fost elaborat un raport inovator cu privire la „formatorii de opinie agresivi”, plătiți de serviciile secrete ruse și la influența exercitată de aceștia în străinătate. Raportul a apărut în 2010, în revista Niin&Näin (Așa-și-așa), autorul fiind Jukka Mallinen, expertul finlandez pe teme referitoare la Rusia.

Un prieten de-al său jurnalist din Rusia, de la Vîborg, îi povestise în 2006 despre o cunoștință care studia la școala FSB din provincie. Persoana respectivă îi dezvăluise că, încă de pe atunci, elevii de la FSB erau plătiți pentru a-i ironiza pe oameni în mediul online.

În urma unei simple căutări pe Google am aflat că aceleași comentarii obscene propagandistice și respingătoare la adresa politicienilor din opoziție au fost „produse” în masă și postate pe diverse platforme din mediul online.

Mallinen își amintește că, după ce a apărut articolul scris de el în 2010, cei din Finlanda nu au luat deloc aminte de spusele sale. Articolul său vizionar nu a dat naștere discuțiilor vizate și nici nu a generat un interes public.

În schimb, acesta a devenit ținta postărilor obscene de orientare rusească și (cel mai probabil) ilegale din mediul online. Mallinen a fost vizat în mod special deoarece vorbise public despre infracțiunile de încălcare a drepturilor omului, care se petrecuseră în timpul războaielor din Cecenia și pentru că organizase forumuri publice de dezbatere cu privire la soarta și la articolele scrise de jurnalista rusă de investigații Anna Politkovskaia, care a fost ucisă la reședința sa din Moscova, în 2006.

A urmat apoi cel mai agresiv val de mizerii din mediul virtual, după ce Mallinen a organizat un protest pașnic în fața ambasadei ruse din Finlanda, unde lumea a adus candele aprinse, pentru a-i aduce un ultim omagiu Annei Politkovskaia.

Mallinen a fost catalogat drept un susținător al terorismului atât în blogosfera finlandeză, cât și de mass-media statului rus.

Un cetățean finlandez, care crea conținut atât pentru postul RT, cât și pentru un site finlandez pro-Kremlin numit Ziarul Ce mama naibii??!! (MV-lehti în finlandeză), a și realizat un filmuleț online, în care își exprima speranța că FSB îi va distruge pe finlandezi, făcând de asemenea trimitere și la Mallinen.

Mallinen a depus plângeri penale, însă nu s-a ajuns la nicio condamnare. În schimb, acesta s-a văzut mai apoi nevoit să renunțe la funcția de președinte al Asociației finlandeze pentru libertatea de exprimare a scriitorilor, omologul finlandez al organizației scriitorilor PEN International. Mallinen crede că Rusia începuse să lucreze la strategia sa de utilizare a trolilor în mediul online încă de la începutul anului 2000.

Planul bazat pe troli includea de asemenea și preluarea controlului asupra mediului online din străinătate.

Înainte de această operațiune, conceptul de om de stat (valstybininkas) era o noțiune complet obișnuită în limba lituaniană, o limbă extraordinar de

frumoasă și de melodioasă, care se înrudește cu sanscrita. Însă acum, discuțiile despre oameni de stat evocă comploturi și gestionarea defectuoasă a finanțelor publice.

Mai mult, la finele anilor 2000, în Lituania, Renatas Juška urma să afle o lecție despre utilizarea finanțelor publice.

TREABA CU STEJARII

În 2009, la începutul primăverii, președintele Lituaniei l-a numit pe Juška următorul ambasador lituanian în Ungaria.

La acea vreme, Renatas Juška încă era șeful Departamentului pentru Dezvoltarea Cooperării și Promovarea Democrației din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, departament pe care îl înființase la sfârșitul lui 2006, după ce scăpase de scandalul „complotului fals cu asasinarea lui Milinkevici".

„Eram îndeosebi mândru de numele departamentului: Promovarea Democrației. Unii încă se îndoiau dacă nu cumva sprijinul acordat proceselor democrate din alte țări mersese prea departe, ori dacă «Ministerul nu se afla cumva într-o situație precară». Cu toate acestea, eu eram convins că trebuia să mergem înainte."

De îndată ce a fost făcut public anunțul viitoarei funcții a lui Juška, de ambasador la Budapesta, s-a iscat un nou scandal.

Nici de această dată nu se putea realiza o corelație între campanie și departamentul internațional de știri false al FSB. Însă randamentul fabricii de troli de la Sankt Petersburg e mic copil pe lângă absurditatea noii acuzații. Scandalul parcului din Afganistan a fost foarte bine pus la cale, iar relatările scornite au fost puse cap la cap cu dibăcie.

Noua știre a apărut mai întâi la un post de televiziune lituanian: se sugera că Juška ar putea fi responsabil de „dispariția" banilor contribuabililor. I s-a luat interviu unui expert absolut în materie de silvicultură, el însuși

silvicultor. Acesta a dat următorul răspuns la întrebarea adresată de jurnalist: „Nu, nu cred că stejarii vor supraviețui în Afganistan. Tentativele de a-i planta acolo sunt foarte greșite”.

Știrea blama un proiect care nu era în curs de derulare. Ministerul Afacerilor Externe nu intenționase de la bun început să planteze stejari în Afganistan.

„Nu-ți venea să crezi când vedeai reportajul la știri”, spune Juška.

Departamentul condus de Juška se ocupa, într-adevăr, de reconstruirea provinciei Ghur, aflată în partea centrală a statului Afganistan. Proiectul includea construirea unui parc și plantarea unor specii locale de arbori, perfect adaptate condițiilor climatice din Ghur.

În Afganistan, parcurile reprezintă un simbol al păcii. Lituania voia să le ofere localnicilor un loc liniștit și tihnit unde să își petreacă timpul liber. În timpul invaziei sovietice din Afganistan, operațiunile militare au inclus arderea lemnului care, ulterior, a fost utilizat de localnici drept combustibil, fapt ce a dus la tăierea unui număr mare de copaci.

În comunitatea internațională, construirea de parcuri liniștite în țara distrusă de război a reprezentat o dovadă comună de bunăvoință. Pe lângă Lituania, multe alte țări au dorit de asemenea să le ofere pace și tihnă afganilor.

Însă nu din întâmplare a fost ales stejarul la baza scandalului mass-media. Specia de arbore a fost aleasă special pentru a amplifica isteria. Pentru lituanieni, stejarul are o însemnătate deosebită: este arborele național și un simbol al tăriei și al suveranității statale. Stejarul era un copac sfânt în perioada precreștină, iar lituanienii sunt considerați a fi, de fapt, cea din urmă națiune creștinată din Europa, un mare motiv de mândrie pentru mulți dintre aceștia. Există și o zicală referitoare la Stelmužė, cel mai celebru stejar lituanian, despre care se spune că ar avea vreo 1 500 de ani: „Omul e la fel de trainic precum un stejar Selmer”.

Mulți jurnaliști au preluat rapid născocirea privind „proiectul stupid inițiat de Lituania în Afganistan”. Aceștia l-au întrebat pe Juška despre decizia

iresponsabilă și posibil coruptă de a planta copaci sfinți într-un deșert îndepărtat.

În pofida faptului că nu a fost plantat niciun stejar în deșert, știrea principală vehiculată de mass-media viza gestionarea deficientă a fondurilor de dezvoltare.

Unii jurnaliști au făcut corelații între afirmațiile nedovedite despre treaba cu stejarii și „conspirațiile” cu oamenii de stat și milioanele (care nici n-au existat vreodată) furate de la opoziția belarusă și au cerut ca Juška să fie tras la răspundere. La urma urmei, doar era vorba de aceeași persoană care se aflase în spatele ambelor cazuri de gestionare deficitară a fondurilor.

Nu mult după aceea, au început să apară voci care cereau demisia lui Juška. Câțiva parlamentari au solicitat public să analizeze proiectele derulate de Departamentul lui Juška. În contextul unei dezbateri publice scăpate de sub control și alimentate de știri false, Juška a solicitat realizarea unei anchete cu privire la cheltuielile întregului program privind dezvoltarea, cooperarea și promovarea democrației.

„Odată ce apar acuzații nefondate la adresa ta, singura cale de a le demonta așa cum trebuie este prin intermediul unei anchete. Astfel, se vor găsi răspunsuri la toate întrebările. Cum altfel să lupți contra unui astfel de atac?”

A urmat demararea anchetelor. Parlamentul a realizat propriile demersuri, iar Oficiul de Stat Lituanian a lansat o anchetă proprie privind cheltuielile. S-au pus întrebări și s-au analizat documente și tranzacții timp de aproape patru luni. Activitatea de zi cu zi a departamentului a fost practic paralizată. Unii angajați erau îngrijorați cu privire la vocile critice înflăcărate din public și efectiv se temeau de posibilele rezultate ale anchetei.

Asupra proiectelor lui Juška de promovare a democrației au planat mult mai multe semne de îndoială decât era cazul. Câțiva jurnaliști și politicieni s-au folosit de scandal în încercarea calculată de a scoate la iveală și de a dezvălui numele organizațiilor și persoanelor din opoziția belarusă, care erau sprijinite de Ministerul Afacerilor Externe. În Belarus, regimul Lukașenko le interzisese cetățenilor să primească fonduri externe,

catalogând acțiunea drept infracțiune. Dezvăluirea numelor respective însemna că activiștii din Belarus puteau ajunge la închisoare.

„Am fost supus unor presiuni din partea parlamentarilor și funcționarilor de la Minister să pun la dispoziție toate dosarele. Aceștia susțineau că era vorba de fonduri publice și era normal ca toată lumea să aibă acces la proiecte.”

Juška a reușit să împiedice ajungerea numelor în vizorul public. Doar unui număr restrâns de reprezentanți ai Parlamentului și din cadrul instituției pentru controlul finanțelor statului i s-a permis accesul pentru a verifica informațiile, aceasta după ce s-a declarat că datele respective vor rămâne confidențiale. Restricțiile dispuse de Juška erau justificate: exact doi ani mai târziu, când Juška era deja în Ungaria, guvernul belarus a solicitat informații cu privire la veniturile anumitor activiști pentru drepturile omului, din partea autorităților lituaniene.

Din naivitate și lipsa unei coordonări adecvate între instituțiile statului lituanian, informațiile au fost furnizate și, pe cale de consecință, în 2011, guvernul belarus l-a condamnat pe Ales Beliațki, un cunoscut apărător belarus al drepturilor omului, la patru ani și jumătate de închisoare pe motive politice. Sentința dată a fost aceea de presupusă evaziune fiscală.

„A fost o mare rușine pentru Lituania la nivel internațional și încă mă simt oarecum vinovat pentru ceea ce i s-a întâmplat lui Ales. Când mă ocupam eu de coordonarea acestor chestiuni, eram în măsură să împiedicăm astfel de probleme. Ulterior, lucrurile au luat-o însă pe un drum greșit”, mi-a declarat Juška.

Beliațki, activistul pentru drepturile omului, a fost în cele din urmă eliberat din închisoare la începutul lui 2014. Acesta a considerat că motivul pentru care a fost eliberat mai devreme a fost exercitarea unor presiuni la nivel internațional. După ce a ieșit din închisoare, acesta a jurat că va continua să lupte împotriva regimului autoritarist.

Inspecția din Afganistan nu a precupețit niciun efort. O delegație alcătuită din parlamentari și anchetatori, însoțită de un grup de jurnaliști, s-a deplasat

la Chagcharan, capitala provinciei Ghur. La sosire, aceștia au găsit parcul finanțat de Lituania în curs de construcție, așa cum și trebuia să fie.

Însă în parc nici urmă de stejari.

În schimb, fuseseră plantați copaci afgani, perfect adaptați la clima din zona centrală a țării. „Aceiași politicieni care mă atacaseră fără niciun fel de temei au participat la ceremonia publică de plantare a arborilor. În cele din urmă, au transformat scandalul într-o campanie PR personală, folosindu-se de aceiași copaci afgani pentru care au vrut să mă concedieze pe mine. După luni de zile pline de stres, acea zi mi-a adus și mie în sfârșit un strop de bună dispoziție."

Pe lângă lipsa stejarilor într-un parc din Chagcharan, nu existase niciun fel de gestionare deficitară a banilor contribuabililor și nici corupție în cadrul departamentului condus de Juška. Angajații au scăpat astfel de stres și au putut să își continue treaba.

Din cauza faptului că departamentul lui Juška administra un buget mare, iar el însuși era veteran în calitate de țintă a știrilor false, acesta anticipase deja posibilitatea unor acuzații de corupție cu câțiva ani înainte.

Înainte de a-și intra în drepturi în funcția de director al Departamentului pentru dezvoltarea cooperării și promovarea democrației, Juška solicitase Direcției de Stat pentru Controlul Anticorupție să desfășoare o inspecție amănunțită a conturilor sale bancare personale, a situației financiare și a altor bunuri și credite. În timpul scandalului cu stejarii, conturile sale au fost din nou verificate îndeaproape, iar Juška însuși a fost achitat de orice acuze.

Acesta descrie etapa drept extrem de dificilă pe plan personal.

„Bun, una e când ei susțin că ești prost. Atunci tu, pur și simplu, explici că nu există stejari în Afganistan și nici nu intenționează nimeni să-i planteze acolo. Dar alta e când zic că ești corupt… Încă mi-o amintesc pe mama cum plângea în fiecare zi. Toată povestea a însemnat un stres colosal pentru familia și prietenii mei."

Pe lângă acestea, scandalul a întârziat preț de luni de zile numirea lui Juška în calitate de ambasador în Ungaria. Însă, în cele din urmă, anchetele s-au încheiat. Suspiciunile au fost demontate, iar rezultatele anchetelor au fost prezentate pe larg de mass-media. Reputația întinată a lui Juška a fost oarecum refăcută, iar el s-a bucurat că departamentul său trecuse cu bine de încercări.

E greu de spus exact de la cine a pornit știrea falsă inițială despre stejar. E posibil să fi fost vorba de o producție locală sau de un proiect transfrontalier în colaborare cu rușii. Cu toate acestea, a reprezentat totuși o piesă nocivă în cadrul unui plan mult mai amplu (și care se întindea pe ani de zile) al Rusiei împotriva lui Juška și a întregului minister.

În cele din urmă, a venit vremea când Juška a ajuns în fața Președintelui Valdas Adamkus pentru învestirea în funcția de ambasador, gata să își demareze activitatea în Ungaria. Într-o ceremonie organizată la începutul lunii iunie, președintele de la acea vreme, Adamkus, i-a mulțumit lui Juška atât pentru promovarea activă și plină de profesionalism a democrației în Belarus și Georgia, cât și pentru proiectele în derulare din Afganistan.

„M-am interesat de povestea ta. Ești foarte tânăr și ai trecut prin atâtea încercări”, a spus președintele Adamkus.

„Vorbele sale m-au umplut de mândrie, mai ales având în vedere faptul că le-a rostit în fața familiei și a părinților mei, care erau prezenți la ceremonie.”

Juška avea 37 de ani și astfel se face că a devenit cel mai tânăr ambasador lituanian de la acea vreme.

În iulie 2009, și-a început în sfârșit slujba în Ungaria, la Budapesta.

ULTIMA PICĂTURĂ

În calitatea de ambasador, Juška s-a ghidat după aceeași băgare de seamă ca și până atunci în cariera sa, pentru a se asigura că își face treaba cum

trebuie.

Pe când era încă detașat la Minsk, nu a mers în baruri, nu s-a întâlnit cu persoane necunoscute și nici nu a desfășurat alte activități care ar fi putut duce la distribuirea de materiale video sau relații compromițătoare. În Belarus fusese martor la un scandal în care a fost implicat un diplomat leton, filmat în timp ce întreținea raporturi sexuale și care a fost mai apoi discreditat în mod public din cauza faptului că era gay.

„Încă de pe-atunci serviciile secrete belaruse erau extrem de grosolane și de violente”, spune Juška.

Acesta voia să asigure siguranța sa și a angajatorului său, dar și pe a celor cu care lucra. Își schimba frecvent parolele, utiliza mai multe conturi de e-mail și nu utiliza niciodată platforme precum Facebook, Messenger ori Twitter. Nu era expert atestat în materie de securitate, însă învățase din experiență cât de importantă era comunicarea sigură.

În Ungaria, Juška păstra contactul cu prietenii săi și se întâlnea frecvent cu aceștia; era vorba despre activiști din Serbia, Ucraina, Georgia și Rusia, care sprijineau democrația. Cetățenii activiști care aveau legături cu diplomatul lituanian erau supravegheați de agenții de securitate ostili trimiși de țările lor de origine.

Activiștii ruși solicitau sfaturi referitoare la modul de organizare a unor proteste stradale pașnice. Juška s-a întâlnit cu ei de câteva ori și le-a oferit consiliere.

În 2011, în urma alegerilor prezidențiale măsluite din Rusia, cetățenii au organizat proteste masive împotriva lui Putin în întreaga țară. Pe cale de consecință, serviciile secrete ruse au dat publicității numele celor pe care voiau să îi scoată țapi ispășitori „pentru tulburările provocate de Occident”. Juška s-a numărat printre cei numiți; numele său a fost vehiculat în știrile născocite de ruși despre „taberele de instrucție a protestatarilor din Lituania”, care evident că nu existaseră niciodată.

Lui Juška nici nu îi trecea prin cap faptul că, în vreme ce el citea știri închipuite despre presupusul său rol în organizarea protestelor masive din

Piața Bolotnaia din Moscova, cineva deja îi înregistra pe ascuns conversațiile telefonice.

Pe 8 iulie 2013, un agent necunoscut, care își asumase identitatea falsă de Zydrunas Gerintas, a încărcat pe YouTube versiuni trucate ale convorbirilor telefonice ale lui Juška. Zydrunas nu mai postase niciodată alte filmulețe, și nici nu a mai făcut-o vreodată după aceea. Momentul a fost ales cu mare atenție: în iulie 2013, Lituania și-a început mandatul de președinție a Uniunii Europene, cu durata de 6 luni.

Cele două fișiere de 12 minute poartă titlul „Iată cum tratează cu adevărat Lituania Azerbaidjanul. Partea întâi” și „Iată cum tratează cu adevărat Lituania Azerbaidjanul. Partea a doua”. Materialele nu includ nicio parte video; în schimb, apare o poză a lui Juška, în paralel cu o imagine a unei siluete masculine necunoscute. Singurul element vizual în mișcare sunt subtitrările în limba engleză – al căror conținut este parțial falsificat.

Conținutul principal al materialului este reprezentat de partea audio, interceptată din convorbirile telefonice private dintre Juška și colegul său de la Ministerul lituanian de Externe de la Vilnius. Deși unele segmente ale conversațiilor acestora sunt trucate, apar de asemenea și unele discuții autentice.

În mare, Juška și colegul său, expert în materie de Comunitatea Statelor Independente (CSI), discută în lituaniană despre mai multe subiecte politice, precum evoluțiile în ceea ce privește Azerbaidjan, Armenia, Lituania și Ungaria. Se vehiculează și numele lui Putin și Rusia.

În materialele postate, convorbirile dintre Juška și colegul său sunt prezentate ca și cum ar fi un singur apel telefonic neîntrerupt. De fapt, este un colaj care cuprinde mai multe convorbiri telefonice, care n-au absolut nicio legătură unele cu altele. Discuțiile au fost parțial tăiate pe „bucăți” și apoi lipite laolaltă și oarecum scoase din contextul lor inițial.

Vorbitorii de limbă lituaniană pot observa că „subtitrările” în engleză conțin niște greșeli intenționate. Pe alocuri, lipsesc complet subtitrările.

Convorbirile au fost măsluite și postate în așa fel încât să provoace reacții și să stârnească indignare în mai multe state: în Lituania, în Azerbaidjan și în Armenia. Pentru publicul lituanian, comentariile lui Juška cu privire la prim-ministrul lituanian de la acea vreme au fost, probabil, cea mai interesantă parte. Astfel, din cauza faptului că au fost editate, comentariile sale par a fi lipsite de respect.

În materialul postat, colegul îi spune lui Juška că pregătește vizita prim-ministrului lituanian la Sankt Petersburg, unde urma să aibă o întrevedere cu omologul său rus, Dmitri Medvedev. Juška îi răspunde în glumă, aducând în discuție posibilitatea introducerii unui pachet de gumă de mestecat în buzunarul prim-ministrului lituanian în timpul întrevederii.

Acesta făcea referire la un incident prezidențial din 2010, care le este însă necunoscut celor care ascultă convorbirea telefonică. În 2010, în cadrul unei ocazii deosebite, președinta Lituaniei a avut o întrevedere cu președintele Putin la Helsinki, prima de la acel nivel de ani de zile. În timpul întâlnirii, Putin mesteca întruna gumă și făcea asta în mod vizibil.

„A fost un gest cel puțin nepoliticos. Prin urmare, în timpul convorbirii telefonice, am făcut o glumă: De ce nu-i plasezi și prim-ministrului nostru niște gumă în buzunar, ca să pară și el șmecher? În timpul apelului original, făcusem trimiterea la episodul cu Putin și guma de mestecat chiar după acea frază, însă fusese scoasă din versiunea încărcată pe YouTube."

În limbajul familiar lituanian, expresia „a mesteca gumă" înseamnă a fi considerat stupid sau prost, a nu fi luat în serios. Însă din cauza faptului că fusese scos din context, comentariul lui Juška lăsa loc de interpretare. Prim-ministrul lituanian a interpretat comentariile făcute de Juška ca pe niște critici și lipsă de respect la adresa lui, ceea ce nu era cazul.

În materialul editat, Juška face de asemenea referire la Nagorno-Karabakh, teritoriul îndelung disputat de Armenia și de Azerbaidjan, utilizând denumirea sa originală armeană, Artsakh. Mai târziu, în 2017, armenii au adoptat oficial denumirea respectivă. La telefon, Juška îi spune colegului său că îi sprijină în mod pasiv pe armeni în ceea ce privește disputa, „pentru că granițele au fost trasate de Stalin, așa că de ce să-i apărăm noi deciziile?".

După ce Zydrunas Gerintas a încărcat înregistrările trucate, a trecut o lună până ca lumea să le dea atenție.

Azerii au fost primii care le-au „descoperit”, fiind instigați de filmulețul măsluit, realizat prin copy-paste. Jurnaliștii azeri au demarat astfel o serie de știri frenetice despre „scurgerile de informații diplomatice” și au început să contacteze conducerea de la Vilnius pentru a obține reacții.

Totodată, un alt set de apeluri telefonice realizate într-o manieră asemănătoare, între un ambasador lituanian la Baku și colegii săi de la Vilnius, a fost postat pe YouTube. Seria în cauză purta titlul Iată cum tratează cu adevărat Lituania Turkmenistanul, părțile întâi și doi. Materialele video au fost încărcate de o altă persoană cu nume azer, Farid Madzhirov.

Operațiunile bine puse la punct demarate pe YouTube și-au atins ținta. Convorbirile telefonice obținute în mod ilegal au ținut prima pagină peste tot în presa lituaniană, însă nu din cauza faptului că fuseseră înregistrate ilegal.

În schimb, multe voci din mass-media au republicat materialele video și le-au numit „scurgeri de informații” reale, o dovadă de „incompetență și de prostie crasă”. Potrivit mass-media, diplomații „bârfiseră în mod iresponsabil” la telefon.

Niciun jurnalist nu a stat să analizeze filmulețele înainte de a scrie despre ele. L-am rugat pe un expert internațional care a rămas anonim să vizioneze și să asculte materialele video. Acesta a observat că zgomotele de fundal diferă pe înregistrări și a spus că frazele fuseseră scoase din contextul lor inițial.

În Lituania, filmulețele au apărut în diverse emisiuni televizate. Știrea principală era centrată pe blamarea ambasadorului Juška și a colegilor săi, aceștia fiind acuzați de comportament inadecvat în calitatea lor de diplomați. Inițial, lumea nu prea a întrebat cum de era posibil ca respectivele convorbiri telefonice, chipurile securizate, ale diplomaților să fi fost compromise.

Unii jurnaliști au înrăutățit scandalul prin faptul că i-au forțat pe politicienii de top să comenteze filmulețele. De mare interes a fost mai ales partea cu guma de mestecat. O parte din public a fost de părere că ideea diplomaților care discutau cu asemenea lipsă de respect despre primul-ministru era foarte sexy.

Mass-media a eliminat părțile cele mai scandaloase din convorbiri și le-a difuzat. Cu toate acestea, din punct de vedere juridic, cunoscând faptul că materialele nu erau nici adevărate și nici legale, era ca și cum trolii de pe Internet scriau ei înșiși titlurile știrilor.

În cea de-a doua zi de când știrea ținea prima pagină, jurnaliștii au adoptat o perspectivă nouă. Aceștia au postulat întrebarea „Ce ar trebui să pățească diplomații?”: oare ar trebui să fie chemați înapoi în țară, dat fiind faptul că „denigraseră numele tuturor diplomaților”? Atitudinea generală cu privire la chestiune se înflăcărase.

Cei care au citit știrile scandaloase au decis că aceste guri sparte nesăbuite care troncăniseră așa la telefon ar trebui trase la răspundere. De asemenea, mass-media a publicat articole și a promovat voci care veneau în apărarea diplomaților.

Una dintre primele astfel de voci încurajatoare a venit din partea unui politolog lituanian de la Universitatea din Vilnius, pe nume Nerijus Maliukevicius. Acesta a spus-o pe șleau: „Scurgerea de informații provenite din pretinsele discuții purtate de diplomații lituanieni le-ar putea fi de folos celor care vor să pună diplomația din Lituania într-o lumină proastă. De aceea consider că întreaga poveste poartă amprenta serviciilor secrete ruse”. Însă cam acesta a fost singurul sprijin mai puternic care a pătruns în mass-media. Opinia generală neclintită deja se formase: „diplomații ar trebui concediați”.

Mașinăria de știri operată de trolii ruși a luat parte la întreaga nebunie. Mass-media rusească a publicat numeroase articole defăimătoare, în care erau menționate numele diplomaților. O mică operațiune îndeosebi de interesantă, care dezvăluie interesul Kremlinului referitor la întreaga tevatură, a apărut pe 5 august, la șase zile de la izbucnirea scandalului în Lituania.

Trei site-uri dubioase scrise în rusă au postat un text identic cuvânt cu cuvânt privind cazul: două așa-zise site-uri mici de știri și un blogger fals de pe rețeaua de socializare rusească LiveJournal, care postase în prealabil informații „din interior” despre serviciile secrete ruse, păreau să fi primit de undeva un comunicat de presă făcut de-a gata pentru a fi dat publicității. Textele coordonate, redactate în limba rusă, îi ironizau pe Juška și pe alți diplomați, calificându-i drept lipsiți de profesionalism.

Știrile rusești aveau titluri formulate în așa fel încât să fie centrate pe „scandalul din jurul Parteneriatului Estic”. Perspectiva din care erau prezentate știrile relevă unul dintre obiectivele operațiunii desfășurate pe YouTube, acela de a submina încercările Lituaniei de a intensifica politica UE cu privire la țările membre ale Parteneriatului Estic, în perioada în care se afla în fruntea Uniunii Europene. Toate cele șase țări partenere (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina) se aflau puternic sub imperiul Kremlinului, iar conducerea rusească și-ar fi dorit ca acestea să întrerupă orice legături cu UE.

Nerijus Maliukevicius, politologul care a urmărit cazul îndeaproape, spune că momentul demarării operațiunii a fost bine ales. Câteva luni mai târziu, Lituania era pe cale să prezideze Summit-ul Parteneriatului Estic, considerată a fi una dintre cele mai importante îndatoriri ale statului care deține Președinția Uniunii Europene.

„Ideea a fost de a-i pune pe diplomații lituanieni într-o lumină proastă chiar înainte de Summit”, spune Maliukevicius.

Juška și ceilalți au fost prezentați ca și cum nu aveau niciun fel de respect pentru partenerii lor, ci îi vorbeau pe la spate.

„Scandalul diplomaților” a ajuns o știre de ultimă oră și în Ungaria, unde Juška era ambasador. Unele publicații deja preconizau „concedierea” sa și îi numeau „infractori” pe el și pe celălalt diplomat cu care vorbise la telefon.

Și Ministerul de Externe, unde era angajat Juška, a fost atras numaidecât în vârtej. În 2013, la Vilnius, atitudinea politică generală față de Kremlin era mult mai tolerantă comparativ cu numai un an mai târziu, când Rusia a demarat operațiunile militare speciale din Ucraina. Lituania nu era singura

țară din Uniunea Europeană care „uitase” de atacul militar al Rusiei împotriva Georgiei din 2008.

Oficial, conducerea de la Vilnius a încercat să normalizeze relațiile sale cu Moscova.

Pe când jurnaliștii încercau cu disperare să obțină reacții, prim-ministrul a început să dea declarații fără a analiza în prealabil cazul. Astfel, acesta nu s-a consultat cu diplomații înainte de a da declarații publice.

În mod clar, trolii de pe YouTube, împreună cu o armată de membri creduli ai mass-media locale, îl convinseseră că proprii diplomați îl ridiculizau pe la spate.

„Prim-ministrul de pe atunci a crezut că gluma noastră cu guma de mestecat însemna că îl luam peste picior și s-a simțit lezat. Și uite-așa funcționează manipularea.”

Și Cabinetul Președintelui a fost influențat de cele petrecute.

„Îmi amintesc că, la acea vreme, m-am întâlnit cu un coleg care lucra în cadrul Cabinetului Prezidențial și care a mers într-atât de departe încât s-a arătat îngrijorat că ar putea primi o notificare oficială din partea Rusiei pentru că l-ai menționat pe Putin și guma sa de mestecat.” Reacția mea: „Păi atunci acceptă notificarea și nu uita să le reamintești de Georgia”.

Președinta de pe atunci a Lituaniei a comentat public cazul și l-a numit o provocare. Însă și ea a denunțat public caracterul lipsit de profesionalism al convorbirilor diplomaților.

În pofida faptului că, de la bun început, a fost clar că Rusia se afla în spatele operațiunii, tuturor celor trei lideri de la cel mai înalt nivel le-a fost greu să admită public acest lucru. Aceștia au tot repetat că „nu știu cine e vinovatul” și că „nu există dovezi”. S-a dovedit a fi mult mai ușor să îi blameze pe proprii diplomați lituanieni decât să acuze Rusia.

În urma presiunilor publice care au ținut mai puțin de trei săptămâni, Ministrul de Externe a luat o decizie: își pierduse încrederea în diplomații

respectivi. Ministrul a declarat public acest lucru, iar Comisiei pentru Afaceri Externe din cadrul Parlamentului Lituaniei i s-a înaintat propunerea ca diplomații să fie chemați înapoi acasă.

Comisia pentru Afaceri Externe i-a audiat pe Juška și pe celălalt ambasador. Majoritatea membrilor săi l-au sprijinit pe Juška și au decis să voteze împotriva trimiterii sale înapoi din Ungaria. Comisia știa că oricine ar fi putut deveni următoarea țintă.

Persoana care postase filmulețul fără pic de respect față de intimitatea victimelor a avut succes pe numeroase planuri. Acesta/aceasta a spulberat încrederea dintre diplomați și conducătorii țării, de la cel mai înalt nivel. Mai mult, se pare că persoana respectivă scosese la iveală cele mai negre temeri ale factorilor decizionali legate de Rusia. Prin acțiunile sale, obiectivul postacului infractor din mediul online care își spunea Zydrunas a fost acela de a distruge încrederea Comisiei parlamentare în ministrul său de top.

După ce atât Juška, cât și al său coleg ambasador de la Baku s-au înfățișat înaintea Parlamentului, cel din urmă, ale cărui apeluri mai fuseseră interceptate și apăruseră în alt material video, a decis să își dea demisia. Două zile mai târziu, pe 28 august 2013, Ministrul de Externe a anunțat Guvernul că luase decizia de a-i propune Președintelui să-l cheme înapoi pe Juška, aceasta în pofida recomandărilor Comisiei.

Lupta luase sfârșit, deznodământul fiind o pierdere.

Juška se declară mulțumit de faptul că a reușit măcar să își ducă la bun sfârșit ultima idee și cel mai important proiect de la Budapesta. Este vorba despre monumentul construit în curtea Castelului Buda în onoarea Regelui Vladislav al II-lea din dinastia Iagello, conducător al Lituaniei și Poloniei și a Reginei Poloniei și Prințesa Ungariei, Hedviga, care au trăit în secolele al XIV-lea și al XV-lea. Monumentul a fost inaugurat oficial de Miniștrii de Externe ai Ungariei, Poloniei și Lituaniei în octombrie 2013.

Juška s-a mutat înapoi la Vilnius și a continuat să lucreze la Departamentul de planificare a politicilor din cadrul Ministerului Afacerilor Externe. În interviurile pe care le-a dat, acesta și-a apărat acțiunile și a criticat guvernul

pentru deciziile pripite pe care le luase. Din acest motiv, angajatorul său i-a dat un avertisment oficial.

Însă Juška nu a putut să renunțe pur și simplu. Nimeni nu solicitase desfășurarea unei anchete amănunțite cu privire la persoanele care plănuiseră și puseseră în aplicare operațiunile ilegale. Mai mult, încă era un mister cum de a fost posibilă interceptarea apelurilor telefonice ale diplomaților din Lituania și Ungaria, două țări membre NATO. Nivelul de siguranță al liniilor telefonice ale Guvernelor nu ținea de propria răspundere a angajaților.

„Am decis să lupt pentru a ajunge la adevăr. Probabil că am făcut asta din cauza firii mele rebele și încăpățânate. Dar cred totuși că am făcut-o din cauza faptului că eram dezamăgit de felul în care a reacționat Guvernul la scandal. Eu am fost cel care a depus plângere penală la Poliție, nu statul. Statul nu a acționat, chiar dacă însuși statul și corpul său diplomatic fuseseră victimele. Ministerul Afacerilor Externe a fost grav afectat de cazuri.”

Juška le-a scris celor de la YouTube și a depus formulare speciale în repetate rânduri, solicitându-le să înlăture materialele video obținute în mod ilegal și postate pe platformă. Nu a primit niciun răspuns din partea YouTube. Clipurile încă sunt postate, însă apar acum pe un alt canal. E grăitor și faptul că, după ce colegul său a demisionat de la Baku, cineva a înlăturat materialele video defăimătoare, postate despre el, chiar a doua zi.

La șase luni de la comentariile „scandaloase și lipsite de diplomație” făcute de Juška despre guma de mestecat, Rusia și-a pornit războiul din Ucraina. Criticile la adresa politicilor Rusiei au devenit normale și au început să fie acceptate de conducerea lituaniană. Președinta Lituaniei chiar a mers atât de departe încât a numit Rusia „stat terorist” și a folosit porecla „Putler” (n. trad. – aluzie la Hitler) când a vorbit despre Putin.

Când răspunsul la întrebarea „Cine a fost vinovatul?” a devenit oarecum irelevant comparativ cu distrugerea semănată, Serviciile secrete lituaniene au făcut declarații publice. În cadrul „Raportului anual de evaluare a amenințărilor pe anul 2013”, publicat în martie 2014 de Departamentul Securității Statului Lituanian, entitatea din spatele operațiunii de pe

YouTube demarate împotriva diplomaților a fost identificată în cele din urmă: serviciile secrete ruse.

Conform raportului, interceptarea și publicarea „convorbirilor telefonice ale diplomaților lituanieni din iulie 2013 a fost o operațiune desfășurată de serviciile secrete ruse, având obiectivul de a discredita președinția lituaniană a Consiliului și Programul Parteneriatului Estic, precum și de a crea noi tensiuni în ceea ce privește politicile domestice lituaniene. Trebuie remarcat faptul că o parte dintre apelurile internaționale din Lituania către țările occidentale și restul lumii sunt direcționate prin intermediul rețelelor operatorilor ruși de telecomunicații. Serviciile secrete ruse dispun de toate mijloacele necesare pentru a controla apelurile internaționale din și spre Lituania care sunt transmise prin intermediul rețelelor ruse de telecomunicații".

Informațiile referitoare la apelurile telefonice administrate de Rusia au stârnit unde de șoc în Lituania. Convorbirile dintre Ungaria și Lituania, două țări membre NATO, la zece ani de la stabilirea apartenenței lor în fapt, erau redirecționate prin intermediul Federației Ruse. Potrivit unei surse din interior, apelurile lituaniene erau redirecționate automat prin Rusia deoarece era mai ieftin.

În cercurile de experți în materie de securitate este bine cunoscut faptul că Serviciul de securitate rus (FSB) ascultă toate convorbirile și le ordonează „învățăceilor" să realizeze stenograme și să le raporteze pe cele mai importante superiorilor.

În vara lui 2014, Juška a demisionat din cadrul Ministerului lituanian al Afacerilor Externe și a dat ultimul său mare interviu referitor la incident, a criticat starea de fapt a diplomației din Lituania și s-a mutat la Bruxelles, unde și-a petrecut cinci ani lucrând în calitate de consilier al parlamentarului european lituanian Petras Austrevicius.

„Bruxelles a reprezentat exilul meu voluntar. Nu a fost ușor, întrucât îmi e dor de casă și aș prefera ca familia să fie cu mine."

Inițierea operațiunilor de pe YouTube împotriva ambasadorului Juška și a colegilor săi s-a numărat printre primele cazuri cunoscute din istoria

occidentală când serviciile secrete ruse au îmbinat interceptarea apelurilor cu platformele online de partajare a componentelor video. Ulterior, serviciile secrete ruse au înregistrat, editat și publicat apelurile a cel puțin alți doi diplomați internaționali, pentru a stârni scandaluri legate de Revoluția de pe Maidan din Ucraina.

La începutul lui 2014, o parte a unui apel telefonic sau mai multe părți ale unor apeluri telefonice ale Victoriei Nuland, asistentul pentru Afaceri Europene și Eurasiatice al Secretarului american de Stat, au fost interceptate și publicate pe YouTube. În timpul convorbirilor respective, aceasta ar fi spus: „Ducă-se dracului UE". Incidentul a tulburat apele în mass-media, iar site-urile de știri false îndeosebi încă fac trimitere la caz și astăzi. Cu toate acestea, nu s-a ajuns la concediere sau la dezbateri politice interne.

După Lituania, a fost rândul Estoniei să devină ținta unei operațiuni similare, care a eșuat de asemenea din punctul de vedere al atacatorilor.

Juška e mândru de faptul că, pe parcursul ultimilor ani, dar mai ales de când cu agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei, țara sa, Lituania, a devenit unul dintre statele fruntașe din UE și NATO în ceea ce privește educarea celorlalți referitor la războiul cibernetic și de propagandă lansat împotriva Occidentului.

Numeroși cercetători specialiști în materie de dezinformare au încercat să tragă un semnal de alarmă și să avertizeze comunitatea internațională cu privire la amenințarea viitoare reprezentată de așa-numitele materiale deep fake (n. trad. – trucaje realizate prin montaj), precum clipurile video create de inteligența artificială și care arată foarte credibil.

Însă, așa cum ne demonstrează cazul lui Renatas Juška, Rusia a reușit să semene distrugere prin operațiunile sale care, incontestabil, sunt foarte bine puse la punct, dar, din punct de vedere tehnic, executate stângace. Nu este nevoie de inteligență artificială pentru ca atacurile din mediul online să își atingă ținta, iar apărarea de astfel de atacuri necesită ca respectivele ținte, persoane fizice fiind, să fie protejate și să beneficieze de sprijin.

E O SITUAȚIE CU OSTATICI

Conform spuselor lui Nerijus Maliukevicius, un savant de renume internațional, experiențele diplomatului Renatas Juška ne-au învățat multe. Acesta a urmărit măsurile active luate de Rusia la adresa lui Juška atât în mass-media, cât și pe rețelele de socializare, de când au apărut primele convorbiri telefonice trucate, privind complotul de asasinare fictiv.

„Aceasta este o măsură activă clasică. Rusia a furat informații confidențiale, a desfășurat operațiuni psihologice și le-a lansat apoi în mâinile publicului. Mesajele au fost distribuite atât în mass-media, cât și în online și au iscat dezbateri cu privire la nepriceperea diplomaților de a-și proteja liniile de comunicare."

Dr. Maliukevicius lucrează în cadrul Departamentului de Relații Internaționale de la Universitatea din Vilnius și susține prelegeri la Academia Militară Lituaniană. Specializarea sa este rezistența societății, și anume capacitatea acesteia de a se apăra împotriva dezinformării.

Strategia Kremlinului este aceea de a crea în mod continuu situații asemănătoare, în cadrul cărora cei care nu reacționează beneficiază de pe urma politicilor de la Kremlin. Astfel, reacția la întreaga tevatură nu ar trebui nicidecum să îi aducă beneficii conducerii de la Kremlin și, mai presus de toate, acestea nu ar trebui utilizate pentru a valorifica la maximum propriile câștiguri de ordin politic. „Este vorba de o situație cu luare de ostatici. Șantajistului nu trebuie să i se dea suma pe care acesta încearcă să o obțină."

Pentru Renatas Juška și ceilalți diplomați scandalul a reprezentat un moment de cumpănă, întrucât nu puteau nici să vorbească despre incident în mod direct și nici să își exprime propriile opinii, având în vedere faptul că acest lucru putea fi interpretat (și așa a și fost) ca fiind lipsit de diplomație.

Pentru a rezista împotriva acestor operațiuni, statele trebuie să facă tot ceea ce le stă în putință să-și protejeze țintele măsurilor active, spune Maliukevicius. Trebuie ca aceste cazuri complexe și care încalcă adesea dreptul la viața privată să fie tratate cu discreție. De asemenea, sunt necesare acțiuni prudente de contrainformații.

Renatas Juška își dorește ca scandalul de pe YouTube să nu se fi întâmplat. Însă tocmai din cauză că s-a petrecut, acesta vrea să își împărtășească experiența și speră că îi va ajuta pe alții pe viitor. Motivul principal pentru care își face cunoscută povestea este acela că își dorește o apărare și o protecție mai bune pentru toți cei care ar putea deveni la rândul lor ținte.

„Aceasta este modalitatea prin care putem evita ca acei propagandiști nici măcar să nu ne menționeze vreodată drept «un stat eșuat». Cu modestie, îmi exprim speranța ca povestea mea să îi ajute pe alții să ia deciziile corecte."

Juška vrea să vorbească despre această problemă și din cauza faptului că dictatorii învață repede unii de la ceilalți. „Cred cu tărie că toate regimurile, mai ales cele care încearcă să distrugă Europa prin vânzarea de parteneriate corupte, merită același tratament aspru, fie că este vorba de Putin din Rusia, de Lukașenko din Belarus sau de oricine altcineva."

***

Renatas Juška a trecut în neființă pe 3 septembrie 2019.

CAPITOLUL 3

Războiul psihologic (aka PSYOPS)

În septembrie 2014, la câteva zile de la publicarea articolului meu externalizat către public referitor la influența trolilor Kremlinului, a fost lansat un al doilea front împotriva mea pe rețelele de socializare.

Încă o dată, a fost activată rețeaua finlandeză de colaboratori pro-Rusia, condusă de Johan Bäckman, angajatul aparatului de securitate de la Kremlin. Aceștia au elaborat o plângere adresată Ombudsmanului parlamentar finlandez, care, aparent, părea să aibă un caracter profesionist și au postat-o pe Facebook.

Potrivit plângerii respective, atât eu, cât și angajatorul meu, serviciul public finlandez de radiodifuziune Yleisradio, încălcaserăm mai multe legi finlandeze și provocaserăm „persecuție și discriminare îndreptate împotriva unor cetățeni obișnuiți” prin intermediul articolului scris de mine. Prin urmare, plângerea îi solicita Ombudsmanului parlamentar să investigheze legalitatea activităților mele și ale Yleisradio.

În Finlanda, Ombudsmanul parlamentar monitorizează legalitatea activităților desfășurate de funcționarii guvernamentali. Nici pe reclamant și nici pe cei care tot distribuiau într-o frenezie plângerea „legitimă” pe rețelele sociale nu îi interesa faptul că responsabilitățile Ombudsmanului nu includ analiza conținutului din articole jurnalistice și nici a legalității acestuia. Peste 100 de persoane obișnuite și de profiluri false au distribuit frenetic plângerea mai departe pe Facebook, numindu-ne atât pe mine, cât și pe angajatorul meu, infractori.

În cele din urmă, mai mult de 10 plângeri oficiale copiate prin metoda copy-paste de pe Facebook au fost trimise Biroului Ombudsmanului de către diverse persoane reale sau fictive, înfuriate de presupusele infracțiuni. Ombudsmanul a anchetat plângerile și a concluzionat că Yleisradio nu își

încălcase niciuna dintre responsabilitățile juridice. Campania de plângeri fusese menită exclusiv să mă hărțuiască și să îmi submineze credibilitatea, precum și să continue să răspândească povestea inventată, cum că eu investigam persoane obișnuite și nu troli cu profiluri false. Din păcate, teoria menită să mă discrediteze a avut efectul scontat pe Facebook.

În mod convenabil, tot atunci, un site pro-Kremlin în limba finlandeză, numit Verkkomedia (Mass-media de pe web) și care vehicula teorii conspiraționiste, a publicat un articol în care susținea că „vânătoarea de troli" demarată de Yleisradio provocase un val de plângeri adresate Ombudsmanului. Obiectivul articolului era de a genera mai multe suspiciuni atât cu privire la integritatea mea personală, cât și la cea a angajatorului meu.

Am privit neputincioasă cum o poveste inventată despre „cum catalogasem eu oameni obișnuiți drept troli plătiți" a căpătat aripi și a ajuns să acapareze discuțiile de pe rețelele sociale centrate pe subiectul postacilor ruși. Mi se părea nedrept, întrucât eu nu catalogasem pe nimeni în articolul meu, ba din contră: prezentasem trolii ruși de pe rețelele de socializare cu grijă, drept profiluri anonime sau false. Mai precis, îi solicitasem expres publicului meu să nu dea numele niciunuia dintre profilurile false individuale.

Evoluția redactorului-șef al Verkkomedia, site-ul scandalos de știri false pro-Kremlin, este un exemplu grăitor care ne arată cum arhitecții de propagandă de la Kremlin recrutează străini pentru a servi în războiul lor internațional de propagandă. Recrutarea cetățenilor străini pentru a lua parte la operațiunile internaționale disimulează legăturile directe ale acestora cu Kremlinul. Operațiunilor de înșelăciune li se adaugă un element suplimentar de credibilitate, atunci când liderii lor care se bucură de vizibilitate par a fi străini inofensivi și respectați, și nu ofițeri ruși de informații (care, la rândul lor, lucrează din spatele cortinei și dau indicații).

Verkkomedia, site-ul de știri false care îmi denaturase atât munca de cercetare cu privire la troli, cât și pe mine, era condus de un cetățean finlandez aparent inofensiv și respectat, și anume fostul regizor de teatru Janus Putkonen. Fostele sale cunoștințe jură că Putkonen a fost mereu interesat de Rusia. În 2008, acesta plănuia să deschidă un centru de lupte cu paintball în Finlanda și a mers în Rusia să găsească un tanc adevărat pentru

centru. În timpul călătoriei, a fost recrutat de serviciile secrete ruse și s-a întors acasă schimbat. Contemporanii săi îl descriu pe Putkonen drept „periculos” și o persoană cu trăsături narcisiste și căreia îi plac banii, băutura și fetele tinere. În calitate de fost regizor de teatru, acesta poate atât să incite și să conducă alte persoane, cât și să le instruiască cum să își îndeplinească rolurile. Cu toate acestea, afacerea sa cu teatrul nu a reușit să se lanseze cu succes în plan financiar.

În 2014, la câțiva ani după călătoria sa în Rusia, când a fost recrutat, Putkonen și-a dezvăluit adevăratul obiectiv atunci când a divulgat, pentru un ziar finlandez local, că duce un război informațional în numele Rusiei. Mai mult, a spus că își arsese permisul militar finlandez, documentul de identificare pentru mobilizarea în Forțele de Apărare ale Finlandei.

În 2014, Putkonen încă se ocupa de un site de propagandă în limba finlandeză și care viza finlandezii. Mai mult, acesta administra o rețea de site-uri și grupuri finlandeze pe Facebook, axate pe distribuirea de informații false, meme și propagandă rusești.

Cu toate acestea, mai apoi, Putkonen a pus mâna pe o nouă slujbă internațională în domeniul războiului informațional, fiind numit directorul centrului internațional de propagandă Doni News, creat de forțele de ocupație din estul Ucrainei, sprijinite de Rusia.

Doni News a fost fondat de guvernul „din umbră” rus din estul Ucrainei și se ocupă de disimularea mesajelor Kremlinului drept știri. Pe lângă răspândirea propagandei, biroul lui Putkonen s-a ocupat multă vreme de crearea unei blocade informaționale în jurul zonei de război din estul Ucrainei. Mai târziu, documente desecretizate au dezvăluit faptul că Doni News îi monitoriza și făcea publice numele jurnaliștilor din Occident care încercau să facă reportaje despre ceea ce se întâmpla în estul Ucrainei. Unii jurnaliști care prezentau fapte într-un mod critic au fost catalogați drept rusofobi și li s-a interzis să mai intre în regiune.

Tot în estul Ucrainei, Putkonen a fost fotografiat alături de un conațional, un mercenar străin pe nume Petri Viljakainen. În poză, Viljakainen poartă o uniformă militară cu însemnele serviciilor militare ruse de informații, și anume un liliac negru pe fundalul unui cerc galben. Putkonen a desfășurat

personal interogatorii și a hărțuit jurnaliști occidentali care încercau să ajungă la Donbas pentru a face reportaje despre război.

Putkonen cooperează cu Johan Bäckman, un alt lacheu de-al Kremlinului, care vizitează adesea regiunea de est a Ucrainei și este (după cum s-a și autointitulat) șeful reprezentanței finlandeze a Republicii Populare Donețk la Helsinki, despre care pretinde că are statut juridic. Aceștia produc materiale video pe YouTube și își spală publicul pe creier, pentru a-l face să creadă că războiul din Ucraina are loc din vina Statelor Unite și a Occidentului. Într-un clip video postat pe YouTube de Bäckman, Putkonen zâmbește vesel, în timp ce primește o armă încărcată de la liderul separatist defunct din Donețk, Alexander Zakharchenko, care luase parte la ocuparea armată a Consiliului local din Donețk în 2014, fiind ucis în 2018, de explozia provocată de o bombă.

Pe măsură ce cariera lui Putkonen, finanțată de Rusia, evolua pe plan internațional, acesta continua să mă denigreze atât pe site-ul Doni News, cât și pe Facebook. Potrivit spuselor lui Putkonen, fostul regizor de teatru, investigațiile mele privind trolii au distrus căsnicii și i-au făcut pe oameni să își piardă slujbele.

Acuzațiile ar fi putut fi niște glume, însă veneau de la o persoană implicată în mod profesional în operațiuni psihologice, care facilita războiul ilegal dus de Rusia în altă țară și care își petrecea timpul cu membri ai serviciilor militare ruse de informații în Donbas.

VIOLENȚĂ PSIHICĂ

După ce mi-am publicat investigația, cineva a creat un nou grup pe Facebook și l-a numit Armata rusă de troli. Obiectivul public al grupului respectiv era să protesteze împotriva tentativei Yle de a-i cataloga pe cetățeni drept troli, adică presupusa catalogare fără temei a cetățenilor cu opinii drept troli ruși, ceea ce nu făcuserăm niciodată nici eu, nici Yle.

Am fost adăugată și eu pe grup fără a mi se solicita permisiunea și am fost etichetată în mod activ în cadrul unor discuții agresive menite să mă

denigreze.

Dinamica internă a grupului este fascinantă și grăitoare. Administratorii și propagandiștii profesioniști au „proiectat” membrii mai puțin activi într-un asemenea fel, încât au demonstrat că dispun de toate elementele necesare unei operațiuni psihologice. Administratorii stabilesc ordinea de zi a discuțiilor de pe grup și dau tonul discursului vizat. Toate vocile critice și disidenții sunt blocați și îndepărtați prin intimidare.

Cei mai activi maeștri ai retoricii de pe grup erau profilurile false și profesioniștii ca Bäckman și Putkonen, împreună cu rețeaua lor pro-Kremlin. Mai mult, comuniștii înrăiți, activiștii de extremă dreaptă, cei care îl venerau pe Putin și persoanele cu tendințe profane și antisistem s-au regăsit perfect pe acest grup.

Aceștia au umplut grupul cu știri false de la Kremlin și cu diverse calomnii la adresa mea, a altor reporteri și a unor analiști care se ocupau de informații despre Rusia.

Mulți cetățeni obișnuiți, prezenți pe grup din greșeală sau adăugați de un prieten, au urmat modelul administratorilor fiind, astfel, influențați.

În vreme ce monitorizam activitățile Armatei ruse de troli și ale altor comunități asemănătoare, am înțeles că un anumit grup-țintă deosebit de vulnerabil, ușor manipulat de dezinformarea Kremlinului, este reprezentat de acele persoane care, din cauza șomajului sau din alte motive, petreceau mult timp pe rețelele de socializare.

Din cauza algoritmilor de sugestie de pe rețelele de socializare, apartenența la o comunitate dubioasă motivată de ură oferă nenumărate posibilități de a ajunge într-o rețea de grupuri asemănătoare de pe Facebook. Radicalizarea prin intermediul bulei de minciuni de pe Facebook este, practic, la un clic distanță pentru orice utilizator Facebook.

În cadrul Armatei ruse de troli, comportamentul antisocial este răsplătit.

Atât persoanele reale, cât și profilurile false, care urmăreau minciunile răspândite de Bäckman și de Putkonen, susțin că eu lucrez mână-n mână cu

serviciile secrete occidentale, mă catalughează drept mincinoasă și rusofobă și m-au acuzat că „împrăștii ură împotriva rușilor”. Aceștia visau la moartea mea, își doreau un atac cu bombă nucleară asupra redacției mele și puneau sub semnul întrebării sănătatea mea mintală. Pe lângă toate acestea, mai apărea și o cantitate impresionantă de postări malițioase cu caracter intenționat axate pe sexul, pe aspectul și pe viața mea privată.

Armata rusă de troli și o rețea de grupuri asemănătoare de pe Facebook de pe plan internațional sunt create exclusiv pentru un scop: acela de a normaliza propaganda și infracțiunile rusești, precum amenințările ilegale și persecutarea oricui critică sau dezvăluie informații despre Kremlin. Administratorii grupurilor își justifică violența psihică publică împotriva mea, susținând că „protejau libertatea de exprimare”. Potrivit spuselor acestora, eu eram cea care o distrusese.

Nimeni nu le-a reamintit nicio secundă membrilor faptul că, în conformitate cu legislația din Finlanda și din majoritatea țărilor apusene, mare parte din amenințările postate de ei aveau caracter infracțional. Libertatea de exprimare nu îngăduie activități infracționale în nicio țară modernă. Cu cât acuzațiile postate de trolii de pe Facebook despre mine erau mai revoltătoare, cu atât postarea primea mai multe aprecieri și comentarii.

Am urmărit cum grupul a evoluat în timp. Aparițiile mele publice și reportajele pe care le realizam erau urmărite în mod sistematic și postate pe grup pentru a fi ridiculizate, ironizate și transformate în funcție de ce se mula pe interesele lor.

Unul dintre obiectivele serviciilor secrete ruse este acela de a marginaliza persoana care este ținta operațiunii psihologice nu doar în ochii publicului, ci și în cadrul comunității profesionale a persoanei respective. Membrii grupului de troli și-au unit eforturile pentru a face rost de adresele de e-mail ale peste 260 dintre colegii și superiorii mei. Ulterior, persoanele de pe listă au primit un buletin informativ în care se susținea că „eu voiam să distrug libertatea de exprimare”. Obiectivul era de a crea disensiuni între mine și angajatorul meu, prezentându-mă drept o scandalagioaică în fața superiorilor mei.

N-am luat niciodată parte în fapt la mizeriile discutate pe grup. O dată, am urmărit cum au fost lansate patru fire de conversație în timp ce dădeam un interviu la radio care a durat o oră. În conversațiile respective, mai multe profiluri și persoane obișnuite încercau să demonteze fiecare vorbă pe care o rosteam în interviu.

Am fost șocată de răutatea absolută de care dădeau dovadă. Am realizat că dacă citeam în continuare acel conținut plin de ură, era posibil să încep eu însămi să cred în imaginea demonizată în mod sistematic pe care o construiseră despre mine. În cel mai rău caz, puteam să ajung să mă tem să dau interviuri și să susțin prezentări publice, iar asta era exact ceea ce urmărea grupul.

Am blocat persoanele cele mai depravate care mă etichetau și am raportat grupul celor de la Facebook. Standardele comunității Facebook interzic profilurile false, hărțuirea și conținutul motivat de ură.

Facebook a răspuns; potrivit spuselor acestora, grupul care prețuia într-atât fanteziile în care eram otrăvită, „nu încălcase standardele comunității lor”.

La doar o săptămână după ce am publicat articolul meu externalizat către public despre troli, eram istovită. M-am întâlnit cu superiorii mei și cu șeful securității de la Yle. Pe când vorbeam despre întâmplările în materie de securitate, care se petrecuseră de când apăruse articolul meu, directorul de securitate al companiei la care lucram a vrut să se asigure dacă CHIAR voiam CU ADEVĂRAT să continui să investighez impactul trolilor ruși asupra finlandezilor. Când am răspuns „Da”, acesta a oftat. În cazul ăsta, a spus el, urma să luăm legătura cu responsabilii pentru probleme de securitate.

Pe măsură ce aceștia s-au familiarizat cu campania, m-au avertizat: în cazul în care plănuiam să merg în Rusia în viitorul apropiat, atât eu, cât și comunicațiile mele puteau fi urmărite.

De fapt, chiar îmi propusesem să plec în Rusia. Totuși, nu le-am spus responsabililor respectivi acest lucru.

În februarie 2015, urma să merg să investighez fabrica de troli de la Sankt Petersburg.

CAPITOLUL 4

Voluntarul

Roman Burko, rezident al peninsulei Crimeea din Ucraina, a primit un apel telefonic special pe 2 martie 2014: niște jurnaliști locali i-au cerut la telefon să își ia camera video și să vină la ei.

Cu trei zile mai devreme, la vreo 80 de km la nord-est, în Simferopol, capitala Peninsulei Crimeea, soldați ruși îmbrăcați în uniforme fără însemne începuseră să pună stăpânire pe clădirile administrative. Majoritatea celor din Ucraina, precum și restul lumii, erau într-o stare de nedumerire. Nimeni nu știa ce se petrecea și cine se afla în spatele întregii chestiuni.

Iar acum, soldați care nu purtau însemne pe uniforme pătrunseseră ilegal în Sevastopol, orașul de coastă și se infiltraseră în teritoriul celui de al 191-lea Detașament de instruire al Forțelor Navale Ucrainene.

Burko s-a grăbit să ajungă la baza militară și a început să filmeze. Treizeci de bărbați în uniforme verzi, cu chipurile acoperite de cagule negre, le strigau ordine ofițerilor ucraineni. Pentru a-și impune spusele, aceștia tot trăgeau rafale în sus cu armele lor automate.

În tinerețe, Burko își făcuse serviciul militar în armata ucraineană. Acesta a identificat intrușii drept membri ai forțelor speciale din armata rusă.

Pe când Burko își scotea camera video, unul dintre bărbații îmbrăcați în uniforme verzi și-a îndreptat arma asupra sa: „Strânge camera sau te omor!”

Burko a continuat să filmeze, iar mascații s-au năpustit asupra lui.

„Am fugit și am părăsit incinta. Am reușit să scap pentru că nu purtam vestă antiglonț, spre deosebire de ei.”

Când a ajuns cu bine acasă, a postat filmulețul pe YouTube. În mai puțin de 24 de ore, clipul său înregistrase peste un milion de vizualizări. Burko a realizat că succesul împotriva propagandei rusești este posibil dacă sunt dezvăluite informații.

„Cumva, îi sunt recunoscător soldatului rus care m-a amenințat cu arma: m-a înfuriat, iar astfel am realizat că trebuie să fac ceva în legătură cu asta”, a spus Burko.

Acela a fost primul contact al lui Burko cu războiul informațional rus și cu războiul terorist desfășurat de Rusia împotriva Ucrainei, țara sa natală.

În colaborare cu prietenii săi patrioți, Burko a continuat să adune și să publice informații despre activitățile secrete desfășurate de armata rusă pe teritoriul Peninsulei. Rusia a transportat personal militar, a luat în stăpânire complexe strategice și a preluat controlul asupra canalelor de comunicare din jurul peninsulei pașnice de la Marea Neagră.

Pe atunci, la începutul lui martie 2014, nimeni nu a ghicit cât de repede, de la infiltrarea primilor soldați, urma Rusia să ajungă de la războiul hibrid la un referendum manipulat, apoi la anexarea Crimeii, pe baza rezultatelor unui referendum închipuit. Nu mult după aceea, s-a ajuns și la un război secret împotriva Ucrainei de Est.

La început, Burko și prietenii săi nu s-au îngrijorat în ceea ce privește gravitatea situației, iar acest sentiment a fost valabil și pentru restul lumii. Au fost nesăbuiți: nu s-au obosit să își ascundă adresele de IP sau de domiciliu. Pur și simplu transmiteau informații, așa cum o fac jurnaliștii.

Însă, curând, Burko a primit o avertizare. Prietenul său a interceptat conversații de tip emisie-recepție, activate prin rețeaua Wi-Fi și purtate prin intermediul aplicației Zello între soldați ruși care se dădeau drept localnici și care își spuneau în mod mincinos „forțe de autoapărare ale Crimeii”. Prietenul respectiv l-a avertizat pe Burko: conversațiile purtate de soldați prin Zello dezvăluiau faptul că îi identificaseră pe el și pe prietenii săi. Soldații știau unde locuiau aceștia.

Roman Burko și prietenii săi au ales singura opțiune pe care o aveau la dispoziție și au părăsit Crimeea. Acesta și-a îndesat câteva tricouri într-un rucsac și a pornit către capitala Kiev, aflată la aproape 700 km depărtare. Deodată, era un refugiat fără adăpost, o persoană strămutată intern. Înainte de a se restabili în capitală, Burko a stat la un prieten și și-a demarat proiectul.

Proiectul său este o rețea internațională și neoficială de voluntari care investighează și demască operațiunile militare ilegale și tentativele de amestec ale Rusiei în Ucraina, Siria și Georgia, precum și în alte țări.

„Într-o noapte, stăteam pe acoperiș și priveam stelele. Am decis atunci să creăm o resursă unde să publicăm informații despre infracțiunile săvârșite de Rusia și să identificăm criminalii de război ruși”, spune Burko.

La mai puțin de o lună de când bandele mascate ale armatei ruse îl amenințaseră cu moartea și la două săptămâni după ce SUA, UE și Canada impuseseră interdicții de călătorie și înghețarea activelor în cazul primilor cetățeni ruși care amenințaseră suveranitatea Ucrainei, Burko și-a lansat site-ul.

Volodimir Kolesnikov, o altă persoană strămutată intern, expert în domeniul informatic din Crimeea, l-a ajutat să creeze și să administreze site-ul.

Site-ul a fost numit InformNapalm.

„Pământul poate fi contaminat, aerul și apa pot fi poluate, însă focul poate fi utilizat pentru a purifica totul. În ceea ce privește informațiile, ne propunem să ardem totul și să dezvăluim secretele Kremlinului”, afirmă Burko.

Voluntarii din cadrul InformNapalm au format o comunitate de persoane fizice, de patrioți, care își dedică pauzele de cafea, de prânz și sfârșitul de săptămână luptând în războiul informațional împotriva Federației Ruse.

Cel mai important obiectiv al voluntarilor este câștigarea războiului. În drumul lor spre victorie, aceștia își propun de asemenea să adune și să publice suficiente dovezi pentru a se asigura că, într-o bună zi, criminalii ruși care seamănă teroare în Ucraina, țara lor natală, vor ajunge la Curtea

Penală Internațională de la Haga, spre a fi trași la răspundere pentru crimele de război săvârșite.

***

Bărbatul ucrainean care a adoptat pseudonimul Roman Burko s-a născut și a crescut la Donbas, în estul Ucrainei, la granița cu Rusia. Roman ar putea avea vârsta cuprinsă între 25 și 40 de ani. Asemeni multor alți voluntari care desfășoară muncă de investigații pentru InformNapalm, Burko își ascunde adevărata identitate, pentru propria-i siguranță.

„Condițiile războiului-hibrid impun utilizarea de strategii și de instrumente hibrid. Anonimatul este unul dintre aceste instrumente”, declară Burko.

În plus, anonimatul aduce un plus de siguranță, reducând numărul și eficiența atacurilor de propagandă împotriva membrilor comunității. Evitând să ajungă în vizorul rușilor, voluntarii își protejează de asemenea și familiile.

Rudele lui Roman Burko locuiesc în continuare în regiunea de est a Ucrainei. Aceștia habar nu au de faptul că un membru al propriei familii conduce o resursă de informații cu sursă deschisă, recunoscută la nivel internațional și al cărei obiectiv este de a perturba operațiunile militare rusești desfășurate în Ucraina.

„Dacă numele mi-ar fi făcut public, rudele și prietenii mei ar putea fi asociați cu mine, iar siguranța lor ar putea fi pusă în pericol”, mai spune acesta.

Regimul rus, fabrica de troli de la Sankt Petersburg, hackerii protejați de statul rus și serviciile secrete deja îi vânează pe voluntarii de la InformNapalm.

Teoriile conspirației care circulă în spațiul informațional rus susțin că Burko este, de fapt, un ofițer militar de carieră ucrainean, care face parte dintr-o

unitate specială a Ministerului ucrainean de Apărare și care lucrează în strânsă cooperare cu NATO.

Un site de propagandă pro-Kremlin a publicat o poză de familie despre care susținea că ar fi o poză cu familia lui Burko. Uitându-mă la poză și la Burko, pe care l-am cunoscut, pot să confirm că în poză apare o altă persoană.

Potrivit ONU, războiul dus de Rusia a ucis peste 13 000 de ucraineni, în vreme ce două milioane de oameni au fost nevoiți să își părăsească locuințele.

Organizațiile pentru drepturile omului raportează săvârșirea de execuții extrajudiciare, tortură și discriminarea minorităților în teritoriile ocupate. Una din cinci școli din Donbas a fost avariată din cauza luptelor, iar locuințele oamenilor sunt prădate și distruse. Forțele de ocupație au impus cenzura, au instituit puncte de control și au dispus interdicții de circulație.

Toate operațiunile ruse de la Donbas sunt desfășurate cu respectarea deplină a principiului dezmințirii plauzibile, fără nicio legătură oficială cu Kremlinul. Ascunderea anumitor informații și desfășurarea de operațiuni secrete constituie o tehnică tradițională a războiului informațional din epoca sovietică, menită să paralizeze ținta și capacitatea acesteia de a lua decizii.

Disimularea activităților ilegale face posibilă continuarea operațiunilor fără intervențiile unor parteneri sau ale unor terți și, în cel mai fericit caz, fără nicio teamă de urmări. Este greu să te aperi de atacuri atunci când nu cunoști identitatea autorului și când acesta încalcă toate regulile de bază ale războiului, precum prezența unor însemne vizibile pe uniformele soldaților.

Până azi, Kremlinul neagă vehement atât prezența, cât și orice acțiuni desfășurate de trupele sale militare pe teritoriu ucrainean. Mass-media controlată de statul rus creează în mod sistematic o imagine a conflictului intern, a crizei și a războiului civil din Ucraina, prezentându-le drept „majoritar locale”, care se luptă unii cu alții.

Oficialii ruși au catalogat toate detaliile privind prezența armatei și operațiunile desfășurate în Ucraina ca fiind strict secrete.

Roman Burko și prietenii săi au drept obiectiv dezvăluirea acestor secrete.

Potrivit filosofiei InformNapalm, publicarea de informații și de secrete ale Rusiei în mediul online este un demers inteligent. Într-adevăr, reprezintă de asemenea un instrument util pentru a leza Kremlinul. Regimul trebuie să cheltuiască resurse pentru a răspunde cu aceeași monedă secretelor publicate și pentru a distrage atenția publicului oriunde în altă parte, numai nu asupra sa.

Voluntarii de la InformNapalm au reușit adesea să stârnească reacții puternice din partea Rusiei,iar aceasta doar prin publicarea unor informații verificate și bazate pe fapte cu privire la acțiunile desfășurate de Rusia.

„Poate că, într-un fel sau altul”, speră Burko, „regimul rus va fi nevoit să aloce atâtea resurse pentru a submina și nega activitățile InformNapalm, încât s-ar putea să contribuim la înlăturarea regimului Vladimir Putin”.

La începutul invaziei militare, Kremlinul a generat confuzie în rândul principalilor oficiali și factori decizionali ucraineni. Confuzia a dat naștere unor întârzieri în ceea ce privește apărarea țării împotriva „omuleților verzi”.

Cu toate acestea, imediat ce Ucraina și-a lansat operațiunile defensive în primăvara lui 2014, InformNapalm s-a concentrat imediat pe acumularea de informații despre care credeau că ar putea fi utile pentru trupele ucrainene care luptau împotriva inamicului.

„Ne-am dat seama că războiul nu urma să se termine prea curând. Din cauza acestui fapt, trebuie ca oamenii să-și unească eforturile pentru a riposta. Mai mult, războiul sub diferite forme poate fi răspândit și în restul Europei, astfel că trebuia ca oamenii să fie informați în ceea ce privește diversele manifestări ale războiului hibrid”, mai spune Burko.

Unii voluntari locuiesc în zona de conflict. Pe baza spuselor acestora în calitate de martori, InformNapalm a început să prezinte armamentul greu introdus în țară în mod clandestin de către Rusia: lansatoare de grenade, vehicule blindate, sisteme de apărare antiaeriene și drone.

Punctele de control ruse, drumurile și alte elemente de infrastructură utilizate de combatanți și de unitățile militare au fost geolocalizate, cartografiate și făcute publice.

În vara anului 2014, pe când Rusia și-a demarat operațiunile militare de anvergură în Donbas, Burko și un alt voluntar au început să prezinte un buletin zilnic cuprinzător de pe câmpul de luptă.

Pe măsură ce comunitatea internațională ducea vorba despre războaiele secrete ale Kremlinului și le demasca, s-a extins și rețeaua de voluntari. Astăzi, comunitatea cuprinde jurnaliști profesioniști, anchetatori în regim de sursă deschisă, analiști, experți militari, ingineri informaticieni, designeri grafici și traducători.

Niciunul dintre membrii comunității nu beneficiază de remunerație pentru munca depusă. S-a întâmplat o dată ca unul dintre colaboratori să se îmbolnăvească și a avut nevoie de operație pentru înlăturarea unei tumori maligne, astfel încât Burko a organizat o strângere publică de fonduri pentru a-i plăti acestuia procedurile medicale.

Interesul în ceea ce privește acțiunile Rusiei este global, iar cererea de informații este mare. Voluntarii operează în întreaga lume: Ucraina, Peninsula Scandinavă, Europa Centrală, Orientul Mijlociu, SUA și Africa de Sud. Materialele InformNapalm sunt traduse în 30 de limbi. A fost creată și o versiune în limba chineză, deoarece voluntarii doreau să îi ofere guvernului chinez o perspectivă asupra secretelor ruse.

La puțin timp de la lansare, InformNapalm a început să câștige respect în rândul experților. Diplomați, factori de decizie politică și comunitățile ucrainene de apărare și de informații erau dornici să utilizeze informațiile descoperite de site.

De-a lungul anilor, voluntarii au aflat că majoritatea guvernului ucrainean este de acord cu demersurile InformNapalm. Însă sprijinul moral sau încuviințarea din partea guvernului ucrainean sau a celor străine nu sunt importante, spune Burko. Acesta reprezintă o comunitate de oameni liberi de pe întreg mapamondul, care nu se pot încrede pe deplin în niciun guvern.

„Ne bazăm pe sprijinul acordat de oamenii obișnuiți: pe sprijinul primit din partea ucrainenilor, nu a vreunui guvern. Ne ferim de toate organizațiile oficiale. Nu facem parte din niciun sistem.”

Canalele mass-media ucrainene citează în mod regulat rapoartele InformNapalm, iar publicul larg adoră acest lucru. Purtătorul lor de cuvânt, care apare în mod curent în mass-media și la diverse evenimente, beneficiază adesea de tratament special în piețele și magazinele din Kiev. Vânzătorii îl recunosc și îi oferă reduceri, în semn de mulțumire pentru participarea sa în cadrul InformNapalm.

Însă abordarea mass-mediei controlate de statul rus în ceea ce privește InformNapalm este diametral opusă: cele mai influente și mai populare canale media rusești publică articole defăimătoare despre InformNapalm, însă numesc site-ul „un proiect elaborat de cetățeni” într-un mod vag, fără a-i menționa numele.

Roman Burko este de părere că numele este omis intenționat. Astfel, publicul rus nu are acces la informațiile de pe site.

„Investigațiile realizate de noi i-ar putea demoraliza pe tinerii ruși spălați pe creier de propagandă și cărora li se cere să se înroleze în armata hibridă rusă și să meargă în Ucraina pentru a lupta contra fasciștilor, așa cum numește mass-media rusească clasa conducătoare ucraineană.”

Însă atitudinea trolilor pro-Kremlin în ceea ce privește voluntarii InformNapalm este limpede: pur și simplu vor să îi vadă morți.

***

Trolii de pe Internet care sunt lingăii Rusiei le-au făcut probleme voluntarilor mai ales la început. Voluntarii au creat conturi InformNapalm pe Twitter, Facebook și YouTube îndiverse limbi, iar ulterior, canalele acestora au fost năpădite de amenințări cu moartea scrise de troli.

Valurile de comentarii de pe rețelele sociale conțineau un alt mesaj redundant: puneau la îndoială temeiul independenței Ucrainei și voința ucrainenilor de a-și apăra țara.

Experții din cadrul comunității au analizat comentariile și au verificat diversele tipuri de troli care fuseseră mobilizați în ofensiva pe față lansată împotriva comunicațiilor InformNapalm. O parte din traficul trolilor provenea de la fabrica de troli din Sankt Petersburg, iar restul provenea de la oameni obișnuiți. Persoanele obișnuite care scriau amenințări erau cele care fuseseră transformate în fanatici crezând orbește în „Lumea rusă”.

„Oamenii aceia au o ideologie: nu pot suferi informațiile publicate de noi întrucât contrazic spusele lui Putin. Prin urmare, ne detestă și ne atacă.”

Conturile pro-Kremlin de pe rețelele sociale își ajustau mesajele postate pe baza conținutului articolelor publicate de InformNapalm. Uneori, acestea catalogau colaboratorii drept trepăduși tocmiți de serviciile de securitate ucrainene, israeliene sau ale altor țări.

Acestea puneau adesea în practică o strategie de tip oglindă: atunci când InformNapalm a postat un articol în care era prezentat profilul ofițerilor serviciilor militare ruse de informații văzuți în estul Ucrainei, trolii au lansat și ei o campanie: Dar TU însuți lucrezi pentru Ministerul ucrainean al Apărării!

„Există o singură replică la asta: ei bine, oricum ar fi, în Ucraina sunt prezente trupe rusești.”

În cazul InformNapalm, aluziile cum că voluntarii ar lucra pe bani grei sau zvonurile despre presupușii lor angajatori, pur și simplu, nu prind. Unii voluntari InformNapalm activează prin rotație în cadrul operațiunilor militare defensive din estul Ucrainei, iar unii dintre aceștia sunt veterani ai „Operațiunii Antitero”, astfel cum și-a numit guvernul ucrainean operațiunea împotriva teroriștilor ruși din primăvara anului 2014.

Hărțuitorii din mediul online par să opereze în Ucraina pe baza principalelor strategii pe care Kremlinul le utilizează de secole: dezbină și cucerește.

Kremlinul a început să dezbine și să submineze Ucraina prin intermediul războiului informațional, care viza mințile oamenilor cu mult înainte ca ofițerii din cadrul serviciilor militare ruse de informații și militarii din armata rusă care nu purtau însemne pe uniforme să fie trimiși dincolo de graniță pentru a sabota și ocupa infrastructura fizică ucraineană.

Utilizând tehnica dezinformării și agenți de influență, Kremlinul a încercat să genereze un sentiment aprobator și de sprijin față de viitoarea ocupație, mai ales în ceea ce privește acel segment al populației care, din rațiuni istorice, se identifică mai mult drept rus, nu ucrainean. În spațiul informațional a fost cultivată o gamă largă de teorii ce atacau guvernul de la Kiev. Instigarea oamenilor până s-a ajuns la separatism a fost alimentată prin intermediul rețelelor sociale și al site-urilor de știri false pro-Kremlin.

Obiectivul atacurilor informaționale care pregăteau terenul pentru războiul fizic era acela de a scinda societatea ucraineană în grupuri mai mici, mai ușor de controlat și de manipulat.

Prin intermediul mesajelor atent orientate, un segment din populație a fost ademenit, ajungând să susțină politicile Kremlinului. Unii au fost manipulați într-o asemenea măsură, încât nici măcar nu au realizat că mesajele proveneau chiar din inima Rusiei. Obiectivul operațiunilor informaționale era de a-i face pe anumiți locuitori din oblastiile estice Donețk și Luhansk să sprijine „independența" regiunii, ceea ce însemna separarea de Ucraina în „Republici Populare".

Asta a fost înainte ca soldații ruși să bombardeze Ucraina cu rachetele lor „Grad". Când lacheii ruși au pus în fapt piciorul pe pământ ucrainean și au preluat controlul asupra posturilor de televiziune și a clădirilor administrative, au redenumit regiunile, le-au declarat independente și au înlocuit guvernanții locali cu „lideri populari" ruși. Din cauza războiului informațional, o parte din populație a primit cu brațele deschise schimbările de regim, fără a ști încă cine trăgea, de fapt, sforile.

Cu cât ocupația fizică dura mai mult, cu atât mai mulți localnici care alegeau să rămână în teritoriile ocupate erau spălați pe creier și ajungeau să sprijine conducerea alcătuită din marionete și instituită de Kremlin.

„Asemeni oricărei alte societăți democratice, Ucraina este mai mult sau mai puțin dezbinată. Kremlinul încearcă să scindeze populația și să o împartă în grupuri ideologice mai mici, pe care să le facă apoi să se lupte între ele. Asta este cea mai periculoasă caracteristică a acestor operațiuni”, afirmă Burko.

Trolii, coordonați pentru a ataca toate canalele InformNapalm de pe rețelele sociale, aveau același obiectiv. Atacurile ostile îi vizau în principal pe etnicii ruși și pe vorbitorii de rusă din Ucraina și din Rusia. Ucrainenii educați cunosc istoria țării lor și cum a fost aceasta supusă activităților subversive ale Rusiei vreme de decenii, astfel că, în rândul ucrainenilor de rând, teoriile trolilor nu prea țin.

Voluntarii au testat diverse tehnici menite să contracareze manipulările de pe rețelele de socializare. Aceștia i-au investigat pe cei care comentau pe rețele și în secțiunile de comentarii de pe site-uri și și-au propus să pună capăt amenințărilor acestora.

Cândva, au reușit să depisteze o persoană care amenințase că va veni în Ucraina să îl înjunghie pe un redactor InformNapalm și să-l ucidă. În decurs de o oră, adresa IP a celui din urmă, precum și adresa de domiciliu, inclusiv numărul de telefon fix, numele de familie și numele mic al tatălui său, fuseseră identificate. S-a descoperit că persoana provenea din Caucaz, în apropiere de Cecenia.

„I-am spus așa: ascultă, amice, știm cine ești, așa că las-o mai moale. Apoi, am publicat un comunicat în care spuneam că trolii sunt bineveniți să posteze amenințări, pentru că oricum vom afla unde locuiesc și le vom da datele de contact Centrului MiroTVoreț, spre a fi făcute publice.”

MiroTVoreț (Apărător al păcii, în traducere) este un alt site web ucrainean, care se specializează pe depistarea teroriștilor ruși și a separatiștilor antiucraineni.

În urma acestui comunicat, numărul celor care scriau amenințări s-a redus considerabil. Se părea că cei care se voiau criminali se temeau să nu fie expuși.

Cu toate acestea, voluntarii au mai recurs la o strategie: aceștia au profitat de avalanșa de comentarii negative pentru a-și promova propriile articole. Cel puțin în perioada 2014-2015, algoritmul Facebook a sporit gradul de vizibilitate în cazul fiecărei postări de pe fluxul de știri dacă aceasta era intens comentată imediat după publicare.

Astfel, fiecare comentariu plin de ură care apărea sub noile postări ale InformNapalm de pe Facebook ducea la răspândire și mai mare a articolului. Voluntarii puneau paie pe foc și îi provocau intenționat pe troli să lase comentarii negative, fapt ce a generat o sferă de influență și mai amplă, pentru că așa funcționează Facebook.

„Noi publicăm doar articole bazate pe fapte concrete, cum ar fi statistici exprimate în cifre, care sunt greu de contestat. De asemenea, mai păstrăm și unele informații drept așii din mânecă. Prin urmare, atunci când trolii încearcă să ne provoace, ripostăm cu și mai multe informații."

După ce au încercat toate opțiunile posibile, cei de la InformNapalm au aflat că menținerea unei poziții defensive nu înlătură problema. De aceea, potrivit spuselor acestora, important este să schimbi raportul de forțe și să lansezi un contraatac. Cea mai eficientă metodă este să-i faci pe troli să se apere și să bată în retragere.

Cu toate acestea, Burko spune că, până la momentul actual, pe majoritatea celor care citesc articolele InformNapalm nu-i interesează câtuși de puțin despre mesajele înșelătoare pro-Kremlin. Mai mult, nici voluntarii nu dispun de timpul și dorința necesare pentru a le citi, iar postacilor notorii li se blochează pur și simplu accesul pe site-urile lor.

În fond, războiul pe care îl duc trolii ruși de pe rețelele sociale împotriva InformNapalm nu i-a oprit pe Burko și pe prietenii săi să-și continue misiunea de a-i determina pe cei de la Kremlin să rupă tăcerea strategică.

CEI CARE DEZBINĂ ȘI CONDUC

Pe parcursul verii lui 2014, războiul s-a dezlănțuit. În septembrie 2014, s-a încheiat primul Acord de încetare a focului în Belarus, la Minsk. Acest prim acord nu a îmbunătățit situația, astfel că a fost urmat mai târziu de o nouă încercare: Minsk II.

Chiar înainte de cel de al doilea acord, în ianuarie 2015, voluntarii InformNapalm au fost primii care au obținut o hartă interesantă și au publicat-o. Harta indica limitele dintre zona controlată de armata rusă și de militanții așa-ziselor Republici Populare Donețk și Luhansk și zonele controlate de forțele guvernului ucrainean.

Acordul de încetare a focului era adesea încălcat, însă InformNapalm monitoriza în continuare situația. Ori de câte ori Rusia introducea ilegal în Ucraina echipamente militare noi și unitățile care le acționau, comunitatea InformNapalm era prima care îi demasca.

Până acum, voluntarii au identificat și raportat peste 50 de articole distincte de armament specific rusești aduse în Ucraina de Rusia.

Comunitatea a descoperit că Rusia a trimis multe modele de echipament militar relativ noi, care necesită echipaje militare bine-antrenate care să le acționeze. Cu toate acestea, vechile arme din vremea sovietică au fost și sunt în continuare temelia forțelor rusești din Donbas.

De-a lungul anilor, InformNapalm a depistat locurile unde se află armamentul armatei ruse. Comunitatea a urmărit diverse modele de vehicule cu care se deplasează trupele, vehicule de personal blindate, tancuri de luptă și camioane militare, vehicule de comandă, mașini de luptă ale infanteriei, lansatoare de rachete, sisteme de rachete cu lansare multiplă, sisteme tactice de rachete sol-aer, arme antitanc și obuziere.

Potrivit celor de la Kremlin, niciuna dintre aceste arme nu a fost adusă din Rusia în Ucraina. Este o afirmație curioasă, dat fiind faptul că modelele adăugate în baza de date InformNapalm nu au fost niciodată fabricate în Ucraina și nici achiziționate din Rusia de armata ucraineană.

Începând cu iulie 2014, InformNapalm a dedicat mult timp anchetării prăbușirii avionului de pasageri MH17 al companiei Malaysian Airlines.

Aeronava fusese doborâtă cu un lansator de rachete sol-aer BUK, de producție rusească, însă Kremlinul a negat agresiv orice implicare a sa. Comunitatea lui Burko a adunat dovezi privind rolul Kremlinului și le-a trimis Echipei Comune de Anchetă Internațională, care investighează în mod oficial prăbușirea criminală.

În estul Ucrainei, InformNapalm a adunat, de asemenea, probe importante privind eforturile colosale depuse de Rusia în războiul electronic. InformNapalm a fost prima resursă care a depistat multe alte arme rusești de ultimă-generație în Ucraina: stații de proximitate de bruiaj radio și sisteme de război electronic menite să monitorizeze undele radio. Aceștia au identificat diverse tipuri de astfel de echipamente și au urmărit circuitul prin care au fost introduse ilegal în țară drone fără pilot bine echipate, având drept obiectiv supravegherea aeriană.

Doctrina militară a Rusiei, care a fost adusă ultima oară la zi în 2014, definește războiul electronic drept o formă de război informațional. Aceasta îi aduce Kremlinului multe dintre aceleași avantaje, precum răspândirea de propagandă și atacurile cibernetice. Bruierea radarelor țintei și perturbarea comunicațiilor reprezintă o abordare eficientă, care e mai greu de urmărit decât atacurile fizice și, astfel, e mai dificil de contracarat sau de atacat în justiție în tribunalele pentru crime de război.

În 2015, InformNapalm a identificat un centru de război electronic al forțelor ruse, aflat într-un sediu de finanțe publice capturat din orașul ocupat Luhansk. Centrul de transmisie rus întrerupea comunicațiile radio din zonă și era cu mult mai puternic decât turnul televiziunii regionale. Analizele efectuate de InformNapalm au concluzionat faptul că fosta clădire de finanțe publice era sediul forțelor ruse care duceau un război electronic.

Mai apoi, voluntarii au găsit un filmuleț video în care soldații ruși se lăudau că „protejează rahatul ăsta”. Prin „rahatul ăsta” se refereau la un sistem armat sofisticat de producție rusească, Borisoglebsk-2, considerat a fi serverul principal utilizat de armata rusă în războiul electronic. Pe lângă multe alte șiretlicuri, este capabil să blocheze sisteme GPS și de telefonie mobilă, colectează în mod extensiv date radar, bruiază și identifică locurile unde se află radarele.

În clipul video descoperit și analizat de voluntarii InformNapalm, soldații ruși prezintă sfidători sistemul. Unul dintre ei spune: „Ia uitați aici! Ne deghizăm ca niște ucrainași, îndreptăm arma spre o țintă și tragem dracului. Asta e poziția noastră. Omul nostru invizibil privește și are privirea îndreptată spre Ucropie”.

Ucrainași este un termen argotic înjositor pentru ucraineni; Ucropia este un termen argotic peiorativ care înseamnă Ucraina.

Rusia utilizează Ucraina drept un mediu de testare pentru unitățile sale moderne, dedicate exclusiv războiului electronic și colectării informațiilor pe baza semnalelor electromagnetice. Unitățile spionează, bruiază, interceptează și întrerup constant unitățile de control ale armatei ucrainene și le atacă mereu pe cale electronică.

În 2015, Ben Hodges, comandantul Armatei SUA în Europa, a descris calitatea și nivelul de sofisticare ale războiului electronic rus drept „covârșitoare”. Hodges a povestit despre cum au aflat trupele americane despre capacitățile de bruiaj ale Rusiei de la ucraineni.

În cele din urmă, în februarie 2015, a fost încheiat cel de-al doilea acord de încetare a focului Minsk II. Din nou, a fost încălcat la puțin timp după aceea, iar InformNapalm a relatat iarăși situația.

La scurt timp după ce voluntarii dezvăluiseră faptul că soldații ruși încălcaseră acordul și solicitaseră Kremlinului să respecte acordul, conducerea Rusiei a intensificat considerabil nivelul de presiune.

SERVICIILE DE SECURITATE URMĂRESC SITUAȚIA

Roman Burko și prietenii săi adună multe dovezi chiar de la militarii ruși. Unii soldați ruși postează fotografii cu ei cum luptă în război pe rețele precum Facebook, VKontakte și Odnoklassniki.

Voluntarii urmăresc conturile de socializare și obțin numele complete, gradul militar și alte informații personale despre soldații ruși respectivi.

Uneori, InformNapalm publică datele de contact ale soldaților, cum ar fi numerele de telefon ale acestora și adresele de acasă.

L-am întrebat pe Burko despre cât de etic este să publici informații personale. Potrivit spuselor sale, InformNapalm are limite și standarde etice pe care le respectă în ceea ce privește postările. Însă aceștia își rezervă mai multe libertăți față de jurnaliștii obișnuiți, deoarece obiectivele lor sunt diferite. Pe lângă difuzarea de informații, aceștia acordă prioritate eficienței împotriva războiului dus de Rusia.

„De exemplu, atunci când facem public numărul de telefon al unui terorist", spune Burko, făcând referire la soldații ruși, „atunci un jurnalist sau oricine altcineva îl poate suna pe respectivul să-l întrebe direct ce crede despre informațiile publicate pe site-ul InformNapalm".

După ce, la începutul lunii octombrie 2015, forțele aeriene ruse au bombardat civili în Siria, ucigând femei și copii, InformNapalm a publicat informații cu privire la membrii echipajului din grupul forțelor aeriene ruse care au fost responsabili de atacurile aeriene. Datele de identificare ale piloților au fost publicate pe site-urile lor în limba rusă, engleză și arabă.

Concomitent, InformNapalm a publicat un ultimatum pentru comandamentul armatei ruse: ori de câte ori forțele ruse încalcă acordul de încetare a focului la Donbas, voluntarii vor posta și mai multe informații personale ale piloților ruși care ucid oameni în Siria.

Ziarele și posturile de televiziune rusești au blamat numaidecât InformNapalm pentru că punea în pericol viețile piloților și au calificat reportajele făcute de InformNapalm drept „război informațional dus de Ucraina împotriva Rusiei". Un angajat al unei instituții pro-Kremlin, prezentat drept expert, a dat un interviu pentru ziarul Moskovskiy Komsomoleț. Acesta a afirmat că cei de la Kiev „deschiseseră un front sirian contra Rusiei". Contrar faptelor, acesta a pus publicarea datelor piloților pe seama „oficialilor" ucraineni.

Potrivit spuselor sale, se consideră despre autoritățile ucrainene că duc un război hibrid împotriva Rusiei. „Prin urmare, vedem cum încearcă să instige publicul prin minciuni și fapte măsluite”, a declarat Denis Denisov, directorul filialei ucrainene a institutului Comunității Statelor Independente.

Potrivit articolului, publicarea datelor personale ale piloților ruși din Siria este „absolut inacceptabilă și, după câte se pare, Moscova va trebui să răspundă acestei provocări”. Ziarul a reiterat afirmațiile tipice făcute de cei de la Kremlin, descriind atacurile Rusiei din Siria drept parte a luptei împotriva terorismului islamic și a ISIS.

Articolul continua să acuze guvernul Ucrainei. Citez: „Comunitatea internațională ar trebui să ia măsuri împotriva Ucrainei pentru a preveni alte incidente asemănătoare”. Articolul nu menționa faptul că forțele aeriene ruse uciseseră civili, deși organizațiile pentru drepturile omului deja dezvăluiseră acest lucru.

Pe 15 octombrie 2015, Dimitri Peskov, secretarul de presă al președintelui Vladimir Putin, a răspuns ultimatumului dat de InformNapalm prin intermediul mass-mediei ruse, în stilul-i caracteristic. Specialistul lui Putin în relații publice a afirmat că publicarea de către site-urile ucrainene a datelor membrilor Forțelor aerospațiale ruse, care luaseră parte la operațiunea din Siria, este considerată ca fiind o acțiune ostilă împotriva Rusiei și a militarilor ruși.

Potrivit spuselor lui Peskov, serviciile speciale ruse monitorizau situația și urmau să ia toate măsurile necesare pentru a garanta siguranța armatei ruse. Declarația a confirmat bănuielile InformNapalm: erau supravegheați de serviciile ruse de informații.

Pe măsură ce continuau încălcările repetate ale acordului de încetare a focului, InformNapalm a publicat grafice informative în care erau prezentate nume, grade militare, unități militare, fotografii cu chipurile respectivilor, educația militară, anii în care absolviseră studiile și datele de naștere a 32 de piloți și navigatori din cadrul Forțelor aeriene ruse, care bombardaseră Siria. Mai mult, au continuat să publice astfel de informații și ulterior.

La puțin timp după prima publicare, Rusia a început să pună presiune diplomatică. Site-ul InformNapalm era înregistrat în Ucraina, însă era găzduit pe servere aflate în Canada. În decembrie 2015, Ambasada Rusă din Canada a trimis o cerere oficială Ministerului canadian al Afacerilor Externe (titlul oficial al organismului este „Global Affairs Canada”).

Potrivit cererii, guvernul canadian trebuia să înlăture „informațiile sensibile publicate pe serverele canadiene”.

Purtătorul de cuvânt al ambasadei ruse la Ottawa de la vremea aceea, Kirill Kalinin, a declarat mass-mediei canadiene că „guvernul Canadei a fost informat în mod corespunzător cu privire la această chestiune. Rusia se așteaptă la o reacție adecvată la această problemă de securitate”.

Mai exact, Rusia voia să folosească guvernul canadian drept o unealtă prin intermediul căreia să constrângă societatea privată care încheiase o înțelegere cu site-ul InformNapalm. Voiau ca respectiva companie care se ocupa de mentenanța site-ului să anuleze înțelegerea făcută cu voluntarii ucraineni.

Ministerul canadian al Afacerilor Externe a răspuns, spunând că luase act de preocuparea Rusiei și că înaintase solicitarea către organele polițienești. Contactată de jurnaliști, Poliția canadiană nu a dorit să comenteze cu privire la chestiune.

De când au creat site-ul, Burko și prietenii săi s-au pregătit de posibilitatea de a se confrunta cu cereri de desființare. Astfel, aceștia au creat servere-oglindă în diferite țări. În cazul în care site-ul este desființat într-o țară, ar urma să fie redeschis instantaneu într-o alta.

„Rusia nu poate pune presiune pe toate țările din lume. Nu e greu să creezi un astfel de sistem atunci când ești expert la asta”, spune Burko.

Roman Burko nu are cunoștință de vreo anchetă deschisă de poliție împotriva InformNapalm nici în Canada, nici în alte țări. Se pare că poliția canadiană nu a descoperit nicio infracțiune și, astfel, nu a anchetat chestiunea. Baza de date și numeroase articole despre piloții ruși încă se

găsesc cu ușurință pe site-ul voluntarilor, la fel și datele privind operațiunile desfășurate de piloți împotriva civililor.

În schimb, trei ani mai târziu, Kirill Kalinin, oficialul de la ambasada rusă, a fost declarat persona non grata în Canada, la scurt timp după ce guvernul canadian făcuse publice informații cu privire la divulgarea identităților a patru ofițeri de informații ruși. Potrivit mass-media, înainte de a fi expulzat din țară, Kalinin le furnizase jurnaliștilor din Ottawa documente obținute prin încălcarea securității datelor și le propusese acestora idei de articole pe Twitter.

Protestele publice din partea Kremlinului referitor la publicarea numelor piloților s-au regăsit în doar câteva canale mass-media de pe plan internațional. Ținând isonul Kremlinului, câteva articole au speculat cu privire la posibilitatea ca echipajele aeriene ruse din Siria să devină vulnerabile în fața atacurilor extremiștilor islamici, ca urmare a divulgării informațiilor personale ale piloților ruși.

O parte a mass-mediei rusești a dus discuțiile la un alt nivel: aceștia au început să acuze InformNapalm că sprijină teroriștii ISIS. Având în vedere faptul că acuzațiile erau vehiculate public, noianul de troli de pe rețelele sociale le răspândea și mai departe. Cei de la InformNapalm chiar au declarat că primiseră amenințări cu moartea din partea serviciilor de securitate ruse.

Un nou front surprinzător a început să sprijine atacurile împotriva InformNapalm. Mai mulți ofițeri în rezervă din armata belarusă conduc un site trilingv, intitulat Military-Political Review (Bilanțul politico-militar). Ofițerii publică reportaje scrise de ei înșiși și de autori colaboratori. Site-ul susține că oferă răspunsuri la motivele de îngrijorare ale ofițerilor cu privire la ceea ce aceștia numesc „relatările unilaterale din mass-media”, dar și „inadecvate în ceea ce privește aspectele militare și politice care vizează Belarus”.

În decembrie 2015, Bilanțul politico-militar a lansat o serie de articole cu caracter destul de straniu. Colaboratorii InformNapalm erau calificați drept „prieteni ai ISIS”, angajați ai Ministerului ucrainean al Apărării. În plus,

site-ul făcea publice informațiile private ale familiilor voluntarilor, uneori într-un context rasist.

Seria începea cu o „anchetă” care viza un voluntar belarus din cadrul InformNapalm. Același voluntar fusese deja intimidat anterior de serviciile de securitate KGB belaruse din cauza demersurilor sale în materie de drepturile omului.

Acum, ofițerii belaruși îi publicaseră numele și o serie de fotografii prin care putea fi identificat, data nașterii, școala absolvită, limbile pe care acesta le cunoaște, informații cu privire la participarea sa la protestele EuroMaidan din Kiev, precum și la adunările organizate cu opoziția belarusă, numele tatălui său și locul nașterii acestuia, date neverificate despre presupusul istoric familial al acestora, numele mamei sale, presupuse informații privind starea civilă și presupusele orientări politice ale mamei sale – totul într-o manieră peiorativă.

A fost publicată și o fotografie cu presupusa parteneră a voluntarului, numele acesteia și un link către poza ei de profil de pe Facebook, precum și adresa de acasă a cuplului, numărul lor de telefon fix și numerele de mobil.

Datele de identificare ale societății pe care cei doi o dețineau împreună au fost divulgate laolaltă cu acuzații conform cărora afacerea lor era „la fel de jalnică precum echipamentul militar al juntei din Kiev”.

În plus, în articol se specula că voluntarul era plătit de InformNapalm. De asemenea, s-a ajuns până la bunicii săi, formulându-se tot felul de păreri rasiste despre naționalitatea strămoșilor săi și ajungându-se la concluzia că „cel mai probabil, are sânge de evreu, rus, polonez și ucrainean în vene”.

La finalul celor scrise, autorii își puneau pecetea, spunând că studierea acestui subiect le-a provocat sentimente de „dezgust”.

După ce au invadat viața privată a voluntarului și a familiei sale, rezerviștii belaruși l-au atacat pe Roman Burko. Unul dintre aceștia s-a lăudat că realizase „anchete cu sursă deschisă” referitoare la persoana care, în mintea lui, se afla în spatele pseudonimului Roman Burko.

Făcând trimitere la niște dovezi care nu erau prezentate nicăieri, textul concluziona că Burko este un ofițer ucrainean care are „legături suspecte" cu un soldat american oarecare, al cărui nume era furnizat în articol. Articolul răspândea informații false și fotografii cu cea care, chipurile, era soția presupusului Burko. De asemenea, în fotografie erau și presupușii fii ai lui „Burko". Încă o dată, repet că l-am văzut pe Roman Burko și pot să confirm că nu este cel din fotografii.

Articolele pline de mizerii spuneau că obiectivul lor era de „a apăra Belarus de cei ca Burko și ca voluntarul belarus sus-menționat". Potrivit autorilor, InformNapalm nu era nimic altceva decât un proiect special condus de Ministerul ucrainean al Apărării.

De pe site-ul belarus, articolele au circulat mai departe în cadrul ecosistemului online controlat de Kremlin. Poveștile scrise au fost adunate parțial și publicate în colaborare cu un site rus de propagandă de o mai mare amploare și extrem de popular, numit Russkaya Vesna (în traducere Primăvara rusă). Site-ul a fost lansat în 2014 și este deținut de un „particular".

Potrivit statisticilor care măsoară traficul pe site-uri, pagina Russkaya Vesna a înregistrat zilnic peste 2 milioane de vizualizări. Site-ul este citit în Rusia, Ucraina, Germania, Țările de Jos și Statele Unite. Tot acolo se publică și propaganda și știrile false de la Kremlin, în mai multe limbi, zilnic, însă pagina pretinde postează doar „informații verificate".

Și denumirea spune multe. Primăvara rusă este numele pe care l-au atribuit păpușarii propagandiști revoltelor și demonstrațiilor violente pro-Kremlin care au avut loc în Ucraina, în 2014, fiind organizate de forțele speciale ruse. Denumirea face trimitere la „Primăvara arabă", revolta poporului împotriva dictatorilor în Libia, Egipt și Siria, din 2011.

Însă încercarea de a prezenta eronat InformNapalm drept un site care sprijină teroriștii a eșuat. Oricine avea bun simț nu putea să ia în serios acuzația.

În pofida minciunilor răspândite rapid cu privire la voluntari, InformNapalm, cu toate versiunile sale multilingve, a continuat să

funcționeze și să răspundă nevoii de informații a publicului său. Aceștia au publicat date personale, fotografii și grade militare ale și mai multor soldați ruși.

Întrucât recurgerea la căi diplomatice eșuase, la fel și strategia cu trolii și cu știrile false, s-a mai pus în practică o strategie, menită să distrugă definitiv InformNapalm.

HACKERI PATRIOȚI

Un atac cibernetic de tip blocarea distribuită a serviciului, sau un așa-numit atac DDoS, poate fi executat, de pildă, prin bombardarea unui site cu atât de mult trafic fals, încât serverul său nu mai răspunde și se defectează.

În urma realizării unui atac DDoS cu succes, niciun utilizator de Internet nu mai poate accesa site-ul respectiv pentru a citi articolele de acolo, căci pagina nu se mai încarcă.

Programatorii care scriu codul InformNapalm au petrecut multe nopți albe contracarând numeroase atacuri DDoS (n. trad. – verbul este ddossing în limba engleză, și anume ddosare prin transpunerea în limba română) împotriva site-urilor și remediind apoi pagubele. Site-ul principal este ținta frecventă a încercărilor de ddosare.

Acum, InformNapalm utilizează CloudFlare, un serviciu american de protecție în cloud, pentru a preîntâmpina alte încercări de închidere a site-ului.

„Uneori, atacurile ne cam dau bătăi de cap, căci sunt de mare amploare. Adesea, site-ul nostru este vizat simultan de atacuri multiple”, declară Burko.

Însă voluntarii studiază toate metodele utilizate în atacuri, încercând să învețe de pe urma lor și să le combată într-un mod mai eficient.

Odată, au reușit să redirecționeze atacul către serverele care găzduiesc site-ul Serviciului Federal de Securitate al Rusiei (FSB).

Asta le-a adus zâmbetul pe buze. Încă o dată, au reușit să determine serviciile de securitate ruse să își utilizeze resursele, mai întâi ca să contracareze atacul, iar apoi pentru a investiga cine fusese responsabilul.

„Sperăm că au aflat că noi am fost”, spune Burko.

Ucraina este patria multor hackeri abili. Unii dintre ei s-au oferit voluntari să își apere țara în războiul cibernetic care o devastează.

Patru grupuri de hackeri, alcătuite din experți în domeniul cibernetic care își spun „hacktiviști”, sunt deosebit de active în materie de apărare. Numele lor sunt Trinity, CyberHunta, Falcons Flame și RUH8. Atunci când își unesc forțele în atacuri informatice împotriva Kremlinului, grupurile adoptă denumirea „Alianța cibernetică ucraineană”.

Hacktiviștii patrioți au încredere în voluntarii InformNapalm. Astfel, din când în când, le trimit acestora datele pe care le-au obținut din cyberspațiu. Adesea, datele respective au caracter confidențial, fiind vorba, de exemplu, de corespondența internă între ofițeri ai armatei ruse.

După ce primesc datele, Burko și alți voluntari le prelucrează și le analizează, apoi elaborează rapoarte și serii pe baza informațiilor divulgate de hacktiviști.

În aprilie 2016, InformNapalm a publicat articole pe baza spargerii a 30 GB de căsuțe poștale electronice și de conturi de pe rețelele de socializare aparținând unor coordonatori ruși cu rol esențial în supravegherea militanților, a mercenarilor și a soldaților din Donbas și din Siria.

Articolele includ capturi de ecran cu e-mailurile și demonstrează în detaliu distribuția de forțe dintre coordonatorii ruși ale căror nume sunt prezentate și rezerva acestora de mercenari străini, grupurile militante care par a fi independente și cei care gestionează site-urile de propagandă pro-Kremlin.

Atacul informatic a dezvăluit o rețea vastă de agenți de influență ruși, care comandau și îndrumau diverse grupuri ce sabotau Ucraina. De exemplu, liderul unei organizații civice, aparent independente, din Donbas, a fost demascat drept un fost ofițer rus al FSB.

Informațiile publicate demonstrau de asemenea faptul că Rusia le furnizase vize luptătorilor străini care doreau să li se alăture militanților susținuți de armata rusă din estul Ucrainei. În conformitate cu dreptul ucrainean, trecerea graniței prin orice alt punct de trecere a frontierei care nu este controlat de guvernul ucrainean este strict ilegală.

E-mailurile conțin imagini scanate cu pașapoartele luptătorilor indieni, italieni și finlandezi și cu vizele acestora de turiști sau în scop de afaceri, emise de Rusia. InformNapalm a realizat o corelație între datele din pașaport și alte probe, care dovedeau că luptătorii străini luptă în războiul din estul Ucrainei. Unul dintre luptătorii străini ale căror pașapoarte și vize rusești au fost demascate este cetățeanul finlandez Petri Viljakainen, un prieten de-al lacheilor Kremlinului, Johan Bäckman și Janus Putkonen.

Aprilie 2016 a fost o lună foarte ocupată pentru hacktiviștii ucraineni. Falcons Flame și Trinity, două dintre grupurile patriote de hackeri, au infiltrat un site de propagandă pro-Kremlin numit Anna News și i-au distrus în totalitate conținutul, inclusiv copiile de rezervă.

Apoi, hackerii au postat propriul conținut pe Anna News: linkuri către investigațiile desfășurate de InformNapalm și un mesaj video.

Mesajul video era rostit de un bărbat care purta o mască Guy Fawkes, adresându-se direct publicului.

„Dacă vă uitați la acest clip video, aflați că am eliminat încă un site cu teroriști ruși din spațiul informațional.”

Acesta le-a vorbit și administratorilor inițiali ai site-ului de propagandă, spunându-le că hackerii obținuseră toate informațiile confidențiale despre cei care gestionau site-ul și despre utilizatori și că șterseseră copiile de rezervă.

Hacktiviștii le-au predat de asemenea datele obținute celor de la InformNapalm și serviciilor de securitate ucrainene.

Apoi, bărbatul mascat îi încurajează pe cei care îl privesc să își unească forțele în lupta pentru victoria asupra agresorului rus: „Nu mai cumpărați produse rusești și nu mai aveți încredere în mass-media rusească”. În schimb, acesta îi îndeamnă pe oameni să se sprijine atât unii pe ceilalți, cât și să susțină armata ucraineană.

„Armele noastre sunt mintea, credința și liberul arbitru. Fiecare dintre voi este capabil să-i facă rău dușmanului. Ajutați-i pe cei care au nevoie de asistență și de protecție. Împreună suntem forța care va câștiga războiul.”

Comunitatea de voluntari condusă de Roman Burko a publicat articole despre soarta AnnaNews și a descris numeroasele tentative ale administratorilor de a reporni site-ul.

„De obicei, când un site este închis, specialiștii IT utilizează o copie de rezervă gata pregătită, însă hackerii au reușit să instaleze propriile fișiere drept copia de rezervă. Astfel, administratorii au folosit copia respectivă de două ori, dar le-a dat eroare. Prin urmare, n-au putut să înlocuiască site-ul”, adaugă Burko.

Hackerii patrioți mai aveau încă un as în mânecă: aceștia au duplicat copia originală de rezervă pentru a o utiliza ulterior. Potrivit InformNapalm, hackerii le-au propus un schimb administratorilor Anna News: urmau să le dea copia fișierului de rezervă, dacă forțele ruse eliberau prizonieri de război ucraineni.

L-am întrebat pe Roman Burko dacă unele acțiuni ale hackerilor nu cumva contravin dreptului ucrainean, de exemplu în ceea ce privește încălcarea securității datelor și criminalitatea cibernetică.

Burko recunoaște aceasta, însă mai spune așa: „Pe de altă parte, Constituția noastră spune că este responsabilitatea cetățeanului să lupte pentru independența și integritatea teritorială a Ucrainei. Dacă hacktiviștii patrioți ar fi urmăriți penal, societatea civilă ucraineană n-ar accepta asta. Cel mai probabil, s-ar ajunge la proteste și revolte”, afirmă Burko.

În vreme ce hackerii ucraineni dezgropau secretele Rusiei, adversarii lor erau preocupați să afle adevărata identitate a lui Roman Burko, continuându-și „anchetele” cu scopul de a-l da în vileag.

FUNCȚIONARI DE TOP SUGERAȚI

Agenția Federală de Știri (Federalnoye AgentsTVo Novostei), numită de asemenea RIA Fan, se pretinde a fi un site local de știri din Ucraina. De fapt, RIA Fan este administrat de sediul fabricii de troli de la Sankt Petersburg. În septembrie 2016, aceștia l-au atacat pe Roman Burko.

Articolul defăimător scris de fabrica de troli despre Roman Burko susține că are la bază corespondența electronică dintre „membrii personalului militar care lucrează pentru Forțele pentru Operațiuni Speciale din cadrul Ministerului ucrainean al Apărării”.

Chipurile, corespondența respectivă provine de la un grup ucrainean de femei-hackeri, numit Beregini. L-am întrebat pe un diplomat ucrainean dacă există într-adevăr un astfel de grup. Diplomatul n-a auzit în viața lui de Beregini. Materialele publicate de fabrica de troli cuprind, preponderent, presupuse capturi de ecran ale unor grupuri de discuție pe Messenger dintre Burko și alte conturi de Facebook.

Însă conținutul mesajelor respective care, potrivit fabricii de troli, dovedește legăturile pe care le are Roman Burko cu funcționari guvernamentali, este neinteligibil. Acestea au fost scoase din posibilele contexte inițiale și prezentate însoțite de prefețele agresive ale fabricii de troli. Cel mai probabil, capturile respective au fost modificate în Photoshop.

Cu toate acestea, RIA Fan acuză un căpitan ucrainean numit în articol și îl prezintă pe acesta drept cel care se ascunde în spatele pseudonimului Burko. Se mai vehiculează, de asemenea, o nouă teorie: același căpitan ucrainean „demascat” ca fiind Burko ar fi, chipurile, adevărata persoană din spatele pseudonimului unui alt voluntar InformNapalm.

Astfel, site-ul de troli îl califică pe un alt voluntar drept fictiv, ceea ce chiar nu este cazul.

„Persoana care se presupune că aș fi eu, nu sunt eu. Încă se mai folosesc peste tot aceleași acuzații învechite în stil sovietic", spune Burko.

În plus, postul de televiziune al Ministerului rus al Apărării, „Zvezda" („Stea" în traducere) a atacat atât InformNapalm, cât și Bellingcat, o altă comunitate de investigații de tip sursă-deschisă, cu citate preluate direct de la Ministerul rus al Apărării.

Însă, fiind ocupați să își elaboreze reportajele, voluntarilor nu prea le-a păsat de calomniile respective. În toamna lui 2016, Alianța cibernetică ucraineană a spart adresele de e-mail de serviciu ale lui Vladislav Surkov, consilierul politic al lui Putin, și pe cea a consilierului lui Surkov. Hacktiviștii au predat mai întâi conținutul astfel obținut în exclusivitate celor de la InformNapalm, pentru a fi analizat mai îndeaproape și făcut public.

Voluntarii au periat e-mailurile lui Surkov din contul oficial al guvernului rus și le-au confirmat autenticitatea.

Apoi, aceștia au publicat un articol în care erau prezentate constatările: dovezi care atestau faptul că membri din cercul de apropiați ai președintelui Putin luau parte la instigarea și orchestrarea conflictului împotriva Ucrainei. Mesajele erau dovada vie a faptului că Surkov asigurase interesele Rusiei în ambele state-marionetă instituite de Kremlin în estul Ucrainei.

InformNapalm a descoperit că agenții ruși și militariștii principali care îi comandau pe mercenarii din Donețk și Luhansk îi raportau lui Surkov despre activitățile de sabotare pe care le realizau. Aceștia descriau în e-mailuri cum decurgeau proiectele de destabilizare din diverse zone ucrainene ocupate și ce planuri urmau să aibă succes pe viitor.

De asemenea, se discuta despre instrucțiuni referitoare la operațiuni mass-media specifice și erau vehiculate numele persoanelor sugerate drept candidați pentru a ocupa posturi de noi înalți funcționari în Luhansk.

Încălcarea securității datelor numită „Scurgerile de informații Surkov” a ajuns în presa internațională. Unor jurnaliști străini le venea greu să creadă că, într-adevăr, cei responsabili de spargerea de mare calibru erau niște hackeri ucraineni și suspectau că serviciile americane de informații se aflau, de fapt, în spatele întregii povești.

„Mă bucur foarte mult că organizația noastră a putut contribui la promovarea unor informații importante obținute prin intermediul operațiunilor desfășurate de Alianța cibernetică ucraineană. Asta ne aduce mai aproape de victorie”, afirmă Burko.

Kremlinul a negat că ar fi avut loc vreo spargere de conturi și a declarat că Surkov nici măcar nu utiliza poșta electronică. Cu toate acestea, la începutul lui 2017, consilierul lui Surkov, al cărui cont de e-mail fusese de asemenea spart, a fost concediat.

La puțin timp după ce e-mailurile lui Surkov au fost făcute publice, site-ul InformNapalm a fost împroșcat cu noroi de cercul de apropiați ai lui Putin. De această dată, atacul informațional a fost realizat prin intermediul unui site deținut și înființat de Aleksandr Dughin, filosoful straniu și fascistul adept al ocultului considerat, adesea, ca fiind „creierul lui Putin”. Dughin este renumit pentru felul extraordinar de neobișnuit în care formulează atacurile la adresa liberalismului și democrațiilor occidentale. Acesta promovează și favorizează noțiunea construirii Eurasiei, practic a fostei regiuni cunoscute drept Uniunea Sovietică.

Dugin vorbește în cadrul conferințelor internaționale cu scop de dezinformare, organizate de lingușitori de-ai lui Putin și de propagandiști de renume aflați în slujba statului rus, precum Johan Bäckman, de pildă, care l-a adus pe acesta să țină o prelegere în Finlanda.

Platforma de propagandă în limba rusă (mică și, potrivit statisticilor care măsoară traficul de pe o pagină web, lipsită de popularitate), condusă de Dughin, numită Evrazia (Eurasia) cataloga doi colaboratori InformNapalm drept propagandiști ai „juntei de la Kiev”.

Același articol îi ataca de asemenea și pe alți experți și cercetători internaționali respectați în materie de securitate, numindu-i „cadre școlite

de NATO ca să ocupe Rusia”.

Însă în comunitatea internațională, descoperirile făcute de InformNapalm erau primite cu laude. Atât Consiliul European, cât și NATO s-au bazat pe analizele efectuate de InformNapalm atunci când au elaborat rezoluții menite să combată agresiunile Rusiei.

KREMLINUL VREA CLIPURI PE YOUTUBE

În 2017, Burko și prietenii săi au continuat să divulge date concrete privind acțiunile întreprinse de Rusia în Ucraina, Siria și Polonia.

Hacktiviștii ucraineni i-au ajutat să îi demaște pe proprietarii și administratorii site-urilor de propagandă rusești, precum și să dezvăluie amestecul Kremlinului în Polonia și utilizarea Grupului Wagner și a altor companii militare private.

Aceștia au identificat peste 2 000 de membri ai personalului militar rus din Donbas, au expus pe cineva sprijinit de FSB, care dăduse o alarmă falsă referitoare la un atentat cu bombă și au furnizat noi informații pentru structurile de securitate ucrainene.

În martie 2017, InformNapalm a divulgat și mai multe contraatacuri directe împotriva rușilor, realizate de Alianța cibernetică.

Cu un an mai devreme, hacktiviștii patrioți organizaseră discret o serie de spargeri, iar acum transmiteau mai departe informațiile obținute.

Pe rețeaua de socializare VKontakte, aceștia identificaseră grupuri active pro-Kremlin care răspândeau propagandă. Unul dintre acestea era Katehon, un centru reprezentat de Aleksandr Dughin, iar celălalt se numea NovorossInform, o comunitate de propagandiști care încercau să influențeze mass-media din Ucraina.

Hacktiviștii au obținut accesul la grupurile de pe VKontakte și au adunat probe care dovedeau că cetățenii obișnuiți primeau ordine de la ruși. Datele

au fost trimise serviciilor de securitate ucrainene și, exclusiv, InformNapalm, pentru a fi făcute publice.

Voluntarii au publicat informațiile, care cuprindeau o listă cu 4 000 de persoane care își trimiseseră datele de contact pentru a se înrola în trupele de mercenari sau pentru a fi agenți ai rușilor.

Concluzia la care a ajuns InformNapalm pe baza informațiilor divulgate a fost că rușii duceau un război informatic sistematic împotriva Ucrainei și recrutau voluntari în acest sens. Toate demersurile erau coordonate și finanțate de politicieni, agenți de informații, oameni de afaceri și alte astfel de entități din Rusia.

Una dintre revelațiile remarcabile în ceea ce privește campaniile de interferență politice derulate la scară largă este cazul lui Oleksandr Usovski, sabotorul belarus pro-Kremlin ale cărui conturi au fost sparte. Hacktiviștii ucraineni au accesat calculatorul lui Usovski și i-au urmărit comunicațiile mai multe luni.

Usovski își păstrase toate e-mailurile vechi. Astfel, corespondența sa cu Institutul Comunității Statelor Independente (CSI), organizația de interferență politică condusă de Kremlin, a fost dezvăluită. Institutul este condus de Konstantin Zatulin, deputatul Dumei de Stat, membru al partidului lui Putin, Rusia Unită.

În e-mailuri, Usovski îi punea lui Zatulin la dispoziție oameni despre care spunea că e nerăbdător să-i vadă că formează o „asociație cetățenească”, ce urma să funcționeze în cadrul canalelor mass-media din Polonia, Cehia, Slovacia și Ungaria și să popularizeze concepte aferente „Lumii rusești”. Acesta calculase bugetele proiectelor și, pe baza calculelor făcute, solicita finanțare din partea Rusiei.

Curând, a început să scrie note pentru Zatulin, apărând pe posturile rusești de televiziune în calitate de expert și creând diverse legături cu varii grupări politice din Polonia și de prin alte țări din Europa de Est.

Usovski se ocupa de numeroase proiecte în paralel. Acesta a încercat să organizeze un partid pro-Rusia în Polonia și să consolideze diverse grupări

anti-UE. A cumpărat proteste cu participanți „închiriați”, a organizat cluburi de dezbateri pro-Kremlin și a creat o atmosferă anti-Ucraina în Europa de Est.

E-mailurile obținute în urma spargerii dezvăluie, de asemenea, faptul că acesta a căutat să ducă la îndeplinire un plan detaliat pentru a interzice „rusofobia” în Polonia. Pentru a realiza acest lucru, a solicitat suma de 75 000 de euro.

Pe baza e-mailurilor obținute, la Kremlin, lui Zatulin i-au surâs ideile sale. Usovski a dat curs planurilor și a cerut mai mulți bani.

„De regulă avem nevoie de 20 000 de euro pentru a ne începe treaba. După aceea, totul va fi al dracului de extraordinar! Ucraina se va trezi cu un front de luptă în toată regula în vest, iar ucrainenii din Polonia vor dispărea instantaneu și o să înceteze să-și mai facă poze în fața monumentelor poloneze cu steagurile Sectorului de dreapta (n. trad. – partid politic naționalist ucrainean) – așa cum o fac acum.”

E-mailurile dovedeau că acesta punea la cale răspândirea propagandei pro-Kremlin prin intermediul unor evenimente culturale și al unor festivaluri de film.

Hackerii au accesat și mesajele lui Usovski de pe Messenger. Potrivit mesajelor respective, Usovski primise sume mari de bani, cel puțin 100 000 de euro de la un oligarh rus, pentru a organiza manifestări pro-Kremlin prin care se sprijinea noțiunea propagandistică a confederației Novorusiei în Polonia, Cehia și Slovacia.

Acesta contactase activiști din diverse țări și își achiziționase un autoturism, însă a pierdut, până la urmă, ultima tranșă de finanțare. InformNapalm a ajuns la concluzia că aceasta s-a datorat probabil schimbărilor administrative și de ordin strategic de la Kremlin.

Unul dintre proiectele sale presupunea discreditarea și distrugerea monumentelor ucrainene din Polonia. Usovski a angajat naționaliști polonezi ca să-i ducă la capăt treburile murdare.

De îndată ce acesta transferase 2 000 de euro în contul fiicei unui activist polonez, monumentul a fost vandalizat cu diverse sloganuri pro-Kremlin. Câțiva oameni au fluturat pancarte și au iscat o bătaie lângă monument.

Pe baza comunicațiilor lui Usovski, s-a dezvăluit faptul că cei de la Kremlin se așteptaseră să vadă filmulețe postate pe YouTube, drept dovadă că proiectele aveau succes și că meritau să fie finanțate.

„(…) nu e amuzant. Moscova așteaptă un raport despre Hruszowice și Budapesta, iar finanțarea în continuare a proiectului depinde de asta. Aceste clipuri care trebuie postate pe YouTube sunt FOARTE IMPORTANTE!”, scria Usovski.

Mesajele lui menționau, în repetate rânduri, plăți făcute prin Western Union către Slovacia și alte țări. Sumele respective erau cheltuite pe organizarea de evenimente pe care le solicita Kremlinul.

Una dintre cele mai interesante descoperiri făcute de hackeri este demascarea legăturii dintre Mateusz Piskorski, politician polonez, fost membru al Seimului (n. trad.– camera inferioară a Parlamentului polonez) și Usovski.

Piskorski a fost reținut în vara lui 2016, aceeași vară în care Varșovia a găzduit Summit-ul NATO, unde a fost prezent președintele Barack Obama.

Piskorski era suspectat că ar fi cooperat cu serviciile ruse de informații și că ar fi acceptat bani și îndatoriri de la acestea. De asemenea, bărbatul este prezentat drept reprezentantul polonez al organizației false pentru drepturile omului cu finanțare din partea Rusiei, numită „O lume fără nazism” („World Without Nazism”), a cărei specialitate sunt acțiunile de distrugere a reputației. Este vorba despre aceeași asociație falsă în cadrul căreia a activat și Johan Bäckman în calitate de reprezentant finlandez și de la care a declarat în mod public că a primit bani. Potrivit fostului site O lume fără nazism, în cadrul organizației erau implicați numeroși activiști din Europa și din Israel.

Piskorski a încercat să se întoarcă în Parlamentul polonez în 2015, alături de o grupare numită „Schimbare”, pe care o înființase el însuși. Grupul era

alcătuit din anticapitaliști și antiimperialiști, așa cum se prezentau chiar ei. În cadrul primei reuniuni a grupului, reprezentanții pro-Kremlin ai „Novorusiei” și-au prezentat opiniile cu privire la războiul din Donbas, mai exact cu privire la operațiunile informaționale pro-Kremlin.

Usovski și Piskorski păstraseră o legătură strânsă pe Messenger încă din 2014 și organizaseră proteste prin care sprijineau ridicarea sancțiunilor impuse împotriva Rusiei. Ba chiar Usovski a solicitat finanțare de la Moscova pentru „a-l ajuta pe Mateusz Piskorski să își dezvolte noua structură” făcând, cel mai probabil, referire la gruparea politică pro-Kremlin înființată de Piskorski.

În ziua dinaintea arestării lui Piskorski, Usovski discutase cu el despre planurile lor privind niște evenimente politice realizate în comun și despre organizarea deplasărilor de turiști polonezi la Donețk, în estul Ucrainei.

Spargerile informatice dezvăluiau faptul că Usovski purtase discuții similare și cu alți activiști politici de prin Europa de Est. Ori de câte ori aceștia puteau fi utilizați pentru a duce la realizarea intereselor Kremlinului, Usovski începea să le trimită bani.

InformNapalm a analizat materialele și a constatat că întreaga corespondență purtată de Usovski oferă o perspectivă complet diferită asupra multor evenimente din ultimii ani.

„De cele mai multe ori, protestele pro-Rusia care au avut loc în Polonia și în multe alte țări est-europene au fost susținute de Rusia. De la simpla achiziție a unui megafon pentru o adunare, la diverse acțiuni semilegale, de la monumente și la luptători în cadrul Armatei Insurecționale Ucrainene, adesea există un agent al Kremlinului, precum Usovski, care se ascunde în spatele cortinei.”

Urmărirea legăturii dintre dovada directă a fondurilor de la Kremlin și activiștii de la baza piramidei, care puneau în practică politicile lui Putin în Europa, este un demers simplu dacă îți cunoști munca de hacker.

De fapt, InformNapalm a acumulat peste 10 TB de mesaje private ale unor lideri ruși de calibru. Numărul documentelor este aproape același care se

găsește și într-o mare bibliotecă.

Însă problema e că Burko și prietenii săi nu dispun de suficiente resurse pentru a analiza cantitatea enormă de mesaje, întrucât e greu să perieze un asemenea volum de materiale când au atâtea alte reportaje de realizat.

De-a lungul anilor, hackerii ucraineni au obținut numeroase informații asemănătoare, care nu se mai găsesc nicăieri în altă parte într-o manieră atât de detaliată.

De exemplu, aceștia au dat în vileag operațiunile de influență desfășurate de Biserica Ortodoxă de la Moscova în cadrul comunității religioase ucrainene, introducerea ilegală de drone în Ucraina de către soldații ruși și corespondența internă a celei de a 136-a Brigăzi a Forțelor Armate Ruse.

Hacktiviștii patrioți le-au transmis toate aceste informații lui Burko și prietenilor săi. Drept urmare, aceștia au publicat articole, citate adesea de mass-media ucraineană.

DOVEZI

Uneori se pare că atât organizațiile, cât și oamenii demascați de InformNapalm devin isterici și încep să intre în panică, doar pentru că acțiunile lor secrete și adesea ilegale au fost dezvăluite și prezentate publicului larg.

Burko dă și un exemplu. Contul de pe o rețea de socializare al unuia dintre ideologii influenți pro-Kremlin din teritoriile ocupate a fost accesat de hacktiviști. Hackerii i-au imitat stilul, postând următorul mesaj: „Hai să atacăm Moscova! Hai să ne ridicăm împotriva lui Putin!”

Postările s-au răspândit instantaneu, au provocat panică și au ajuns pe prima pagină a presei rusești. Propagandiștii de la Kremlin au trebuit să-și petreacă timpul și resursele ca să demonteze știrile false fabricate de hackerii ucraineni.

„Și treaba asta nu ne-a costat nimic. Chestia e că Rusia nu se așteaptă să-i răspunzi cu aceeași monedă, ci să fugi cu coada între picioare. Iar atunci când începi să arunci și tu pumni, sunt nedumeriți de ceea ce se întâmplă.”

Însă, în general, obiectivul InformNapalm nu este de a crea efecte psihologice, precum frica, în ceea ce le privește pe țintele vizate. Cu toate acestea, Burko spune că e conștient că există astfel de efecte.

„Ideal ar fi ca, după ce citesc informațiile, dușmanii să predea armele și să revină la traiul normal”, declară acesta. „Sau ar putea să se întoarcă și să înceapă să se lupte unii cu alții.”

Pe parcursul anilor, membrii comunității InformNapalm au prezentat informațiile descoperite funcționarilor în materie de securitate și factorilor de decizie politică din Ucraina, jurnaliștilor locali și străini, precum și comunității diplomatice internaționale. Aceștia au contribuit considerabil la replica dată de Ucraina și de comunitatea internațională agresiunii Rusiei.

Numai în 2017 au publicat 313 investigații în 2 470 de versiuni traduse în limbi străine, au identificat 11 noi tipuri de arme rusești cu caracter unic în Ucraina, au informat publicul în cadrul unor conferințe din Europa și din SUA și s-au întâlnit cu peste 120 de jurnaliști, experți și diplomați.

Ucraina a demarat un proces la Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva activităților militare ale Rusiei și a încălcărilor drepturilor omului săvârșite în teritoriile ucrainene. Rusia își recunoaște prezența și controlul exercitat în Crimeea, însă nu și în Donbas.

Prin urmare, Ucraina trebuie să dovedească și să prezinte probe care să ateste prezența Rusiei atât în Donețk, cât și în Luhansk, „Republicile populare”-marionetă, organizate și conduse de Kremlin. Anchetele desfășurate de InformNapalm au fost depuse la dosarul procesului intentat de Ucraina împotriva Federației Ruse.

Oficialii ucraineni au adunat dovezi de la martori, agenți de frontieră, soldați ruși, experți militari ucraineni și procurori.

În februarie 2014, Ivan Lishchyna, Ministrul-adjunct al Justiției și Ombudsmanul Curții Europene a Drepturilor Omului, a confirmat faptul că unele informații de care dispuneau referitoare la categoriile speciale de armament, la locurile unde se aflau, precum și poze ale acestora, proveneau de la InformNapalm.

Potrivit declarațiilor lui Lischyna, va fi important să se arate în instanță legăturile clare dintre structurile care controlează Donbas și armata rusă.

Neoficial, dincolo de procesul îndelungat din instanță, voluntarii patrioți, dedicați încă din 2014 identificării elementelor de probă, deja au demonstrat legături clare în acest sens.

În aprilie 2018, InformNapalm a publicat o bază de date masivă în care erau prezentate toate descoperirile făcute în decursul a patru ani de investigații. Potrivit mass-mediei ucrainene, este cea mai mare bază de date care există cu dovezi privind războiul nedeclarat dus de Rusia.

La fel ca și alte publicații ale comunității de voluntari, baza de date respectivă este disponibilă pentru a fi consultată de publicul larg, în diverse limbi. Din acest motiv, trolii vor să reducă la tăcere întreaga comunitate.

INFORMATORI

În decursul primăverii anului 2018, voluntarii au fost nevoiți să facă față probabil celui mai grav atac cu care se confruntaseră vreodată, care le-a afectat abilitatea de a partaja informații cu publicul.

Atacatorii invizibili au lansat o campanie de raportări false ale utilizatorilor către Facebook. Pe Facebook, oricine poate raporta un alt utilizator sau o pagină pentru „încălcarea Standardelor comunității”. Potrivit normelor Facebook, platforma interzice, de pildă, discursul motivat de ură și hărțuirea online.

În pofida faptului că voluntarii nu au utilizat Facebook nici pentru cele două activități menționate anterior, nici pentru a posta conținut interzis, asta spre

deosebire de trolii ruși, cineva (o persoană sau un grup) a/au fabricat rapoarte de utilizatori despre aceștia și le-au trimis la Facebook.

Mai întâi, conturile a trei voluntari activi au fost suspendate pentru 30 de zile. Și profilul lui Burko a fost suspendat, însă doar pentru câteva zile. Suspendarea profilului de Facebook înseamnă că utilizatorul nu mai poate posta nimic și nici nu mai poate utiliza deloc serviciul Facebook Messenger.

Pentru InformNapalm, problema a fost de natură critică.

Investigațiile desfășurate au indicat faptul că fuseseră raportați Facebook și suspendați de administratorii rețelei sociale pentru comentarii pe care le scriseseră cu ani înainte.

Burko a presupus că roboții care făceau automat treburile Kremlinului sau grupurile sprijinite de guvernul rus erau cei care îi atacau. Astfel de atacuri care apelează la raportarea nefondată sunt greu de contracarat și de împiedicat.

„Aparent, fermele rusești de programe de tip bot au elaborat software care poate căuta automat anumite cuvinte-cheie în tot conținutul postat de jurnaliști și bloggeri ucraineni populari și le raportează către administratorii Facebook.”

După ce conturile le-au fost suspendate în repetate rânduri, voluntarii au depus eforturile necesare de a-și peria conturile și comentariile, pentru a înlătura orice eventuale încălcări ale standardelor din anii anteriori.

Însă problema e că respectivele comentarii nu apar în Jurnalul de activități de pe Facebook printr-o căutare obișnuită sau printr-o căutare mai avansată de tip „Graph”, disponibilă anterior.

Și, în mod evident, de vreme ce Facebook nu pune la dispoziție instrumentele de căutare corespunzătoare pentru a găsi comentariile, este imposibil pentru utilizator să le identifice și să le șteargă.

Roman Burko le-a scris celor din echipa de asistență Facebook pentru a încerca să soluționeze problema, însă nu a primit un răspuns satisfăcător.

După aceasta, InformNapalm a decis să facă un apel public către Facebook și să solicite sprijin în situația în care posibila manipulare a algoritmilor de către trolii ruși îi reducea la tăcere.

„Politicile actuale ale Facebook avantajează doar regimul autoritar rus și propaganda rusească”, a spus acesta.

Problema lui Burko a rămas fără răspuns. După ce trolii care abuzau de caracteristicile oferite de Facebook utilizatorilor și-au băgat complet coada în alegerile din Statele Unite, reprezentanții companiei au promis în repetate rânduri că vor „proteja comunitățile vulnerabile”. Astfel cum arată cazul InformNapalm, comunitățile vulnerabile încă trebuie să lupte doar ca să existe pe platformă.

Din când în când, site-ul InformNapalm încă mai este defăimat în contexte inventate pe site-urile controlate de statul rus și pe alte site-uri pro-Kremlin: RT, Sputnik, Regnum, News Front și multe altele.

Însă nici măcar site-urile rusești de știri false nu sunt atât de eficiente în ceea ce privește știrbirea luptei zilnice duse de InformNapalm pentru libertate, precum politica neîntemeiată de suspendare a Facebook.

***

În 2017, grupurile ucrainene care luptă pentru drepturile omului au raportat că, încă de la începutul ocupației Crimeii, au existat 44 de dispariții forțate în Peninsulă.

Majoritatea dispariițiilor s-au petrecut între lunile martie și mai 2014, fiind vorba despre persoane care fuseseră declarate drept periculoase de către autoritățile ruse și de structurile susținute de acestea. Evgenia Zakrevskaia, avocat ucrainean pentru drepturile omului, a declarat presei că rușii se temeau de publicitatea negativă și de faptul că infracțiunile pe care le săvârșiseră ar fi putut fi dezvăluite.

Printre cei dispăruți se numărau tătari din Crimeea, jurnaliști, precum Roman Burko, activiști locali și vizitatori din Ucraina continentală. Unii dintre aceștia au fost închiși, alții au fost găsiți morți, iar unii încă sunt dați dispăruți. Relatările celor din spatele gratiilor sunt șocante când le vezi pe hârtie.

Putem doar să speculăm cu privire la care ar fi fost soarta lui Burko dacă rămânea în Crimeea după ce a ajuns în vizorul „forțelor de autoapărare" ruse.

După ce a simțit pe pielea lui cum e să fii amenințat de un soldat rus, ce ar vrea Burko să le transmită celor care încă mai pun la îndoială capacitatea Rusiei de a da dovadă de agresiune injustă? Dar celor care nici măcar nu cred în existența războiului informațional rus?

„Nu există o rețetă comună, pentru că totul depinde de persoană. Cel mai important este să încerci să te axezi pe faptele concrete, să analizezi și să compari informațiile. De asemenea, s-ar putea să te trezești cu arma unui soldat rus îndreptată asupra ta și abia atunci ai să crezi că ceea ce ai citit mai demult pe site-urile de știri este, de fapt, adevărat. Mie mi s-a întâmplat să fiu amenințat cu arma de un soldat rus, iar asta m-a convins în mare măsură, probabil pentru totdeauna."

Pe viitor, InformNapalm va continua la fel ca până acum. Au în plan să facă publice informații compromițătoare cu caracter confidențial despre Președintele Putin?

Roman Burko presupune că, probabil, Putin nu utilizează poșta electronică și, mai mult ca sigur, acesta citește documente pe suport de hârtie.

Și chiar dacă informațiile confidențiale ale lui Putin ar fi compromise, sau dacă acesta ar fi înlocuit de altcineva, nu s-ar petrece o schimbare dramatică. Rusia își va continua expansiunea agresivă.

În sistemul rus, regimul încurajează oamenii să îndeplinească ordine ilegale, aceștia fiind pe deplin conștienți de natura greșită a acțiunilor întreprinse. Subalternii se supun, întrucât știu ce gândește stăpânul lor.

„Există atâția Putini în societatea rusă din zilele noastre, încât nu mai contează dacă el însuși iese de pe scenă, căci va fi înlocuit. Mentalitatea pro-Imperiu era înrădăcinată în societatea rusă cu mult înaintea venirii sale la putere. Ucraina luptă pentru independența față de Rusia de sute de ani, așa că s-ar putea ca acesta să nu fie ultimul război pe care-l ducem.”

Atunci când Burko și prietenii săi se întâlnesc cu jurnaliștii străini, care fac reportaje despre războiul secret dintre Rusia și Ucraina, trebuie să explice un lucru în repetate rânduri: lumea s-a schimbat, situația în ceea ce privește securitatea s-a schimbat, la fel și regulile jocului.

Deocamdată, Rusia stăpânește cu măiestrie noile reguli, spre deosebire de Occident. Aceasta se datorează faptului că Rusia a inventat întregul joc.

„La momentul actual, rușii câștigă doar pentru că ei cunosc noile reguli. Europa încă încearcă să aplice regulile vechi într-o situație actualizată. UE pierde teren deoarece nu există destulă voință și eforturi de adaptare. Trebuie să te obișnuiești cu noile reguli, cu cât mai devreme cu atât mai bine. Asistăm la un război hibrid și trebuie să ne unim forțele și să îl contracarăm împreună. Ar trebui să-i răspundem Rusiei cu aceeași monedă.”

Cu alte cuvinte, potrivit spuselor lui Burko, Kremlinul trebuie să fie trolat înapoi, în aceeași manieră prin care ei trolează alte țări.

Iar dacă cineva vrea să se alăture luptei, Burko și ai săi prieteni îi primesc bucuroși pe toți voluntarii noi, să desfășoare propriile investigații cu privire la agresiunile Rusiei și să le publice pe site-ul InformNapalm.

Burko are și un plan ca să câștige jocul: necesită scoaterea de informații la lumină și răspândirea acestora către publicul larg.

„Vom câștiga dacă și atunci când vom dispune de mulți jurnaliști onești, care să furnizeze toate informațiile publicului internațional. Abia atunci informațiile respective vor beneficia de expunere și vor ajunge la urechile tuturor. După aceea, guvernele nu vor avea altă opțiune decât să acționeze și să exercite presiune diplomatică asupra Rusiei. Asta pentru că pur și simplu nu poți tolera ce face Rusia. Poate crezi că sunt anti-Rusia, ceea ce nu e

cazul. Eu sunt pe jumătate rus, însă sufletul meu aparține Ucrainei în proporție de 100% și cere să se facă dreptate.”

CAPITOLUL 5

Milioane de vizualizări

Abuzurile digitale la adresa mea au continuat în iarna anului 2014, însă și articolul meu externalizat către public avea un parcurs favorabil. Utilizatorii de pe Internet îmi trimiteau ponturi cu privire la trolii ruși care răspândeau propagandă pe diverse platforme.

De pildă, pe Twitter, mai multe conturi false postau clipuri video violente de pe YouTube, în care membri ai milițiilor sprijinite de Rusia agresau soldați ucraineni capturați. În filmuleț, miliția rusă tăia steagul ucrainean de pe mâneca uniformei unui soldat imobilizat și îl forța pe acesta să o mănânce.

Trolii au distribuit filmulețul într-o frenezie, glorificând violența, ceea ce era, potențial, o crimă de război.

RT, unealta utilizată de Kremlin în războiul informațional, care se prezintă drept un canal de știri obișnuit, a utilizat filmulețul de pe rețeaua socială de partajare video în mod eficient. Aceștia au publicat, de exemplu, clipuri video în care un reporter de la RT stătea lângă operatorii Grad-urilor (n. trad. – lansatoare multiple de rachete) rusești care trăgeau în ucraineni. Reporterul aclama voios în timp ce erau trase rundele de proiectile.

Unele dintre cele mai virale filmulețe ale Kremlinului de pe YouTube erau regizate profesionist, la fel ca videoclipurile pieselor din Occident. Unul dintre cele mai înduioșătoare reportaje îi prezenta pe soldații ucraineni cum erau trimiși la moarte pe frontul de est al Ucrainei și cum le erau amputate membre degeaba, doar pentru că asta le ceruse președintele lor incompetent. Practic, obiectivul clipului video nu era de a le distruge ucrainenilor dorința de a-și apăra țara.

Filmulețul repeta și consolida binecunoscuta teorie rusească a conspirației, care acuză SUA că ar fi cauza principală a războiului. În imaginile cu caracter manipulator, un actor îmbrăcat ca un ofițer american cu grad înalt îi oferă o medalie de onoare unui soldat ucrainean rănit grav, care suferă pe un pat de spital.

Între cadre apăreau pe ecran mesaje scurte și de efect, care prezentau Ucraina drept „adevăratul agresor”. Am văzut cum clipurile acelea au atras milioane de vizualizări în câteva zile. Conturile trolilor și ale programelor-robot le-au distribuit pe plan internațional, prin YouTube și Twitter.

Materialele video produse cu pricepere îmi aminteau de investigațiile anterioare pe care le făcusem, în cadrul cărora desfășurasem muncă de cercetare pentru a afla cum utilizează teroriștii jihadiști rețelele sociale drept instrument de propagandă. În 2008, în timpul războaielor din Irak și din Afghanistan, am fost corespondent pe domeniul afacerilor externe pentru cel mai mare cotidian din Finlanda, Helsingin Sanomat.

Cu ajutorul experților am analizat materiale de recrutare și tehnicile de mobilizare ale jihadiștilor Al-Qaida, care proveneau din surse deschise din mediul online. Încă de pe atunci, deja le era ușor grupărilor teroriste să îi motiveze pe oameni să se alăture jihadului lor global sau unui conflict armat de pe plan local prin intermediul rețelelor sociale.

Trebuiau doar să posteze pe YouTube (serviciu deținut de platforma americană Google din 2006) un discurs extremist sau un material video captivant cu bătălii, pe fundalul căruia se auzeau cântece de luptă cu priză la publicul vizat.

Odată încărcat clipul video, putea fi vizionat de oricine avea acces la Internet care, apoi, se radicaliza și se alătura luptei.

Analiza propagandei jihadiste și a impacturilor vizate de aceasta a relevat faptul că cei care se aflau în spatele propagandei manipulaseră utilizarea simbolurilor, a limbii, a muzicii și a imaginilor pentru a produce un impact permanent în creierul receptorului și pentru a se juca cu emoțiile acestuia. Filmulețele pro-Rusia distribuite pe Twitter de programele-robot utilizau exact aceeași tehnică.

Propagandiștii emulează intenționat tehnicile utilizate în televiziune și cinematografie pentru a face apel la mai multe simțuri. Mai mult, filmulețele respective au priză și la cei care nu știu să citească.

Din punct de vedere istoric, unul dintre instrumentele importante în ceea ce privește clădirea și menținerea unui regim era reprezentat în special de imagini care se derulau cu rapiditate și de filme (cum a fost exemplul Germaniei Naziste și al Uniunii Sovietice). Tot acesta e și motivul pentru care Putin a preluat controlul asupra posturilor de televiziune rusești chiar de la început.

Iar RT părea să fi înțeles puterea filmulețelor virale de pe rețelele de socializare mult mai devreme față de numeroase canale mass-media tradiționale de pe plan internațional. RT a fost printre primele rețele de televiziune care și-au încărcat conținutul televizat atât pe Facebook, cât și pe YouTube. Cele două companii nu s-au opus și nu au restricționat conținutul în vreun fel nici atunci și nici acum.

În plus, RT a lansat cu abilitate produse noi-nouțe pe rețelele de socializare, precum „In The Now” („De actualitate”), care produce conținut ușurel și popular (de tipul filmulețelor cu pisici), fără niciun fel de legătură cu orice conținut politic, pentru a atrage urmăritori.

Pe măsură ce navigam prin invazia lansată de statul rus pe cele mai populare platforme de socializare de la nivel mondial, am realizat că propaganda distribuită prin intermediul canalelor digitale era o armă fascinantă, ieftină și periculoasă. Cel mai vulnerabil este acel segment de public care se simte dezamăgit de societatea în care trăiește.

Acestora, comunitățile digitale de instigare la ură, create de agenți cu rea-intenție, le pun la dispoziție o platformă pe care să își facă vocea auzită fără niciun fel de cenzură și unde furia, deziluzionarea și frustrarea le sunt consolidate de alții.

În cele din urmă, pe măsură ce îmi continuam investigațiile, am observat că jihadiștii, propagandiștii digitali din slujba Kremlinului și neonaziștii luptă în vederea atingerii aceluiași obiectiv și utilizează aceleași platforme în acest sens: cu toții vor să atace și să submineze sistemele democratice

occidentale, să provoace schimbări de regim și conflicte, să pună în pericol viețile civililor și, în cazul în care aceste obiective nu le reușesc, măcar să genereze o mai mare acceptare în ceea ce privește propriul obiectiv extremist.

Jihadiștii, Kremlinul și neonaziștii se folosesc cu toții de același Facebook, Twitter și YouTube. Era evident că unul dintre motivele importante care stau la baza succesului tentativelor Kremlinului este că aceste companii nu-și reglementează platformele și, la rândul lor, nici politicienii americani nu reglementează companiile. Unele dintre cele mai feroce canale pro-Kremlin de pe YouTube sunt monetizate, adică cei care le dețin câștigă bani de pe urma conținutului postat. Era genial: instigări ostile străine, pentru care victimele mai și plătesc.

Am găsit diverse companii de publicitate americane care își promovau produsele și mărcile chiar și pe canalele trolilor.

Și Facebook profită la rându-i de pe urma extremiștilor și a trolilor pentru că le vinde acestora reclame și vizibilitate. Pe de altă parte, Google nu își moderează rezultatele căutărilor pe baza calității de a fi întemeiate pe fapte. Trolii pot cumpăra reclame și vizibilitate pentru a afișa știri false pe prima pagină generată de căutarea pe Google, de exemplu despre zona de est a Ucrainei.

Prin urmare, e ușor de conchis că giganții rețelelor de socializare facilitează infiltrarea trolilor Kremlinului peste tot.

CAPITOLUL 6

Omul de afaceri

În mai 2016, pe când campania prezidențială din SUA încingea spiritele, ziarul The New York Times a publicat un articol despre investigațiile mele cu privire la troli și la campania știrilor false demarate împotriva mea. La acea vreme, operațiunile de influență dăunătoare de pe rețelele sociale și atacurile desfășurate de Rusia la adresa alegerilor nu ocupau un loc de frunte pe ordinea de zi a mass-mediei americane de consum.

La puțin timp după publicarea articolului din The NY Times, am primit un mesaj. Bill Browder, un investitor și om de afaceri de succes, mi-a spus că citise despre activitatea mea. Acesta avusese niște probleme în trecut, întrucât gestionase o companie de investiții în Rusia lui Putin. Mă contactase întrucât voia să mă încurajeze să-mi continui munca, pe care o considera importantă.

Am plecat la drum pentru a-l cunoaște pe Browder. Sediul companiei sale de investiții, numită „Hermitage Capital", era aflat în districtul Mayfair, în centrul Londrei. Diversele articole înrămate, din ziare de renume și care împânzesc pereții biroului său, îl prezintă pe Browder și munca sa de-o viață.

Acesta este un pionier în domeniul investițiilor însă, în ultimii ani, s-a dedicat investigării și demascării infracțiunilor internaționale în materie de spălare de bani și de drepturi ale omului care au legături cu Kremlinul.

Bill Browder este, probabil, persoana fizică din Occident care a fost cea mai defăimată și mai atacată de Kremlin în timpul erei Putin.

Acesta este expus mizeriilor nu doar în mediul online. Astfel, au fost recrutați diverși avocați costisitori, lobby-iști, birouri care se ocupă de relațiile cu publicul, detectivi privați și agenți procedurali, care au primit

sarcina de a-l vâna. Rusia a încercat să inițieze numeroase mandate fără temei împotriva lui Browder în cadrul Interpol, organizația internațională de cooperare a forțelor de poliție.

„Cei de la Kremlin chiar cred lucrurile pe care le spun”, afirmă Browder. „Sunt oameni care știu că nu sunt agent CIA, însă multă lume a tot spus asta de atâtea ori, încât le-a rămas întipărit în minte contrariul”, mi-a spus Browder când ne-am întâlnit pentru prima dată.

Acesta estimează că cei de la Kremlin cheltuiesc aproximativ 100 de milioane de dolari pe an ca să-l denigreze.

Pentru a putea să înțelegem de ce Bill Browder este un asemenea ghimpe în coasta Kremlinului, trebuie să privim în urmă, la istoria Rusiei.

La început, el și Putin s-au înțeles bine unul cu celălalt.

****

Bill Browder, finanțatorul născut în SUA, și-a înființat compania „Hermitage Capital Management” în 1996, în Rusia. Browder căuta societăți subevaluate în mediul promițător post-URSS și investea în ele. Compania sa a devenit rapid cel mai mare investitor de portofoliu din Rusia.

Clienții erau atât din mediul instituțional, cât și privat și proveneau din întreaga lume. În cel mai de succes an al său, Hermitage a gestionat peste 4 miliarde de dolari, iar în 2006, impozitele plătite le depășeau pe cele ale companiei aeriene naționale și pe ale marilor bănci ruse.

Atmosfera din mediul de afaceri rus era plină de provocări: infracțiunile din mediul corporativ erau în floare, iar oligarhii reprobabili furau active de la societățile de stat proaspăt-privatizate. Browder a fost nevoit să lupte împotriva criminalității de la nivel înalt. Pe lângă gestionarea propriei companii, Browder a investigat fraudele și furtul activelor din cadrul societăților rusești, precum Gazprom, gigantul controlat de stat din

domeniul energiei, și societatea financiară Sberbank, făcându-și publice constatările.

Președintele Vladimir Putin a ajuns la putere atunci când se împliniseră patru ani de când Browder lucra în Rusia. Timp de mai mulți ani, interesele celor doi s-au suprapus, deoarece Putin se lupta cu aceiași oligarhi pe care încerca și Browder să-i doboare. Oligarhii îi amenințau funcția lui Putin, întrucât furau din puterea sa.

Pe atunci, Putin încă aprecia munca depusă de Browder în ceea ce privește demascarea acestor nereguli. „Când am făcut publice investigațiile, Putin făcea progrese și acționa periodic pe baza informațiilor pe care i le furnizam. Uneori, concedia pe cineva sau emitea un decret prezidențial.”

În cele din urmă, Putin a reușit să îi aducă pe toți oligarhii ruși sub controlul său. Mihail Hodorkovski, cel mai bogat dintre aceștia, proprietarul companiei petroliere private Yukos și finanțatorul partidelor politice care i se opuneau lui Putin, a fost arestat și condamnat pentru evaziune fiscală și delapidare. Acesta a fost condamnat la închisoare; compania sa, Yukos, a fost vândută la un preț ridicol.

Imaginile și reportajele difuzate pe posturile de televiziune cu magnatul prodemocrat al petrolului stând într-o cușcă cu gratii în sala de judecată, dând socoteală pentru acuzațiile politice, au reprezentat un mesaj suficient de puternic pentru a-i face pe restul oligarhilor să încheie înțelegeri cu Putin.

Potrivit spuselor lui Browder, după proces, mulți oligarhi au convenit să îi dea lui Putin 50% din câștigurile lor. Acesta era prețul libertății. După ce Hodorkovski a ajuns să fie făcut exemplu public, nimeni nu voia să ajungă în cușcă, în fața camerelor de filmat.

Browder își amintește că, din acel moment, Putin s-a axat pe asigurarea îndeplinirii propriilor interese economice. Pentru compania lui Browder, schimbarea politică făcută de președinte s-a manifestat printr-o reprimare violentă.

La sfârșitul lui 2005, Browder a fost reținut la frontiera rusă, deportat și declarat o amenințare pentru securitatea națională a Rusiei. Viza i-a fost revocată și i s-a interzis efectiv să mai intre în țară. Browder s-a restabilit în Regatul Unit și a început să își conducă afacerea din Rusia de la Londra.

Doi ani mai târziu, 25 de agenți din cadrul Ministerului rus de Interne au descins la sediul Hermitage și la firma americană de avocatură a companiei, de la Moscova. Când unul dintre avocați a încercat să împiedice descinderea ilegală, a fost agresat de agenții de poliție. Locotenent-colonelul Artem Kuznețov i-a supravegheat pe agenții care au confiscat calculatoarele, serverele și documentele confidențiale ale companiei lui Browder. Polițiștii au luat atât certificatele originale de înregistrare ale companiei, cât și ștampilele societății.

Browder a angajat un avocat tânăr și talentat, pe nume Serghei Magnițki, și i-a încredințat o sarcină: trebuia investigat obiectivul descinderilor și trebuia de asemenea să se intervină asupra planurilor oficialilor, oricare ar fi fost ele.

„Serghei Magnițki era cel mai deștept avocat din câți cunoșteam”, spune Browder. Magnițki a făcut ce i s-a cerut: acesta a descoperit și dat în vileag întreg planul complex și sinistru.

Agenții ruși utilizaseră documentele originale și ștampilele pe care le confiscaseră pentru a reînregistra în mod ilegal companiile care aparțineau de Hermitage: Parfenion, Makhaon și Rilend.

Magnițki a descoperit că societatea Parfenion fusese transferată sub egida unei companii din Kazan, în sudul Rusiei. Compania respectivă era înregistrată pe numele lui Viktor Markelov, un criminal proaspăt-condamnat. Makhaon și Rilend, celelalte două societăți frauduloase, au numit de asemenea noi directori, cu ajutorul actelor falsificate. Mai mult, respectivii directori erau de asemenea infractori condamnați.

Transferul de proprietate în ceea ce privește societățile în cauză a fost validat de o instanță din Kazan. Cu toate acestea, investigațiile aprofundate au dezvăluit faptul că instanța respectivă nici nu exista.

La o lună de la descinderi, societățile care aparțineau companiei Hermitage au fost date în judecată la Sankt Petersburg. Acuzațiile aduse erau presupuse încălcări ale contractelor. Nimeni nu a informat adevărata companie Hermitage cu privire la acuzații, în pofida faptului că se solicita plata unor daune-interese în valoare de 376 de milioane de dolari.

Acuzațiile și revendicările au fost prezentate de o companie care nu semnase niciodată contracte, nu investise prin intermediul societăților deținute de Hermitage și, prin urmare, nici măcar nu se afla în postura de a solicita despăgubiri. Acest lucru nu a împiedicat o curte de arbitraj din Sankt Petersburg să intenteze proces și să ancheteze aceste răspunderi închipuite.

Toate documentele reclamantului prezentate în cadrul procesului erau falsificate.

Cel mai șocant detaliu al cazului a fost faptul că, în instanță, Hermitage a fost reprezentată de niște avocați necunoscuți, care nu fuseseră împuterniciți de adevărata societate.

La proces, avocații falși au recunoscut în totalitate și au acceptat toate creanțele reclamantului, inclusiv daunele.

Judecătorul a pronunțat hotărârea, și anume că presupusa încălcare a contractului era clară ca lumina zilei, într-atât încât nici nu mai era nevoie ca reclamantul să facă dovada. Instanța a dispus ca Hermitage să îi plătească reclamantului suma exactă pe care o solicitase, și anume 376 de milioane de dolari.

O serie de hotărâri asemănătoare au fost pronunțate în curțile de arbitraj de la Moscova și Kazan împotriva celorlalte două societăți furate de la Hermitage și reînregistrate în mod ilegal. În total, s-a dispus ca societățile deținute de Hermitage să plătească daune în valoare de 973 de milioane de dolari. Suma reprezenta profiturile efective ale societăților din anul precedent.

Șmecheria în ceea ce privește echivalarea despăgubirilor dispuse prin hotărâre și profitul societăților a constat în eliminarea retrospectivă a

profiturilor. Astfel, noii patroni infractori ai societăților furate au generat în mod artificial dreptul de a solicita rambursarea impozitelor de la autoritățile ruse. În 2006, societățile deținute de Hermitage plătiseră impozite în valoare de 230 de milioane de dolari. În urma hotărârii judecătorești, în decembrie 2017, proaspeții proprietari ai societăților, adepți ai practicilor frauduloase, au solicitat administrației financiare rambursarea impozitelor, în valoare de 230 de milioane de dolari (aceeași sumă menționată anterior).

Extraordinar de rapid, în doar o zi, administrația fiscală din Moscova a aprobat rambursarea sumei colosale. În practică, suma a fost furată de la contribuabilii ruși.

Trezoreria rusă a vărsat sumele respective în conturile bancare ale proprietarilor frauduloși ai societăților, care fuseseră deschise cu mai puțin de două săptămâni înainte. Banii astfel obținuți au fost ascunși într-un labirint complex de conturi bancare și de societăți-paravan care se ocupau cu spălarea de bani.

Toate acestea au fost descoperite de Serghei Magnițki, avocatul talentat, angajat de Bill Browder. Numele făptașilor responsabili au fost divulgate, iar Magnițki a continuat să investigheze cazul.

Compania Hermitage și banca HSBC, administratorul său fiduciar, depuseseră o plângere penală de anvergură la oficialii ruși, pe baza constatărilor lui Magnițki. Plângerea de 255 de pagini documenta în cele mai mici detalii furturile societăților și solicitările false prin care se cerea plata daunelor și care fuseseră prezentate în instanță.

Plângerile accentuau rolurile și implicarea a doi funcționari din cadrul Ministerului rus al Afacerilor Interne, Artem Kuznețov și Pavel Karpov.

Copii ale plângerii le-au fost trimise Procurorului general al Rusiei, Yuri Chaika, directorului Departamentului Afacerilor Interne din cadrul Ministerului rus de Interne, Yuri Dragunțov, și directorului Comitetului de Investigații al Rusiei, Alexander Bastrikin. Comitetul de Investigații este, practic, echivalentul rus al poliției federale FBI din Statele Unite.

Dacă, în cunoștință de cauză fiind, autoritățile ar fi acționat pe baza plângerii depuse de Hermitage, încă ar mai fi fost destul timp să împiedice frauda colosală de 230 de milioane de dolari și furtul de la contribuabilii ruși. Însă niciunul dintre oficiali nu a luat măsuri.

Comitetul de Investigații al Rusiei a deschis un caz și chiar i-a interogat pe câțiva dintre suspecții numiți mai sus. Însă, în iunie 2008, unul dintre aceștia, anume Artem Kuznețov, care, inițial, condusese descinderile ilegale de la sediul Hermitage, a fost desemnat drept persoană responsabilă de desfășurarea anchetei.

Un alt suspect principal, maiorul Pavel Karpov, ofițer de poliție în cadrul Ministerului rus al Afacerilor Interne, a fost însărcinat cu anchetarea plângerilor. Astfel, acesta a devenit cel de al doilea oficial care „ancheta" cazul, în cadrul căruia el însuși era suspect.

Comitetul de Investigații al Rusiei l-a audiat pe Magnițki de trei ori. În cadrul audierii care a avut loc în iunie 2008, Magnițki a dat numele celor doi ofițeri de poliție, Kuznețov și Karpov. În luna octombrie a aceluiași an, acesta și-a reiterat mărturia dată anterior și a identificat același grup drept cel implicat în deturnarea de fonduri în valoare de 230 de milioane de dolari din fondurile bugetare ale trezoreriei ruse. Cu toate acestea, Comitetul de Investigații nu a identificat nicio infracțiune.

Potrivit Comitetului, hotărârea pronunțată de instanța din Sankt Petersburg, de pildă, prin care una dintre societățile deținute de Hermitage era obligată la plata daunelor de milioane de dolari pe baza unor acuzații false, a spuselor unui reclamant fictiv, a documentelor false și a pledoariilor unor avocați falși, era complet validă.

De îndată ce Hermitage a aflat că rambursarea frauduloasă a impozitelor fusese transferată de la administrația financiară din Moscova în conturile bancare ale proprietarilor frauduloși, compania a depus încă opt plângeri.

Procurorul general al Rusiei, Departamentul Afacerilor Interne din cadrul Ministerului rus de Interne și șefii departamentelor, serviciul de securitate FSB, Serviciul Federal de Finanțe Publice, Banca Centrală, Comitetul de

Investigații al Rusiei și Camera Auditorilor din Rusia au primit, fiecare, copii ale plângerilor.

În loc să ancheteze infracțiunile care erau întemeiate pe dovezi clare, Ministerul rus al Afacerilor Interne s-a răzbunat. Astfel, Ministerul a catalogat compania Hermitage deținută de Bill Browder și pe administratorul său fiduciar, HSBC, drept părți vinovate de fraudă. Avocații americani ai companiei Hermitage au fost acuzați de infracțiuni și s-au deschis dosare pe numele lor. Mulți avocați au fost amenințați cu arestul și au fost nevoiți să fugă din Rusia.

Însă rusul Serghei Magnițki și-a continuat investigația. Cu toate acestea, perseverența sa a atras după sine consecințe fatale.

1 H ȘI 18 MIN

În noiembrie 2008, poliția rusă a descins la locuința acestuia din Moscova și l-a arestat. Ministerul Afacerilor Interne l-a acuzat pe Magnițki de complicitate în scopul săvârșirii de fraudă fiscală în cooperare cu societatea lui Browder. Astfel, l-au închis. Gardienii de la infama închisoare Butîrka din Moscova voiau ca Serghei Magnițki să-și schimbe mărturia dată Comitetului de Investigații, prin care îi numea pe cei suspectați de săvârșirea infracțiunilor: funcționarii statului rus.

Însă, din cauză că acesta nu și-a schimbat mărturia, gardienii au intensificat tortura la care îl supuneau: Magnițki nu a mai primit mâncare și apă și îl țineau treaz nopțile. Celula sa era plină până la refuz de deținuți, era îngrozitor de frig și canalizarea nu funcționa.

Magnițki s-a îmbolnăvit, iar starea de sănătate i s-a deteriorat rapid. Odată, când a reușit să obțină o programare la medicul închisorii, acesta i-a spus: „Ar fi trebuit să te tratezi când erai liber”.

Serghei Magnițki era contabil și avocat de profesie și scria constant scrisori prin care se plângea de tratamentul inuman la care era supus, adresate directorului închisorii și cadrelor medicale. Plângerile sale au fost ignorate.

După ce a fost torturat aproape un an întreg în închisoare, Magnițki a fost dus din nou să se înfățișeze în instanță. Încă o dată, acesta a depus mărturie împotriva acelorași polițiști și a reiterat din nou participarea acestora în cadrul unei conspirații care a avut drept rezultat utilizarea abuzivă a banilor contribuabililor ruși.

La două zile după ce a depus mărturie, pe 16 noiembrie 2009, Magnițki a fost bătut cu o asemenea bestialitate în închisoare, încât a decedat în urma leziunilor suferite. Anchetele inițiate de familia sa au dezvăluit faptul că fusese bătut de gardieni cu bastoanele de cauciuc.

Fotografiile medicului legist indică leziuni la mână, pumni, încheietură și genunchi. Când citești certificatul oficial de deces, este devastator: Magnițki suferise traumatisme craniene severe.

Anchetele mai aprofundate au relevat faptul că gardienii țînuseră personalul ambulanței la poartă în fața închisorii suficient încât Magnițki să moară pe podeaua celulei: exact o oră și 18 minute.

Magnițki a murit de mâna aceluiași sistem rus corupt pe care îl demascase.

Când l-am întâlnit pe Bill Browder pentru prima dată la Londra, mi-a spus că era misiunea vieții sale să îi aducă pe ucigașii lui Magnițki în fața justiției.

„În primă fază, am încercat să-i facem dreptate în Rusia, întrucât totul era bine documentat, însă n-am reușit."

Criminalii care orchestraseră întreaga operațiune, și anume funcționarii guvernamentali ruși pe care Magnițki îi dăduse în vileag, nu au fost niciodată urmăriți penal în Rusia. În schimb, unii dintre aceștia au fost promovați la serviciu.

De îndată ce Browder a realizat că nu se va face dreptate în Rusia, s-a gândit la modalități prin care să își îndeplinească obiectivul în alte țări.

Astfel, i-a venit ideea unei noi legislații care să poarte numele lui Magnițki. În cazul în care legea era adoptată, Statele Unite puteau impune sancțiuni

privind vizele, dar și înghețarea activelor împotriva oficialilor care îl uciseseră pe Serghei Magnițki și care săvârșeau și alte abuzuri în materie de drepturile omului. Oficialilor astfel sancționați urma să le fie interzis să intre pe teritoriul Statelor Unite, iar banii obținuți în mod ilegal și pe care îi țineau în conturi din străinătate, urmau să fie blocați.

„A început cu o idee mică, însă a luat amploare”, afirmă Browder.

Acesta a început să-și împărtășească ideea cu alții.

În SUA, Browder s-a întâlnit cu politicieni, precum senatorii John McCain și Ben Cardin, le-a povestit acestora despre experiența sa din Rusia și despre soarta lui Magnițki și le-a prezentat ideea sa cu legislația care îi viza direct pe făptași.

Totodată, Browder și angajații săi au continuat să investigheze infracțiunile din Rusia. A apărut și primul informator din interior. Alexander Perepelichnyy și-a mărturisit participarea la spălarea de bani și i-a furnizat dovezi lui Browder: extrase și documente bancare ce dovedeau legătura dintre un înalt funcționar de la Kremlin și întregul complot.

Doi ani mai târziu, Perepelichnyy, în vârstă de 44 de ani, a murit în condiții suspecte. Browder crede că a fost otrăvit, la fel ca mulți alții pe care Kremlinul i-a calificat drept „trădători”.

Pe baza constatărilor descoperite, Browder și echipa sa au inițiat anchete privind delapidările de fonduri legate de Magnițki în peste 10 țări din întreaga lume. Polițiile locale au început să ancheteze cazuri în Cipru, Elveția, Estonia, Letonia, Republica Moldova, Lituania, Polonia, Spania, Franța, Luxemburg și SUA.

„Vrem să-i atacăm atât de tare, încât poliția să le ia banii. Acesta e singurul lucru care chiar îi lovește exact între ochi.”

Departamentul de Stat american, Trezoreria SUA și Ministerul american al Justiției, precum și Consiliul Național de Securitate al SUA au inițiat propriile anchete aprofundate și au ajuns la aceeași concluzie ca și Magnițki.

Barack Obama, președintele de la acea vreme, a semnat legea cu numele lui Magnițki pe 14 decembrie 2012.

Legea Magnițki din SUA le interzice intrarea pe teritoriul Statelor Unite ale Americii funcționarilor ruși responsabili sau care au profitat financiar de privarea de libertate și de abuzul lui Magnițki. În plus, legea permite indisponibilizarea proprietăților și tranzacțiilor financiare din SUA ale persoanelor sancționate.

Pe lângă oficialitățile care au legătură cu cazul Magnițki, legea mai permite și sancțiunile împotriva altor cetățeni ruși vinovați de ucideri extrajudiciare, de tortură și de alte încălcări ale drepturilor omului.

Președintele Vladimir Putin a fost indignat de Legea Magnițki. Acesta s-a răzbunat numaidecât.

Până atunci, familiile americane adoptaseră de mult timp copii cu dizabilități, seropozitivi sau suferind de alte boli grave din orfelinatele rusești. Odată cu intrarea în vigoare a Legii Magnițki, Putin a sistat și a interzis procesele de adopție a copiilor ruși de către familii americane. În ianuarie 2013, când a intrat în vigoare interdicția, aproape 10 000 de ruși au ieșit pe străzile din Moscova pentru a protesta.

„Punerea în aplicare a Legii Magnițki l-a înfuriat pe Putin. Nimic nu-l afectează mai profund decât ideea că bunurile pe care le-a furat în Rusia pot fi înghețate dincolo de granițele țării. Faptul că Legea Magnițki există reprezintă un risc existențial la adresa motivului pentru care rămâne la putere, și anume ca să fure bani”, spune Browder.

Dmitri Medvedev, prim-ministrul de la acea vreme, a fost atât de furios, încât l-a amenințat pe Browder în cadrul Forumului Economic Mondial din Elveția, de la Davos.

Jurnaliștii l-au întrebat pe Medvedev despre moartea lui Magnițki.

Acesta a răspuns: „Păcat că Serghei Magnițki a murit, iar Bill Browder încă trăiește și e liber”.

Curând, Kremlinul și-a lansat contraatacul aprig la adresa caracterului și integrității lui Bill Browder.

Primul program de propagandă împotriva lui Browder și Magnițki a fost difuzat în limba țării, în Rusia, în martie 2013. Postul era NTV, un canal deținut de Gazprom, compania de energie controlată de statul rus.

Filmul îl acuză pe Browder că a furat miliarde de dolari de la Fondul Monetar Internațional. Adevărata poveste datează din 1998, când Rusia se afla în criză financiară și a împrumutat 4,5 miliarde de dolari de la FMI, iar suma împrumutată a dispărut într-adevăr.

Potrivit programului televizat, Browder a fost cel care a luat banii.

Documentarul fals de 45 de minute îl acuză pe Browder, spunând că el a fost cel care a beneficiat cel mai mult de pe urma morții fostului său partener de afaceri, miliardarul Edmond Safra. Mai mult, se vehiculează afirmații conform cărora Browder însuși ar fi beneficiat de pe urma morții lui Serghei Magnițki și că Magnițki nu ar fi demascat nicio infracțiune, ci chiar el însuși era un escroc.

La cinci zile de la difuzarea filmului, funcționarii ruși l-au pus sub urmărire penală pe Bill Browder în contumacie, iar Serghei Magnițki a fost pus sub urmărire penală postumă. Mass-media rusească era plină de imagini cu o cușcă goală din sala de judecată, care era menită pentru Browder și Magnițki.

Organizațiile internaționale pentru drepturile omului, precum Amnesty Internațional și reprezentantul Uniunii Europene în materie de politică externă au blamat procesul, catalogându-l drept „profund sinistru” și „o imagine grăitoare a stării în care se află statul de drept în Rusia”.

În urma „procesului postum” împotriva lui Magnițki, un concept care încalcă la un nivel profund noțiunile occidentale în materie de justiție, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (PACE) a desemnat un raportor special pentru a ancheta uciderea lui Magnițki.

În raportul întocmit ulterior de acesta, PACE a ajuns la concluzia că bătaia suferită de Magnițki în custodie a fost autorizată de funcționarii ruși și a blamat acțiunile acestora. „Kremlinul urăște acest tip de reportaje, la fel cum nu suportă niciun fel de cooperare multilaterală între guverne: ONU și Consiliul Europei”, mai spune Browder.

Mai târziu, în primăvara lui 2013, Parlamentul European a recomandat sancționarea a 32 de funcționari ruși pentru implicarea acestora în cazul Magnițki. Recomandarea a fost adoptată fără nicio obiecție. În iulie 2013, la peste trei ani de la moartea sa într-o închisoare rusească, instanța rusă l-a găsit pe Magnițki vinovat de evaziune fiscală. În același timp, Browder a continuat să spună lumii povestea lui Magnițki. Următorul său obiectiv era să oprească impunitatea cu care acționau cei care încălcau drepturile omului la nivel mondial, nu doar în Rusia.

BENEFICIARUL

Trezoreria SUA a publicat prima listă cu 18 persoane sancționate prin Legea Magnițki în aprilie 2013. Lista includea funcționarii din cadrul autorităților fiscale și care se ocupaseră de rambursările ilegale de impozite, investigatorii fiscali și anchetatorul responsabil de confiscările ilegale de la sediul Hermitage, directorul Centrului de detenție Butîrka și diverși judecători implicați în procesele măsluite care au facilitat săvârșirea infracțiunii.

Kremlinul a reacționat la fel.

Aceștia au emis propria listă cu sancțiuni, care era clar că fusese întocmită în prealabil. Lista celor de la Moscova îi viza pe acei funcționari americani care, potrivit Kremlinului, „legalizaseră tortura și detenția pe durată nedeterminată a prizonierilor”.

De exemplu, lista includea un general american pensionat, fost comandant al închisorii Guantanamo. Kremlinul a interzis intrarea pe teritoriu și în cazul unor avocați americani, despre care rușii susțineau că ar fi fost

implicați în procesul lui Viktor Bout, un traficant rus de arme notoriu care, în cele din urmă, a fost condamnat la 25 de ani de închisoare în SUA.

Un an mai târziu, în luna mai 2014, SUA a mai adăugat 12 nume pe lista de sancțiuni Magnițki. Printre acestea se numărau funcționari din cadrul închisorii rusești, complici, funcționari din domeniul fiscal și criminalul condamnat rus, pe numele căruia fusese înregistrată ilegal una dintre societățile deținute de compania Hermitage și căruia îi fuseseră virate rambursările ilicite de impozite în contul bancar.

Legiuitorii americani se pregăteau deja de pasul următor. Comitetul pentru Relații Externe al Senatului american a aprobat Legea Globală Magnițki, care îi permite guvernului SUA să îi sancționeze pe funcționarii care încalcă drepturile omului oriunde în lume, nu doar în Rusia.

Pe când numele lui Magnițki dăinuia și îi aducea și mai multă rușine regimului Putin, în noiembrie 2014 a fost publicat un al doilea film de propagandă despre Browder. Intitulată Litera M, producția a fost difuzată pe NTV, același post care difuzase și primul pseudo-documentar. În filmul respectiv, se susținea că Browder era agent atât al CIA-ului american, cât și al serviciului britanic de informații externe, MI6.

Încă o dată, treaba măsluită a ajuns la urechile a milioane de telespectatori.

În cadrul programului, se spunea că Browder ar fi desfășurat o misiune secretă numită Quake (în traducere „Cutremurul”), în vederea „destabilizării Rusiei și Ucrainei”.

Acuzațiile de-acum învechite cum că Browder ar fi furat miliarde de la FMI și că ar fi fost responsabil de uciderea partenerului său de afaceri au fost iar prezentate. Ba mai mult, acesta era acuzat acum și că ar fi fost responsabil de moartea oligarhului rus Boris Berezovski de la Londra, din 2013.

Pentru a susține aceste minciuni, în programul TV era prezentată și o gamă largă de dovezi și de documente false.

Una dintre hârtiile filmate are, chipurile, inscripționată sigla CIA și „dovedește” că Browder e un agent care ar purta numele de cod „Solomon”.

De asemenea, un expert imaginar, fost ofițer de informații al armatei franceze și mercenar în Africa, declară în filmare că „e 100% sigur că Browder e agent CIA și că a fost implicat în moartea lui Berezovski”.

La începutul lui 2015, Browder și-a publicat autobiografia, intitulată „Alertă roșie – Cum am devenit inamicul numărul unu al lui Putin”. „Alerta roșie” se referă la situația în care o țară solicită Interpol să aresteze o persoană înainte de a fi extrădată. Cartea s-a bucurat de succes și a devenit bestseller în mai multe țări. Mulțumită cărții, gradul de conștientizare cu privire la corupția funcționarilor ruși s-a răspândit la scară largă pe plan internațional.

Următoarea operațiune serioasă împotriva lui Browder a fost lansată direct de Yuri Chaika, Procurorul general al Rusiei, în decembrie 2015. În calitate de procuror de rang înalt, Chaika era funcționarul care avusese cunoștință de infracțiunile săvârșite împotriva companiei Hermitage și permisese săvârșirea acestora.

Înainte de atacul-surpriză împotriva lui Browder, un cunoscut activist rus din opoziție, pe nume Alexei Navalnîi, postase un documentar interesant pe YouTube, în care erau prezentate legăturile dubioase ale lui Chaika și ale celor doi fii ai săi cu o serie de proprietăți internaționale de lux. Documentarul lui Navalnîi îl prezintă pe Chaika drept principalul funcționar responsabil de diverse descinderi și preluări ilegale de la sediile unor societăți. Producția aprofundată și realizată profesionist a fost vizualizată de milioane de ori.

La două săptămâni după apariția materialului video, telefonul lui Browder nu mai contenea să sune și să vibreze. Jurnaliștii îl sunau ca să-l întrebe: Browder chiar făcuse toate acele lucruri?

În urma cercetărilor sale, Browder a aflat că lucrurile de care era acuzat acum se pare că se datorau faptului că Chaika, procurorul general, trimisese o scrisoare deschisă care a umplut două pagini dintr-un mare cotidian rus, Kommersant, în care îl acuza pe Browder că a finanțat filmul lui Navalnîi. Potrivit spuselor lui Chaika, filmul lui Navalnîi era un complot al CIA cu scopul de a discredita autoritățile ruse de aplicare a legii. În plus, Chaika îl acuza pe Browder de crimă și de săvârșirea altor infracțiuni.

„Reacția mea a fost că filmul realizat de Navalnîi era un exemplu bun de jurnalism de investigație. M-am simțit destul de flatat că au crezut că eu îl realizasem însă, din păcate, toate laudele îi revin lui Alexei Navalnîi", spune Browder.

Curând, postul TV rus NTV a difuzat cel de al treilea film în care îl denigra pe Browder. Conform materialului, în urma declarației lui Chaika, Browder este cel responsabil, de fapt, de realizarea documentarului postat de Navalnîi pe YouTube. NTV susținea de asemenea că programul fusese realizat în cooperare cu „persoanele de la CIA și de la MI6 cu care avea legături Browder". Browder este acuzat de tentative de manipulare a companiei de gaze Gazprom și a NTV, prin intermediul acțiunilor pe care le deține în cadrul Gazprom.

Între timp, Senatul american a aprobat cadrul legislativ pentru Legea Globală Magnițki. Proiectul de lege a ajuns la Congres, urmând să fie analizat în cadrul Comitetului pentru Relații Externe al Senatului american. Din nou, Trezoreria SUA a mai adăugat alți cinci funcționari ruși pe lista Magnițki de sancțiuni.

În aprilie 2016, o rețea internă de jurnaliști a publicat o anchetă masivă privind paradisul fiscal, pe baza unei scurgeri de informații din interior. Aceste anchete sunt cunoscute sub numele de „Dosarele Panama" și au dezvăluit noi informații despre evaziunea fiscală și spălarea de bani în numeroase țări.

„Dosarele Panama" au furnizat noi detalii privind aranjamentele financiare ale Președintelui Putin. Cea mai amănunțită anchetă cu privire la cazul Magnițki a fost realizată de reporteri specializați pe criminalitatea internațională, și anume OCCRP: Proiectul pentru Raportarea Crimei Organizate și Corupției. Ancheta realizată de aceștia a relevat faptul că cel mai bun prieten din copilărie al lui Putin, Serghei Roldugin, violoncelist de profesie, primise 2 miliarde de dolari sub formă de împrumuturi, care au fost apoi uitate.

„Cu alte cuvinte, Roldugin e doar un nume în spatele căruia își ține Putin banii, pentru că nu-i poate păstra pe numele său. Cred că e doar unul din mulții depozitari ai lui Putin", mai spune Browder.

Anchetele jurnalistice au dezvăluit faptul că cel puțin 800 000 de dolari, rezultați în urma infracțiunii descoperite de Magnițki, au fost vărsați direct în contul bancar din Elveția, deschis pe numele lui Roldugin.

Această dezvăluire a reprezentat un mare pas înainte.

„De fapt, Putin fusese beneficiarul infracțiunii care dusese la uciderea lui Magnițki. Acesta e motivul pentru care Rusia este atât de interesată de cazul Magnițki.”

Tot acesta e și motivul pentru care poliția rusă nu a fost niciodată preocupată să urmărească fraudele financiare de milioane de dolari. Însă organele polițienești din multe alte state au luat urma sumelor ruse provenite din impozite prin intermediul unui labirint de bănci și de societăți-paravan. Au fost astfel identificați numeroși beneficiari finali.

În total, agențiile de aplicare a legii din afara Rusiei au descoperit și înghețat cel puțin 10 milioane de dolari legați de infracțiunea demascată de Magnițki. S-au descoperit bani, de pildă, în Elveția, Franța, Monaco și Luxemburg.

S-a luat urma unei legături între o parte din sume și contul bancar al soției viceprimarului Moscovei. O parte din bani au fost găsiți în contul soțului directorului administrației fiscale din Moscova care, inițial, fusese persoana responsabilă de plata rambursărilor ilicite de impozite către societățile furate.

Departamentul de Justiție al SUA a reușit să urmărească parcursul unei filiale deosebit de interesante, care valora 14 milioane de dolari, până în Manhattan, New York.

La mai puțin de trei luni după ce administrația fiscală din Moscova transferase rambursări ilegale de impozite în valoare de 230 de milioane de dolari, o serie de tranșe considerabile au început să intre într-un cont bancar elvețian, deținut de o societate numită „Prevezon Holdings”.

„Prevezon” e deținută de un om de afaceri rus pe nume Denis Kațâv, care este rudă cu cei din conducerea de top a Rusiei. Tatăl lui Denis, Petr Kațâv,

a fost Ministru al Transporturilor la Moscova și, după câte se spune, e unul dintre cei mai bogați funcționari de mare calibru din guvernul rus.

Înainte ca banii să ajungă în contul bancar al Prevezon, societatea deținută de Kațâv Jr., sumele au fost spălate prin intermediul conturilor bancare ale mai multor societăți-paravan din Insulele Virgine Britanice, Estonia și Republica Moldova. În 2012, poliția elvețiană înghețase 7 milioane de dolari din contul bancar al lui Kațâv din Elveția.

Organele polițienești americane l-au prins pe Denis Kațâv și l-au acuzat de spălare de bani, pe când acesta achiziționa o proprietate de lux în Manhattan. În septembrie 2013, Departamentul de Justiție i-a înghețat bunurile care aveau legături cu societatea Hermitage.

Consilierul lui Denis Kațâv pe probleme juridice este o avocată rusă, pe nume Natalia Veselnițkaia. Aceasta consiliază familia Kațâv de mulți ani și se pare că ar fi reprezentat numeroase companii deținute de Rusia.

La începutul carierei sale, Veselnițkaia a lucrat cu Administrația Centrală a Parchetului Regiunii Moscova, fiind promovată rapid.

Natalia Veselnițkaia are legături personale strânse cu guvernul rus. Aceasta a fost căsătorită cu Alexander Mitusov, fost vicepremier și Ministru adjunct al Transporturilor. Superiorul lui Mitusov a fost Petr Kațâv, tatăl lui Denis Kațâv.

Pe lângă serviciile juridice prestate de Veselnițkaia, în SUA, Prevezon, compania lui Denis Kațâv, apelează la firma de avocatură „Baker & Hostetler”. Consiliat fiind de Veselnițkaia și de firma „Baker & Hostetler”, Denis Kațâv a negat acuzațiile de spălare de bani intentate de Tribunalul Districtual American, Districtul de Sud al orașului New York.

Cauza s-a soluționat prin încheierea unui acord: Kațâv a plătit amenzi în valoare de aproape șase milioane de dolari guvernului american. Când l-a ajutat pe Kațâv, Veselnițkaia nu era un nume stabilit, reușind astfel să-și desfășoare activitatea relativ departe de ochii presei.

În câțiva ani, totul avea să se schimbe.

SCENETA DINAINTEA MARELUI EVENIMENT

La puțin timp după ce rețeaua jurnalistică internațională a publicat „Dosarele Panama”, atacurile Kremlinului împotriva lui Bill Browder s-au intensificat.

Postul rus Channel One a difuzat un documentar care prezenta dovezi false, privind presupusa conspirație pusă la cale de Browder împreună cu CIA și cu opoziția rusă. Potrivit „documentarului”, CIA îl recrutase pe Browder în 1986 și îl pregătise pe Navalnîi drept agent al acestuia pentru a duce la îndeplinire un proiect comun: distrugerea regimului rus.

Principalele „probe” prezentate în cadrul programului TV erau un calculator care, chipurile, fusese găsit în Ucraina și care, după ce fusese decriptat, dezvăluise o întreagă serie de instrucțiuni de la CIA către Browder și de la acesta mai departe, către Alexei Navalnîi.

Browder consideră că cea mai interesantă parte din film sunt discuțiile virtuale inventate care ar fi avut loc între el și Navalnîi.

Mesajele trucate sunt combinate într-un mod atât de stângace încât, potrivit datelor care figurează acolo, pare că Browder i-a trimis „instrucțiuni” lui Navalnîi la trei ani după ce acesta spunea că le-a primit.

După ce documentarul a fost difuzat pentru prima oară, publicul critic făcuse capturi de ecran cu mesajele false și le postase online. Unele dintre erorile minore au fost corectate înainte ca materialul să fie difuzat din nou.

„Însă calomniile din film nu au fost corectate”, observă Browder.

Conform filmului de pe Channel One, singura persoană care avea motivația necesară pentru a-l ucide pe Magnițki era de fapt Browder, cu sprijinul CIA. Una dintre minciunile din programul TV era aceea că, exact înainte de

moartea sa, Magnițki plănuia să depună mărturie împotriva lui Browder și să dea în vileag fraudele fiscale ale acestuia.

Principalele dovezi măsluite erau un lanț de e-mailuri false, „obținute prin spargeri informatice de la CIA” și care „dovedește” că cei de la CIA au orchestrat uciderea lui Magnițki în închisoare.

Browder e acuzat că a furat ruble în valoare de 230 de milioane de dolari de la Trezoreria Federală Rusă printr-o schemă falsă de reducere fiscală.

Filmul prezintă de asemenea exemple false, cu presupusa evaziune fiscală săvârșită de Browder și de Magnițki și susține că aceștia angajaseră cetățeni ruși cu deficiențe mintale care să se dea drept directori falși ai societăților deținute de Hermitage.

Pentru un plus de dramatism, echipa de producție s-a deplasat la Londra pentru a filma sediul Hermitage, declarându-se victime atunci când personalul lui Browder a chemat Poliția.

După ce a fost difuzat filmul, Channel One a organizat o dezbatere în studio, care a ținut 90 de minute.

Majoritatea invitaților din platou au convenit unanim că Browder era, într-adevăr, un escroc. Unul dintre invitați, vicepreședintele de pe atunci al Parlamentului Rusiei, l-a asemuit pe Browder cu o tenie intestinală care îți pune sănătatea în pericol.

„De ambele părți ale baricadei, cinci oameni s-au ciondănit. Unii spuneau că Browder e un nenorocit, iar ceilalți spuneau că Browder e un nenorocit dat dracului”, își amintește Browder.

Adesea, se întâmplă ca posturile de televiziune rusești să prezinte reportaje despre presupuse infracțiuni săvârșite de persoane din opoziție, precum Pussy Riot sau Navalnîi, chiar înainte de a fi deschisă o anchetă pe numele respectivelor persoane.

În cazul de față, la puțin timp după ce a fost difuzat programul, a fost deschisă o nouă anchetă penală la Moscova. Se ancheta presupusa implicare

a lui Browder în uciderea lui Magnițki.

În plus, a fost lansată o campanie de defăimare de modă veche. În fața ambasadei americane de la Moscova au fost atârnate panouri enorme în care apărea Browder plimbând un câine cu chipul lui Navalnîi.

Un alt poster imens a fost lipit pe un zid din apropierea biroului lui Navalnîi. Imaginea îl înfățișa pe Browder ținându-l pe Navalnîi în brațe la bordul unei nave, la fel cum o ține Leonardo DiCaprio pe Kate Winslet în scena clasică din filmul Titanic.

La finele aceleiași luni, a fost lansată o operațiune bine pusă la punct care avea drept obiectiv atât distrugerea credibilității lui Browder la nivel global, cât și împiedicarea parcursului Legii Magnițki. Esența campaniei o constituia un alt „mare" film plin cu mizerii, de această dată adresat publicului internațional.

Filmul era opera unui regizor rus, pe nume Andrei Nekrasov. Inițial, Nekrasov le prezentase finanțatorilor săi din Norvegia ideea filmului drept un „proiect privind libertatea de exprimare". Filmul se numea Legea Magnițki – În culise (The Magnitsky Act – Behind the Scenes).

La începutul proiectului, Browder avusese încredere în regizor și fusese de acord să dea un interviu. Însă rezultatul a fost complet diferit față de ceea ce descrisese inițial Nekrasov.

Pe 27 aprilie 2016, filmul a fost programat să aibă premiera într-un cadru exclusivist, la sediul Parlamentului European de la Bruxelles. La premieră au fost invitați parlamentari influenți, iar evenimentul includea o masă rotundă și o recepție de tip cocktail care urma să aibă loc după. Organizatorul și gazda proiecției de film era europarlamentarul finlandez, prietenă apropiată de-a regizorului Nekrasov, Heidi Hautala.

Membrii familiei lui Magnițki nu au fost invitați.

Cu aproximativ o săptămână înainte de proiecția programată, Browder a fost avertizat cu privire la conținutul filmului. Cineva din cercul lui Nekrasov i-l arătase altcuiva, care l-a contactat, apoi, pe Browder. Potrivit

persoanei respective, filmul dramatizat al lui Nekrasov prezenta aceleași minciuni pe care le repetaseră ani de zile Kremlimul și infractorii implicați în uciderea lui Magnițki drept fapte bazate pe dovezi.

Potrivit filmului realizat de Nekrasov, Magnițki nu fusese bătut în custodie, nu era avocat, nu denunțase infracțiunea și nici nu depusese mărturie împotriva ofițerilor de poliție Kuznețov și Karpov; Browder și Magnițki furaseră 230 de milioane de dolari de la Rusia; societățile deținute de Hermitage nu fuseseră furate, ci fuseseră vândute în mod legitim și nimeni de la Consiliul Europei, din SUA sau de oriunde altundeva din lume nu realizase anchete independente cu privire la cazul Magnițki.

În schimb, în filmul său, Nekrasov susținea că el însuși investigase cazul în amănunt și dovedise că Browder era un șarlatan, iar întreaga poveste despre tortura la care fusese supus Magnițki și despre moartea acestuia era „înșelătoria perfectă”.

„Așa a dat-o Nekrasov. S-a folosit de vocea mea ca să legitimizeze prima oră a peliculei, apoi spune: «Sunt un detectiv atât de priceput, încât am descoperit lacune în poveste. E un crater imens, iar Browder minte pe toată lumea». Astfel, Nekrasov, a compilat un film și se pregătea să-l prezinte la Parlamentul European.”

Browder a contactat companiile de producție, le-a trimis informații corecte și le-a amenințat că depune plângere pentru defăimare, dacă acestea distribuie filmul.

Mama lui Serghei Magnițki a trimis o scrisoare către Parlamentul European, în care spunea că fiecare parte din film în care Nekrasov mințea despre fiul său putea fi dezmințită cu ușurință prin intermediul zecilor de documente originale.

La proiecția de film nu au participat mulți parlamentari. Totuși, două persoane numite de Magnițki s-au prezentat: Pavel Karpov, unul dintre polițiștii implicați în complot, și Andrei Pavlov. Pavlov e avocatul lui Dmitri Kluiev, cel care era proprietarul băncii rusești Universal Savings Bank la vremea când a fost comisă frauda. Kluiev era un șarlatan condamnat și, probabil, era unul dintre cei care orchestraseră întreg planul.

În plus, la proiecție au fost prezente șase dintre cele mai mari posturi de televiziune din Rusia.

Chiar înainte de proiecția programată la Bruxelles, evenimentul a fost anulat.

Posturile rusești au transformat anularea într-un scandal și au realizat reportaje în care spuneau că încălca „libertatea de exprimare" și dovedea că „există cenzură în Occident".

Mass-media rusească i-a intervievat pe toți cei prezenți în sala de proiecție aproape goală. Unul dintre aceștia era Natalia Veselnițkaia, avocata care îl apăra pe Denis Kațâv, suspectat de spălare de bani în cazul sumelor obținute în urma săvârșirii infracțiunii demascate de Magnițki.

Potrivit unui articol scris de agenția rusă de știri Tass, Veselnițkaia se număra printre organizatorii premierei. În această calitate, Veselnițkaia a declarat pentru mass-media rusească că organizatorii primiseră o scrisoare din partea lui Browder, prin care îi amenința că intentează proces. Aceasta pentru că, potrivit spuselor lui Veselnițkaia, filmul ar fi demonstrat „o altă variantă a poveștii, diferită de versiunea pe care o prezentase Browder" publicului din Occident.

Ba chiar postul rus TV5 a dezvăluit că Veselnițkaia se număra printre cei care îi furnizaseră regizorului Nekrasov adevăratele dovezi și documente de mărturie ce stăteau la baza filmului.

După eveniment, Veselnițkaia a postat pe Facebook, susținând că Browder „scuipase pe valorile UE, iar asta se va întoarce asupra lui ca un tsunami". Cealaltă postare a sa a dezvăluit că aceasta călătorea împreună cu delegația care îl includea pe Pavel Karpov, unul dintre suspecții de crimă.

Mass-media internațională a prezentat de asemenea reportaje despre anularea evenimentului. Fără a cunoaște în prealabil cazul Magnițki, mulți jurnaliști au descris o „controversă referitoare la libertatea de exprimare", privind anularea unui documentar în inima Uniunii Europene.

În Norvegia, operațiunea lui Nekrasov s-a bucurat de un mare succes. Anumite părți ale presei norvegiene au preluat povestea despre un om de afaceri bogat care s-a folosit de legăturile și de averea sa pentru a „restrânge libertatea de exprimare”. O fundație norvegiană care sprijinea libertatea de exprimare investise în realizarea filmului, iar Nekrasov s-a folosit de propriile legături din Norvegia pentru a da interviuri doar din perspectiva sa și pentru a-l denigra pe Browder.

„Un activist norvegian pentru drepturile omului a spus că oamenilor le plăcea povestea în care un tip bogat și rău îi minte pe toți pentru ca, mai apoi, un artist de vârstă mijlocie cu părul grizonat să-i dea în vileag minciunile. Asta în pofida faptului că eu încercam să împiedic denigrarea unui bărbat care murise. Pentru mine, aceasta e partea cea mai șocantă.”

După ce Nekrasov și compania de producție cinematografică „Piraya Film” au creat o atmosferă ostilă în mass-media în ceea ce privește numele Browder și Magnițki, mulți politicieni norvegieni se temeau să fie asociați cu Browder și s-au îndepărtat de el.

„Ulterior, n-am mai putut să fac lobby pentru Legea Magnițki în Norvegia. E păcat: Norvegia a fost una dintre țările în care propaganda rusească chiar a funcționat.”

Văduva lui Serghei Magnițki a trimis scrisori către posturile de televiziune europene care aveau în program difuzarea filmului lui Nekrasov. În curând, posturile din Germania și din Franța și-au anulat planurile, iar multe altele i-au solicitat clarificări regizorului.

Ulterior, când filmul a fost difuzat la Washington și la Moscova, Nekrasov a făcut un tur și și-a prezentat „investigațiile” la posturile TV Sputnik, RT și la alte canale de propagandă.

De asemenea, acesta a fost intervievat de numeroase ori în calitate de expert în cazul Magnițki, în cadrul secțiunii culturale a unuia dintre cele mai mari cotidiene scandinave, ziarul finlandez Helsingin Sanomat. Nekrasov a reiterat în paginile cotidianului aceleași lucruri pe care le spusese și mass-mediei rusești: se întreba dacă nu cumva „Uniunea Europeană era Coreea de Nord din zilele noastre, întrucât nu exista niciun fel de libertate de

exprimare ca să-și prezinte documentarul”. Mai târziu, în cotidianul Helsingin Sanomat a apărut un citat dat de Heidi Hautala, cum că Veselnițkaia nu prea avea legături cu Kremlinul.

De fapt, aceasta chiar avea legături.

AGENȚI NEÎNREGISTRAȚI

Între timp, la Washington, D.C. a fost demarată o operațiune de influență împotriva lui Bill Browder și a Legii Globale Magnițki. Proiectul de lege fusese votat de Senat în decembrie 2015 și urma să fie analizat de Comitetul pentru afaceri externe din Camera Reprezentanților a Congresului Statelor Unite ale Americii.

Browder mi-a spus că: „Pentru Putin era foarte supărător faptul că numele lui Magnițki fusese pus pe un act legislativ global. E o insultă la adresa rușilor că Magnițki a devenit simbolul înghețării bunurilor, așa că au lansat o campanie de lobby foarte costisitoare la Washington”.

Fiind parte din campanie, filmul lui Nekrasov era menit să facă publicul să pună la îndoială ceea ce i se întâmplase cu adevărat lui Magnițki și cine era de fapt criminalul. Oricine vedea pelicula fără să știe în prealabil aspecte legate de caz era puternic indus în eroare.

Prin urmare, s-au făcut presiuni pentru ca filmul să fie proiectat și în Congresul SUA, strategia fiind ca proiecția să aibă loc chiar înainte ca aceștia să ia o decizie cu privire la adoptarea Legislației Globale Magnițki.

Campania de influență includea avocați, lobby-iști și societăți de relații cu publicul, care îi contactau pe legiuitori pentru a-i convinge să conteste legea propusă, sau măcar să elimine numele lui Magnițki din titlul legii.

Centrul de activitate utilizat pentru a coordona atacurile era o organizație cu sediul la Washington, numită „Human Rights Accountability Global Initiative Foundation”, sau HRAGI (Fundația Inițiativei globale pentru

răspunderea în materie de drepturile omului). Organizația fusese proaspăt înregistrată în același an, în februarie 2016.

Fundația avea drept obiectiv realizarea unui troc: dacă legislația Magnițki era abrogată, atunci putea fi restituit dreptul familiilor americane de a adopta copii ruși.

Site-ul fundației nu mai este activ, însă poate fi găsit în arhivele online. În 2016, HRAGI susținea online că obiectivul său era de a „consolida relațiile dintre SUA și Rusia”. De asemenea, se părea că fundația colecta donații prin intermediul site-ului său.

Ulterior, analiza donațiilor a indicat faptul că HRAGI era, de fapt, finanțată de rusul Denis Kațâv, beneficiarul de pe urma furtului banilor companiei Hermitage. Natalia Veselnițkaia, avocata lui Kațâv, s-a prezentat cel puțin o dată drept reprezentantul fundației.

Echipa lui Browder a aflat că unul dintre lobby-iștii HRAGI era Rinat Ahmetșin.

Potrivit oficialilor americani, Ahmetșin era un fost agent de informații din cadrul serviciilor militare sovietice. Acesta are dublă cetățenie ruso-americană.

Dubla cetățenie în cazul Rusiei este un aspect interesant în materie de securitate.

Legislația rusă îi obligă pe toți cetățenii ruși să respecte legile țării și să îndeplinească ordinele funcționarilor ruși de securitate, inclusiv pe cei cu dublă cetățenie.

În aprilie, HRAGI îi plătise lui Ahmetșin suma de 10 000 de dolari, după care acesta începuse să facă lobby împotriva legislației Magnițki.

Una dintre cele mai importante ținte ale sale, pe lângă care acesta trebuia să facă lobby, era congresmenul american Dana Rohrabacher care, la acea vreme, era președintele Subcomitetului pentru Europa, Eurasia și

amenințări emergente din cadrul Camerei Reprezentanților și un binecunoscut susținător al președintelui Putin.

În mai, Ahmetșin și un alt lobby-ist, fost congresmen, au mers la sediul Congresului și au avut o întrevedere cu Rohrabacher. Aceștia i-au cerut congresmenului să întârzie Legea Globală Magnițki și să înlăture numele acestuia din titlul legii.

În aprilie, congresmenul Rohrabacher a acceptat să fie implicat într-o operațiune de influență venită direct din partea Rusiei și a primit materiale în care era defăimat Browder. La Moscova, acesta s-a întâlnit cu reprezentanți ai guvernului rus. Cel puțin unul dintre cei cu care s-a întâlnit se afla pe lista Magnițki de sancțiuni și era un consilier apropiat al președintelui Putin.

Materialele referitoare la Browder pe care le primise Rohrabacher de la Moscova erau, chipurile, marcate ca fiind „confidențiale". Acestea proveneau de la Procurorul General al Rusiei, deci chiar de la Yuri Chaika.

Ziarul online american The Daily Beast a obținut documentele pe care le primise Rohrabacher. Acestea conțineau aceleași acuzații false care fuseseră prezentate atât în filmul lui Nekrasov, cât și în multe alte programe TV din Rusia, dar și în scrisoarea deschisă a lui Chaika.

Potrivit materialelor, „schimbarea atitudinilor din Congres cu privire la Magnițki… ar putea avea consecințe favorabile pentru partea rusă".

Cei de la Moscova i-au furnizat lui Rohrabacher și o copie a filmului realizat de Nekrasov.

După întrevederile cu funcționarii guvernamentali ruși și cu Ahmetșin, Rohrabacher a început să întârzie Legea Globală Magnițki. De asemenea, acesta a propus eliminarea numelui Magnițki din titlul Legii, întocmai după cum fusese instruit.

În plus, a început să promoveze filmul lui Nekrasov în Congresul american și voia să organizeze o audiere la care să fie chemat Browder. Inițiativele sale au fost respinse. Curând după aceea, membrii personalului său au

început să promoveze proiecția filmului realizat de Nekrasov și în alte locuri din Washington, D.C. Aceștia au trimis e-mailuri către alți congresmeni și membri ai personalului, prin care îi invitau la proiecția cinematografică programată pentru luna iunie.

La mijlocul lui iunie, filmul lui Nekrasov a rulat la Newseum, un muzeu de știri desființat acum, care se află nu foarte departe de Capitol Hill. Potrivit reportajelor din mass-media, la eveniment au fost prezenți câțiva consilieri ai congresmenilor și doi oficiali din cadrul Departamentului de Stat. Lobby-istul Ahmetșin a fost și el prezent, alături de Natalia Veselnițkaia.

Postul Radio Free Europe l-a întrebat pe Ahmetșin despre finanțarea evenimentului, despre care estimaseră că a avut un cost de cel puțin 12 500 de dolari. Ahmetșin a declarat că facturile fuseseră plătite de HRAGIF, organizația deținută de Denis Kațâv.

De fapt, chiar în sânul capitalei SUA, era în curs de desfășurare o operațiune ostilă străină având drept obiectiv oprirea unei legi americane. Întreaga operațiune fusese plătită de Denis Kațâv, care spălase banii furați de la contribuabilii ruși.

După proiecția de film, funcționarii ruși au fost activați, primind sarcina de a-l denigra pe Bill Browder cu forțe proaspete. Serghei Lavrov, Ministrul de Externe, a declarat pentru mass-media rusească că „moartea lui Serghei Magnițki a fost rezultatul unei înșelătorii imense comise de acest… Browder, care este un escroc fără scrupule”. Procurorul general Chaika era de asemenea familiarizat cu proiecția de film de la D.C. întrucât, pe 15 iunie, acesta a declarat că pelicula în sine „îi atribuie lui Browder verdictul «vinovat»”.

La rândul lor, Natalia Veselnițkaia și clientul său Prevezon angajaseră mulți alți avocați, specialiști în relații cu publicul și foști jurnaliști cu rețele extinse pentru campanie. Personalul plătit a primit sarcina de a răspândi dezinformare în rândul congresmenilor și în mass-media americană atât cu privire la Browder, cât și la Magnițki.

Mâna de lucru angajată de Veselnițkaia îl includea pe Glenn Simpson. Simpson este fondatorul „Fusion GPS”, compania din spatele infamului

Dosar Trump, care dezvăluie detalii cu privire la raporturile sexuale întreținute de președintele Donald Trump într-o cameră de hotel rusească.

Simpson a contactat posturile de știri și a răspândit informații false și negative despre Bill Browder.

„Pe ruși nu îi deranjează câtuși de puțin să încerce 99 de inițiative diferite și n-au nicio problemă dacă niciuna nu funcționează. În Rusia nu există niciun fel de monitorizare parlamentară a cheltuielilor și nimeni nu întreabă dacă banii sunt cheltuiți corespunzător”, spune Browder.

Însă legislația SUA cu privire la agenții străini le impune acestora și lobby-iștilor care deservesc interesele țărilor străine să se înregistreze și să se identifice. Bill Browder a observat că o întreagă ceată de lobby-iști care aveau legături cu Rusia încerca să intervină în procesul legislativ al unei legi americane, însă niciunul dintre aceștia nu se înregistrase în calitate de agent străin.

În iulie 2016, compania lui Browder a depus o plângere deoarece bănuia că fuseseră încălcate regulamentele privind activitatea de lobby. Hermitage a raportat organizația HRAGI, precum și pe Rinat Ahmetșin, Glenn Simpson, Natalia Veselnițkaia și pe încă alte șase persoane Departamentului de Justiție al SUA.

„Rușii profită și găsesc persoane care sunt gata să abuzeze legile, după cum am și văzut la Washington.”

În vreme ce operațiunile fizice de influență străină împotriva Legii Magnițki erau în curs de desfășurare la Capitol Hill, trolii online s-au activat și ei.

O platformă online numită We the People (Noi, poporul) era proiectul derulat de administrația președintelui Barack Obama pentru a-i încuraja pe cetățenii americani să adreseze petiții guvernului. Pe site, oamenii își prezintă ideile referitor la modificări legislative și adună semnături pentru a-și sprijini petițiile. Multe idei lansate pe platformă au ajuns să fie încorporate în legislație.

Cineva a lansat o petiție pe site, prin care solicita Congresului SUA abrogarea Legii Magnițki. Potrivit argumentelor din petiție, Legea fusese „adoptată ca urmare a acțiunilor de lobby desfășurate de doi șarlatani (Browder și Hodorkovski) și discreditează legiuitorul SUA”.

Petiția a adunat rapid peste 200 000 de semnături.

„Clar provenise din Rusia”, afirmă Browder.

Petiția nu a generat niciun rezultat.

Mai devreme, în iunie, chiar după ce Donald Trump fusese desemnat candidatul republican la alegerile prezidențiale, Natalia Veselnițkaia și Rinat Ahmetșin avuseseră o întrevedere cu fiul acestuia, Donald Trump Jr. și cu directorul de campanie al lui Trump, Paul Manafort, la Trump Tower.

Cu toate acestea, nimeni nu știa nimic despre întâlnire… încă.

SANCȚIUNILE TREBUIE ANULATE

Frenezia iscată în jurul lui Bill Browder părea să se fi calmat pentru o vreme.

Legislația globală care îi sancționa pe cei care abuzau de drepturile omului a fost adoptată de Congresul american în decembrie 2016, cu tot cu numele lui Magnițki în titlu. Legiuitorii din multe alte țări au devenit interesați de posibilitatea de a adopta, de asemenea, propriile Legi Magnițki la nivel național. După SUA, Estonia a fost primul stat care și-a adaptat propria versiune a proiectului de lege.

În primăvara lui 2017, Comitetul judiciar al Senatului SUA și-a concentrat atenția asupra lobby-iștilor neînregistrați, denunțați de Browder. Având în vedere faptul că Congresmenul Rohrabacher a fost zărit din nou alături de Rinat Ahmetșin, postul CNN l-a întrebat pe acesta dacă era de părere că Ahmetșin avea legături cu serviciile de securitate ruse.

Rohrabacher a declarat fără pic de rușine „cu siguranță n-aș exclude posibilitatea”. Mai multe detalii privind tentativele Kremlinului de a-i influența atât pe Rohrabacher, cât și Legea Magnițki au apărut în vara anului 2017, când au fost demascate comunicațiile lui Rohrabacher și ale personalului său cu funcționari ai guvernului rus.

Rohrabacher a recunoscut pentru ziarul online The Hill că, în 2016, primise „informații dăunătoare despre Legea Magnițki de la un aliat al Președintelui rus Vladimir Putin”. În cele ce au urmat, unul dintre consilierii lui Rohrabacher, și anume Paul Behrends, șeful personalului Comitetului pentru afaceri externe, a fost concediat. În 2016, Behrends se întâlnise cu lobby-iștii anti-Magnițki, angajați de Veselnițkaia.

Veselnițkaia organiza de mult timp activități în umbră. Pe 7 iulie 2017, situația acesteia s-a schimbat peste noapte. Cotidianul The New York Times a publicat pentru prima dată știrea: vara anterioară, aceasta se întâlnise cu cei din cadrul campaniei Trump.

Potrivit primelor informații, întrevederea fusese organizată deoarece lui Trump Jr. îi fuseseră promise dovezi „cu caracter incriminator” despre Hillary Clinton, candidata democraților la prezidențiale, totul din surse rusești.

În curând, a fost relevat faptul că, în cadrul întâlnirii ce avusese loc la Trump Tower, Veselnițkaia și Ahmetșin abordaseră în mod specific necesitatea abrogării sancțiunilor aplicate de SUA, în temeiul Legii Magnițki.

Inițial, Veselnițkaia a negat orice legătură cu guvernul rus și a declarat presei că acționase „în mod independent”.

Însă, la postul TV rus RT, aceasta a relatat o cu totul altă poveste. În interviu, Veselnițkaia l-a acuzat pe Browder că inventase întreaga poveste cu privire la ceea ce i se întâmplase lui Magnițki și a spus că a vrut să-l avertizeze pe Trump Jr. despre Browder, pe care l-a descris drept „maestru în arta manipulării”.

După ce a fost dezvăluită întrevederea la nivel înalt pe care o avusese Veselnițkaia, Bill Browder a fost chemat să depună mărturie înaintea Comitetului judiciar al Senatului SUA.

În 2017, la finalul lunii iulie, Browder a depus mărturie și a descris rolul avocatei Veselnițkaia în cadrul campaniei de lobby desfășurate în Congresul american, în vederea abrogării Legii Magnițki.

Browder a dat numele tuturor celor care au participat la răspândirea de informații false cu privire la el și la Magnițki, atât la Capitol Hill, cât și în mass-media.

„Cât timp au desfășurat operațiuni la Washington D.C., aceștia nu au indicat niciodată faptul că acționau în numele intereselor guvernului rus și nici nu au depus documente prin care divulgau scopul activităților, impuse prin Legea privind înregistrarea agenților străini”, a declarat Browder la audiere.

Imediat după mărturia lui Browder, Rusia a emis o nouă Alertă roșie pe numele său la Interpol, pentru a șasea oară. O vreme, Browder și-a pierdut viza de călătorie către SUA, însă i-a fost restituită curând, întrucât Interpol a identificat alerta drept întemeiată pe motive politice.

Ulterior, Veselnițkaia a fost interogată amănunțit cu privire la activitățile sale de la Washington în cadrul unei audieri de la Comitetul Judiciar al Senatului. Potrivit spuselor acesteia, adoptarea Legii Magnițki era „rezultatul a ani întregi de sentimente antiruse, care au făcut lobby și au stârnit ură față de ruși și față de Rusia”.

Avocata a reiterat afirmațiile false cum că povestea lui Magnițki nu fusese niciodată verificată în mod independent și profesionist în Statele Unite când, de fapt, fusese investigată și documentată în SUA, în Rusia și în Europa.

Ba mai mult, Veselnițkaia l-a atacat din nou pe Browder, spunând că acesta era „un infractor care renunțase la cetățenia sa americană pentru a scăpa de plata impozitelor”. De asemenea, Veselnițkaia a prezentat și un complot detaliat, însă fictiv, despre care susținea că ar fi fost pus la cale de Browder.

Femeia a depus mărturie și despre întrevederile sale cu Rohrabacher, atât în Rusia, cât și la Washington, precum și despre rolul pe care îl avusese în ceea ce privește proiecția filmului lui Nekrasov, de la Newseum.

Mărturia sa este notorie prin prisma unui singur fapt: dovedește că Veselnițkaia îl investigase pe Browder și îi urmărise activitățile, în cel mai mic detaliu, timp de ani de zile. Aceasta cunoștea și cel mai nesemnificativ amănunt despre prezentările publice ale acestuia, îi analizase discursurile și citase fiecare document de pe site-ul lui Browder.

Ba chiar îi numise și pe jurnaliștii care scriseseră despre Browder și pe cei care luaseră parte la parcursul Legii Magnițki.

Declarația sa cuprinzătoare pare a fi extraordinară, mai ales dat fiind faptul că, în calitate de avocată, putem presupune că fișa postului său probabil nu include urmărirea activităților desfășurate de persoane fizice străine.

În mod surprinzător, Veselnițkaia a dezvăluit direct că acționase în calitate de informator al Procurorului general rus: aceasta a spus că, în 2015, trimisese „informații despre veniturile de miliarde de dolari ale lui Browder din activități infracționale, în Rusia”, atât Parchetului, cât și unor anchetatori.

La baza celor spuse de Veselnițkaia se aflau aceleași puncte de discuție pe care funcționarii ruși implicați în uciderea lui Magnițki le răspândiseră sistematic ani de zile.

În plus, aceasta a mai adăugat încă o notă de politică externă în mărturie: potrivit spuselor sale, „Legea Magnițki ar aduce atingere relațiilor dintre SUA și Rusia”.

ÎNDATORIREA

În cursul anului 2017, Legile Magnițki au fost promulgate în Regatul Unit, în Lituania și în Canada. După ce legea a fost promulgată unanim în

Canada, Rusia a trimis din nou o Alertă roșie pe numele lui Bill Browder, la Interpol.

Tot în același an, în august, Comitetul judiciar al Senatului american l-a interogat pe Glenn Simpson cu privire la activitatea desfășurată de acesta în cadrul Fusion GPS și despre legăturile sale cu Natalia Veselnițkaia, cu Rinat Ahmetșin și cu alții, când aceștia făcuseră lobby în încercarea de a abroga Legea Magnițki, în calitate de agenți neînregistrați.

Audierea a confirmat două lucruri: Simpson fusese plătit să descopere în mod profesionist și sistematic materiale compromițătoare despre Browder. Salariul său era plătit de aceeași firmă de avocatură care apărase societatea „Prevezon Holdings” deținută de rusul Denis Kațâv în procesul de milioane de dolari, în care compania fusese acuzată de spălare de bani, legat de investigațiile desfășurate de Magnițki.

Audierea a relevat de asemenea și faptul că Simpson nici măcar nu se obosise să verifice istoricul clienților săi. Acesta, pur și simplu, a susținut că nu știa nimic nici despre trecutul lui Denis Kațâv, nici despre tatăl acestuia, Piotr Kațâv.

Glenn Simpson a declarat înaintea Comitetului că Fusion GPS, compania sa, presta servicii pentru firma de avocatură „Baker & Hostetler” care, la rândul său, lucra pentru clientul Nataliei Veselnițkaia, Prevezon. Îndatorirea oficială a lui Simpson era de a sprijini litigiul în cauza Prevezon.

Firma de avocatură „Baker & Hostetler” îl plătise pentru a investiga practicile economice ale lui Bill Browder, activitățile desfășurate de acesta în Rusia în trecut, precum și „istoricul lui Browder de evitare a plății impozitelor”. În principal, Simpson și-a îndeplinit îndatorirea prin analizarea documentelor pe care le primise de la „Baker & Hostetler” și prin examinarea registrelor publice. Acesta a recunoscut cooperarea cu mai mulți avocați implicați în proiectul „să-l rezolvăm pe Browder”.

Simpson a declarat înaintea Comitetului că descoperise dovezi cu privire la presupusa evaziune fiscală săvârșită de Browder în anii în care își desfășurase afacerea în Rusia. Îi ceruse lui Browder informații suplimentare însă, întrucât acesta refuzase, Simpson începuse să-i trimită citații în 2014.

Prin intermediul a trei astfel de citații, Simpson urmărise să-l constrângă pe Browder să vorbească despre afacerile sale sub jurământ, în SUA.

Parte din sarcina pe care o primise era să furnizeze mass-media informații despre „istoricul lui Browder”. Acesta a recunoscut că anumite părți din informațiile pe care le dăduse presei nu erau deloc favorabile pentru Browder. În plus, Simpson le recomandase unor jurnaliști nume care ar fi fost demne să fie invitate la Newseum pentru a viziona filmul lui Nekrasov.

Acesta a negat că fusese tocmit împotriva lui Browder în numele firmei „Baker & Hostetler”, pentru a combate Legea Magnițki propriu-zis. Cu toate acestea, a recunoscut că firma de avocatură dăduse instrucțiuni Fusion GPS să îi predea munca de cercetare despre Browder lui Rinat Ahmetșin, care, la rândul său, a făcut lobby împotriva Legii în Congres. Simpson a afirmat că nu știa că Ahmetșin era înregistrat în calitate de lobby-ist al organizației HRAGI.

Potrivit spuselor sale, compania lui, Fusion GPS, nu ar fi putut încălca legislația SUA cu privire la cerințele pentru înregistrarea agenților străini, întrucât fusese angajată de o firmă americană de avocatură.

Simpson a împărtășit și părerile sale inițiale cu privire la Veselnițkaia. Acesta a declarat că avocata nu era un pion important la Kremlin, spunând că „încă nu se poate afirma cu certitudine” dacă femeia are sau nu legături cu serviciile secrete ruse. Simpson a declarat că a fost șocat când a citit de întrevederea acesteia cu Trump Jr.

Demersul de a-i înmâna citațiile lui Browder fusese dificil, a mai spus el. Ultima tentativă de a înmâna citația a fost filmată intenționat și postată pe YouTube. Filmulețul prezintă și un „lacheu” care îi vorbește agresiv lui Browder, îl urmărește până la mașină și îl face pe acesta să se eschiveze de el.

Simpson a declarat cu mândrie în cadrul audierii, cum activitatea sa este prezentă în toate dosarele din instanță, chiar dacă nu apare explicit numele lui.

Însă acesta nu a menționat cel mai important aspect: niciuna dintre citațiile sale împotriva lui Browder nu a avut succes. Toate au fost respinse în instanță.

Bill Browder a făcut o afirmație interesantă despre tehnica rușilor de a manipula căutările pe Google. De exemplu, revista americană The New Republic a publicat un articol de dezinformare, care prezenta o imagine suspectă a lui Browder, în care erau vehiculate informații incorecte despre citații și apăreau linkuri către filmulețul josnic de pe YouTube cu încercarea de înmânare a citației, totul fiind inițiat de Glenn Simpson.

Articolul a ținut mult timp prima pagină a căutărilor de pe Google despre Bill Browder, în pofida faptului că, de-a lungul anilor, au apărut sute de articole despre Browder, citite de un public mult mai larg, cu linkuri mai relevante.

„Una dintre tacticile rușilor este să aibă chiar și un singur articol negativ într-o publicație relativ respectabilă. Când reușesc să bage un astfel de articol, aceștia dispun de tehnologia necesară pentru a-l pune pe prima pagină de căutări pe Google, drept rezultat al căutării numelui tău, și se asigură că acolo rămâne."

Bill Browder a contactat filiala Google din SUA pentru a le aduce la cunoștință manipularea, însă nu s-a luat nicio măsură în această privință.

În decembrie 2017, Procurorul special Robert Mueller a solicitat o examinare a activităților organizației HRAGI. Când agenția de știri Bloomberg a investigat finanțele organizației, s-a descoperit că Denis Kațâv donase 150 000 de dolari fundației și îi determinase și pe ceilalți prieteni ai săi, afaceriști ruși, să doneze și ei sume considerabile.

NU RĂSPUNDEM LA ACEASTĂ ÎNTREBARE

În același an, mai târziu, a venit rândul lui Rinat Ahmetșin să fie audiat de Comitetul judiciar al Senatului. Comitetul dorea să obțină informații mai clare cu privire la posibilele legături ale acestuia cu serviciile sovietice sau

ruse de informații. Aceștia i-au adresat numeroase întrebări lui Ahmetșin, cu privire la întrevederile sale cu echipa lui Trump.

Un fapt interesant pe care l-a dezvăluit Ahmetșin Comitetului a fost că, una dintre intențiile avute în ceea ce privește întrevederea cu Trump Jr. a fost aceea de a influența campania Trump și de a inspira discuții în cadrul campaniei prin furnizarea de informații despre „escrocul" Browder și de fapte referitoare la „povestea inventată cu eroul Serghei Magnițki", precum și date despre „înșelătoria orchestrată de Browder".

Numeroase aspecte abordate de acesta erau tot aceleași pe care le vehiculaseră înainte atâția alții care răspândiseră mizerii despre Browder. În principal, acesta s-a folosit de audiere pentru a-i mânji și mai mult reputația lui Browder.

La fel ca și în cazul Nataliei Veselnițkaia, Ahmetșin a declarat de asemenea înaintea Comitetului că voia să demaște faptul că guvernul american nu verificase în mod corespunzător poveștile spuse de Browder, iar asta, la rându-i, dusese la adoptarea Legii Magnițki și la deteriorarea ulterioară a relațiilor SUA-Rusia.

Acesta a negat că lucrase vreodată cu Uniunea Sovietică, cu serviciile de informații militare ruse, sau că ar fi fost agent de informații sau de contrainformații. În schimb, Ahmetșin a declarat că unitatea sa din cadrul armatei Uniunii Sovietice sprijinea unitatea de informații, spunând că el activa în calitate de „osobist", concept pe care l-a definit drept soldat aflat în slujba serviciului special. De regulă, termenul în limba rusă osobist se referă în mod specific la angajații unităților de informații sau de contrainformații, a căror specialitate este vânarea și demascarea inamicului.

Acesta a confirmat că HRAGI fusese înființată de avocatul lui Denis Kațâv, și anume Veselnițkaia. Însă, potrivit spuselor lui Ahmetșin, obiectivul nu era revocarea sancțiunilor pentru a-i mulțumi pe cei de la Kremlin. În schimb, acesta a spus că se întâlnise cu membri ai Congresului american pentru a-i încuraja să verifice faptele din cazul Magnițki.

Când a fost întrebat de activitatea pe care o desfășurase pentru HRAGI și scopul acesteia, inițial, Ahmetșin nu a răspuns, ci doar a reiterat faptul că

citise documentele în limba rusă, furnizate de firma „Baker & Hostetler”, cu privire la mărturiile lui Magnițki și identificase inconsecvențe.

Potrivit spuselor sale, din documente lipseau paragrafe și nu erau menționate numele agenților de poliție. Aceasta era o veche acuzație care provenea din Rusia și care fusese demontată în repetate rânduri.

La fel ca pelicula lui Nekrasov, Ahmetșin a conchis că Magnițki nu fusese, de fapt, un informator când depusese mărturie, iar descrierile evenimentelor petrecute erau complet diferite de cele prezentate de Browder.

În plus, acesta a afirmat că povestea lui Browder se tot schimba. În final, a acuzat Departamentul pentru Securitate Națională din Statele Unite că a dat copy-paste la informații neverificate de pe site-ul lui Browder.

Ahmetșin a susținut că nu-l reprezenta pe Denis Kațâv sau compania Prevezon. Cu toate acestea, cei care l-au audiat obținuseră e-mailurile jurnaliștilor de la agenția „Bloomberg News”, care demonstrau că Ahmetșin era identificat drept persoana care gestiona apelurile jurnaliștilor către Denis Kațâv și către societățile acestuia, care aparțineau de Prevezon. În plus, Ahmetșin făcuse referire la Glenn Simpson, cel cu Fusion GPS, numindu-l persoana care putea furniza presei detalii suplimentare, dacă era necesar.

În cadrul audierii, Ahmetșin a prezentat de asemenea propria variantă a întrevederii cu cei din campania lui Trump: Veselnițkaia îl invitase să i se alăture fără a-l anunța în prealabil și nu avuseseră timp să planifice întrevederea dinainte. Pur și simplu o sfătuise pe aceasta să înceapă discuția cu niște plezanterii și să felicite organizatorii campaniei lui Trump pentru câștigarea alegerilor primare.

Ahmetșin a spus că Veselnițkaia își adusese propriile investigații la întrevedere. Era vorba despre o serie de „documente pe suport de hârtie, care prezentau anumite încălcări comise de unele fonduri speculative americane, descriau cum pătrunseseră acestea pe piața rusească a valorilor mobiliare și încălcaseră atât legislația rusă, cât și cea americană în materie de valori mobiliare și de reglementări fiscale, toate acestea sub conducerea lui Browder”.

Potrivit lui Ahmetșin, fondul speculativ și Browder angajaseră persoane cu deficiențe mintale pentru a solicita o reducere fiscală de 35%. Acesta a presupus că Veselnițkaia voise să „demaște rolul lui Browder în fața lui Trump Jr”.

Atunci când membrii Comitetului l-au întrebat de ce documentele aduse de Veselnițkaia i-au interesat pe cei din tabăra lui Trump, Ahmetșin nu prea a dat un răspuns. Acesta a declarat că, la final, nota lui Veselnițkaia menționa că fondul speculativ încălca „legile fiscale și că transferase 880 de milioane de dolari din Rusia”. Potrivit spuselor lui Ahmetșin, compania era unul dintre cei mai mari la contribuitori ai Comitetului Național Democrat, partidul lui Hillary Clinton, candidata la alegerile prezidențiale.

„Iar Veselnițkaia investigase înșelătoria”, a afirmat Ahmetșin.

În cadrul întrevederii, Ahmetșin începuse, de asemenea, să vorbească despre relațiile Rusia-SUA, care s-ar putea deteriora pe baza unei minciuni, referindu-se aici la Legea Magnițki.

„Don Jr. a spus: hai să ne întâlnim din nou după ce câștigăm”, a declarat acesta în fața Comitetului. În plus, în iulie 2017, când a apărut știrea despre faptul că echipa lui Trump se întâlnise cu rușii pentru a obține informații compromițătoare despre Hillary Clinton, Ahmetșin a spus că o ajutase pe Veselnițkaia să dea un interviu pentru postul american de televiziune NBC, sfătuind-o să se îmbrace frumos și să fie relaxată.

Comitetul a fost interesat de obținerea documentului elaborat de Veselnitskaya, în vederea examinării acestuia, și a întrebat dacă informațiile din document erau relevante pentru activitatea desfășurată de HRAGI.

„Nu. E relevant doar pentru a demonstra că persoana care se află în spatele Legii Magnițki este un șarlatan, un escroc și un infractor. Însă, în afară de asta, nu.”, a afirmat Ahmetșin.

Cei care l-au audiat au dorit să afle dacă informațiile prezentate lui Trump Jr. au fost asemănătoare cu cele pe care Ahmetșin le prezentase congresmenilor americani.

Potrivit acestuia, a existat o ușoară diferență, întrucât sugerase „că aceasta ar putea deveni o problemă în cadrul campaniei, fiind ceva ce ar putea fi adus în discuție în timpul dezbaterilor și al altor evenimente, însă ceea ce le solicitase membrilor Congresului era să analizeze faptele”.

Audierea s-a axat de asemenea pe cina la care au participat Veselnițkaia, congresmenul Rohrabacher și alții la Clubul Capitol Hill în 2016, precum și pe întrevederea dintre Ahmetșin și Rohrabacher, de la Berlin.

Potrivit spuselor lui Ahmetșin, congresmenul îl întrebase dacă știa „Ce se mai întâmplă cu Browder și cazul Prevezon”. Acesta a susținut că nu-i ceruse lui Rohrabacher să facă nimic în legătură cu respectivul caz, „căci există o separație a puterilor și nici măcar profetul Mohammed nu ar putea ajuta Prevezon chiar dacă ar vrea”.

„Astfel, să sugerezi că am acționat vreodată în interesul Prevezon este absurd și incorect. Apoi, Rohrabacher a zis despre Browder că e un mare mincinos.”

Întâlnirea de la Berlin dăduse naștere unui articol scris de jurnalistul CNN Michael Weiss. Fără a aduce dovezi, Ahmetșin le-a spus celor din Comitet că Weiss s-ar putea să fie compensat de Browder pentru articolele scrise, ceea ce nu era adevărat.

Atunci când i s-a solicitat să clarifice aceste descoperiri și analize, avocatul lui Ahmetșin a intervenit și a spus că nu vor răspunde la întrebare.

De asemenea, Ahmetșin a negat și că ar fi avut vreo legătură de serviciu cu funcționarii ruși. Totuși, acesta a dezvăluit faptul că, în 2016, îl întâlnise pe Procurorul general Yuri Chaika la ziua de naștere a lui Denis Kațâv. Ahmetșin l-a descris pe Kațâv drept „un om bun și o persoană de treabă”.

LOBBY-IST SUSPECTAT CĂ AR FI SPION

În decembrie 2017, Trezoreria SUA a mai adăugat încă 13 nume pe lista Magnițki de sancțiuni. Printre acestea se număra și Andrei Pavlov, unul

dintre cei suspectați că ar fi pus la cale complotul împotriva companiei Hermitage. Un alt nume era Artem Chaika, fiul Procurorului general Yuri Chaika, și care beneficiase financiar de pe urma statutului profesional al tatălui său.

Câteva zile mai târziu, la un post de televiziune rus, Yuri Chaika l-a atacat pe Browder, numindu-l liderul unui grup infracțional transnațional, care este urmărit penal în temeiul legislațiilor naționale și internaționale, pentru o serie de infracțiuni fiscale și alte infracțiuni financiare săvârșite în Rusia și în alte state.

Postul RT a susținut că Browder ar fi suspectat de spălare de bani la scară largă și că ar fi fost deja condamnat la zece ani de închisoare pentru evaziune fiscală. De asemenea, s-a spus că ar fi făcut lobby pentru legislația antirusă în SUA.

În zilele ce au urmat, atât Ministrul de Externe Lavrov, cât și Chaika, au dat mai multe interviuri, denigrându-l pe Browder.

Câteva zile mai târziu, Browder a fost condamnat din nou la închisoare în Rusia, hotărârea fiind pronunțată în lipsă. De această dată, a fost condamnat la nouă ani de închisoare pentru evaziune fiscală și faliment fraudulos. În anul anterior, apăruseră documente de la instanța rusă, care conțineau noi acuzații închipuite: Browder era suspectat că ar fi avut legături cu morțile a trei cetățeni ruși, care contribuiseră la frauda fiscală descoperită de Magnițki.

Minciunile și acuzațiile răspândite în mod sistematic despre Browder sunt greu de cuprins cu mintea.

Browder spune că au fost întrecute numeroase limite între răspândirea de calomnii și libertatea de exprimare, de numeroase entități rusești și de oameni care lucrează pentru ruși. Pe acesta nu l-a interesat niciodată să-i dea în judecată pe cei care derulau campanii în scopul defăimării sale. Browder nu a depus plângeri penale împotriva lor și, oricum, nici măcar nu ar avea timp să facă asta.

În schimb, acesta s-a concentrat pe activitățile pe care le consideră a fi mai dăunătoare: să determine organele de poliție să intenteze proces împotriva făptașilor care beneficiază de pe urma infracțiunilor demascate de Magnițki în țările din Occident și să le demaște rețelele de spălare de bani.

Bill Browder continuă să se deplaseze prin întreaga lume pentru a-i informa pe oameni despre fărădelegile comise de regimul lui Putin și despre climatul în materie de investiții din Rusia. De asemenea, el desfășoară campanii în vederea sancționării celor care încalcă drepturile omului și se întâlnește cu parlamentarii din țările interesate de impunerea Legii Magnițki.

Recent, Browder a fost martor în cadrul unei audieri de la Washington, D.C., despre amestecul Rusiei în Guatemala. În plus, scrie un scenariu pentru un film de Hollywood, bazat pe propriile experiențe cu Rusia lui Putin.

În ianuarie 2018, procurorii spanioli au deschis o anchetă privind spălarea de bani în cazul unei sume de 30 de milioane de lire provenite din activități infracționale, demascate de Magnițki, sumă care fusese cheltuită de ruși pe proprietăți imobiliare.

Când Browder a mers în Spania pentru a se întâlni cu cel care se ocupa de caz, un procuror faimos pe cazuri privind Mafia spaniolă, a fost arestat de poliție din cauza alertelor trimise de ruși la Interpol; a fost interogat la secție, însă a fost eliberat la scurt timp. Astfel, minciunile răspândite de Rusia i-au provocat mari greutăți.

În aprilie 2018 au urmat și mai multe răsturnări de situație cu privire la treburile Nataliei Veselnițkaia din Trump Tower: postul NBC și ziarul The New York Times au dezvăluit că legăturile acesteia cu Kremlinul sunt mult mai strânse decât lăsase ea să se înțeleagă.

E-mailurile sale, obținute de o organizație a activistului pro-democrație Mihail Hodorkovski, demonstrau că, încă din 2014, Veselnițkaia era o sursă de informații pentru Procurorul general Yuri Chaika. Ea însăși a recunoscut că, din 2013, „comunica activ” cu biroul Procurorului general al Rusiei.

În martie 2018, Veselnițkaia a fost audiată de anchetatorii din cadrul Comisiei pentru informații a Senatului SUA. Audierea nu a fost făcută publică însă, potrivit spuselor sale, a fost întrebată despre întrevederea de la Trump Tower și despre așa-numitul „Dosar Trump”.

Cu toate acestea, Legea Globală Magnițki era bine mersi. În iulie 2018, în temeiul Legii Globale Magnițki, guvernul american a sancționat trei cetățeni din Nicaragua pentru încălcarea drepturilor omului și pentru corupție.

Adesea, angajații și „cârtițele” Kremlinului demarează proceduri penale atunci când sunt expuși. De exemplu, în vara lui 2018, Rinat Ahmetșin a depus o plângere civilă împotriva lui Browder, în care îl acuza de defăimare. Ahmetșin a cerut daune în valoare de minim 1 milion de dolari. Potrivit spuselor sale, Browder îl „defăimase” nefondat, în deplină cunoștință de cauză și cu rea-credință, declarând pentru mass-media că e un spion rus, agent al serviciilor ruse de informații și postând pe Twitter că e ofițer GRU (Direcția Principală de Activitate a Statului Major General al Forțelor Armate ale Federației Ruse).

În plus, Ahmetșin susținea că declarațiile lui Browder erau menite să îi distrugă reputația în mod deliberat și să aducă atingere activității sale profesionale, iar acuzațiile acestuia i-au provocat daune semnificative privind reputația și de ordin economic.

„Nimeni de la Washington nu va mai angaja un lobby-ist suspectat că ar fi spion rus, ceea ce e o infracțiune gravă împotriva Statelor Unite”, a scris el în plângerea depusă.

De asemenea, Ahmetșin spune că a suferit daune emoționale ca urmare a declarațiilor defăimătoare făcute de Browder. În plus, cei care au auzit și crezut acuzațiile lui Browder l-au hărțuit și i-au amenințat siguranța și, uneori, viața, fapt ce i-a provocat multă anxietate și tulburări emoționale.

Ahmetșin a mai susținut și că pierduse un contract de milioane de dolari, pentru că potențialul client a considerat că era prea „radioactiv”. Potrivit spuselor sale, nu este și nu a fost niciodată ofițer al agenției de informații

militare externe ruse (GRU), agent de informații sau spion pentru Federația Rusă sau pentru fosta Uniune Sovietică.

Plângerea civilă reprezintă un instrument utilizat pentru a răspândi dezinformare și calomnii despre Bill Browder. Ahmetșin îl acuză pe Browder de diverse activități suspecte, cum ar fi fraudă fiscală, fără a avea probe.

Contrar realității, acesta a susținut că Departamentul de Justiție al SUA nu a luat niciun fel de măsuri pentru a răspunde scrisorii trimise de Hermitage cu privire la posibile încălcări ale Legii privind înregistrarea agenților străini, chiar dacă el însuși fusese audiat ore întregi de Comitetul Senatului din cauza scrisorii respective.

În cuprinsul plângerii, acesta nu menționează deloc propriile acțiuni, cum ar fi faptul că îl făcuse pe Browder mincinos în mod public, precum și escroc în materie de fonduri speculative, pungaș, șarlatan și infractor.

Nu e prima dată când Browder a devenit ținta unor măsuri juridice luate de propagandiști. Pavel Karpov, unul dintre funcționarii împotriva cărora Magnițki depusese mărturie, a încercat să-l dea în judecată pe Browder la Londra pentru defăimare.

Conform plângerii depuse de Karpov, avea o „reputație groaznică" în Regatul Unit din cauza informațiilor prezentate pe site-ul lui Browder.

În 2013, Înalta Curte din Regatul Unit a hotărât că legăturile lui Karpov cu Marea Britanie aveau caracter limitat, astfel că Rusia era cadrul natural pentru procesul său, acțiunea fiind respinsă. În plus, Karpov a fost condamnat la plata taxelor de judecată ale companiei Hermitage: 650 000 de lire. Acesta nu le-a achitat și nici nu s-a deplasat în Regatul Unit pentru a fi audiat cu privire la bunurile sale. În schimb, Karpov a trimis companiei Hermitage un poem sfidător în rusă, spunând că primește 17 000 lunar, în contul său de la Sberbank.

În 2017, instanța britanică a dispus arestarea lui Karpov pentru sfidarea curții și nesupunere, ceea ce înseamnă că va fi arestat în cazul în care pune piciorul în Regat.

„Sunt implicat într-un război juridic împotriva serviciilor străine ruse”, afirmă Browder. „Pentru a ieși învingător, trebuie să fii mai stăruitor decât acești oameni, care sunt leneși și nu-și fac treaba.”

O „PROPUNERE INTERESANTĂ”

Investigațiile Procurorului special Robert Mueller cu privire la amestecul Rusiei în alegerile prezidențiale a dus la mai multe puneri sub acuzare la mijlocul lunii iulie 2018.

Doisprezece ofițeri din cadrul Agenției de Informații Militare Externe Ruse (GRU) au fost puși sub acuzare pentru presupusa complicitate în demersurile de spargere a rețelelor, calculatoarelor și comunicațiilor Comitetului Național Democrat în timpul campaniilor electorale care avuseseră loc cu doi ani înainte.

La trei zile după punerea sub acuzare, președinții Vladimir Putin și Donald Trump s-au întâlnit la summit-ul din Finlanda, de la Helsinki. Cei doi au discutat doar în prezența interpreților, nu și a consilierilor.

Summit-ul a generat un scandal internațional atunci când Trump, care descrisese anterior investigația lui Mueller drept „o șarlatanie a democraților”, a declarat în cadrul conferinței de presă că îl crede pe Putin, având în vedere că acesta a declarat că Rusia nu s-a amestecat în alegerile prezidențiale americane.

Însă președintele Putin s-a folosit de conferința de presă și de atenția acordată de mass-media din întreaga lume, pentru a-l ataca pe Bill Browder.

Mai întâi, Putin a răspuns la faptul că Mueller pusese sub acuzare 12 ofițeri ruși de informații, făcând trimitere la tratatul dintre SUA și Rusia cu privire la anchetarea persoanelor despre care se presupune că au săvârșit infracțiuni, tratat încheiat în 1999.

Putin a declarat că Mueller le poate trimite o solicitare oficială autorităților ruse. Prin urmare, autoritățile ruse îi pot interoga pe cei despre care Mueller

consideră că au săvârșit infracțiuni. Potrivit spuselor lui Putin, Rusia le poate permite reprezentanților SUA să fie de față în timpul interogatoriilor.

Însă Putin avea o condiție: ar trebui ca Rusiei să i se permită să interogheze oficiali americani, inclusiv pe cei din cadrul serviciilor de informații ale SUA, despre care Rusia consideră că ar avea legături cu unele acțiuni ilegale săvârșite pe teritoriul său.

În cadrul conferinței de presă, în fața mass-mediei de pe întreg mapamondul, Președintele Putin l-a dat pe Bill Browder de exemplu. „Partenerii de afaceri ai lui Browder au câștigat peste 1,5 miliarde de dolari în Rusia fără a plăti deloc impozite, nici în Rusia și nici în SUA", a susținut Putin în sala Palatului Prezidențial finlandez.

Astfel, președintele rus s-a folosit de autoritatea sa pentru a reitera afirmațiile nedovedite vehiculate ani de zile de procurorul general al Rusiei, de mass-media rusească, de Natalia Veselnițkaia, de Andrei Nekrasov și de Rinat Ahmetșin.

Putin a susținut că cei 1,5 miliarde de dolari au fost câștigați în mod ilegal. În plus, acesta a afirmat că Rusia avea motive întemeiate să creadă că ofițerii serviciilor de informații fuseseră cei care dirijaseră tranzacțiile, astfel că Rusia avea interes să îi interogheze pe cei implicați.

Putin a mai spus că, în urma acuzațiilor pe care i le comunicase Veselnițkaia lui Trump Jr., „o sumă imensă de bani, 400 de milioane de dolari, fusese trimisă drept contribuție la campania lui Hillary Clinton", de parcă era treaba președintelui Rusiei să urmărească și să raporteze cu privire la posibile donații din campaniile prezidențiale americane, mai ales la donațiile inexistente.

A doua zi, procurorii ruși au publicat o rectificare a declarației lui Putin, conform căreia Browder donase 400 000 de dolari campaniei Clinton, nu 400 000 000 de dolari, așa cum afirmase președintele. De fapt, Browder nu donase niciun ban.

Procurorii ruși au publicat, de asemenea, o listă cu funcționari și persoane fizice din SUA care, potrivit acestora, ar trebui interogați cu privire la ceea

ce au numit „legături cu repectivul caz penal împotriva lui Bill Browder”.

De fapt, persoanele numite sunt funcționari și alte persoane implicate în facilitarea adoptării Legii Magnițki în SUA sau în punerea sub acuzare a clientului reprezentat de Natalia Veselnițkaia în operațiunea de spălare de bani legată de cazul Magnițki.

Lista întocmită de Rusia îl include și pe fostul ambasador american la Moscova, un funcționar al Departamentului de Securitate Internă, precum și foști și actuali funcționari din cadrul Departamentului de Stat. Unul dintre aceștia l-a ajutat pe Browder să promoveze legislația Magnițki în perioada 2011-2012, pe când avea funcția de președinte al organizației pentru drepturile omului „Freedom House”, cu sediul în SUA.

Biroul Procurorului general al Rusiei a declarat că erau pregătiți să depună o cerere oficială pentru a-i interoga pe cei de pe listă.

Președintele Trump a reacționat la propunerea lui Putin de a-i interoga pe cetățenii americani respectivi, numind-o „interesantă”.

Secretarul de presă al Casei Albe a declarat că Președintele „va analiza posibilitatea de a le permite anchetatorilor ruși să îi interogheze pe cei vizați”. Senatul a respins inițiativa în mod unanim.

Diverse posturi de știri i-au luat interviu lui Bill Browder cu privire la atacul lui Putin asupra sa. Acesta a declarat pentru Fox News că Vladimir Putin îl urăște din toți rărunchii pentru că el a fost cel responsabil de instituirea Legii Magnițki, care are drept obiectiv confiscarea bunurilor cleptocraților, ale escrocilor și ale celor care încalcă drepturile omului, așa cum e Putin însuși.

„Practic, Putin aruncă cu acuzațiile astea în stânga și-n dreapta pentru că i-am descoperit slăbiciunea, și anume banii pe care i-a făcut în Occident, pe care îi putem confisca acum prin intermediul Legii Magnițki.”

Însă Putin a comis o greșeală vitală.

Bill Browder nu e cetățean american și, prin urmare, nu poate fi interogat de ruși în baza Tratatului privind asistența judiciară reciprocă în materie penală încheiat între Rusia și SUA.

La finele anului 2018, Browder s-a concentrat pe promulgarea Legii Magnițki în Germania, Țările de Jos, Danemarca, Africa de Sud, Suedia, Australia și Ucraina. La sfârșitul lui iulie 2018, Browder a depus o plângere penală la autoritățile estoniene de aplicare a legii, cu privire la spălarea de bani săvârșită de ruși la filiala din Estonia a băncii „Danske Bank”. S-a descoperit că încă 3,5 milioane de dolari aveau legături cu anumite conturi bancare australiene.

Cu toate acestea, a mai trecut timp până s-a aflat cât de adânc se infiltraseră agenții de influență ruși în inima democrației americane, având un singur obiectiv: de a-l opri pe Bill Browder să facă dreptate.

MOMEALA

La începutul lui 2019, publicația online Buzzfeed a postat un articol privind transferurile bancare dubioase ale lui Rinat Ahmetșin. Potrivit documentelor, Ahmetșin primise în cont peste 400 000 de dolari în numerar înainte și după întâlnirea sa cu echipa care se ocupa de campania lui Trump.

Acesta primise sume mari de la Denis Kațâv și de la alți ruși bogați, care erau împotriva Legii Magnițki. Unele transferuri erau de neexplicat, iar Ahmetșin nu raportase toate creanțele în registrul de lobby.

Investigatorii bancari au furnizat informații Trezoreriei SUA și anchetatorilor din echipa lui Mueller.

Reporterii Buzzfeed au încercat să îi ia interviu lui Ahmetșin, însă acesta nu le-a răspuns. Când i-au bătut la ușă, le-a spus „duceți-vă dracului, bine?”.

Natalia Veselnițkaia a susținut că articolul Buzzfeed a fost plătit de cineva.

Cam în aceeași perioadă, SUA aștepta cu nerăbdare raportul final al lui Robert Mueller. Acesta investigase dacă Trump sau cercul său de apropiați cooperaseră sau acționaseră în complicitate cu entități rusești înaintea alegerilor.

Mueller a fost director al FBI, fost procuror și veteran decorat al Războiului din Vietnam. Acesta a ajuns la conducerea FBI chiar înainte ca teroriștii jihadiști să intre cu avioanele în Turnurile Gemene și în Pentagon și e cel care a îndreptat atenția FBI asupra contraterorismului. I s-a cerut să conducă investigațiile privind Rusia când era deja pensionar.

Mass-media, politicienii din ambele tabere și amatorii de teorii ale conspirației așteptau cu nerăbdare concluziile lui Mueller. Pe parcursul investigațiilor derulate, diverși oameni care aveau legături cu Trump sau cu Rusia fuseseră deja puși sub acuzare pentru alte infracțiuni. Unii dintre aceștia, precum Paul Manafort, fuseseră deja condamnați.

Însă rămânea marea întrebare: oare președintele Statelor Unite acționase în complicitate cu un guvern străin în așa manieră încât putea fi descrisă drept o conspirație? În martie 2019, Mueller a predat ultimul său raport confidențial Departamentului de Justiție al Statelor Unite și procurorului general, în vederea unor analize suplimentare.

William Barr a rezumat „Raportul Mueller”, iar sumarul respectiv a fost publicat la scară largă în mass-media americană. A urmat o întreagă frenezie. Potrivit rezumatului de patru pagini întocmit de Barr, campania Trump nu acționase în complicitate intenționat sau cu bună știință împreună cu operațiunile desfășurate de guvernul rus pentru a se amesteca în alegeri, însă cu siguranță avuseseră loc operațiuni de interferență.

Mueller investigase de asemenea și posibila infracțiune de obstrucționare a bunului mers al justiției săvârșită de Președintele Trump. Potrivit rezumatului lui Barr, „Raportul Mueller nu a constatat că Președintele Trump s-a făcut vinovat de vreun delict, însă Trump nu poate fi pe deplin exonerat”.

Suporterii Trump și republicanii au sărbătorit, însă numeroși democrați au respins rezumatul întocmit de Barr. Președintele Trump și-a postat opinia pe

Twitter, susținând că fusese pe deplin exonerat de orice suspiciuni.

Mass-media a interpretat formulările din rezumat și a solicitat publicarea rapidă a raportului original. Procurorul special și echipa sa nu s-au implicat deloc în dezbaterile publice.

La două zile de la publicarea raportului lui Barr, Rinat Ahmetșin a intrat în scenă, asta deși numele său nici măcar nu era menționat în rezumat. Într-un interviu, acesta a susținut că investigația Mueller fusese o lovitură financiară puternică pentru el, ducând la atacuri la persoană fără niciun temei și provocându-i numeroase prejudicii.

„Sunt bucuros și ușurat că investigația s-a încheiat acum”, a declarat public Ahmetșin.

Afirmațiile sale au dat impresia că toate investigațiile care îl vizau se încheiaseră, că audierile sale fuseseră inutile, iar rapoartele băncilor trimise lui Mueller și Departamentului de Justiție cu privire la faptul că Ahmetșin era suspectat că ar fi săvârșit posibile abateri erau neîntemeiate.

În cele din urmă, la 18 aprilie 2019, a fost publicat raportul final de 448 de pagini întocmit de Procurorul special Mueller, încă prelucrat parțial pentru a ascunde unele informații. Raportul cuprinde două părți.

Prima parte descrie detaliat măsurile active luate de Rusia („активные мероприятия”), războiul politic dus de serviciile de informații împotriva alegerilor americane prin intermediul rețelelor de socializare și al hackerilor.

De asemenea, raportul dezvăluie legăturile stabilite prin e-mail, dar și alte legături dintre diplomații, spionii și persoanele cu identități false din Rusia cu echipa Trump, precum și răspunsurile echipei care s-a ocupat de campanie la propunerile rușilor.

Lista cu încercările Kremlinului de a-și promova candidatul preferat în calitate de președinte al singurei superputeri mondiale este remarcabilă. Pe de altă parte, există dovezi cum că echipa Trump a primit cu brațele

deschise tot ajutorul primit din partea entităților rusești, fără a pune întrebări.

O parte din informațiile din raport nu îi sunt atribuite niciunei surse, iar restul informațiilor probabil că provin de la serviciile americane de contrainformații. Au fost intervievați numeroși martori.

Mueller nu a găsit dovezi care să indice faptul că respectivul candidat, sau Președintele Trump, ca să-i spunem pe nume, ori echipa acestuia ar fi coordonat activități infracționale, cu bună știință sau în mod intenționat, cu cei de la Kremlin sau cu lacheii lor.

Cel puțin nu s-au găsit dovezi solide.

Însă, în prima parte a raportului, apar nume cunoscute. Întrevederea secretă de la Trump Tower a echipei care se ocupa de campania lui Trump cu Natalia Veselnițkaia și cu Rinat Ahmetșin, care a avut loc pe 9 iunie 2016, este reconstituită în detaliu.

Inițial, întrevederea a fost inițiată printr-un e-mail trimis de partenerul de afaceri rus al familiei Trump, lui Donald Trump Jr.

„Parchetul rus s-a oferit să pună la dispoziție campaniei Trump documente oficiale care o incriminează pe Hillary și demască afacerile acesteia cu Rusia și care i-ar fi foarte folositoare tatălui tău. Evident că e vorba despre informații de nivel înalt, cu caracter sensibil, însă care fac parte din sprijinul acordat de Rusia și de guvern d-lui Trump”, scria în e-mail.

Fiul lui Trump a răspuns în câteva minute: „Dacă e vorba despre ce spui tu, îmi place la nebunie”.

Astfel, tânărul Trump era conștient de faptul că „informațiile de nivel înalt, cu caracter sensibil” erau furnizate de guvernul rus drept ajutor pentru tatăl său. Lui Trump Jr. i s-a mai comunicat de asemenea că informațiile urmau să fie gestionate de un avocat care venea de la Moscova.

Pe deplin conștient de toate acestea, Trump Jr. și-a chemat cercul de apropiați, inclusiv pe Jared Kushner, soțul surorii sale Ivanka, și pe

directorul de campanie Paul Manafort, ca să asculte „informațiile” de la Moscova.

Însă era ceva despre care voia să se asigure că rămâne confidențial. Când trimitea e-mailuri despre întrevedere, Trump Jr. și-a intitulat mesajul „FW: Rusia – Clinton – privat și confidențial”.

Cei care au organizat întrevederea în numele Nataliei Veselnițkaia i-au furnizat lui Mueller informații, care se băteau cap în cap, cu privire la ce se aflase pe ordinea de zi.

Unul dintre aceștia a susținut că se dorea să se discute despre legislația Magnițki, în vreme ce altcineva ar fi spus că trebuia ca Veselnițkaia să comunice informații negative despre Hillary Clinton.

Povestea inventată despre rolul lui Hillary Clinton în cadrul infracțiunii închipuite pare a fi o momeală. Prin această momeală, echipa venală din spatele campaniei Trump a fost ademenită să deschidă ușile Trump Tower.

Când a venit cu adevărat momentul întâlnirii s-a discutat, de fapt, despre pretinsele infracțiuni ale lui Bill Browder și despre lobby-ul împotriva Legii Magnițki.

TREBUIE LUATĂ ÎN CALCUL POSIBILITATEA

Operațiunea de influență care viza cercul de apropiați ai potențialului viitor președinte a fost bine pusă la punct, chiar dacă, în cadrul audierii sale, Ahmețșin îi convinsese pe oameni de opusul acestui fapt.

La 9 iunie 2016, Natalia Veselnițkaia l-a invitat pe Ahmețșin să ia prânzul cu ea, împreună cu un interpret de limba rusă și alți doi intermediari care urmau să fie prezenți la întrevedere. Subiectul abordat la prânz a fost ordinea de zi care urma să fie discutată în timpul întâlnirii cu echipa lui Trump. Potrivit spuselor martorilor lui Mueller, când au luat prânzul,

Veselnițkaia i-a arătat lui Ahmetșin un „document care, chipurile, dovedea abuzuri de natură financiară săvârșite de Bill Browder, precum și donații politice făcute Partidului Democrat”.

După ce a luat masa, grupul s-a îndreptat spre Trump Tower, pe șoseaua Fifth Avenue. Într-o sală de conferințe din clădirea înaltă de 58 de etaje, aceștia și-au pus planul în aplicare.

În vara lui 2016, Legea globală Magnițki încă era în curs de analiză în Congresul american.

Cel puțin din punct de vedere teoretic, legislația era susceptibilă influențelor din exterior sau putea chiar să fie abrogată.

În cadrul întâlnirii din zgârie-nori, apropiaților lui Trump li s-a povestit despre Bill Browder și despre Legea Magnițki. Mai fusese adăugat un element poveștii, o întorsătură, potrivit căreia Hillary Clinton, cel mai serios competitor al lui Trump, ar fi beneficiat financiar de pe urma presupuselor infracțiuni săvârșite de Browder.

Echipa lui Trump a aflat de la vizitatorii ruși că societățile care aveau legături cu Bill Browder încălcaseră legi în Rusia și în Statele Unite, se eschivaseră de la plata impozitelor și luaseră parte la operațiuni de spălare de bani. După aceea, profiturile ar fi fost donate campaniei prezidențiale a lui Hillary Clinton, prin Cipru.

Ahmetșin, dublu cetățean american și rus, a adus vorba de sancțiunile Magnițki și de adopțiile copiilor ruși de către familiile americane. Trump Jr. le-a reamintit vizitatorilor că tatăl său încă era persoană fizică, însă a cerut informații mai detaliate cu privire la presupusa vărsare a sumelor care ajungeau la Hillary Clinton.

Astfel de detalii nu erau însă disponibile.

Când Veselnițkaia nu a putut da informații suplimentare, Jared Kushner, soțul Ivankăi, s-a enervat și i-a trimis un iMessage lui Manafort: „Pierdere de timp”.

Tot atunci, Kushner le-a trimis un mesaj și secretarelor sale și le-a spus să-l sune, pentru a avea o scuză să plece mai repede de la întrevedere.

Potrivit „Raportului Mueller”, întrevederea a durat 20 de minute.

În cadrul audierii de la Senat, Veselnițkaia spusese că întrevederea nu fusese o tentativă de creare de legături cu cei din campania Trump. Cu altă ocazie, aceasta a declarat că întrevederea avusese caracter personal și că dorise să o avertizeze pe cunoștința fiului prietenului său referitor la „operațiunile de manipulare și de interferență în ceea ce privește legislația în curs de desfășurare din Congres”, făcând aici referire la Legea globală Magnițki în curs de promulgare.

Însă niciunul dintre ceilalți participanți nu și-a amintit că Veselnițkaia ar fi menționat Congresul în cadrul întrevederii.

Echipa lui Mueller a încercat să afle dacă candidatul Trump a știut în prealabil de întrevedere sau de legăturile cu Rusia, însă nu a putut găsi dovezi care să fie sprijinite de documente în această privință.

Președintele Trump și-a amânat participarea în cadrul anchetei desfășurate de Mueller timp de un an. În cele din urmă, acesta și-a prezentat opiniile pe larg. Președintele a spus că nu a avut cunoștință și nu a dispus de informații cu privire la întreaga chestiune și nici nu avea precis vreo idee dacă se aflase la New York sau în Trump Tower în acea zi.

Potrivit spuselor sale e posibil să fi fost acolo, cel puțin o parte din timp, iar dacă fusese, nu știa dacă numeroasele sale întâlniri marcate în calendar fuseseră actualizate sau nu, deși nu are motive de suspiciune cu privire la însemnările respective.

Însă un martor afirmă contrariul: Trump Jr. îi spusese tatălui său despre întrevedere, însă nu menționase legătura cu Rusia.

Martorul respectiv era Michael Cohen, fostul avocat de încredere și „intermediar” al lui Trump, care, în 2019, a fost condamnat la închisoare pentru o serie de abuzuri ce aduseseră beneficii campaniei electorale Trump, fapt pe care el însuși l-a recunoscut în instanță.

Înainte de sentință, Cohen a mai recunoscut ceva: acesta a spus că Trump îi ceruse să mintă pentru el, că îl amenințase și că utiliza un limbaj codat care nu putea fi înțeles de persoanele din afară atunci când dădea sarcini clandestine.

Cea de-a doua parte a raportului procurorului special Mueller se axează exclusiv pe un alt tip de infracțiune: obstrucționarea justiției.

Investigația a fost lansată deoarece Trump instituise diverse măsuri îndoielnice la adresa FBI la începutul lui 2017. Mai întâi, acesta i-a cerut directorului FBI de la acea vreme, James Comey, să îl asigure de loialitatea sa, apoi l-a concediat și, după aceea, a spus că simțise presiuni puternice „din cauza Rusiei”. Cu toate acestea, după ce l-a dat afară pe Comey, presiunea a dispărut.

În Statele Unite, obstrucționarea justiției poate, de pildă, să fie atunci când o persoană minte în cadrul unei audieri oficiale, ascunzând informații de anchetatori sau punând presiuni asupra martorilor. Pe lângă cazul lui Comey, Mueller a analizat de asemenea și solicitările trimise de președinte către CIA și NSA, cu privire la ce puteau face serviciile respective pentru a înlătura suspiciunile potrivit cărora Trump avea legături cu campania de interferență desfășurată de Rusia.

De asemenea, au fost investigate și afirmațiile nefondate ale președintelui cu privire la presupusele conflicte de interese ale lui Mueller, postările sale furibunde de pe Twitter prin care critica investigația referitoare la Rusia și ordinele date unui funcționar din cadrul Departamentului de Justiție, cerându-i acestuia să îl concedieze pe Mueller, precum și tentativa lui Trump de a nega în mod oficial că îi dăduse indicații persoanei respective să îl concedieze pe Mueller. Mueller a cercetat fiecare situație neclară și a analizat dacă Trump adusese atingere în mod intenționat și cu bună știință activității desfășurate de oficialii care investigau legăturile cu Rusia.

Pe lângă alte suspiciuni cu privire la presupusa obstrucționare a justiției, Mueller anchetase de asemenea o întorsătură de situație legată de denigrarea lui Bill Browder din vremea când întrevederea din Trump Tower a ajuns pe prima pagină a ziarelor în vara lui 2017.

Președintele Trump aflase dinainte că articolul despre întrevedere urma să fie publicat de The New York Times. Acesta nu a divulgat presei nici legăturile musafirilor cu Rusia, nici e-mailurile echipei sale cu privire la întâlnire, iar aici vorbim despre cele care făceau referire la posibilitatea de a primi informații despre candidata Clinton drept parte din sprijinul acordat de guvernul rus lui Trump.

Hope Hicks, Secretarul de presă al Casei Albe de la acea vreme, îl sfătuise pe președinte să îi dezvăluie aspectele discutate în cadrul întrevederii reporterului de la The New York Times care scria articolul. Hicks le-a spus anchetatorilor că, inițial, președintele îi ceruse să nu discute cu presa, ceea ce i s-a părut ciudat.

Mai târziu, în aceeași zi, președintele a întrebat-o ce se discutase mai exact la întâlnirea care avusese loc în Trump Tower. Hicks a răspuns că i s-ar fi spus că fusese vorba despre „adopțiile din Rusia”.

„Atunci spune-le”, a dispus președintele.

Trump Jr. a întocmit un comunicat de presă, pe care Hicks a vrut să îl completeze cu descrierea detaliată a evenimentelor petrecute. Cu toate acestea, președintele a cerut ca respectivul comunicat să nu fie totuși trimis, întrucât conținea „prea multe informații”. Din nou, președintele a cerut să se menționeze succint că Trump Jr. avusese o scurtă întrevedere cu privire la „adopțiile din Rusia”.

Astfel, Hicks l-a sfătuit din nou pe Trump Jr. să comunice respectivul fapt pe scurt presei, însă acesta nu a fost de acord. Trump Jr. voia să modifice mai mult comunicatul de presă, astfel că i-a încredințat lui Hicks detalii suplimentare cu privire la aspectele discutate. I-a spus că vorbiseră despre „Hillary și despre niște prostii pe care le-am respins rapid”.

„Cred că și asta ar fi în regulă, dar șeful e îngrijorat că va da naștere la și mai multe întrebări”, i-a scris Hicks lui Trump Jr. într-un SMS.

În cele din urmă, celor de la cotidianul The New York Times le-a fost trimis un comunicat adaptat și succint. Nu erau divulgate nici numele participanților și nici subiectele discutate prin care îl denigraseră pe Bill

Browder. De asemenea, nici discuția cu privire la încercarea de a influența Legea Magnițki nu era menționată în comunicat.

„E o declarație dată celor de la The New York Times, nu o mărturie înaintea judecătorilor de la Înalta Curte”, a comentat președintele pentru mass-media.

O săptămână mai târziu, președintele a revenit iar la discuția pe tema respectivă în spațiul public.

„Știi, când cineva sună și îți zice: «Apropo, avem informații despre contracandidatul tău», majoritatea oamenilor, chiar majoritatea politicienilor, cred… adică cine n-ar fi acceptat o asemenea întâlnire?”

Procurorul special Mueller a accentuat faptul că Trump însuși nu a contribuit prea mult la anchetarea legăturilor sale cu Rusia sau a obstrucționării justiției. Președintele nu a convenit deloc asupra unei audieri în fapt. După ce s-a sustras unei astfel de audieri care, chipurile, ar fi fost nepotrivită, acesta s-a conformat abia după un an, iar atunci a răspuns doar la unele dintre întrebările legate de Rusia.

Trump nu și-a amintit să fi știut ceva despre întâlnirea echipei sale cu Veselnițkaia sau cu ceilalți ruși și a declarat că nu îi era cunoscut numele Nataliei Veselnițkaia.

În plus, nu își amintea dacă i se comunicase în timpul campaniei că Vladimir Putin sau guvernul rus îi sprijineau candidatura sau că erau împotriva lui Hillary Clinton.

„Mi se aduseseră totuși la cunoștință unele informații, conform cărora președintele Putin făcuse niște declarații politicoase despre mine”, le-a scris Trump anchetatorilor.

Trump a răspuns la peste 30 de întrebări spunând doar „Nu îmi amintesc”, „Nu am cunoștință de acest fapt” sau „Nu dețin informații despre…”. Acesta nu a răspuns deloc la întrebările privind posibila obstrucționare a justiției în timpul perioadei sale de tranziție în vederea preluării mandatului.

Potrivit constatărilor lui Mueller, acțiunile președintelui Trump de pe 9 iunie 2016, sau ulterior acestei date, nu pot fi considerate ca fiind o obstrucționare a justiției. În primul rând, aceasta se datorează faptului că tăinuirea de informații vizase presa, și nu investigația.

Cu toate acestea, făcând referire la toate cauzele anchetate, Mueller remarcă faptul că, doar pentru că probele au fost puține, aceasta nu înseamnă nici că posibilele infracțiuni comise de Trump pot fi scoase din ecuație.

Dacă acest lucru ar fi fost posibil, atunci raportul său „ar fi menționat acest fapt”.

În ceea ce îi privește pe NataliaVeselnițkaia, pe Rinat Ahmetshin și pe întreaga echipă prezentă în Trump Tower, întreaga chestiune este și mai interesantă, întrucât anumite părți ale raportului final întocmit de Mueller încă sunt editate pentru a ascunde anumite informații de ochii publicului.

Casetele negre ascund anumite cuvinte, paragrafe, capitole și observații făcute de surse. Omisiunile sunt făcute în baza a patru temeiuri diferite: prejudiciul adus unei chestiuni în curs de anchetă, marele juriu, informații cu caracter confidențial și tehnici de investigație.

Aspectele prelucrate din rațiuni ce țin de marele juriu înseamnă că anumite persoane sau informații încă fac parte dintr-un proces juridic oficial și în curs de desfășurare. În pofida faptului că a fost depus raportul principal, iar procurorul special și-a încheiat misiunea, acesta a instituit un mare juriu drept parte a îndatoririi sale. De obicei, marile jurii își desfășoară activitatea în secret până când sunt prezentate acuzațiile.

De exemplu, rechizitoriile publicate „cu țârâita” încă din 2017, precum Statele Unite contra Agenției de Cercetare pe Internet și operatorii săi centrali, hackerii din cadrul serviciilor militare de informații ruse și contra foștilor membri ai campaniei Trump, Paul Manafort, Roger Stone și Michael Cohen, reprezintă roadele muncii marelui juriu. Potrivit informațiilor din mass-media din 2019, marele juriu constituit de Mueller încă își desfășoară activitatea.

Numeroase părți din raportul Mueller care îi descriu pe Veselnițkaia, Ahmetșin și pe alții au fost prelucrate și înlocuite cu casete negre. Aceasta înseamnă un singur lucru: ar putea urma și mai multe puneri sub acuzare.

Informațiile vizibile în raport nu dezvăluie dacă echipa lui Trump a verificat sau nu registrul cu agenți străini sau dacă i-au întrebat direct pe musafiri dacă se înregistraseră drept agenți străini, astfel cum impune legea omonimă. Și nici să nu mai vorbim de faptul că martorul-cheie, Natalia Veselnițkaia, nu vorbea engleză, ci comunica prin intermediul unui interpret.

Dacă putem formula concluzii pe baza activităților anchetate și a neglijenței echipei Trump, e ușor să presupunem că nici măcar nu le-a trecut prin minte să facă o astfel de verificare a antecedentelor.

Nici măcar nu e sigur dacă știau de la bun început de existența unui astfel de registru. În vara lui 2019, l-am întrebat pe Bill Browder ce părere are despre faptul că cei care îl hărțuiau și îl denigrau într-un mod extraordinar de insistent și care aveau legături directe cu regimul rus au ajuns în sfârșit să fie vizați de ancheta la nivel înalt desfășurată de Mueller.

„Știu de încercările Nataliei Veselnițkaia și ale lui Ahmetșin de a mă denigra pe mine și pe Magnițki încă din 2016. Am încercat în repetate rânduri să îi demasc de pe-atunci, însă puțini sunt cei care s-au interesat de ei. Mă bucur că adevărul a ieșit în sfârșit la iveală.”

SPĂLAREA DE BANI

Kremlinul a continuat să îl hărțuiască pe Bill Browder.

În decembrie 2018, în timpul întrevederii sale cu Președintele Putin, un legiuitor rus pe nume Konstantin Kosachev l-a îndemnat pe acesta, spunând că Rusia ar trebui să înceapă să adune o listă oficială cu cele mai scandaloase cazuri în care cetățenii străini denigrează Rusia și „răspândesc niște minciuni strigătoare la cer despre țara și poporul nostru”.

Potrivit spuselor lui Kosachev, lista respectivă ar trebui numită după Bill Browder. În același timp, Ministrul rus al Afacerilor Interne a lansat din nou o alertă roșie Interpol, fără temei, la adresa lui Browder.

La începutul lui 2019, Natalia Veselnițkaia a fost pusă sub acuzare în Statele Unite, fiind suspectată de obstrucționarea justiției în cazul de spălare de bani în care era implicată societatea Prevezon, deținută de clientul ei, Denis Kațâv.

În calitatea sa de avocat al societății Prevezon, Veselnițkaia cooperase cu procurorul general al Rusiei, Yuri Chaika și falsificase probe în interesul societății, după care le predase oficialilor americani.

Când a fost publicat rechizitoriul în cazul Nataliei Veselnițkaia, Ministerul rus al Afacerilor Externe a făcut un tărăboi imens, cerând explicații din partea SUA și descriind punerea sub acuzare drept o acțiune de răzbunare.

Bill Browder și-a continuat activitatea, având drept obiectiv aducerea planului descoperit de Magnițki în vizorul anchetelor desfășurate de organele polițienești. Acesta descoperise dovezi privind spălarea de bani, depusese o plângere penală la adresa filialei daneze a unei mari bănci nordice, Nordea, și se întâlnise cu diverși procurori și parlamentari danezi pentru a discuta despre stadiul în care se afla supravegherea financiară a țării.

Supraveghetorul financiar danez fusese criticat pentru faptul că notificase o singură bancă, Danske, instituție care fusese suspectată anterior de operațiuni de spălare de bani, însă fără a da alte sancțiuni. Banca Danske fusese suspectată că ar fi luat parte la operațiunile de spălare de bani demascate de Magnițki, dar și că ar fi participat în cadrul mașinăriei rusești de spălare a banilor, una dintre cele mai mari astfel de rețele din întreaga lume.

În februarie 2019, postul de radiodifuziune estonian a anunțat la știri că autoritatea locală în materie de supraveghere a finanțelor închisese o filială estoniană a Danske și demarase procedurile în vederea sistării operațiunilor efectuate de instituția bancară respectivă pe teriroriul Estoniei.

Filiala estoniană Danske era una dintre băncile care spălaseră mai departe sumele descoperite de Magnițki. Potrivit spuselor unui avocat danez care cunoaște întreaga chestiune, funcționarii de la banca estoniană își ajutaseră clienții să eludeze regulamentele și ajunseseră și ei să fie anchetați de poliție.

Directorul general al băncii Danske își dăduse deja demisia din 2018 și își ceruse scuze pentru posibilele operațiuni de spălare de bani. În mai 2019, acesta, împreună cu alți nouă directori executivi ai Danske, au fost acuzați că au consimțit la o serie de transferuri suspecte către filiala estoniană. Cazul încă este în curs de soluționare.

În martie 2019, Browder a depus o plângere penală la poliția suedeză, în vederea urmăririi sumei de 176 de milioane de dolari sub formă de transferuri suspecte din Rusia către Swedbank.

Până și organismul independent al Uniunii Europene, Autoritatea bancară europeană, și-a demarat propria anchetă. Autoritatea a devenit interesată de motivul pentru care autoritățile financiare daneze și estoniene nu interveniseră în harababura de la Danske, care includea și cazul Magnițki.

Pe parcursul anului 2019, au fost publicate știri noi, fiind dezvăluite operațiunile finanțate cu banii furați de funcționarii ruși. În Spania, se bănuia că banii fuseseră cheltuiți pe proprietăți imobiliare. Însă revelația-bombă a venit din Letonia.

Agenția de știri Re:Baltica, specializată pe jurnalismul critic ce se axează pe Rusia, investigase transferurile demascate de Magnițki în cooperare cu SVT, serviciul public de radiodifuziune suedez. Echipa astfel formată a descoperit că un mare finanțator al partidului pro-Rusia, aflat la conducere în Letonia, primise 270 000 de euro de la două dintre societățile utilizate pentru a pune planul în aplicare. Informațiile fuseseră descoperite pe baza datelor divulgate cu privire la transferurile dintre Danske Bank și Swedbank.

„Harmony, partidul preferat al minorității considerabile din Letonia care vorbește limba rusă, a obținut majoritatea voturilor în cadrul alegerilor parlamentare letone însă, ca de obicei, a rămas în opoziție din cauza

faptului că poziția sa este percepută ca fiind pro-Kremlin în materie de politici externe”, au scris cei de la Re:Baltica.

Practic, o parte din banii furați în Rusia și spălați în Occident au fost utilizați pentru a sprijini amestecurile politice ale Kremlinului dincolo de granițele Rusiei.

Browder a depus o plângere penală împotriva filialei letone a băncii Swedbank. Totodată, Parlamentul European se pregătea de propria Lege Magnițki. Astfel, s-au intensificat dezbaterile din spațiul public cu privire la faptul dacă proiectul de lege ar trebui sau nu să poarte numele lui Magnițki.

Browder a vizitat Comitetul parlamentar pentru drepturile omului și a depus mărturie. Potrivit spuselor sale, ar fi imoral și ridicol dacă UE ar renunța la numele lui Magnițki doar pentru a-l îmbuna pe Putin.

Curând după aceea, Comitetul de investigații rus a lovit din nou.

De această dată, îl acuzau pe Browder de încă o crimă. Acum, Comitetul susținea că Browder îl ucisese pe Alexander Perepilichni, informatorul rus care, cu câțiva ani înainte, îi divulgase informații bancare „din interior” lui Browder drept probe și care murise în circumstanțe misterioase la 44 de ani.

Kremlinul îl cataloga acum pe Browder drept criminal, desigur fără niciun fel de dovezi.

Hărțuirea a continuat. Ministerul rus al Afacerilor Interne a mai deschis încă o anchetă împotriva lui Browder, deoarece, „în calitate de lider al comunității infracționale”, acesta denunțase „presupusele” operațiuni de spălare de bani ale lui Denis Kațâv Departamentului de Justiție al SUA. În scrisoarea de punere sub acuzare, se susținea că Browder le furnizase oficialităților americane informații falsificate și probe măsluite despre cetățeni ruși.

În curând, Rusia a depus o nouă Alertă roșie pe numele lui Browder la Interpol. La puțin timp după aceea, parlamentarii britanici a trimis o scrisoare deschisă către Interpol, spunându-le că întreaga credibilitate a

organizației polițienești era pusă în pericol dacă nu aplicau niște metode mai stricte de combatere a abuzurilor făcute de Rusia.

Browder a mers în Camera Comunelor, la Parlamentul Britanic, pentru a le vorbi membrilor Parlamentului despre felul în care Rusia se folosește de sistemul de justiție internațional ca de o armă și despre cum îl exploatează pentru a promova propriile interese ale regimului. La puțin timp după aceasta, Interpolul a analizat cea mai recentă solicitare a Rusiei împotriva lui Browder și a respins-o.

Bill Browder este un utilizator activ al rețelei de socializare Twitter. În mai 2019, ambasada rusă din Australia l-a atacat pe Twitter, publicând o memă în care chipul lui Browder fusese atașat textului „DESPRE ACTIVITĂȚILE INFRACȚIONALE ALE LUI WILLIAM BROWDER".

Textul care apare sub poză susține că Browder ar fi furat peste 200 de milioane de dolari de la bugetul rus și că ar fi săvârșit și alte infracțiuni interzise prin Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate.

„Făcând lobby în favoarea Legii Magnițki, acesta încearcă să se sustragă justiției", a scris pe Twitter ambasada rusă și a etichetat unele dintre cele mai mari posturi mass-media australiene, aceasta fiind o tentativă clară de a le furniza acestora o știre. Postarea respectivă de pe Twitter includea de asemenea și un link către o declarație publicată pe un site gestionat de Ministerul rus de Externe. Ambasada voia să întineze reputația lui Browder în Australia, unde acesta propusese de asemenea o Lege națională Magnițki.

În 2019, Browder a făcut lobby pentru această legislație și în Franța, Suedia și Norvegia. Totodată, a fost distins cu premiul „American Spirit" pentru activismul său cetățenesc și pentru faptul că a reușit să faciliteze parcursul Legii Magnițki în întreaga lume.

În Suedia, poliția i-a respins plângerea cu privire la transferul suspect de bani. Motivul a fost acela că transferurile către băncile suedeze avuseseră loc înainte ca țara să introducă regulamente mai stricte în materie de spălare de bani, iar urmărirea infracțiunilor suspecte fusese sistată din cauza faptului că acestea făceau obiectul termenului de prescripție.

În SUA, pe lista Magnițki de sancțiuni au fost adăugate nume noi în mai 2019. În anii anteriori, lista fusese actualizată în luna decembrie, însă de această dată au întârziat mai multe luni. Se părea că întârzierea se datora celei mai îndelungate blocări a guvernului din istoria Statelor Unite, blocare instigată de Președintele Trump.

Toți factorii de decizie care acționau în temeiul Legii Magnițki fuseseră blocați, iar Secretarul de Stat Michael Pompeo și Secretarul Trezoreriei Steven Mnuchin au fost dojeniți în Congres din cauza întârzierii.

În cele din urmă, Trezoreria a adăugat cinci nume noi ale unor ruși pe listă. Totodată, Departamentul de Stat al SUA a publicat un comunicat prin care anunța că încă se aștepta ca Rusia să îi aducă în fața justiției pe cei responsabili de moartea lui Magnițki.

De această dată, sancțiunile Magnițki îl vizau pe Ghenadi Karlov, din cadrul Comitetului de Investigații rus, care încercase să ascundă circumstanțele arestării, torturii și morții lui Magnițki. De asemenea, acesta contribuise la lipsa reacțiilor la plângerile depuse de Magnițki cu privire la starea sa de sănătate care se deteriora în închisoare, precum și la respingerea solicitărilor lui Magnițki de a-și vedea rudele.

A mai fost adăugată și Elena Trikulia, directoarea Comitetului de Investigații. Și ea ascunsese abuzurile săvârșite împotriva lui Magnițki și dăduse un răspuns negativ la o plângere penală, prin care se promitea lansarea unei anchete penale cu privire la cei care luaseră parte la crimă.

Fuseseră adăugați încă trei ruși pe listă.

Unul dintre aceștia era Abuzaid Vismuradov, comandantul forțelor speciale. Acesta fusese liderul operațiunilor din Cecenia, în cadrul cărora trupele armate reținuseră ilegal și torturaseră civili, pe care îi catalogaseră drept lesbiene, homosexuali, bisexuali sau transgen, sau care se încadrau în aceste categorii.

Apoi urma Serghei Kossiev, directorul unui centru de detenție din Rusia, care supraveghease maltratarea prizonierilor, luase parte la aceasta, apoi încercase să ascundă dovezile. Ultimul nume de pe listă era Ruslan

Gheremeiev, șeful gardei personale a liderului cecen, Ramzan Kadîrov, care fusese deja sancționat anterior.

Anchetatorii ruși încercaseră de două ori să îl pună pe Gheremeiev sub acuzare, acesta fiind suspectat că l-ar fi asasinat pe liderul din opoziție, Boris Nemțov. Un demers futil, întrucât Comitetul de Investigații a împiedicat tentativele. [De fapt, Nemțov a fost ucis la Moscova, în 27 februarie 2015.]

În urma celor mai recente actualizări, în total 55 de cetățeni ruși erau vizați de sancțiunile Magnițki. Potrivit spuselor lui Browder, 42 dintre aceștia participaseră la arestarea ilegală și la infracțiunile financiare demascate de Serghei Magnițki.

„Au mai rămas încă 241 de ruși”, a scris Browder pe Twitter. Totodată, în temeiul Legii Globale Magnițki, un înalt funcționar, cetățean mexican care încălcase drepturile omului, a fost sancționat. Acesta era suspectat că ar fi delapidat bani publici, cât timp se afla în funcții publice și că ar fi acceptat mită de la o organizație care făcea trafic de stupefiante.

La rândul lor, și trolii și-au lansat atacurile. În primăvara lui 2019, o persoană fizică a demascat o armată de roboți de pe Twitter care o sprijineau pe Natalia Veselnițkaia.

Aceștia postau pe Twitter mesaje 100% identice în limba engleză și versiuni ușor modificate ale aceluiași mesaj.

„Avem nevoie de mai mulți oameni precum Natalia Veselnițkaia”, scandau trolii. Ulterior, Twitter a suspendat contul adevăratei Veselnițkaia. De regulă, un cont este suspendat în cazul în care încalcă regulile Twitter.

Postul rus de propagandă RT a publicat imediat un reportaj în limba engleză, prin care o sprijinea pe Veselnițkaia și îl defăima pe Bill Browder. În reportajul respectiv, erau ridiculizate persoanele fizice care demascaseră trolii Veselnițkaia și se făceau afirmații nefondate, cum că Browder ar fi avut un istoric de exploatare a influenței sale de la Londra și de la Washington, D.C. pentru „a-i reduce la tăcere pe cei care îl criticau”.

AU DAT CU BÂTA-N BALTĂ

La finele lunii octombrie 2018, compania de investiții deținută de Bill Browder depusese o plângere penală, cu privire la presupusele operațiuni de spălare de bani în formă agravantă și la posibila implicare a finlandezilor în cazul Magnițki, atât la Poliția Penală Centrală, cât și la Parchetul din Finlanda.

Potrivit plângerii, banii legați de schema de corupție fuseseră transferați prin intermediul filialei finlandeze a băncii Nordea și al unor societăți finlandeze. Probele prezentate de Browder indicau faptul că transferurile porniseră din conturile societăților cliente ale filialei finlandeze Nordea, în total fiind utilizate 527 de conturi. Din cauza scandalului iscat, filiala estoniană închisese deja Danske Bank, la fel se întâmplase și în cazul Ukio Bank din Lituania.

Rețeaua internațională de jurnaliști intitulată „Proiectul pentru Raportarea Crimei Organizate și Corupției” (OCCRP) a investigat Ukio, o bancă pentru companii, deținută de un om de afaceri rus. Vreme îndelungată, banca a fost suspectată că ar fi condus rețeaua masivă de spălare a banilor din Rusia. De fapt, aceasta era arhitectul din spatele operațiunii de spălare de bani, fiind o bancă „străină”, astfel că dădea naștere la mai puține suspiciuni. Banca deschidea conturi frauduloase utilizând documente falsificate, fără ca nimeni să pună vreo întrebare.

Iată cum descrie OCCRP procedura Ukio Bank: „De regulă, banii ar fi transferați într-un cont din străinătate al unei societăți-paravan, fiind defalcați în sume mai mici și transferați către alte astfel de societăți-paravan sub forma unor acorduri comerciale închipuite”.

În februarie 2013, Banca Centrală a Lituaniei a anulat autorizația Ukio din cauza activităților riscante ale instituției.

Când s-a deschis o anchetă pe numele fondatorului pentru delapidare în Lituania, iar activitățile întregii bănci au început să fie investigate, acesta a plecat în Rusia. Lituania i-a cerut Rusiei să îl extrădeze pe acesta, însă Rusia i-a acordat azil.

În vara anului 2019, Procurorul general al Finlandei a luat o hotărâre. Astfel, s-a hotărât că presupusele activități avuseseră loc în Estonia sau în Lituania, iar oficialii finlandezi nu aveau jurisdicție în ceea ce privește cauza respectivă.

În plus, procurorul specializat pe cazuri de spălare de bani a susținut că transferurile de bani către filiala finlandeză a băncii Nordea avuseseră loc îndeosebi cu peste zece ani înainte, iar eventualele infracțiuni sunt anulate întrucât, la momentul actual, se consideră că au intrat în perioada de prescripție.

Pe scurt, procurorul a spus că nu a găsit dovezi care să demonstreze că societățile finlandeze sau cei care lucrau pentru Nordea ar fi știut că banii proveneau de pe urma unei infracțiuni săvârșite în Rusia.

Bill Browder a declarat că urma să depună o nouă plângere penală, cu și mai multe dovezi. Potrivit spuselor sale, oficialitățile finlandeze chiar au dat grav cu bâta-n baltă în cazul Magnițki. Acestea nu l-au chemat deloc la audieri în Finlanda ceea ce, conform lui Browder, e diferit față de metodele autorităților de aplicare a legii din alte țări occidentale.

În urma hotărârii menționate anterior, Browder mi-a spus că, în alte țări, autoritățile de aplicare a legii au opus rezistență inițial, atunci când a încercat să lanseze anchete penale. Cu toate acestea, de fiecare dată, Browder a găsit o cale să-i facă să se răzgândească.

De exemplu, în Danemarca și în Estonia, oficialitățile au refuzat inițial să ancheteze Danske Bank, însă Browder a început apoi să coopereze cu un mare cotidian danez.

„Articolul care a urmat a fost atât de scandalos, încât a lansat o reacție în lanț și o anchetă jurnalistică oficială în Estonia și în Danemarca.”

În Finlanda, Browder plănuiește să colaboreze cu experți din domeniul juridic și să depună o altă plângere, însoțită de noi informații.

„Am încredere că vom găsi o cale să lansăm o anchetă.”

***

De-a lungul anilor, Bill Browder le-a decernat premiul pentru apărarea drepturilor omului, care îi poartă numele lui Magnițki, jurnaliștilor, cetățenilor activiști și altor categorii, care au dus mai departe moștenirea lăsată de avocatul ucis. Browder e o sursă de inspirație pentru multă lume.

După prima noastră întâlnire de la Londra, m-am mai văzut cu Browder de mai multe ori pentru a documenta parcursul lui, acesta numărându-se printre cele mai importante ținte din vizorul lui Putin.

Cu două zile înainte de una dintre discuțiile noastre, Nikolai Gorokhov, un avocat rus care investiga cazul Magnițki în Rusia, a fost aruncat de la balconul său aflat la etajul patru și se afla la Terapie Intensivă cu traumatism cranian.

Gorokhov reprezintă familia Magnițki și e unul dintre martorii principali.

Înainte de tentativa de asasinat, acesta se pregătea să prezinte noi probe în instanță, la Moscova.

L-am întrebat pe Browder dacă el însuși se afla în pericol fizic, sau dacă fusese vreodată urmărit.

„Uneori da, alteori nu. Toate morțile «dușmanilor» acestora, fie că vorbim de otrăviri, accidente de mașină, căderea de pe clădiri și sinucideri; astea mă îngrijorează."

Gorokhov a supraviețuit, însă a rămas cu sechele de memorie. Acesta a declarat presei că se temea pentru viața sa, însă și-a continuat activitatea.

Volumul de propagandă despre Browder de pe RT și Sputnik e incredibil. Toate informațiile prezintă aceeași poveste: e un infractor. În plus, InfoWars, fosta emisiune prezentată pe YouTube de Alex Jones, un guru al conspirațiilor, îl luase pe Browder în vizor și îl denigra în mod regulat, numindu-l trădător de țară și marionetă globalistă. YouTube i-a anulat emisiunea din cauză că încălca termenii de utilizare a platformei.

Browder spune că, în general, campaniile de dezinformare nu îl influențează într-un mod negativ. În schimb, acesta spune că a devenit mai calm, mai strategic și mai eficient atunci când se confruntă cu diverse conflicte.

Cu toate acestea, atunci când s-a aflat în toiul campaniei privind filmul realizat de Nekrasov în 2016, a fost îngrijorat de distrugerea campaniei care avea drept obiectiv justiția pentru Magnițki, dacă oamenii începeau să se îndoiască de el din cauza filmului.

„Dar acum că am trecut peste asta, pot spune că toate campaniile au fost de succes, în parte datorită faptului că ne pricepem să contracarăm. Nimic din toate astea nu prea mă mai afectează. E ca un joc virtual. Atâta timp cât toată lumea e în siguranță, e un loc calm."

Browder spune că o parte din succesul său împotriva operațiunilor rusești se datorează resurselor bune de care dispune echipa sa. Membrii personalului său sunt eficienți, au contacte și surse bune și dețin informații cu privire la ce pun la cale rușii.

„Prin urmare, putem să-i urmărim, să le anticipăm mișcările și să-i atacăm. Putem angaja avocați și putem face o grămadă de lucruri care ne permit să contracarăm și să le provocăm daune considerabile. Însă majoritatea oamenilor nu dispun de această capacitate."

Browder îi încurajează pe toți cei care devin ținte ale denigrării să își împărtășească experiențele mass-mediei, politicienilor și să depună plângeri penale la Poliție.

„Prima dată când vorbești despre asta, lumea se uită la tine de parcă ai fi paranoic, pentru că nimeni nu își poate închipui că astfel de lucruri malefice chiar se pot întâmpla. Dar atunci când destulă lume ajunge să discute despre asta vreme mai îndelungată, toți înțeleg că e o reală problemă."

Nici nu i-a trecut prin cap să renunțe la luptă.

„În cazul meu, motivele pentru care fac asta sunt cuprinzătoare și includ tortura și uciderea colegului meu. Tocmai de aceea, voi face orice pentru

dreptate.”

CAPITOLUL 7

Universitatea de Stat din Moscova

Rusia, vecinul complex și gigant al Finlandei din est, mă intrigase încă din copilărie. Ascultasem poveștile bunicilor mele despre războiul dus de Uniunea Sovietică împotriva Finlandei în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

În 2005, pe când studiam jurnalismul și politicile internaționale la Universitatea din Tampere, activam în calitate de jurnalistă la Petrozavodsk, în Republica rusă Carelia. Locuiam într-o garsonieră în care era îngrozitor de frig și făceam reportaje pentru un hebdomadar în limba finlandeză, Karjalan Sanomat (Știrile din Carelia).

Seara urmăream cum televiziunile rusești îl prezentau pe Vladimir Putin drept un tip puternic și infailibil. Jurnalismul din Rusia era înțeles complet diferit față de cum e perceput în Occident; practic, era exact opusul.

În Occident, jurnaliștii erau gardienii puterii, vocile critice, care operau sub egida drepturilor universale ale omului, a libertății de exprimare, în vederea analizării și evaluării factorilor de decizie politică. După standardele sovietice, în Rusia lui Putin, un jurnalist e un megafon ascultător și intermediar al conducerii țării, care depinde de elita conducătoare și de toanele sale.

Dacă un reporter rus se amesteca prea adânc și cu un ochi prea critic în treburile regimului, putea avea soarta Annei Politkovskaia, o jurnalistă de renume internațional, autoare și gardian neobosit al regimului.

Politkovskaia a fost asasinată în octombrie 2006 în liftul din clădirea unde locuia la Moscova, în același an în care eu am făcut un an de schimb la

Universitatea de Stat din Moscova, așa-zisa bijuterie a sistemului rus de educație.

Studiam la Facultatea de Jurnalism, aflată lângă Kremlin. Profesoara mea îmi preda limba rusă jurnalistică, iar materialele educative constau adesea în conținut veritabil, care provenea de la mass-media rusească de stat, prin urmare nu era adecvat pentru educația din mediul academic. Cu toate acestea, eu eram prea politicoasă ca să o critic pe profesoara prietenoasă și în mod evident pasionată de munca sa, care se apropia sau chiar trecuse de vârsta pensionării.

Odată, mi-a cerut să citesc și să analizez un articol decupat din ziarul de stat Rossiiskaya Gazeta. Era vorba despre un editorial malițios, care acuza Finlanda de „rusofobie”: rasism și ură împotriva rușilor. Când profesoara mi-a cerut să formulez observații cu privire la articol, am încercat să îi explic că nu era adevărat ce scria. Aceasta nu m-a contrazis deloc.

Abia la mai mult de un deceniu după ce îmi încheiasem schimbul de la Facultatea de Jurnalism din cadrul Universității de Stat din Moscova, am aflat că facultatea mea ar fi oferit și cursuri privind „Războiul informațional” în cadrul programei predate, pentru o anumită categorie specială de studenți.

Autorul și bloggerul rus Vladimir Jakovlev a scris despre „Propaganda specială”. Jakovlev este un fost student al catedrei militare din cadrul Facultății de Jurnalism și dezvăluie faptul că el și colegii săi au fost învățați tehnici „speciale de propagandă de luptă”, menite inițial să fie utilizate împotriva soldaților inamici, însă folosite în prezent împotriva civililor.

„E o armă eficientă, utilizată exclusiv pentru a-i zbura creierii inamicului”, scrie Jakovlev.

La Universitatea de Stat din Moscova, ofițerii militari predau metodele într-o atmosferă secretă. Potrivit spuselor lui Jakovlev, se utilizează o listă cuprinzătoare cu diverse tehnici. În urma analizelor mele, cele care (probabil) sunt aplicate cel mai adesea de fabricile de troli și de agenții de influență ai Kremlinului pe rețelele de socializare, ar putea fi numite „heringul putrezit”, „minciuna gogonată” și „principiul 40-60”.

„Heringul putrezit” presupune îmbibarea hainelor țintei cu un miros dezgustător. Conform descrierii făcute de Jakovlev, tehnica se bazează pe răspândirea unei acuzații false și scandaloase despre cineva, cu intenția de a genera o dezbatere amplă în spațiul public cu privire la respectiva persoană. De asemenea, numele acuzatului/acuzatei și legăturile sale cu scandalul sunt repetate iar și iar.

Și tehnica intitulată „minciuna gogonată” funcționează eficient. Ideea e să născocești o minciună așa de mare, că e imposibil să crezi că cineva ar putea minți despre așa ceva. Minciuna e destul de mare pentru a-i provoca traume emoționale publicului, astfel că determină felul în care acesta va reacționa pe viitor la persoana vizată. De exemplu, teoria modernă a conspirației care o prezintă pe Hillary Clinton ca făcând parte dintr-o rețea de pedofilie sună alarmant de mult ca o minciună gogonată rusească.

„Metoda 40-60” e invenția lui Joseph Goebbels, ministrul propagandei în timpul Germaniei Naziste, și e una dintre regulile de aur ale propagandei. Mai întâi se câștigă încrederea publicului prin oferirea a 60% din informații: acel procent care corespunde intereselor dușmanului, de pildă, informații factuale. Apoi, încrederea respectivă este trădată prin umflarea restului de 40% cu răstălmăciri inventate.

În plus, Jakovlev remarcă faptul că propaganda de luptă specială seamănă discordie în rândurile inamicului, prin simplul fapt că dezinformarea manipulează conștiința oamenilor.

O altă relatare din interior dovedește faptul că operațiunile de informații false, puse la cale de structurile de securitate ale Rusiei, nu reprezintă o invenție nouă. În cartea sa, intitulată Spy catcher (Vânătorul de spioni) (1987), Peter Wright, fost agent și director adjunct al serviciilor britanice de informații MI5, dezvăluie numeroase informații obținute de la dezertorii din vremea sovietică. Aceștia au dezvăluit faptul că, în 1958, liderul KGB-ului de la acea vreme, Aleksandr Șelepin, a primit sarcina de a moderniza serviciile de securitate. Ideea era elaborarea unor metode noi de a ataca Occidentul, prin utilizarea unor mijloace nemilitare.

Șelepin i-a chemat înapoi în Uniunea Sovietică pe cei mai importanți ofițeri KGB de la posturile lor și s-a consultat cu ei pentru a găsi idei noi. Drept

urmare, acesta a prezentat ideea răspândirii de informații născocite în mod organizat. Era o opțiune viabilă în raport cu războiul fizic din Occident și urma să îl rănească pe inamic până în măduva oaselor.

Potrivit spuselor lui Wright, astfel a fost lansată una dintre primele campanii internaționale de știri false organizate de KGB și era vorba despre deteriorarea închipuită a relațiilor dintre China și Uniunea Sovietică.

Tot prin aceeași perioadă, mai multe cazuri de „kompromat" rus (utilizarea informațiilor private, compromițătoare, pentru a șantaja persoanele să își trădeze țările) au fost demascate de serviciile de securitate din vremea Războiului Rece.

Într-unul dintre cazurile discutate de Wright, un funcționar britanic homosexual, care își ținea orientarea sub tăcere și care lucra în cadrul unor proiecte de apărare în materie de submarine cu guvernul britanic și cu NATO, a fost șantajat în Rusia. Rușii l-au amenințat că urmau să îi demaște orientarea sexuală, dacă nu fura pentru ei documente confidențiale. Ulterior, serviciile de informații din Occident l-au prins pe respectivul funcționar, iar acesta a fost condamnat pentru trădare în Regatul Unit.

În arhive au fost salvate mai multe documente istorice despre utilizarea de către Rusia a informațiilor false în cadrul unor operațiuni internaționale de dezintegrare. Într-un document din anii 1960, filiera KGB din Estonia le oferă indicații agenților săi, să dezbine și să dizolve organizațiile și grupurile pe care KGB-ul le catalogase drept „antisovietice", iar aceasta nu doar în interiorul Uniunii Sovietice, ci și dincolo de granițele sale.

Metodele recomandate includeau alimentarea diferendelor dintre membrii grupării, discreditarea misiunii acesteia în ochii participanților, evidențierea deosebirilor dintre lideri și membrii de rând, precum și intensificarea concurenței naturale dintre membri.

Un instrument esențial utilizat de KGB atunci când dezbina comunități era transmiterea de materiale membrilor grupului, care erau de așa natură, încât să inducă sau să contribuie la procesele nocive din interiorul organizației.

Vladimir Putin e fost spion KGB și FSB. Acesta are o experiență bogată în materie de spionaj internațional și de operațiuni de infiltrare și a activat vreme îndelungată în Germania de Est. Putin știe meseria de sabotare a caracterului unei persoane și a dus metodele KGB la următorul nivel: pe rețelele de socializare.

În timpul mandatului său, regimul Putin a exploatat în mod sistematic atât mass-media rusească, cât și rețelele de socializare de la nivel internațional, folosindu-le drept unelte menite să dizolve entitățile străine percepute ca fiind amenințări la adresa intereselor sale.

Obiectivul trolilor ruși și al știrilor false este acela de a controla climatul de opinie și conștiința oamenilor la nivel internațional, la fel cum posturile de televiziune aflate sub imperiul regimului controlează mințile cetățenilor din Rusia.

Din punct de vedere tehnic, tehnologiile moderne de interferență străină ostilă sunt doar niște aplicații moderne ale vechilor metode folosite de serviciile de securitate ruse.

RT și Sputnik, canalele de propagandă rusească din mediul internațional, îi atacă pe criticii lui Putin, atât pe cei din Rusia, cât și pe cei din străinătate; trolii, programele de tip bot și memele promovau teorii ale conspirației prin care o acuzau pe Hillary Clinton că ar fi o infractoare, îl sprijineau pe Donald Trump la președinția SUA, blamau președinții cumpătați și care sprijineau drepturile omului din Occident, numindu-i naziști, iar hackerii Kremlinului atacă alegerile electorale libere din Occident și creează site-uri de denigrare care par a fi de pe plan național.

Pe lângă trolii care lucrează la fabrica din Sankt Petersburg, mai sunt și agenți de influență plătiți să umple rețelele de socializare cu injurii.

Iar întreaga rețea de dezinformare este dirijată de Putin.

O persoană care a luat parte la numeroase summit-uri mi-a împărtășit o relatare importantă în calitate de martor. Președintele Putin a citit un comunicat în cadrul unei conferințe de presă organizate după întrunire.

Cel mai probabil, comunicatul respectiv era bazat pe o ciornă elaborată de asistenții săi, însă era evident că Putin o corectase și completase el însuși.

Dacă cineva crede că Putin e controlat de vreo mașinărie, această relatare dovedește contrariul. Putin însuși formulează chiar și cele mai fundamentale mesaje cu privire la politicile Rusiei, care sunt apoi răspândite către presa din întreaga lume.

În 2006, pe când studiam la Universitatea de Stat din Moscova, aș fi apreciat dacă m-ar fi învățat cineva chiar și noțiunile de bază ale războiului informațional rus. Ulterior, în cariera mea de investigator și de țintă a războiului informațional rus, aceste cunoștințe mi-ar fi fost de ajutor mai mult decât analiza propagandei anti-Finlanda din ziarul de stat rus.

Însă nici citirea articolelor respective n-a fost chiar degeaba.

CAPITOLUL 8

Reporterii

Jurnalistul norvegian Thomas Nilsen trecea granița din Norvegia în Rusia în interes de serviciu la 8 martie 2017.

Cu toate acestea, paznicii serviciului de securitate rus FSB de la vama Borisoglebsk, punctul de trecere a frontierei cu Norvegia, l-au informat pe acesta că era o amenințare la adresa securității naționale a Federației Ruse și nu l-au lăsat să intre în țară.

Thomas Nilsen este un jurnalist respectat și expert în materie de Arctica și Rusia. Acesta se află la conducerea serviciului internațional de știri Independent Barents Observer și este unul dintre experții de top ai Norvegiei în ceea ce privește securitatea nucleară și submarinele Rusiei.

Nilsen locuiește în Kirkenes, un orășel-port care pare a fi plin de armonie, aflat într-un loc remarcabil, pe o peninsulă stâncoasă din partea cea mai nord-estică a Norvegiei.

Jurnalistul trecuse același punct de frontieră de nenumărate ori fără nicio problemă, încă din vremea când agenții de la vamă încă reprezentau un stat numit Uniunea Sovietică.

În acea zi din martie, Nilsen se pregătea să conducă o delegație a Comitetului pentru afaceri externe din cadrul Parlamentului danez la Murmansk, unul dintre cele mai nordice orașe ale Rusiei și cel mai mare oraș aflat deasupra Cercului polar arctic.

Situată pe malurile neșlefuite ale Oceanului Arctic, regiunea Murmansk din Rusia este importantă din punct de vedere strategic pentru Kremlin. În timpul Războiului Rece, era zona fierbinte unde erau ținute submarinele nucleare și spărgătoarele de gheață ale Uniunii Sovietice.

În zilele noastre, baza navală de la Murmansk găzduiește Flota nordică a Rusiei. Majoritatea submarinelor nucleare ale Rusiei au baza în această regiune.

Regimul Președintelui Vladimir Putin are mari ambiții în ceea ce privește Oceanul Arctic, cantitățile mari de petrol și de gaze și rutele sale de transport pe apă. În planul lui Putin de a cuceri Arctica, Murmansk e punctul-cheie.

În ceea ce îl privește pe Thomas Nielsen, controlul de la Vama Borisoglebsk a început precum orice alt control de rutină. Ofițerul FSB de imigrație i-a luat pașaportul, a introdus datele sale în sistem și i-a adresat întrebarea obligatorie: unde se deplasa?

„La Murmansk”, i-a răspuns Nielsen.

Ofițerul FSB a continuat: „Ce treburi aveți acolo?” „Fac reportaje”, a răspuns Nielsen.

De regulă, situația în care un reporter străin care trece granița pentru a lucra în nord-estul Rusiei este verificată de doi funcționari diferiți ai FSB în materie de imigrație, ambii ruși. Ca de obicei, primul ofițer și-a chemat superiorul să îl verifice și el pe Nielsen.

Însă, de îndată ce superiorul respectiv a intrat și a aruncat o privire la ecranul calculatorului, controlul de rutină s-a încheiat.

Acesta i-a luat pașaportul lui Nielsen, i-a cerut politicos să iasă din rând și l-a însoțit către biroul din spate. Nilsen a bănuit că ar putea avea soarta cunoscută a multor alți reporteri din regiunea Barents: ar fi fost obligat să răspundă la întrebările exhaustive ale ofițerilor cu privire la scopul călătoriei sale. Nilsen s-a gândit că, după interogatoriu, ar urma să intre în Rusia în voie.

Ajunși în birou, trei ofițeri FSB i-au spus să ia loc. După aceea, într-un mod formal, i s-au adus la cunoștință veștile, în limba rusă. Potrivit alineatului 27 al legislației rusești privind intrarea și debarcarea în Federația Rusă, lui

Nilsen nu i se poate permite să intre pe teritoriul țării. Temeiul comunicat a fost „siguranța statului”.

Thomas Nilsen a întrebat de ce chiar el era considerat o amenințare la siguranța națională a Rusiei. Ofițerii au susținut că nu știau. În schimb, aceștia l-au încurajat să contacteze Consulatul General Rus din Kirkenes pentru a afla informații suplimentare.

FSB i-a comunicat lui Nilsen că interdicția în ceea ce îl privește urma să fie în vigoare următorii cinci ani. Dacă încerca să intre în Rusia prin orice punct de trecere a frontierei, ar fi fost considerat „infractor”.

Având în continuare un comportament politicos și profesionist, funcționarii i-au înmânat lui Nilsen un document în care erau prevăzute condițiile interdicției. I s-a solicitat să semneze actele, să părăsească punctul de trecere a frontierei și să se întoarcă în Norvegia.

„Pe baza însemnelor de pe uniforme, erau ofițeri de rang înalt”, spune Nilsen.

Între timp, tovarășilor săi danezi de călătorie li s-a permis să părăsească Rusia în condiții normale. Însă Nilsen a trebuit să facă autostopul înapoi până la partea norvegiană a vamei, întrucât nu e permisă deplasarea pe jos în zona de frontieră.

Cei de la FSB i-au interzis în mod expres să se urce într-un autoturism rus.

După ce a așteptat preț de cinci minute, un șofer norvegian care se întorcea de la Nikel, o așezare industrială rusească aflată în apropiere, unde fusese să alimenteze mașina, l-a luat pe Nilsen și l-a dus acasă la Kirkenes.

Faptul de a declara în mod oficial că o persoană e o amenințare la adresa siguranței naționale presupune o acuzație indirectă gravă. Prin definiție, în Rusia, „amenințările la adresa siguranței statului” includ diverse infracțiuni grave, precum spionajul sau terorismul.

Cu siguranță că Nilsen nu spionase pe nimeni și nici nu plănuise atacuri teroriste împotriva Rusiei. De fapt, acesta e un cetățean atât de serios, încât

nici măcar nu a primit o amendă pentru depășirea vitezei regulamentare.

Cu toate acestea, interdicția de călătorie nu a fost pe deplin o surpriză. Înainte de incidentul de la graniță, Nilsen și colegii săi jurnaliști fuseseră țintele mai multor operațiuni ostile din partea Rusiei. Operațiunile fuseseră lansate pentru a le sista activitatea jurnalistică.

Acum, FSB-ul îl acuza pe Nilsen că ar fi o amenințare la adresa siguranței naționale a Rusiei. Interdicția de călătorie în Rusia i-ar afecta grav capacitatea lui Nilsen de a realiza pe viitor reportaje pe subiecte legate de această țară.

Se pare că idealurile lui Nielsen privind reportajele independente și de înaltă calitate, precum și libertatea presei în general, se băteau cap în cap la un nivel profund cu idealurile infamei structuri de securitate de la Kremlin.

„Kremlinul îi consideră pe mulți jurnaliști drept amenințări la adresa a ceea ce înțelege FSB-ul ca fiind siguranța statului. Jurnalismul este piatra de temelie a tuturor societăților în curs de dezvoltare astfel că, din perspectiva FSB-ului, jurnalismul amenință siguranța națională a Rusiei. Aici în regiunea Arctica, jurnalismul este esențial în ceea ce privește construirea unor relații trainice între granițe. Poate că FSB-ul nu vrea asta", afirmă Nilsen.

Interdicția ilegală pe cinci ani nu doar că îi restricționează lui Nilsen întrevederile în interes profesional, dar îi interzice de asemenea și deplasările de ordin personal în Rusia.

Prin urmare, acesta a decis să nu își lase viitorul în mâinile serviciilor de securitate ruse și s-a hotărât să afle exact motivul pentru care era considerat o amenințare la adresa Federației Ruse.

Pentru a face acest lucru, precum și pentru a încerca să anuleze această decizie dubioasă, Nilsen, jurnalist pasionat și un bărbat demn, a văzut o singură cale: să dea în judecată entitatea care a pus în aplicare interdicția ilegală de călătorie în ceea ce îl privea, FSB-ul.

***

Norvegia se numără printre primele cinci țări în ceea ce privește indicii globali care măsoară anual democrația și libertatea presei.

În Norvegia, utilizarea înțeleaptă a veniturilor generate de exporturile de petrol reprezintă un factor esențial în ceea ce privește crearea unuia dintre statele cele mai înstărite și mai lipsite de corupție din lume. Spre deosebire de majoritatea țărilor europene care se învecinează cu Rusia, Norvegia se bucură de independență totală față de energia rusească.

Țară stabilă, liberă și sigură, Norvegia garantează condiții de muncă unice pentru platformele de știri, cum ar fi Independent Barents Observer (Observatorul Independent din Barents), deținută de Thomas Nilsen și de colegul său, Atle Staalesen. Site-ul publică zilnic articole amănunțite din Regiunea Arctica, atât în limba engleză, cât și în rusă.

„Autocenzura e singurul lucru pe care nu-l aducem niciodată cu noi la birou. Nu-i permitem să intre pe ușă", ne-a spus Nilsen în redacția ziarului din Kirkenes.

Pe perete atârnă o hartă de hârtie care prezintă zonele vaste acoperite de redacția lui Nilsen: cele mai nordice părți ale Norvegiei, Rusiei, Finlandei și Suediei, care alcătuiesc o regiune numită Barents, deasupra acesteia situându-se Oceanul Arctic.

Între Kirkenes și Polul Nord se află peste 3 000 de kilometri de mare cu ape înghețate și letale. La jumătatea distanței dintre redacție și Polul Nord se află Svalbard, arhipelagul de gheață demilitarizat de o frumusețe care-ți taie respirația.

Inițial, Nilsen și Staalesen, prieteni de aproape două decenii, s-au mutat la Kirkenes doar din pricina faptului că se afla aproape de Rusia. Din afară, Kirkenes îți pare a fi un orășel-port liniștit din zona nordică, unde locuiesc câteva mii de locuitori, iar indicatoarele rutiere sunt scrise și în norvegiană și în rusă.

Nilsen și Staalesen consideră că Kirkenes e un laborator cu caracter unic și locul de joacă al serviciilor de securitate ruse.

Dacă privești puțin dincolo de suprafața liniștită a orașului, dai de tensiunile politice cu mize ridicate și de conflictele privind dominația energetică. Din anii 1960, Norvegia își obține bogățiile din zăcămintele de petrol și de gaze din Platforma continentală norvegiană, care se află de-o parte și de alta a continentului și se întinde înspre Marea Barents, situată în fața orășelului Kirkenes.

„Rosneft”, gigantul petrolier deținut de statul rus, caută să dobândească partea sa din bogățiile de petrol ale Norvegiei.

„Kirkenes e o mină de aur pentru jurnaliștii de investigații”, spun Nilsen și Staalesen.

De aceea, în 2002, pe când se aflau la masa din bucătăria lui Staalesen, cei doi prieteni au decis să pună bazele Barents Observer. Prin platforma lansată, doreau să publice știri despre Arctica, produse chiar în inima regiunii. Cei doi au decis să urmeze îndeosebi evoluțiile din industria energetică a regiunii, precum și subiecte economice, politice și de mediu.

Cooperarea cetățenilor este înrădăcinată din punct de vedere istoric în esența regiunii Barents. Inițial, cooperarea din Barents a fost formată în vederea sprijinirii democrației, a cetățenilor, a drepturilor omului și a libertății mass-media, mai ales în fosta Uniune Sovietică. În 1993, după destrămarea Uniunii Sovietice, reprezentanții celor mai nordice ținuturi ale Suediei, Finlandei, Rusiei și Norvegiei au semnat un tratat de cooperare la Kirkenes. După ce politica de la nivel mondial s-a schimbat drastic, locuitorii regiunii au vrut să își consolideze legăturile și să asigure stabilitatea din zonă.

Nilsen și Staalesen și-au creat site-ul pentru a răspunde aceleiași necesități: să aducă laolaltă oamenii și să partajeze informații relevante dincolo de toate granițele.

„Rușii, norvegienii, finlandezii și suedezii trăiesc aproape unii de ceilalți. Cu toate acestea, din punct de vedere cultural, economic, societal și etnic,

oamenii care trăiesc de-o parte și de alta a granițelor din regiunea Barents sunt extrem de diferiți. Noi am vrut să sporim nivelul de înțelegere dintre oameni”, spune Staalesen.

Treptat, prietenii și-au dezvoltat serviciul online. În 2005, când relațiile diplomatice dintre Rusia și celelalte țări din regiunea Barents păreau a fi stabile, Staalesen a primit o ofertă de slujbă.

Secretariatul părții norvegiene din regiunea Barents, a cărui misiune este promovarea și realizarea colaborării comerciale dintre Rusia și Norvegia, era instituția interesată să îl angajeze.

Având sediul la Kirkenes, Secretariatul este deținut și condus de trei județe nordice ale Norvegiei: Nordland, Troms și Finnmark. Factorii de decizie din cadrul Secretariatului sunt politicieni și guvernatori locali.

Instituția este finanțată de Ministrul norvegian al Afacerilor Externe, iar Secretariatul finanțează, la rândul său, proiectele comune ale societăților norvegiene și ruse.

De la începutul anilor 2000, Secretariatul a finanțat mii de proiecte transfrontaliere, inclusiv unele proiecte care implică societatea petrolieră norvegiană Statoil și Rosneft, gigantul petrolier deținut de statul rus.

După ce Staalesen a acceptat oferta, dreptul de proprietate asupra Barents Observer a fost transferat Secretariatului. În acele vremuri, serviciul de știri și noul său patron lucrau împreună în mod unitar și ajutau site-ul să se dezvolte mai departe.

La mijlocul anilor 2000, nu existau deloc fricțiuni în ceea ce privește relațiile ruso-norvegiene. Reprezentanții Secretariatului au considerat că site-ul de știri contribuia la progresele înregistrate de legăturile create în regiune. Deciziile cu privire la reportajele realizate de Barents Observer erau luate chiar de jurnaliști, așa cum e și normal în mass-media de pretutindeni.

Serviciul a fost extins și mai mult. În 2009, Thomas Nilsen a fost numit redactor-șef, iar Trude Pettersen s-a alăturat echipei în calitate de reporter.

Site-ul a fost descoperit de noi cititori din țările nordice și din Rusia. În Rusia, publicul atras provenea în principal din zonele Murmansk și Petrozavodsk, aflate în apropierea graniței cu Finlanda.

Numeroase articole postate de Barents Observer au fost republicate și răspândite pe posturile mass-mediei rusești care, la acea vreme, nu erau ținute din scurt de regim atât de tare ca în prezent.

Lista cu posibile explicații referitoare la motivul pentru care Barents Observer a devenit un ghimpe în coasta FSB-ului rus e lungă.

Printre acestea se numără cititorii numeroși din Rusia, ori subiectele de reportaje alese.

NU E DOAR O BENZINĂRIE OBIȘNUITĂ

Unul dintre subiecții monitorizați constant de reporterii de la Barents Observer este Rosneft, gigantul petrolier deținut de Rusia.

Redactorul-șef Nilsen descrie Rosneft drept elementul principal al activităților Rusiei din Arctica. „Istoria ne spune că Rosneft are o importanță vitală pentru Kremlin.”

Rosneft este cea mai mare companie petrolieră din Rusia și cea mai mare companie petrolieră cotată la bursă din lume. Mulți experți convin asupra faptului că este posibil ca resursele de petrol ieftin ale Rusiei să fie pe terminate. Prin urmare, trebuie să pompeze petrol din zone mai reci, mai îndepărtate și aflate la o adâncime mai mare.

Rosneft vrea să se extindă în Norvegia, unde sunt zăcăminte promițătoare de petrol neexploatate. Însă cea mai mare companie petrolieră a Rusiei nu e doar o benzinărie obișnuită. Pe lângă operațiunile de foraj și de comerț cu petrol, Rosneft promovează ambițiile politice crescânde ale Kremlinului în Norvegia și în alte zone mai îndepărtate din Arctica.

Se știe despre Rosneft că e un sac fără fund. De fapt, regimul lui Putin a decis să preia forțat Yukos, o companie petrolieră privată deținută de Mihail Hodorkovski, să îl condamne pe acesta la închisoare pentru niște acuzații politice inventate și să vândă Yukos la un preț derizoriu companiei Rosneft în cadrul unei licitații aranjate, aceasta înainte ca Rosneft să înregistreze succesul din prezent.

Proprietarul de facto a Rosneft este regimul condus de președintele Vladimir Putin. În ultimii ani, compania a fost vaca de muls a celor din cercul apropiat al lui Putin: siloviki, agenții serviciilor de securitate.

Directorul executiv al Rosneft este agentul FSB Igor Sechin, al cărui consilier apropiat e alt ofițer format în cadrul academiei FSB, Andrei Patrușev Jr.

În Rusia, numeroși ofițeri ai FSB-ului, la fel ca agenții predecesorului KGB din vremea Uniunii Sovietice, sunt promovați și ajung să lucreze în cadrul societăților. Aceștia primesc salarii în mod simultan, atât de la agenția de securitate, cât și de la societatea respectivă.

Sistemul numit „dubla funcție” asigură faptul că societățile cu personal din cadrul FSB deservesc mereu nu doar interesele acționarilor, ci și pe cele ale regimului rus.

Președintele Rosneft, Igor Sechin, este recunoscut drept al doilea cel mai puternic om în stat după președintele Putin. Strânsa cooperare dintre Putin și Sechin continuă din 1994, iar Sechin a ocupat funcții înalte atât în administrația lui Putin, cât și în cea a lui Dmitri Medvedev.

În timpul celui de al doilea mandat al lui Sechin în calitate de viceprim-ministru, FSB-ul a înființat departamentul „P”, care se ocupa de activitățile industriale, îndeosebi de afacerile profitabile cu petrol. În același an, în 2004, Sechin a fost promovat la funcția de președinte al Consiliului de administrație al Rosneft.

După doar doi ani, Rosneft a mai primit mână de lucru direct de la sediul FSB aflat la Moscova, în Lubianka: Andrei Patrușev Jr., directorul adjunct

al „Diviziei petroliere” a Rosneft și consilierul lui Sechin, a început și el să lucreze pentru Rosneft.

Ulterior, președintele Putin i-a acordat lui Patrușev Jr. un Ordin de Onoare pentru realizările sale profesionale.

În 2006, Rosneft a început să plănuiască operațiunile de foraj din câmpul Shtokman din regiunea Arctica din Rusia, în cooperare cu societatea rusească Gazprom, o altă companie rusească de gaze, în al cărei Consiliu de administrație se afla tot Patrușev Jr.

Rosneft, companie deținută de statul rus, nu se poartă cu mănuși cu clienții săi. Compania operează pe tot mapamondul, de exemplu în Venezuela, Cuba, Canada, SUA, Brazilia, Turkmenistan, Georgia, Belarus, Ucraina, Indonezia și Irak.

Georgia și Ucraina au trebuit să se apere împotriva atacului militar al Rusiei. Turkmenistan și Belarus sunt foste dictaturi ale Uniunii Sovietice, care n-au reușit să găsească o cale de a se elibera din lesa Kremlinului.

Un potențial client al Rosneft deschide ușa către un volum nemăsurat de operațiuni FSB în materie de politici energetice și croiește o scurtătură pentru agenții FSB care fac lobby în numele intereselor celor din anturajul lui Putin, chiar pe teritoriul clientului.

Uneori, agenții FSB acționează în calitate de membru al conducerii superioare din cadrul unei companii petroliere, alteori în calitate de diplomat. Pentru a asigura contractele, aceștia demarează operațiuni agresive de influență, care îi vizează atât pe principalii factori de decizie, cât și pe membrii publicului.

Odată încheiate contractele, Rosneft, companie condusă de „siloviki”, are un canal de impact direct de facto asupra aspectelor energetice interne ale țării, cum ar fi prețurile și disponibilitatea. Iar atunci când temperatura din casele votanților din iernile geroase ori slujbele bine plătite ale localnicilor din sectorul energetic se află în mâinile Rosneft (controlată de FSB-ul rus), amestecul FSB în afacerile interne ale țărilor devine o treabă periculos de simplă.

Probabil că ziarul online condus de Thomas Nilsen și de Atle Staalesen este singurul din mass-media care a urmărit în mod sistematic absolut fiecare evoluție semnificativă legată de Rosneft din Arctica.

În plus, publicau știri bazate pe fapte reale despre aceasta, atât în engleză cât și în rusă.

BĂUTORII DE CEAI

E imposibil să identifici un incident specific care a declanșat operațiunile aferente FSB împotriva ziarului Barents Observer.

S-ar putea ca publicarea știrilor în limba rusă pentru publicul rus să fie unul dintre factori. De la începutul secolului, regimul lui Putin a exploatat majoritatea mijloacelor mass-media din Rusia, transformându-le în amplificatoare pentru vocea regimului.

Jurnaliștii de investigații care critică regimul sunt uciși în Rusia cu impunitate, iar segmente mari ale publicului rus rămân fără niciun acces la informații bazate pe fapte, prezentate în limba rusă, care vizează corupția și fărădelegile săvârșite de liderii lor politici.

„În multe cazuri, serviciilor de securitate ruse nici nu le pasă de ce se scrie despre ei la Londra. Îi interesează ce se scrie în Rusia, iar ziarul nostru este citit de multă lume din partea de nord-vest a Rusiei”, spune Nilsen.

Un alt factor declanșator e posibil să fi fost valorile jurnalistice după care se ghidează știrile scrise de cei de la Barents Observer: jurnalism de calitate bazat pe fapte, urmând idealurile occidentale ale libertății presei.

Atunci când prezintă reportaje din Rusia, Staalesen, Pettersen și Nilsen invocă adesea aspecte și opinii care sunt blocate de mass-media rusească controlată de Kremlin. Aceștia vor să creeze o platformă pentru cei oprimați în Rusia lui Putin.

Îndeosebi, ziarul prezintă știri despre organizațiile neguvernamentale care le țin piept autorităților ruse și le ajută să își facă vocea auzită. Jurnaliștii le iau interviuri activiștilor în materie de drepturile omului de pe plan local și politicienilor din opoziție, precum și membrilor comunității persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale și transgen din Rusia.

Prin furnizarea unei platforme pentru servicii pe care Kremlinul le-a catalogat drept contrare sau „propagandă gay”, interesele ziarului lui Nilsen contravin profund cu cele ale FSB-ului.

Înainte să înceapă necazurile celor de la Barents Observer, aceștia făcuseră reportaje despre chinul prin care trecuse un blogger popular din Murmansk, pe nume Aleksandr Serebryanikov, cunoscut de asemenea sub porecla de internaut, Blogger51.

Pe blogul său, Serebryanikov divulgă informații privind faptele de corupție ale guvernului local. În 2011, acesta a publicat fotografii cu un submarin nuclear care a luat foc în Murmansk.

Anul următor, autoritățile regionale au inventat un caz penal împotriva lui Serebryanikov, iar acesta a fost acuzat de extremism. Oficialitățile au găsit o fotografie în care acesta purta o caschetă de soldat și au încercat să o folosească drept dovadă a „extremismului” său.

Cazul din instanță nu a ținut, întrucât nu s-a putut dovedi că Serebryanikov era extremist.

Cu toate acestea, ca și cum tradiția Uniunii Sovietice de a trimite disidenții politici în instituții pentru boli mentale nici n-ar fi încetat să existe, oficialitățile ruse au conchis că Serebryanikov necesita o „evaluare psihiatrică”.

Prin urmare a fost dus pentru a i se face o astfel de evaluare.

Niciunul dintre marile mijloace mass-media rusești nu a prezentat știrea evidentă, și anume încălcarea drepturilor omului. Însă Barents Observer a făcut-o. Jurnaliștii au publicat o serie de articole detaliate, inclusiv în limba rusă.

„Pentru noi e important să sprijinim pe cineva ca el, care face blogging pe cont propriu. El face slujba pe care nu o fac mjiloacele mass-media controlate de statul rus”, spune Nilsen.

Spionii ruși îi aveau deja în vizor pe Staalesen, Pettersen și Nilsen chiar dinainte să înceapă problemele lor din Norvegia.

Uneori, atunci când jurnaliștii se întâlneau cu sursele lor rusești la Murmansk, observau că sunt urmăriți.

Tehnica de urmărire nu îi vizează doar pe jurnaliști. În schimb, este utilizată și împotriva diplomaților străini și a angajaților din cadrul organizațiilor occidentale cu sediul în Rusia.

„Ocazional, apărea un bărbat care bea ceai la o masă din apropiere. Se pricep foarte bine să îți arate care e obiectivul lor: ideea e să fie văzuți atât de noi, cât și de sursele noastre”, mai spune Nilsen.

„Băutorii de ceai” n-au reușit niciodată să creeze o mare tevatură. Barents Observer este construit pe principiul transparenței și pe ideea fluxului liber de informații. Toate sursele informațiilor prezentate în reportaje sunt publice oricum, iar sursele anonime nu sunt utilizate în vederea garantării legitimității și a credibilității știrilor.

Unii cititori pun la îndoială articolele din și despre Rusia și le cataloghează drept știri false.

„Prin faptul că furnizăm sursele, cititorii pot evalua ei înșiși credibilitatea și autenticitatea articolelor. Fiind deschiși, considerăm că FSB-ul ar putea chiar să învețe câte ceva despre valoarea norvegiană a accesului liber la cunoștințe și informații. Poate că suntem naivi.”

Cu toate acestea, grație „băutorilor de ceai” ruși, Nilsen și colegii săi au pus în aplicare norme mai stricte de securitate a informațiilor și de protecție a surselor. În prezent, aceștia își notifică contactele și persoanele pe care le intervievează cu privire la faptul că e posibil ca informațiile lor să fie divulgate în urma unor spargeri informatice sau brețe în materie de comunicații.

Deocamdată, nu au făcut niciun anunț cu privire la tentative relevante de spargeri informatice.

Expertiza importantă a celor de la Barents Observer cu privire la Arctica și, mai ales, în materie de chestiuni rusești, industria apărării, aspecte legate de siguranță și securitate nucleară, este extrem de apreciată în rândul jurnaliștilor din arealul Mării Barents. Datorită faptului că reportajele lor sunt de înaltă calitate și sunt adesea citate de alte posturi mass-media, cei de la Barents Observer au un rol semnificativ în calitate de lider de opinie.

Prima preluare a unui citat a venit din partea celor de la The New York Times, în 2012. La începutul războiului civil din Siria, Barents Observer a primit un pont despre un transport civil secret de marfă al rușilor. Trei elicoptere de luptă noi-nouțe au fost transportate de la sediu Flotei de nord, aflată la Severomorsk, la Murmansk, iar de acolo mai departe, în Siria.

Potrivit prietenilor, niciuna dintre investigațiile acestora nu putea fi catalogată drept „prea sensibilă", deci supărătoare pentru Kremlin. Ba, din contră: aceștia nu au divulgat niciodată secrete de stat ruse sau alte date care ar fi putut compromite siguranța națională a Rusiei.

Resursele celor de la Barents Observer sunt reduse, astfel că posibilitățile acestora de a desfășura investigații sunt foarte limitate.

„Unele dintre articolele noastre ar putea include aspecte cu caracter sensibil însă, în general, prezentăm imaginea în ansamblu și, uneori, includem componente militare", spune Staalesen.

De pildă, acesta menționează investițiile masive ale Rusiei în armata sa în imediata vecinătate a Norvegiei și Finlandei.

„Ne ocupăm și de asta, însă n-am făcut săpături prea adânci. De fapt, chiar am investigat prea puțin treaba", spune Staalesen. E posibil ca victoriile în materie de știri să fi contribuit la campania de influență care i-a vizat pe Staalesen și pe Nilsen.

Însă, în final, ofensiva deschisă a unui diplomat rus în fața comunității internaționale a jurnaliștilor a fost lansată la puțin timp după ce Nilsen

scrisese un anumit articol.

CONSULUL GENERAL

La mai puțin de o lună după ce Rusia anexase ilegal peninsula Crimeea de la Ucraina, Nilsen a scris un editorial cuprinzător cu titlul „Cooperarea din regiunea Barents în noua eră periculoasă a lui Putin”.

În articolul respectiv, Nilsen analizează influența negativă generală pe care o cauzase agresiunea Rusiei lui Putin și pe care o va provoca pe viitor în regiunea Barents.

Bazat pe fapte verificate, editorialul prezintă ostilitățile recente ale regimului Putin împotriva organizațiilor cetățenești, a bloggerilor din opoziție și a mass-mediei critice din Rusia.

Nilsen afirmă faptul că agresiunea Kremlinului ar genera teamă care, la rându-i, ar determina instituțiile, întreprinderile, structurile de stat și cetățenii să își piardă interesul în ceea ce privește cooperarea cu Rusia. E posibil ca activitățile Rusiei să submineze relațiile interpersonale create pe parcursul a 21 de ani de cooperare în regiunea Barents.

Editorialul concluziona faptul că declarațiile lui Putin nu îndeamnă oamenii să participe la cooperarea regională care, din punct de vedere fundamental și potrivit unui acord semnat la începutul anilor 1990 de toate țările din regiunea Barents, le este deschisă tuturor.

În editorial, Nilsen menționează de două ori anexarea Crimeii de către Rusia.

În retrospectivă, acesta consideră că mulți din Europa au privit Crimeea drept o schimbare a comportamentului Rusiei. Însă cei care lucraseră în Rusia au observat schimbarea mult mai devreme.

„Putin luase măsuri drastice împotriva mass-mediei și a societății civile, băgase cetățeni la închisoare pentru că protestaseră împotriva realegerii sale

în calitate de președinte introdusese noi legi cu privire la agenții străini. Crimeea era urmarea evoluțiilor interne pe termen lung ale Rusiei.”

La aproape trei săptămâni de la publicarea editorialului lui Nilsen în Barents Observer, la finele lunii aprilie 2014, aproximativ 100 de jurnaliști din Suedia, Norvegia, Rusia și Finlanda s-au deplasat la Kirkenes pentru a participa la o conferință. Subiectul era libertatea de exprimare.

Comunitatea jurnaliștilor din Arctica, cu rădăcini în era sovietică, se întrunește anual pentru a discuta despre evoluțiile din plan regional. Sunt invitați și vorbitori din afara comunității jurnalistice, pentru a furniza expertiză și perspective.

În cadrul conferinței privind libertatea de exprimare, un fotojurnalist rus și-a împărtășit experiența când fusese arestat de Poliție, mai întâi la Murmansk, apoi la Moscova. Atât poliția din Kirkenes, cât și funcționari din județul norvegian au susținut prezentări. Spiritul conferinței era unul pozitiv și constructiv. Însă atmosfera s-a schimbat când Consulul General Mihail Noskov, diplomat rus la Kirkenes, a urcat pe scenă și a susținut un discurs.

Noskov a acuzat și atacat ziarul Barents Observer fără milă. Mai exact, acesta s-a concentrat asupra știrilor privind anexarea Crimeii de către Rusia. Noskov a afirmat arogant: „Indiscutabil, ar trebui cu toții să știm că a fost vorba nu de o anexare, ci de o reunificare”.

În plus, acesta a susținut că reportajele celor de la Barents Observer „aduc atingere relațiilor bilaterale dintre Rusia și Norvegia”. Potrivit Consulului, articolele de pe site „reprezintă și ar putea fi percepute drept” opiniile guvernului Norvegiei.

„Având în vedere faptul că Barents Observer este deținut și finanțat de Secretariat, care este o structură guvernamentală”, a afirmat Noskov, „dreptul de proprietate și finanțarea se reflectă în conținutul jurnalistic al ziarului”, a adăugat Consulul general.

Preț de peste o jumătate de oră, acesta a captivat pe deplin atenția încăperii pline de reporteri.

Un reporter de la serviciul public finlandez de radiodifuziune Yle, pe nume Tapani Leisti, a ascultat acuzațiile diplomatului rus și a scris un articol despre acestea. Conform celor scrise de Leisti, Noskov a spus că Barents Observer nu ar trebui să utilizeze acel tip de limbaj despre președintele Putin.

„Potrivit spuselor Consulului rus, o denumire mai potrivită pentru site-ul de știri ar fi Observatorul de Rusia, întrucât scrie mult mai puțin despre celelalte țări din regiunea Barents comparativ cu Rusia. Noskov a refuzat să detalieze acuzațiile atunci când publicul i-a solicitat acest lucru”, a scris Leisti.

Discursul lui Noskov a șocat auditoriul. De îndată ce a terminat, un reporter rus s-a ridicat și i-a contestat spusele. Pentru a isca un conflict și mai mare, Consulul general a calificat întrebările jurnaliștilor drept „provocări la care nu va răspunde”.

Cel acuzat, Thomas Nilsen, redactorul-șef al ziarului online Barents Observer, a răspuns. Acesta a subliniat în fața Consulului importanța temeliei standardelor occidentale privind libertatea de exprimare și producerea de știri și a clarificat structura de proprietate a portalului.

„Am spus că redacția se bucură de libertatea de a-și alege propriile subiecte, iar Consulul general nu va avea niciodată, dar niciodată, vreun control asupra acestora. I-am oferit și posibilitatea de a fi intervievat sau de a scrie propriul articol în care să își exprime punctul de vedere. Nu a răspuns la niciuna dintre remarcile mele”, spune Nilsen.

Ulterior, Nilsen și Staalesen au analizat discursul lui Noskov. Era clar că nu fusese scris pe fugă în dimineața aceea pe când își bea cafeaua. În schimb, formulările, ținta criticilor și cadrul ales fuseseră puse la cale în mod minuțios.

Era evident că diplomatul nu acționa independent, ci fusese instigat pe deplin de superiorii săi din cadrul Ministerului rus al Afacerilor Externe de la Moscova. Cel mai probabil, șefii lui Noskov citiseră măcar și dăduseră undă verde discursului în prealabil sau chiar îl scriseseră ei înșiși.

Infama prezentare a declanșat un lanț extraordinar de evenimente care a evoluat rapid în istoria presei nordice și care, ulterior, a dus la desfacerea contractului de muncă al lui Thomas Nilsen și la îngroparea variantei inițiale a ziarului Barents Observer.

O lună mai târziu, Thomas Nilsen și Atle Staalesen și-au ținut întrevederea obișnuită cu patronii ziarului Barents Observer, Secretariatul Barents.

Patronii respectivi sunt, în principal, politicieni: membri aleși ai Parlamentului județean regional și ai consiliilor celor mai nordice trei județe ale Norvegiei. Unii dintre aceștia sunt implicați în proiecte economice sau de afaceri cu societăți care au sediul în Rusia.

Cei doi au observat că respectivii patroni deveniseră precauți. În cadrul întrunirii, aceștia au pus sub semnul întrebării independența jurnalistică a Barents Observer, practic reiterând acuzațiile vagi ale Consulului General rus.

Patronii le-au cerut lui Nilsen și Staalesen să garanteze faptul că ziarul Barents Observer nu va mai scrie „niciodată" nimic care „să aducă atingere cooperării dintre Norvegia și Rusia".

„Momentul când patronii ne-au spus să nu mai prezentăm anumite subiecte a fost alarmant", afirmă Nilsen. Nu s-a luat nicio decizie în cadrul întrunirii. Cu toate acestea, ca o reacție directă la afirmația falsă făcută de consulul rus, conform căreia Barents Observer reprezenta în mod oficial poziția Norvegiei, patronii au introdus necesitatea unei restructurări organizatorice.

Aceștia au reconfigurat modul de funcționare al redacției.

Nilsen, Staalesen și Pettersen ar trebui să adune sugestii în vederea reorganizării Barents Observer, pentru a-i conferi publicației mai multă independență față de guvernanța regiunilor. Potrivit patronilor, astfel, poziția site-ului în calitate de mijloc mass-media liber ar fi mai puternică.

Redacția a acționat conform dispozițiilor și a început să elaboreze idei.

AM MERS SĂ ÎNOTĂM LA POLUL NORD

În august 2014 a fost lansat un nou proiect ruso-norvegian în materie de energie. Rosneft a început să exploreze patru zăcăminte de petrol în cadrul unei operațiuni comune cu societatea Statoil din Norvegia, în partea norvegiană a Mării Barents.

Campania de explorare numită Pingvin („Pinguin") a fost desfășurată în platforma continentală norvegiană, într-un loc pe care Rosneft l-a numit „cel mai promițător și mai rodnic din Marea Barents".

Între timp, Nilsen, Pettersen și Staalesen erau ocupați să conceapă noi modele organizatorice pentru a-i mulțumi pe patroni, care păreau a fi influențați de atacurile Consulului General rus.

Aceștia au prezentat propuneri: site-ul de știri putea fi ancorat chiar și mai tare în principiile de etică jurnalistică și editoriale ale industriei mass-media norvegiene. Redacția urma să adopte în mod formal „Normele editorului".

De asemenea, au propus o nouă fundație sau companie căreia i-ar reveni exclusiv răspunderea în ceea ce privește producerea știrilor prezentate de Barents Observer.

Aceștia și-au prezentat ideile consiliului de patroni și, în decembrie 2014, patronii au decis să le accepte pe toate; au convenit să consolideze tradițiile jurnalistice și să îi furnizeze publicației Barents Observer mai multă independență editorială.

„Voiau să demonteze toate afirmațiile nedovedite, conform cărora Barents Observer ar fi fost finanțat și, astfel, controlat de statul norvegian", declară Nilsen.

Tocmai când Nilsen, Pettersen și Staalesen credeau că se vor putea concentra pe producerea de știri, următoarea întâlnire cu patronii din februarie 2015 a dat totul peste cap.

Ideile care fuseseră acceptate anterior au fost respinse de această dată.

„Am realizat că toate astea nu se întâmplau din greșeală sau din cauza vreunui accident politic, ci făceau parte dintr-un plan mai amplu, al cărui obiectiv era să reducă Barents Observer la tăcere.”

Între timp, aceștia au continuat să scrie articole de știri. De exemplu, în primăvara lui 2015, Barents Observer a prezentat în exclusivitate încă o știre care a suscitat un mare interes politic internațional. De această dată, sursa era arhipelagul liniștit Svalbard.

Teritoriul insular Svalbard din Norvegia este căminul urșilor polari. De asemenea, aici trăiesc o comunitate de cercetători arctici norvegieni și o așezare de aproximativ 500 de ruși și de ucraineni, care lucrează în industria cărbunelui. Așezarea rusească, numită Barentsburg, găzduiește un consulat rus, cea mai nordică misiune din lume.

Suveranitatea Svalbardului este definită în Tratatul Svalbardului, care datează din 1920. Potrivit tratatului, arhipelagul Svalbard îi aparține Norvegiei. Este o zonă demilitarizată, însă le oferă cetățenilor tuturor țărilor semnatare acces neîngrădit la resursele naturale ale arhipelagului, inclusiv Rusiei.

După ce Kremlinul a început să militarizeze Arctica, a declarat adesea că întâmpină dificultăți în ceea ce privește acceptarea Tratatului Svalbardului, semnat de numeroase țări. În general, Kremlinul și-a exprimat motivele de îngrijorare cu privire la norvegienii care guvernează Svalbard și a făcut referire la Tratat pentru a demonstra că oricine are drepturi egale de a pătrunde pe teritoriu.

„Având în vedere faptul că rușii nu sunt de acord cu felul în care Oslo înțelege Tratatul Svalbardului, probabil că relația Norvegiei cu rușii din Svalbard este chestiunea cea mai sensibilă cu care ne confruntăm în Norvegia”, spune Staalesen.

În 2014, la 260 de kilometri distanță față de punctul estic al Svalbardului, au început o serie de acțiuni. Armata rusă a început să construiască o bază militară disproporționat de mare în apropierea arhipelagului Rusiei, Franz Josef.

Aflat pe insula Alexandra Land, complexul militar futurist de 14 000 m² numit „Nagurskoje” găzduiește echipamente militare, aeronave și rachete antiaeriene avansate. La bază se organizează periodic simulări de război, iar Barents Observer urmărește îndeaproape totul.

În 2015, Longyearbyen, cel mai mare oraș din arhipelagul Svalbard, nu avea propriul punct de control al pașapoartelor. Suveranitatea spațiului aerian al Svalbardului era controlată de navele pazei de coastă norvegiene și prin vizita anuală a unei fregate a marinei norvegiene.

Însă în aprilie 2015, Nilsen a observat că viceprim-ministrul Federației Ruse, Dmitri Rogozin, persoana responsabilă de industria de apărare rusă, s-a deplasat la Polul Nord. Rogozin face obiectul unor sancțiuni impuse de SUA, de Uniunea Europeană și de Norvegia, pentru faptul că a solicitat în mod public anexarea Crimeii.

Pe lângă aceasta, Rogozin a dobândit notorietate în plan internațional, în calitate de utilizator activ pe rețelele de socializare. Pe Twitter, acesta și-a exprimat dorința ca japonezii să se sinucidă și a amenințat Ungaria și România cu atacuri cu bombardiere. Interdicțiile de călătorie și sancțiunile impuse armatei și oficialităților ruse în ceea ce privește Ucraina l-au determinat să facă următoarele declarații pentru mass-media: „Tancurile n-au nevoie de nicio viză”.

De această dată, Thomas Nilsen l-a prins pe Rogozin că disemina conținuturi din deplasările sale pe Instagram și Facebook. Informațiile respective dezvăluiau faptul că acesta făcuse o oprire la Barentsburg, în Svalbard, în drumul său către Polul Nord.

Sancțiunile îi interzic în mod expres acestuia intrarea pe teritoriu norvegian.

„Am preluat știrea și am scris reportaje care au generat interes în presa internațională. Ministerul norvegian al Afacerilor Externe a aflat despre incident de la noi, când i-am sunat să comenteze cu privire la chestiune. Rogozin periclita relația oficială dintre Rusia și Norvegia, știind că deplasarea întreprinsă era sensibilă din punct de vedere politic”, afirmă Nilsen.

Viceprim-ministrul Rogozin nu doar că s-a lăudat public de vizita sa neautorizată în zona demilitarizată interzisă, ci i-a mai și sfidat pe deasupra pe norvegieni.

După călătorie, acesta a postat pe Twitter linkuri către articole apărute în Barents Observer și în alte mijloace mass-media, în care erau descrise încălcările sancțiunilor pe care le săvârșise și reacția Ministerului norvegian de Externe. Rogozin a și comentat știrile: „Sunt doar invidioși pe noi că am mers să înotăm la Polul Nord” și „degeaba mai fluturi pumnii după ce s-a încheiat lupta”.

Barents Observer a prezentat și aceste comentarii postate pe rețelele de socializare.

Ministerul norvegian al Afacerilor Externe a declarat public faptul că dorea o explicație din partea ambasadorului rus de la Oslo pentru călătoria lui Rogozin.

După aceea, un alt politician rus de la nivel înalt a ațâțat debandada diplomatică și mai tare. Leonid Kalașnikov, prim-vicepreședinte al Comisiei pentru afaceri externe a Dumei de stat din Rusia, a „contestat public suveranitatea Norvegiei asupra Svalbardului”.

„Pentru Rusia, Marea Barents și întreaga regiune Arctica sunt, de fapt, singura cale de acces la două oceane. Nu ar trebui să răspundem în fața nimănui, niciodată”, a declarat Kalașnikov.

Cei de la Barents Observer au prezentat din nou știrea, fiind iar citați de mass-media internațională.

După incident, Norvegia s-a răzgândit în privința legilor sale în domeniul imigrației și al aviației. Până la vizita-surpriză făcută de Rogozin la Svalbard, numele și pașapoartele celor care intrau în arhipelag nu erau controlate. Însă, în prezent, oricine intră în Svalbard trebuie să îi informeze pe funcționarii din serviciile de imigrare cu 48 de ore înainte de sosire. Aeronavele rusești care aterizează în teritoriu trebuie să le furnizeze oficialităților listele cu pasagerii.

Cu un an înainte de provocarea lansată de Rogozin, un diplomat rus din Kirkenes acuzase pe nedrept reportajele întocmite de cei de la Barents Observer, spunând că aduceau atingere relațiilor bilaterale dintre Rusia și Norvegia. De fapt, cei care aduceau atingere relațiilor bilaterale ruso-norvegiene erau chiar politicienii ruși.

Însă, cel mai probabil, articolele perspicace, multilingve și influente publicate de Barents Observer, care demascau felul în care factorii de decizie ruși de la nivel înalt încălcau în bătaie de joc sancțiunile, le-au înfuriat pe entitățile care le purtau pică celor de la platforma online de știri.

Chiar luna următoare, patronii norvegieni ai Barents Observer au lansat un anunț-bombă.

AR FI INUTIL SĂ COMENTĂM CU PRIVIRE LA AFIRMAȚII FALSE

Secretariatul părții norvegiene din regiunea Barents, organizația care punea mare preț pe relațiile bune dintre Norvegia și Rusia, a venit cu o soluție la problema pe care și-o crease singură, ca urmare a operațiunii diplomatului rus.

Mai exact, Secretariatul a dispus în mod formal ca redacția să nu aplice orientări jurnalistice de ordin profesional și etic, aceleași după care se ghidează toate celelalte redacții dim Norvegia.

Decizia fără precedent a ajuns în știrile de ultimă oră din întreaga Norvegie și dincolo de granițe. Jurnaliștii din industrie au protestat împotriva Secretariatului; diverse asociații de presă s-au opus și ele, chiar și asociația redactorilor a pus la îndoială decizia în mod public. Însă dizgrația publică colosală nu a reușit să determine Secretariatul să reevalueze decizia care submina însăși temelia jurnalismului occidental. Ordinul a rămas în vigoare.

Prin urmare, Staalesen și Nilsen au încetat să încerce să rezolve conflictul pe cale internă. Împreună cu jurnalista Trude Pettersen și fotograful Jonas

Karlsbakk, aceștia au scris și publicat un comunicat pe site-ul Barents Observer.

În comunicatul respectiv, declarau că Secretariatul amenința însăși libertatea de exprimare, încălca etica jurnalistică de bază, le închidea gura jurnaliștilor care scriau pentru publicație și, practic, introducea cenzura. Aceștia își informau cititorii că, din acel moment, Barents Observer nu ar mai trebui considerat a fi o sursă independentă de știri.

Comunicatul public a instigat Secretariatul să pună în aplicare noi măsuri de contracarare. Organizația l-a acuzat pe Nilsen de lipsă de loialitate, i-a emis un avertisment și l-a mustrat pentru că a publicat comunicatul fără a se consulta cu patronii.

Pe parcursul verii, situația a rămas fluidă. Politicienii din cadrul Consiliului de conducere al Secretariatului s-au concentrat pe alegerile regionale preconizate în luna septembrie 2015. Concedierea unui redactor-șef înainte de scrutin le-ar fi afectat campaniile, astfel că au așteptat până când s-au încheiat alegerile.

La 28 septembrie 2015, reprezentantul Secretariatului din județul Nordland, Stig Olsen, l-a eliberat, cu efect imediat, pe Thomas Nilsen din funcția de redactor-șef al publicației Barents Observer.

În scrisoarea de concediere, Nilsen era acuzat de comportament lipsit de loialitate și de gestionarea defectuoasă îndatoririlor sale în calitate de redactor.

Personalul din redacție a fost din nou nevoit să comunice public decizia unilaterală a Secretariatului în ceea ce privește concedierea. Aceștia au mai scris un comunicat, în care afirmau faptul că patronii distrugeau cei 13 ani în care ei consolidaseră activitatea și protejaseră libertatea de exprimare și dreptul oamenilor la cunoaștere.

Jurnalista Trude Pettersen a fost numită noul redactor-șef.

Concedierea lui Nilsen a generat iar proteste imediate în rândul celor din mass-media. Sindicatul jurnaliștilor din Norvegia a promis public că îi va

pune la dispoziție lui Nilsen asistență juridică gratuită în acțiunea în justiție demarată împotriva Secretariatului. Nu părea a exista un temei pentru concediere, prin urmare era ilegală.

Ministerul norvegian al Afacerilor Externe, instituția care finanțează Secretariatul, și-a declarat sprijinul pentru site-ul independent și liber Barents Observer. La începutul lui octombrie 2015, Ministerul și-a exprimat în mod public speranța că „patronii vor colabora pentru a crea o atmosferă constructivă”.

Jurnaliștii norvegieni au început să acorde o atenție mai deosebită conflictului straniu.

În curând, un jurnalist de la NRK (Corporația de radio și televiziune norvegiană) a dat de o știre senzațională. Sub anonimat, un oficial norvegian de la nivel înalt a dezvăluit că un ofițer FSB le solicitase în mod expres funcționarilor norvegieni „să reducă la tăcere Barents Observer”.

Acesta le-a declarat celor de la NRK faptul că FSB-ul nu fusese prea mulțumit de „contribuțiile Barents Observer la relația dintre Rusia și Norvegia”.

În plus, sursa considera că, probabil, FSB-ul își exprimase o dorință asemănătoare cu privire la reducerea la tăcere a celor de la site-ul de știri și altor entități din Norvegia.

Jurnalistul a solicitat comentarii din partea ambasadei ruse de la Oslo cu privire la presupusa amestecare a FSB-ului în presa norvegiană. Ambasada a declarat pentru NRK că ar fi „inutil să comentăm cu privire la afirmații care e evident că sunt false”.

Unul dintre guvernatorii județelor din cadrul Secretariatului a dat, într-adevăr, un interviu. Acesta a declarat că ideea că s-ar fi amestecat FSB-ul era „ceva neștiut și complet neașteptat”. Guvernatorul le-a cerut celor de la NRK să îi prezinte dovezi și a susținut că reportajele scrise de cei de la Barents Observer despre Rusia nu fuseseră niciodată menționate drept motivul care stătea la baza deciziilor privind libertatea editorială a site-ului.

Dezvăluirea referitoare la întrevederile clandestine ale FSB-ului cu oficialități norvegiene și la solicitările agenției ruse de închidere a sursei de știri, coroborată cu atacul lansat cu un an înainte de Consulul general rus la Kirkenes împotriva Barents Observer, au dat naștere unor motive de îngrijorare în Norvegia.

Atât tentativele de amestec ostile, cât și cele sponsorizate de stat erau bazate pe același argument eronat cu privire la faptul că ziarul ar fi adus atingere relațiilor ruso-norvegiene. S-au pus întrebări dacă ofițerii de securitate ruși ar fi pus sau nu presiuni suplimentare și sistematice de închidere a site-ului Barents Observer.

Desigur că toate contactele dubioase ale serviciului de securitate rus cu politicienii norvegieni de la nivel regional sau național sunt atent disimulate. „Instrumentarul” serviciilor de securitate ruse include o gamă întreagă de măsuri în vederea convingerii persoanelor vizate: contactare, persecutare, hărțuire, mită și chiar șantaj. Potrivit unei broșuri publicate de Serviciile de securitate finlandeze (Supo), serviciile de informații ruse își cultivă țintele ani de zile și încearcă să semene încredere puțin câte puțin.

Nu e exclus ca FSB-ul să fi reușit să manipuleze, de pildă, unii oameni politici județeni norvegieni care, ulterior, au fost instruiți să promoveze interesele FSB-ului sau pe cele ale Rosneft și să pericliteze interesele presei libere.

Oricum ar fi, e rezonabil să considerăm că solicitarea FSB-ului privind închiderea ziarului nu a fost singura astfel de cerință. Doar că a fost singura care a fost dată în vileag.

La acea vreme, interesele politice ale Consulului general rus, ale agenției de securitate ruse FSB și ale companiei Rosneft care sperau la o pondere de 20% dintr-un zăcământ promițător aflat pe platforma continentală norvegiană și cele ale Secretariatului Barents s-au aliniat: toate părțile susțineau că vor să „întrețină relațiile bune dintre Rusia și Norvegia”.

Conform logicii FSB-ului, toate acele relații bilaterale bune erau afectate de reportajele cinstite făcute de cei de la Barents Observer.

„Cunoaștem doar părți mici dintr-o imagine de ansamblu mai amplă. E clar că s-a exercitat o influență rusă mai mare asupra patronilor decât ceea ce a fost declarat public. Parte din aceasta a fost dorința colectivă de a fi prieteni cu rușii”, declară Nilsen.

Planul patronilor de a-l da afară pe Nilsen și, prin aceasta, de a speria restul redacției, ca aceștia să înceapă să producă reportaje care să deservească „relația Rusia-Norvegia”, a eșuat lamentabil.

Întreaga redacție și-a dat demisia.

„E simplu. Niciun jurnalist norvegian nu a vrut să lucreze în acele condiții. Sub nicio formă. După ce au plecat Atle și Trude, Barents Observer a încetat să mai existe.”

SE NAȘTE UN NOU SITE, CU NUME NOU

Echipa inițială de la Barents Observer a decis să o ia de la capăt.

Norvegia e o țară scumpă. Astfel, să treci de la o slujbă salarizată obișnuită la incertitudinea creării unei societăți nonprofit este un demers considerat oarecum riscant.

Într-adevăr, decizia a fost una grea.

„Mulți au crezut că nu vom reuși, iar unii încă sunt de această părere. Cu toate acestea, am acumulat multă perspectivă de-a lungul activității noastre, așa că știam că nu va fi ușor să relansăm ziarul. Însă a nu lansa un site gratuit de știri n-a fost niciodată o opțiune”, afirmă atât Staalesen, cât și Nilsen.

Având doar laptopurile la dispoziție, aceștia au început prin a închiria un nou spațiu de birouri în centrul orașului Kirkenes. În decurs de 48 de ore, a fost înființat și lansat un nou serviciu de știri, numit Independent Barents Observer. Mai există vechiul site Barents Observer, încă deținut de Secretariatul Barents, însă nu a fost actualizat.

Prietenii au lansat o campanie de multifinanțare neîntreruptă și au început să primească fonduri direct de la cititorii lor și, ulterior, de la fundații. Chiar de la început, aceștia au declarat că Independent Barents Observer funcționează în temeiul Codului norvegian al eticii jurnalistice, accentuând faptul că nu acceptă „niciun fel de interferențe din afară”.

Fostul patron a răspuns cu ostilitate la noul site independent: aceștia au amenințat că vor intenta proces în ceea ce privește denumirea, despre care susțineau că le aparține. În cazul în care cauza ar fi ajuns pe rolul instanței, procesul ar fi fost de scurtă durată: la origine, denumirea Barents Observer fusese creată de Atle Staalesen, nu de Secretariat, iar acest lucru putea fi demonstrat.

În Scandinavia nu mai existase niciodată o astfel de situație, în care politicienii să amenințe un ziar cu acțiune în justiție referitor la denumirea publicației. Desigur că posturile mass-media au mai fost date în judecată și condamnate pentru diverse hibe în ceea ce privește reportajele realizate, însă nu mai este cunoscut niciun alt caz în zona țărilor nordice în care autoritățile regionale să fi vrut să dea în judecată un ziar pentru o dispută legată de denumirea acestuia.

Din nou, a intervenit Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei. Acesta a informat Secretariatul că nu puteau utiliza fondurile ministerului pentru a da în judecată un ziar independent.

Până la acest moment, Secretariatul nu a retras amenințarea, dar nici nu a intentat acțiunea în justiție.

Amenințarea juridică a inspirat și mai mult sprijin pentru grupul de prieteni: Geir Flikke, un cadru didactic universitar norvegian de top și expert pe subiectul statelor postsovietice și al relațiilor din Arctica, a lansat o petiție publică prin care solicita sprijin pentru sursa nou-înființată de jurnalism de înaltă calitate bazat pe muncă de cercetare, și anume Independent Barents Observer. Petiția îndemna Secretariatul Barents să înceteze să mai pună presiune pe redactori, să sisteze solicitările cu privire la denumire și să lase ziarul să practice jurnalismul neîngrădit, fără alte întreruperi. 45 de cercetători din cadrul unor universități din Norvegia, Suedia și Finlanda au semnat repede petiția.

În primă fază, Nilsen Pettersen și Staalesen și-au canalizat atenția pe stabilirea producției de știri în limba engleză cu privire la subiectele cunoscute. Aceștia au continuat să realizeze reportaje la fel ca înainte de problemele provocate de Consulul general rus și de patroni. Încă puteau călători după plac și aduna informații în Rusia. O vreme, nimeni nu a încercat să le îngrădească deplasările sau să-i influențeze.

În primăvara anului 2016 au observat încă o intensificare a activităților militare rusești din apropiere de Svalbard. Forțele aeriene ruse începuseră operațiuni de exercițiu în condiții extreme și plănuiau să desfășoare simulări de război în apropiere de Polul Nord. Rusia plănuia să aducă instructori militari și echipe canine la Aeroportul din Longyearbyen, pe arhipelagul demilitarizat Svalbard.

Instructorii militari și săniile trase de câini care aterizează la Svalbard, chiar și pentru o perioadă scurtă de timp, ar putea încălca acea clauză din Tratatul Svalbard privind demilitarizarea. Noul ziar online Independent Barents Observer a realizat un reportaj despre forțele speciale cecene care au luat parte la o operațiune specială de antrenament, utilizând Svalbard drept escală. Știrile au făcut iar senzație în presa internațională.

Echipa a continuat de asemenea să urmărească evoluțiile din domeniul energiei. Toate inițiativele Rosneft și ale altor companii energetice, precum și proiectele comune întreprinse de societatea norvegiană Statoil și de Rosneft în Arctica și în Norvegia au făcut de asemenea obiectul a diverse reportaje.

Viața a mers mai departe.

În octombrie 2016, Independent Barents Observer și-a relansat site-ul în limba rusă după o pauză de un an.

O lună mai târziu, Rusia a emis lista secretă a persoanelor cu interdicție de circulație.

Thomas Nilsen a aflat că și numele său figura pe lista respectivă.

CONȚINE SECRETE DE STAT

Kremlinul îi poartă Norvegiei pică de când a adoptat regimul Uniunii Europene de sancțiuni împotriva Rusiei și le-a pus în aplicare cu hotărâre. Sancțiunile au pus de asemenea bețe în roate planului de foraj al Rosneft, întrucât expertiza și tehnologiile de care dispune compania sunt limitate.

În opinia diplomaților ruși, Norvegia nu are propria politică în materie de afaceri externe. În schimb, Norvegia urmează doar ceea ce face UE în numele său.

Consulul general al Rusiei de la Kirkenes a declarat că „Rusia a fost extrem de răbdătoare cu Norvegia, așteptându-se că va renunța la sancțiuni”. Însă, din cauza faptului că Norvegia „a întrecut limitele, Rusia e nevoită să întocmească o listă cu persoanele cărora le este interzisă intrarea pe teritoriul țării”.

Nilsen numește asta „Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte”. Rusia răspunde oricărei măsuri cu o contramăsură.

La 28 noiembrie 2016, un reprezentant din partea ambasadei Norvegiei la Moscova a fost chemat la Ministerul rus al Afacerilor Externe. Ministerul de Externe i-a prezentat o listă care cuprindea nume ale celor cărora nu le era permisă intrarea în Rusia.

Numele de pe listă nu au fost publicate, întrucât acest lucru este interzis prin legislația rusă. „Plata cu aceeași monedă”, mai zice Nilsen. Rusia a răspuns printr-o revanșă.

Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei și-a informat omologii ruși că nu vor fi cei care să îi contacteze și să îi informeze pe cei de pe listă. Calitatea de curier al listelor Federației Ruse pe care figurează persoanele cu interdicție de circulație nu se numără printre responsabilitățile Ministerului de Externe norvegian.

Includerea numelui redactorului-șef Nilsen pe lista obscură era contramăsura luată de Rusia împotriva sancțiunilor impuse de Uniunea

Europeană asupra unui „jurnalist” rus, pe nume Dmitri Kiselyov.

Din 2013, Kiselyov conduce agenția mass-media internațională a guvernului rus, Rossiya Segodnya („Rusia de astăzi”). Majoritar, conținutul acesteia constă în propaganda răspândită de Kremlin pe Internet, la radio și pe rețelele de socializare, prezentată sub formă de știri. Potrivit Kremlinului, are dreptul să „sancționeze” jurnaliștii pentru că Kiselyov a fost sancționat la rândul lui.

Trei luni mai târziu, era clar că așa-numita listă a persoanelor cu interdicție de circulație începuse să intre în vigoare. Vizele de călătorie în Rusia a doi parlamentari norvegieni au fost respinse. La puțin timp după aceea, Ambasada Rusiei la Oslo a trimis un e-mail de trei pagini către diverse posturi mass-media norvegiene, inclusiv celor de la Independent Barents Observer.

Mesajul electronic trimis de ambasadă acuza practic întreaga Norvegie de „discurs antirus”.

Chiar înainte de e-mail, majoritatea mass-mediei norvegiene își făcuse treaba și realizase reportaje despre creșterea numărului de operațiuni de spionaj desfășurate de Rusia în Norvegia.

În martie 2017, FSB-ul din Borisoglebsk l-a dus pe Nilsen într-un birou din spate și l-au înștiințat că era o amenințare la adresa securității naționale ruse și că fusese declarat indezirabil în Rusia.

La două zile după ce Nilsen a fost întors din drum la graniță, ambasada rusă de la Oslo a publicat un comunicat de presă pe site-ul său. În comunicatul respectiv era menționat numele lui Nilsen, erau născocite justificări ciudate pentru lista persoanelor cu interdicție de circulație și se sugera că Nilsen ar putea primi din nou permisiunea de a intra pe teritoriul țării „dacă Norvegia ar renunța la sancțiuni”.

Tonul comunicatului ambasadei ruse era asemănător cu cel adoptat în majoritatea comunicațiilor oficiale ale Rusiei: pasiv-agresiv, prezenta Occidentul drept principala sursă a problemelor de natură diplomatică.

Comunicatul nu i-a lămurit nici pe Nilsen, nici pe Staalesen, nici pe alții în ceea ce privește motivul exact pentru care Independent Barents Observer se afla pe listă și de ce era o poliță folosită în șantajul privind sancțiunile. Nu se furnizau date exacte referitoare la greșelile specifice comise de ziar.

Contrar afirmațiilor nedovedite ale FSB-ului, nici Barents Observer și nici Nilsen însuși nu reprezintă o amenințare la adresa securității naționale a Rusiei. De fapt, pur și simplu își fac treaba.

„Scriem atât despre aspectele bune, cât și despre relațiile problematice. Dacă nu am scrie despre provocările privind relațiile de la granița din nord, nu ne-am mai face treaba într-un mod echilibrat”, afirmă Nilsen.

De îndată ce interdicția de călătorie în ceea ce îl privește pe Nilsen a ajuns la știri, Sindicatul jurnaliștilor din Norvegia a contestat decizia direct la ambasada rusă. Federația Europeană a Jurnaliștilor a alertat departamentul pentru libertatea presei din cadrul Consiliului European.

Nilsen a decis că va răsturna cerul și pământul în demersurile de a afla de ce tocmai el, dintre toți jurnaliștii norvegieni, a fost adăugat pe listă.

„E dreptul meu legal să știu. E greu, dar există posibilitatea ca o instanță rusă să îmi scoată numele de pe listă din motive ce țin de libertatea de exprimare.”

Demersul juridic în vederea găsirii răspunsurilor durează ani buni. O echipă cunoscută de avocați din Rusia specializați pe drepturile omului a dorit să îl ajute pe Nilsen. Echipa 29 a vrut să îl reprezinte pe acesta în instanță și să îi acorde asistență juridică în ceea ce privește investigarea cazului.

Mai întâi, Nilsen a început să trimită scrisori.

În temeiul legislației rusești, oficialitățile sunt obligate să răspundă în termen de șapte zile. Nilsen s-a adresat direct FSB-ului de la frontieră, Ministerului rus al Afacerilor Externe și serviciului FSB de pază a frontierei rusești din Murmansk. Acesta a solicitat să primească toate informațiile privind hotărârea conform căreia era declarat drept o amenințare la adresa securității naționale.

Toți funcționarii i-au răspuns și l-au tot dat pe mâna altora.

FSB-ul din Murmansk i-a spus că nu era cazul lor. Ministerul Afacerilor Externe din Rusia și FSB-ul de la punctul de trecere a frontierei i-au spus că nu ei luaseră hotărârea respectivă.

După aceasta, Nilsen și avocații săi au demarat prima acțiune în justiție împotriva serviciului FSB de pază a frontierei. Cazul se întemeia pe faptul că unitatea FSB de la frontieră aplicase interdicția de intrare pe teritoriu.

Cauza a ajuns pe rolul Tribunalului regional din apropierea graniței cu Norvegia, însă instanța a respins-o fără ca măcar să analizeze chestiunea. Potrivit tribunalului, având în vedere faptul că nu există un caz întemeiat de la bun început, cauza nu are ce căuta în instanță.

În cele din urmă, Nilsen și echipa sa de avocați au reușit să ajungă la instanța din Moscova.

„De la bun început am știut că hotărârea nu are nimic de a face cu agenții de la frontieră. Hotărârea a fost luată la Moscova, la sediul FSB din Lyubyanka.”

Pe neașteptate, în octombrie 2017, Nilsen a primit o citație să se prezinte în cadrul unei audieri de la Moscova chiar a doua zi de dimineață, la ora 9.

Fiind anunțați din scurt, avocații lui Nilsen nu au putut să se pregătească pentru sesiunea respectivă. Nici Nilsen nu a reușit să ajungă la Moscova la timp.

Oricum, încă se afla pe lista neagră cu interdicții. Dacă ar fi încercat să treacă granița, ar fi fost considerat infractor.

În decembrie 2017, Tribunalul Moscova a demarat cauza. De această dată, avocatul lui Nilsen a fost prezent. Audierea nu a fost deschisă publicului și a durat destul de puțin. Instanța a dat dreptate FSB-ului: lui Nilsen nu ar trebui să îi fie permis accesul în Rusia.

Mai surprinzător de atât, avocatul lui Nilsen nu a avut permisiunea să citească argumentele condamnării. Motivul? „Conține secrete de stat.”

Ascunderea hotărârii complete a Curții de un avocat constituie o încălcare a dreptului rus. Apoi, Nilsen și apărătorii săi juridici, împreună cu Echipa 29, au mers cu al lor caz la Curtea Supremă a Rusiei. Acesta a solicitat revocarea interdicției de călătorie și declararea ilegalității acesteia.

În cadrul unei sesiuni organizate în mai 2018, Curtea Supremă a luat partea FSB-ului și a fost de acord cu faptul că FSB-ul i-a interzis lui Nilsen să intre în Rusia în mod justificat. Potrivit hotărârii, FSB-ul nu trebuie să divulge public motivul pentru care lui Nilsen îi este interzis să pună piciorul în Rusia.

Apoi, Nilsen și avocații săi au depus plângere la Strasbourg, la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În noiembrie 2018, instanța l-a informat pe Nilsen că i-a fost acceptată cauza și că este în curs de prelucrare.

„Acum, cauza se numește Nilsen/Rusia – cu numărul 58505/18”, relata Nilsen în vara lui 2019. Acesta e de părere că va dura ani buni până ce vor ajunge în instanță. Lista cu cetățenii ruși care au cazuri pendinte împotriva Rusiei include mii de oameni. Nilsen crede că multe dintre acestea sunt mult mai acute și mai severe ca al său.

„Cu toate acestea, aștept să îmi fie prelucrat cazul. Barents Observer va câștiga și, astfel, vom continua să lucrăm în vederea realizării priorității noastre principale: jurnalismul liber și independent în regiunile nordice de graniță ale Norvegiei și Rusiei.”

În prezent, Rusia are peste 1 500 de cazuri la Curtea Drepturilor Omului pe care nu le-a implementat încă, scria jurnalistul specialist finlandez Arja Paananen în vara lui 2019. Ba chiar Rusia a promulgat o legislație care îi permite să nu respecte sentințele curții.

KURSK

Mulți cetățeni străini cărora li s-a interzis să intre pe teritoriu rus fără vreo explicație își acceptă soarta fără a da în judecată pe nimeni. Cu toate acestea, Thomas Nilsen vrea doar să își facă treaba, să călătorească, să cunoască oameni și să realizeze reportaje.

„Ca să îmi fac treaba, trebuie să pot merge în Rusia. Nu am fost niciodată condamnat pentru vreo infracțiune. Ei bine, am fost expulzat din Uniunea Sovietică în 1990 și 1991, însă era vorba de o altă țară pe atunci, iar expulzarea nu mai e valabilă."

Nu e prima dată când Thomas Nilsen luptă împotriva FSB-ului pentru libertatea de exprimare. Acesta a mai avut necazuri și în 1995 când, împreună cu o echipă de experți din cadrul unui ONG de mediu numit „Bellona", a investigat poluarea radioactivă și potențialele pericole ale deșeurilor nucleare produse de Flota de nord a Rusiei, în vederea publicării unui raport pe această temă.

FSB-ul, condus pe-atunci de Vladimir Putin, a descins la sediul Bellona din Murmansk și a confiscat documente și calculatoare.

Câteva luni mai târziu, FSB-ul l-a arestat pe unul dintre cei trei anchetatori, Alexander Nikitin, și l-a închis în Bolshoi Dom, centrul de detenție al FSB-ului din Sankt Petersburg, aflat în spatele birourilor FSB. Fiind acuzat de spionaj, Nikitin a fost reținut în custodie timp de 10 luni. Nilsen și Igor Kudrik, cel de-al treilea anchetator, au trebuit să dovedească că nu erau spioni.

Raportul cuprinzător, o vedere de ansamblu asupra nechibzuinței marinei sovietice în ceea ce privește depozitarea și eliminarea la întâmplare a deșeurilor radioactive și a combustibilului de uraniu, a fost publicat în cadrul reuniunii G8 de la Moscova și a fost preluat de mass-media internațională la scară largă.

Constituția Rusiei interzice păstrarea caracterului secret al informațiilor de mediu, însă FSB-ul a interzis cartea, care a ajuns să fie prima carte scoasă în afara legii în Rusia după desființarea Uniunii Sovietice.

Nilsen și colegii săi au încercat să își distribuie raportul în Rusia, însă s-au izbit numai de obstacole. Prin urmare, au decis să îl publice pe Internet, căci astfel îl puteau distribui cu mult dincolo de cenzura cuprinzătoare a FSB-ului.

În 1999, o instanță din Sankt Petersburg a respins acuzațiile de spionaj împotriva lui Nilsen. Verdictul a fost dat cu trei zile înainte ca Vladimir Putin să devină președintele Rusiei.

În prezent, organizația Bellona a fost catalogată drept „agent străin” și forțată să își părăsească sediul din Rusia.

Cei care postează pe rețelele de socializare, fiind plătiți de Kremlin, unii politicieni ruși și diverse persoane influențate puternic de operațiunile psihologice ale conducerii ruse, ar putea considera drept „provocare” faptul că Nilsen a dat în judecată FSB-ul.

Nilsen recunoaște că, evident, unii oameni văd jurnalismul în sine ca pe o provocare. Cu toate acestea, acest lucru nu e valabil în cultura Occidentală.

„Acțiunea în justiție împotriva FSB-ului nu reprezintă o provocare, ci o încercare de a sprijini munca depusă de cei de la Barents Observer. Eu sunt reporter și am drepturi. Desigur, realizez că felul în care sunt tratat e strâns legat de politica internațională și că s-ar putea să n-am nicio șansă. Totuși, mă bucur de sprijin din partea colegilor, a Asociației jurnaliștilor din Norvegia și a Federației Internaționale a Jurnaliștilor.”

Ministerul norvegian de Externe cunoaște necazurile lui Nilsen. Nu se știe dacă ministerul va organiza discuții bilaterale (sau dacă a făcut-o deja) cu omologii ruși cu privire la întreaga tevatură. Pe Nilsen nu-l prea interesează posibila tentativă sau tentative ale ministerului de a influența interdicția sa. Acesta vrea să evite îmbrăcarea cazului într-o tentă politică.

„Fac tot demersul singur și în nume propriu. Le-am spus celor de la Ministerul Afacerilor Externe să nu se implice. De asemenea, nici nu cred că ar putea face ceva.”

Oricum, chiar și în cazul jurnaliștilor ruși persecutați, procesele îndelungate din instanță se încheie uneori cu dreptate.

În octombrie 2017, Curtea europeană a Drepturilor Omului a condamnat Rusia pentru maltratarea unui reporter rus. După dezastrul cu submarinul Kursk petrecut în 2000 în Marea Barents, reporterul de la ziarul Novaya Gazeta îi luase interviu rudei uneia dintre victime. În articol, rudele îl criticaseră pe Ministrul rus al Apărării de la acea vreme, acuzându-l că ar fi ascuns adevărul cu privire la dezastru.

În 2005, o instanță rusă i-a condamnat atât pe cel care scrisese articolul, cât și pe redactorul ziarului pentru calomnie. Novaya Gazeta a făcut apel la Strasbourg și, după o așteptare de 12 ani, Rusia a fost condamnată la plata de daune atât jurnalistului, cât și ziarului.

Adesea, autorii propagandei rusești ponegresc sistemul de justiție din Occident. Însă, când vine vorba de avantajele lor personale, încearcă să profite și de justiția europeană. După ce Uniunea Europeană l-a sancționat pe Dmitri Kiselyov, șeful propagandei de la agenția de știri Rossiya Segodnya, acesta s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului în legătură cu interdicția sa de călătorie.

În instanță au fost prezentate în detaliu toate dovezile cu privire la infracțiunile comise de Kiselyov, precum și discursul public motivat de ură diseminat de Rossiya Segodnya împotriva Ucrainei, iar sancțiunile au rămas în vigoare.

Thomas Nilsen își amintește că dezastrul cu submarinul Kursk a marcat o etapă importantă în parcursul întemeierii regimului președintelui Vladimir Putin. După catastrofa de proporții în materie de relații cu publicul provocată de scufundarea submarinului rus, părea că Putin realizase caracterul necesar al controlului deplin al mass-mediei atât pe plan intern, cât și internațional.

În cadrul dezastrului Kursk, submarinul cu propulsie nucleară, purtător de rachete de croazieră al marinei ruse, care avea la bord 118 membri ai echipajului, a dat de probleme, iar oficialitățile ruse au ascuns informații cu

privire la scufundarea navei timp de 48 de ore. După aceea, aceștia au asigurat publicul că vor găsi submarinul dispărut, fără nicio problemă.

La acea vreme, mass-media din Rusia încă era parțial liberă. De pildă, NTV a transmis în direct de la locul respectiv, prezentând lipsa totală de eficiență a tentativelor de salvare.

Se vedea la televizor că oficialitățile ruse nu erau nici pe departe capabile să desfășoare o operațiune de salvare. Aveau un singur submarin de salvare, iar acela abia plutea și nici nu se putea scufunda”, afirmă Nilsen.

După ce misiunea de salvare a Rusiei a eșuat, atât Norvegia, cât și Marea Britanie au venit în ajutor. Regatul Unit s-a oferit să trimită un submarin de salvare, însă Putin a respins ofertele și a spus că Rusia se descurcă singură.

O săptămână mai târziu, Rusia a acceptat în cele din urmă ajutorul extern, însă era prea târziu.

Când scafandrii britanici și norvegieni au investigat submarinul Kursk, au constatat că era plin de apă.

Ancheta care a urmat a relevat faptul că unii membri ai echipajului supraviețuiseră mai puțin de 24 de ore.

Primele rapoarte furnizate de oficialitățile ruse s-au dovedit a fi măsluite.

Când s-a scufundat submarinul Kursk, Putin se afla în concediu la Marea Neagră. Thomas Nilsen, expert în materie de submarine, își amintește că rudele echipajului au solicitat în mod public să afle unde era președintele Putin și de ce nu se afla la locul accidentului. A trecut o săptămână până ce Putin s-a deplasat la Murmansk.

Televiziunea rusă i-a prezentat pe membrii familiilor, devastați de tristețe, acuzându-l pe Putin pentru refuzul de a accepta ajutorul extern. Pe platforma video YouTube încă există și acum un material video în care apare mama unui membru al echipajului de pe submarin, plângând și strigând la Putin și la liderii marinei ruse în cadrul conferinței de presă.

Filmulețul arată cum doi bărbați se apropie de mama care plânge isteric. Apoi, un doctor sau o asistentă îi injectează ceva cu seringa. Femeia se prăbușește pe podea.

„Cred că acela a fost momentul când Putin a început să se teamă de mass-media și a decis să nu o mai scape niciodată de sub control”, declară Nilsen.

La puțin timp după reportajul despre Kursk, postul NTV a fost preluat de FSB și de guvernul rus. Potrivit spuselor oficialităților ruse, cauza dezastrului a fost un submarin american, care se ciocnise de Kursk. Cu toate acestea, o anchetă realizată de experți a relevat faptul că una dintre propriile torpile ale submarinului explodase și provocase tragedia.

BLOCAȚI DRACULUI ZIARUL ĂLA!

La începutul lui 2019, arhitecții războiului informațional dus de Kremlin au creat un nou front împotriva celor de la Independent Barents Observer. Metodele sunt viguroase și corespund intențiilor recente ale Kremlinului de a izola Internetul rus de restul lumii.

Motivul dat drept pretext pentru noile măsuri active a fost un articol despre un bărbat suedez de origine Sami care era gay, publicat de International Barents Observer în ianuarie 2019. Inițial, știrea fusese publicată în Suedia și a fost republicată pe site-ul lui Nilsen în engleză și rusă.

În articolul respectiv, bărbatul Sami povestește despre greutățile cu care se confruntase până atunci în viață. Acesta își petrecuse majoritatea vieții ascunzându-se și negându-și orientarea sexuală. Cu toate acestea, voia să dezvăluie că era gay, iar în interviul acesta vorbea deschis despre problemele sale mentale și gândurile autodistructive pe care reușise să le învingă. Era un bărbat Sami gay și era mândru de asta, iar în prezent îi ajută pe tinerii suedezi cu orientare homosexuală care suferă de probleme mentale. În articol, acesta împărtășea astfel de experiențe încurajatoare și îndemna ca acestea să fie făcute publice.

La puțin timp după publicarea poveștii sale, redacția lui Nilsen a primit o scrisoare. Nu apăreau timbre oficiale, însă fusese trimisă de organismul rus de supraveghere a comunicațiilor, Roskomnadzor (Serviciul Federal pentru Supravegherea Comunicațiilor, IT și Mass-Media). Acest organism este cunoscut în Rusia, de pildă, pentru că cenzurează materiale online despre activiștii din opoziție și despre criticile la adresa politicilor lui Putin.

Potrivit Roskomnadzor, site-ul lui Nilsen conținea informații a căror răspândire este interzisă prin lege în Federația Rusă. Organismul făcea trimitere la acea parte din articol în care bărbatul Sami povestea despre gândurile sale suicidare din trecut și despre suferințele înfiorătoare trăite.

Potrivit organismului de reglementare a mass-mediei rusești, faptul că articolul conținea „o invitație de a comite suicid, informații despre tentative de suicid”, precum și „informații despre eventualele mijloace de a comite suicid”, constituia un factor agravant.

Nilsen a primit termen de 24 de ore pentru a elimina de pe site articolul în limba rusă despre bărbat, în caz contrar întreg site-ul de știri urma să fie blocat în Rusia.

„Pentru mine în calitate de redactor, opțiunea de a da jos interviul era complet imposibilă ceea ce, după părerea mea, e un lucru foarte bun.”

Întrucât Nilsen nu s-a conformat, iar interviul încă apare pe site, Roskomnadzor a blocat accesul la site-urile IBO din Rusia. În prezent, un cititor aflat în Rusia are nevoie de o conexiune VPN sau de o rețea Tor (n. trad. – software care permite păstrarea anonimatului) pentru a accesa site-ul.

Decizia Roskomnadzor, care limitează libertatea de exprimare, a generat critici la scară largă în Rusia și în țările nordice. Politicianul rus din opoziție, Aleksei Navalnîi, a postat pe Twitter, spunând despre contribuabilii ruși că plătesc salariile ofițerilor din cadrul Roskomnadzor doar ca aceștia să supravegheze site-urile norvegiene și să le solicite să dea jos articole.

„Avem o țară foarte bogată”, a scris Navalnîi.

Vitali Milonov, membru în Duma de Stat, a dat un interviu al cărui conținut amintește de discursul discriminatoriu motivat de ură împotriva minorităților.

„Blocați dracului ziarul ăsta! Reprezintă degenerare, iar cei care se află în spatele ideologiei sale gândesc ca niște pederaști”, a spus Milonov.

Povestea bărbatului Sami este una dintre cele mai populare din istoria publicației International Barents Observer, mai ales versiunea în limba rusă. Bărbatul aflat în mijlocul val-vârtejului creat, membru mândru al poporului.

Sami a divulgat public faptul că a rămas fără cuvinte, iar apoi s-a înfuriat când a auzit de acțiunile Rusiei. „Ei susțin că îi încurajez pe oameni să se sinucidă, când e exact invers. Vreau să ajut oamenii”, declară el.

Thomas Nilsen a dat în judecată Roskomnadzor. Acesta e sprijinit în demersul său de organizația rusească antidiscriminare pentru drepturile omului, ADC Memorial. Potrivit spuselor lui Nilsen și ale experților juridici ruși din mediul academic, felul în care Roskomnadzor a interpretat atât povestea bărbatului, cât și dreptul rus, este pur și simplu greșit: articolul nu încurajează suicidul și nici nu furnizează instrucțiuni cu privire la sinucidere.

O instanță rusă a soluționat cazul la 12 iulie 2019.

„Principalul nostru argument este acela că Roskomnadzor a emis o judecată greșită în ceea ce privește legea statului.” În pofida faptului că temeiul oficial al Roskomnadzor pentru blocarea site-ului este acela că legea interzice promovarea sinuciderii, o sursă rusească bine informată afirmă că „hotărârea a fost luată la cel mai înalt nivel”. Cu alte cuvinte, în cazul în care site-ul prietenilor nu ar fi fost blocat în ceea ce privește povestea bărbatului Sami, s-ar fi inventat un alt motiv.

Mai presus de Roskomnadzor se află doar infamul serviciu de securitate rus FSB, iar pe treapta superioară FSB-ului există doar conducerea țării.

Nilsen ar vrea să afle de ce FSB-ul și conducerea politică a Rusiei se tem atât de tare (chiar până la paranoia) în ceea ce privește fluxul liber de

informații, societatea civilă și jurnaliștii care fac reportaje nestingheriți.

„Nu există nicio «agresiune străină» care vrea să îi facă rău Rusiei. Jurnalismul și societatea civilă sunt factori care ajută statele în curs de dezvoltare să se îmbunătățească. Din nefericire, FSB-ul nu vrea să se dezvolte.”

Instrumentele la care au recurs lacheii Kremlinului în Norvegia au fost extrem de simple și asemănătoare celor utilizate în alte țări: acuzarea jurnaliștilor de lucruri pe care nu le-au făcut și cerințe fără echivoc de închidere a site-urilor. Iar aceste instrumente au funcționat.

Deși serviciile de securitate ruse nu au reușit să-i reducă la tăcere pe Nilsen și Staalesen, și-au atins totuși un țel: îndepărtarea unei părți a comunității jurnalistice și regionale norvegiene de Independent Barents Observer.

De când ziarul a părăsit Secretariatul, atitudinile unor oameni în ceea ce îi privește pe prieteni, precum și munca desfășurată de aceștia, s-au schimbat. Acestora le ajung la urechi numeroase comentarii critice nefondate cu privire la munca lor, mult mai multe ca înainte.

Chiar și rețeaua de presă din Barents a ajuns să fie implicată în dezbaterile cu privire la faptul dacă interdicția de călătorie a lui Nilsen ar trebui sau nu catalogată drept problemă aferentă libertății de exprimare. În mod surprinzător, consiliul de administrație al rețelei jurnalistice din Norvegia s-a opus criticilor la adresa interdicției de călătorie impuse lui Nilsen, dacă nu era criticată și interdicția de călătorie în Europa în cazul lui Dmitri Kiselov.

Folclorul norvegian prezintă Rusia drept un urs care nu ar trebui deranjat din somn. Până acum, ursul a dormit liniștit.

Din cei 16 vecini cu care Rusia are granițe, Norvegia, membru NATO, este singura care nu a trebuit niciodată să se apere împotriva unui război sau conflict armat declanșat de Rusia sau de Uniunea Sovietică. În plus, Norvegia nu a fost niciodată ocupată integral sau parțial de Rusia.

În practică, asigurarea neîntreruperii somnului ursului din poveste a necesitat conciliere și prudență. Politicienii naționali norvegieni nu vorbesc

deloc pe ocolite atunci când răspund intențiilor agresive ale Kremlinului, însă mulți locuitori și politicieni din nordul țării cooperează cu rușii. Unii dintre aceștia au încheiat înțelegeri de afaceri, alții se tem efectiv că se va trezi ursul din somn.

În Kirkenes, nu e greu să găsești persoane care se opun sancțiunilor instituite de Norvegia împotriva Rusiei și care reduc la tăcere toate criticile împotriva politicilor Kremlinului. Dacă te afli pe dealurile din Kirkenes, Rusia e aproape, la mai puțin de 20 de minute de mers cu mașina, însă ca să conduci până în capitala Oslo durează peste 24 de ore.

Cu toate acestea, atitudinile supărătoare ale câtorva oameni din Kirkenes sau din Norvegia nu îi deranjează pe Nilsen și pe Staalesen. În acele câteva segmente în care mass-media rusească este liberă, atât decizia lui Nilsen de a da de urma persoanelor suspecte de pe lista celor cu interdicție de circulație, cât și cei doi prieteni primesc mult sprijin din partea Rusiei.

Cât așteaptă ca procesul de la Curtea Drepturilor Omului să avanseze, cei de la Independent Barents Observer și-au continuat munca jurnalistică renumită la nivel internațional. De pildă, aceștia urmăresc îndeaproape simulările de război, la scară masivă, desfășurate de Flota de Nord a Rusiei în Arctica. De asemenea, și-au îndreptat atenția și asupra raportului întocmit de Ministerul rus al Apărării, în care „politica" Norvegiei cu privire la Svalbard este prezentată drept un potențial „risc de război".

Tot ei au fost cei care au realizat reportaje despre activiștii ruși în materie de drepturi ale persoanelor gay și lesbiene care au ajuns să fie interogați de agenții FSB de la frontieră, după ce participaseră la un eveniment „Gay Pride" (Parada gay) ce avusese loc la Kirkenes.

Recent, Independent Barents Observer și-a extins sfera de interese spre China, iar numărul cititorilor săi la nivel internațional e în creștere. Cei de la ziar se eschivează de blocajele Roskomnadzor prin publicarea unui buletin informativ în rusă și prin postarea articolelor complete pe rețelele sociale. De asemenea, aceștia creează noi platforme tehnologice care să permită o mai mare răspândire a articolelor în Rusia.

Tot Nilsen, Staalesen și Pettersen monitorizează îndeaproape cooperarea gigantului petrolier rus Rosneft cu societățile norvegiene din zona Arctica, precum și toate celelalte știri din regiune.

CAPITOLUL 9

Strada Savușkin, nr. 55

În februarie 2015, îi intervievam pe utilizatorii finlandezi de pe Internet și verificam ponturile pe care le primeam prin intermediul articolului meu externalizat către public. Totodată, mă pregăteam să fac o călătorie în Rusia, la Sankt Petersburg. Eram nerăbdătoare să investighez fabrica de troli, a cărei existență nu era recunoscută la scară largă în vremea aceea.

Angajatorul meu l-a însărcinat pe un coleg, un reporter cu experiență în materie de afaceri externe pe nume Mika Mäkeläinen, să meargă cu mine. Am avut norocul de a găsi o jurnalistă rusă excelentă, Irina Tumakova, care să colaboreze cu noi în calitate de ziaristă independentă de pe plan local.

Sediul Agenției de Cercetare pe Internet, aflat la periferia centrului orașului Sankt Petersburg, era înregistrată drept companie de dezvoltare de software, care se ocupa de asemenea și cu cercetările de piață privind opinia publică. Compania recruta noi membri ai personalului în mediul online: concepere-redactare texte, persoane care să optimizeze motoarele de căutare, gestionari de conținut și designeri grafici. Angajații primeau un salariu lunar de 400-650 de dolari, ceea ce reprezintă o plată concurențială în Sankt Petersburg.

Multe posturi în cadrul Agenției de Cercetare pe Internet ofereau posibilitatea de a crea și modera conținut online în ture de 12 ore, inclusiv ture de noapte. Unele posturi necesitau competențe de limba engleză.

Însă noi voiam detalii suplimentare. I-am cerut Irinei să îl sune pe recrutor și să se prefacă interesată de postul de concepere-redactare texte. Aceasta a solicitat date specifice la telefon cu privire la tipul de subiecte despre care se aștepta angajatorul să scrie.

Recrutorul fabricii de troli i-a spus că cei care se ocupă de concepere-redactare texte scriu știri, mai exact știri politice, atât în rusă, cât și în engleză. Postul de gestionar de conținut ar fi asemănător: conceperea de texte cu tentă politică pe o temă dată, tot în limba engleză. Atunci când Irina a întrebat de ce slujba presupunea utilizarea motoarelor de căutare, recrutorul a promis că îi va da detalii suplimentare la interviu.

Cu alte cuvinte, am primit dovezi care demonstrau că, încă din 2015, o operațiune multilingvă și internațională de știri false și de propagandă pe rețelele de socializare, care viza în mod specific influențele din mediul politic, era gestionată de la un sediu de birouri din Sankt Petersburg.

Încă din 2013, jurnalista rusă de investigații Alexandra Garmazhapova se infiltrase în fabrică și scrisese un articol pentru Novaya Gazeta în care dezvăluia totul. Aceasta a povestit că nu fusese dificil să se angajeze acolo.

În timpul interviului pentru slujbă, persoana care coordona interviul îi spusese că îi cunoștea personal pe numeroși funcționari ruși de la nivel înalt, inclusiv pe unii membri ai Dumei de Stat. Acesta îi dezvăluise de asemenea că participase la Forumul Seliger, o tabără de tineret politică organizată de Nashi, organizația cetățenească falsă fondată de Kremlin.

Garmazhapova a divulgat faptul că cei care lucrau acolo erau încurajați să scrie lucruri malițioase în mediul online despre Statele Unite și despre liderul din opoziție, Alexandr Navalnîi. Înainte de a demisiona, aceasta a salvat toate activitățile trolilor pe un stick de memorie și a publicat informațiile respective în articolul său.

În timpul vizitei noastre la Sankt Petersburg, am vizitat „fabrica" în repetate rânduri. Aceasta se afla într-o clădire de birouri cu patru etaje, neexistând nicăieri însemne la intrare care să indice denumirea societății. Schimbul de tură de la 9 dimineața, respectiv ora 21 seara, era marcat de un flux constant de angajați, majoritatea cu vârste de peste 20 de ani, unii care intrau și alții care tocmai plecau de la birou. La ușa din spate, tinerii luau pauze de la trolat pe rețelele sociale și fumau o țigară. Mulți și-au întors capetele și și-au acoperit chipurile când ne-au văzut că îi filmam.

Una dintre operațiunile speciale de știri false era coordonată de la primul etaj al sediului. Angajații produceau articole pentru un site numit Ria FAN. Articolele de pe Ria FAN erau prezentate drept provenind din Ucraina când, de fapt, sursa era chiar Sankt Petersburg, Rusia.

Ne-am întâlnit cu Yevgeni Zubarev, cel care gestiona așa-zisa agenție de știri, și i-am luat un interviu. Redactorul-șef al Ria FAN a negat că ar fi angajat troli sau că ar fi dispus de un buget pentru propagandă pe rețelele de socializare, în pofida faptului că surse verificate ne-au spus că aceiași lucrători de propagandă activaseră atât în cadrul operațiunii sale de știri false, cât și în cadrul altor departamente care se ocupau de comentariile de pe rețelele sociale din fabrica de troli.

„Acuzația cum că sediul nostru ar dispune de troli este o minciună. Cei care cred asta sunt înguști la minte. Cred că totul se datorează războiului de propagandă", a declarat Zubarev, privind în cameră cu o expresie serioasă pe chip.

Acesta a susținut că Ria FAN fusese fondat doar în scop de afaceri, spunând că avusese negocieri cu agenții de publicitate precum Sberbank și că urmărea să genereze profit. Însă site-ul nu a avut niciodată și nu are nici la momentul actual reclame, nu restricționează accesul în funcție de plată și nici nu are posibilitatea încheierii unor înțelegeri în vederea accesului cititorilor la materiale, astfel că este imposibilă generarea de profit.

Zubarev a recunoscut totuși un lucru: site-ul lor publica informații neverificate, „la fel ca toate celelalte posturi mass-media", a completat acesta.

La „fabrică" se vedea lumină la geamuri pe tot parcursul nopții. După părerea mea, turele de noapte permiteau lucrul și interferențele din mediul online pe diverse fusuri orare. Capacitatea de a perturba și de a crea interferențe în discuțiile online în timp real, de pildă în Statele Unite, însemna că tura de noapte de la fabrica din Sankt Petersburg era esențială.

Înainte de călătorie am fost avertizată cu privire la faptul că, cel mai probabil, FSB-ul păzea fabrica. Din fericire, chiar paznicul de acolo a fost cel care a confirmat implicarea directă a statului rus cu fabrica.

A doua zi, am făcut fotografii și am filmat „fabrica” de la intrarea principală. Mărturisirea rară s-a petrecut când, a doua zi, eu și Irina făceam fotografii și filmam chiar la intrarea în fabrică. Paznicul a ieșit afară țanțoș, s-a plâns de faptul că filmam, a amenințat că sună poliția și a dat cu bâta-n baltă.

Acesta ne-a spus (în fața camerei de filmat) că trebuia să plecăm, întrucât ne aflam în fața unei „clădiri administrative”.

În Rusia, „obiectivele administrative” sunt entități special protejate. Încă din 1998, acestea au primit statut special prin decret prezidențial și includ secții de poliție, unități militare, clădiri ale FSB-ului și centrale nucleare.

Prin faptul că a numit presupusul sediu al Agenției de Cercetare pe Internet „clădire administrativă”, paznicul a confirmat faptul că nu era o agenție de cercetare sau o agenție de știri comerciale, ci făcea parte din structurile guvernului rus.

Am încercat, de asemenea, să vorbim cu zecile de angajați care intrau și ieșeau din clădire când avea loc schimbul de tură, însă nimeni nu a vrut să discute cu noi. În schimb, aceștia și-au acoperit chipul cu gluga și au întors privirile pentru a nu fi filmați.

Cineva ne-a spus că nu aveau dreptul să dea declarații. Ulterior, am aflat că semnaseră un acord strict de nedivulgare a informațiilor.

Când ne-am întors acasă, eu și Mika am realizat reportaje pentru diverse platforme și emisiuni de știri ale Yle. Articolul online a fost tradus în engleză și includea numeroase imagini video filmate în premieră, precum și detalii importante relevante pentru publicul internațional.

Articolele au fost partajate la scară largă de experții în materie de informații și securitate, precum și de diplomați din diverse țări. Pentru mine, cel mai important public a fost publicul larg care și-a exprimat recunoștința pentru articole. Ulterior, articolele au fost utilizate în cadrul cercetărilor academice și al rapoartelor de securitate.

Din nou, intimidarea s-a intensificat. De această dată a fost vizat și colegul meu, Mika Mäkeläinen.

Trolii de pe Twitter ne-au acuzat că i-am fi mituit pe cei intervievați la Sankt Petersburg. Comentariile de pe Facebook jurau că articolele noastre erau inventate. Pozele noastre, care apăreau în dreptul numelor la începutul editorialelor, au fost inserate într-o imagine batjocoritoare: un hibrid cu svastica și logo-ul NATO. Am fost acuzați că eram prostituate care urau mass-media rusească și care stârneau ură împotriva Rusiei.

Din nou, finlandezii au fost instigați să creadă în această campanie de defăimare de pe rețelele sociale. Era nedrept, întrucât noi realizaserăm articolele prin respectarea normelor și a eticii jurnalistice, precum și a legislației rusești și finlandeze. Mulți oameni păreau determinați să răspândească tot mai departe minciunile fără temei despre mine și Mika și să respingă informațiile pe care încercam să le prezentăm cu privire la noua metodă utilizată în cadrul războiului informațional rus.

Era incredibil faptul că finlandezi veritabili, despre care ai fi zis că erau persoane educate și citite, preferau mai degrabă să ia parte la batjocura dizgrațioasă, decât să citească și să înțeleagă conținutul articolelor noastre.

Aici se vede priceperea comandanților războiului informațional rus: aceștia desfășoară operațiuni lipsite de etică, uneori ilegale, încalcă drepturile fundamentale ale omului sau justiția internațională, însă reușesc să întoarcă discuțiile publice critice și malițioase împotriva mesagerului în loc să fie ei ținta. Mi se părea straniu să citesc acuzații la adresa mea și a lui Mika despre „răspândirea propagandei”, când ar fi trebuit direcționate către fabrica de troli din Rusia și către cei care o conduceau.

Însă cu cât investigam mai mult subiectul acestei cărți, cu atât devenea mai clar faptul că lacheii Kremlinului, cei care se ocupau de calomnie, nu se pricepeau doar la îndreptarea atenției acolo unde voiau ei. De asemenea, tot demnă de laudă era și strategia lor calculată și, în numeroase cazuri, încununată de succes. Propaganda specială de luptă este utilizată împotriva persoanelor fizice pentru că funcționează: reduce credibilitatea mesajelor acestora.

Campania împotriva mea îi includea și pe unii finlandezi de seamă și influenți. Peter Saramo, înalt funcționar parlamentar, consilier și secretar în cadrul Marii Comisii a Parlamentului finlandez, m-a ridiculizat fără perdea pe un grup de pe Facebook numit Armata rusă de troli (The Russian Troll Army). Mikko Elo, fost parlamentar social-democrat, lansase o campanie sugestivă de defăimare împotriva mea pe blogurile site-ului de știri Uusi Suomi și pe Facebook încă din toamna precedentă, iar aceste demersuri ale sale au durat ani de zile.

Și mulți prieteni de pe Facebook ai lui Johan Bäckman, agentul Kremlinului, au contribuit la defăimarea de pe rețelele de socializare: Peter Iiskola, un om de afaceri din cadrul companiei de transport St. Petersburg Line și avocatul Jon Hellevig, care ajunsese cunoscut pentru că postase amenințări cu violul, pe pagina de Facebook, a sopranei Karita Mattila, după ce aceasta refuzase să cânte alături de un susținător al lui Putin. Hellevig m-a făcut târfă nazistă, pe pagina de Facebook a lui Johan Bäckman. În 2018, Hellevig a fost condamnat la 60 de zile de arest condiționat și la plata sumei de 2 800 de euro daune Karitei Mattila, pentru calomnie și amenințări ilegale la adresa acesteia.

Johan Bäckman a continuat să îmi dea mesaje în privat.

La câteva luni după publicarea articolelor noastre despre fabrica de troli, s-a apelat la caracteristica Facebook numită Events (Evenimente) în vederea diseminării mesajelor de ură în mod organizat. Prin intermediul acestei facilități, Facebook poate fi utilizat pentru a organiza evenimente la care oricine poate fi invitat. Operatorii anonimi au stabilit un eveniment care îi invita pe oameni să ia parte la un protest împotriva „Fabricii de troli Yle”. Organizatorii au creat o atmosferă primitoare pe site, postând injurii la adresa mea și a lui Mika și amenințând că vor veni la sediul Yle pentru a cere explicații cu privire la „răspândirea propagandei de către angajații Yle”, purtând banderole pe care vor scrie despre „infracțiunile săvârșite de șefii și angajații de la Yle”.

În cele din urmă, doar câțiva protestatari s-au prezentat în fapt. În pofida faptului că aceștia erau mult mai puțini față de cei care postaseră pe Facebook, operațiunea a dovedit faptul că Facebook putea fi utilizat în mod

succes și anonim pentru a da naștere unor spirite de protestatari și pentru a instiga oamenii să iasă în stradă.

Doi ani mai târziu, ancheta cu privire la amestecul Rusiei în alegerile prezidențiale din SUA a dezvăluit faptul că Agenția de Cercetare pe Internet instigase proteste pe teritoriu american, prin intermediul facilității Evenimente de pe Facebook: unul dintre protestele demarate de fabrica de troli se opunea imigrației, în vreme ce altul de pe aceeași stradă sprijinea imigrația. Angajații-troli se distrau jucându-se cu americanii de parcă ar fi fost niște piese de șah.

Cei care voiau să mă intimideze au încercat să mă prindă în gheare într-un mod chiar mai personal și mai psihologic. Cineva mi-a trimis un SMS, dându-se drept tatăl meu, care decedase cu 20 de ani în urmă. „Tata” mi-a scris că era viu și mă urmărea.

Dat fiind faptul că tatăl meu nu era persoană publică, am realizat că, oricine ar fi fost autorul, îmi analizase cu atenție istoricul personal și era capabil să se folosească de cele mai brutale trucuri psihologice pentru a mă manipula și a-mi afecta concentrarea în ceea ce privește activitatea mea profesională.

Din fericire, tocmai urma să mă întâlnesc cu un prieten când am citit mesajul. Când l-am văzut, l-am cuprins cu brațele, întrucât mi se tăiaseră picioarele.

Cu toate acestea, Poliția nu a reușit să afle nimic despre cel care trimisese mesajul.

CAPITOLUL 10

Eruditul

În ianuarie 2017, Martin Kragh, expert în materie de politici ale Rusiei, a publicat un articol academic în care demasca șiretlicurile murdare folosite de Kremlin în prezent împotriva țării sale natale, Suedia.

Două luni mai târziu, eruditul în vârstă de 36 de ani slăbise, nu putea dormi și nici nu se putea concentra bine asupra activității sale de cadru didactic universitar și de director al programului din cadrul Institutului Suedez de Afaceri Externe, cel mai renumit institut de cercetare în materie de politică externă din Suedia.

În schimb, Kragh, un erudit respectat, a fost implicat într-un scandal mediatic alimentat de mass-media statului rus, de neonaziști suedezi, de trolii de pe YouTube și de anumiți actori de extremă dreaptă care lucrau în mass-media suedeză și aveau legături cu Rusia.

Nu se pune problema că Kragh n-ar fi știut cum să accepte critici constructive cu privire la munca sa. În decursul carierei sale impresionante, munca de cercetare, cărțile și prezentările sale au fost bine-evaluate și discutate în repetate rânduri, așa cum se întâmplă în cazul celor care activează în mediul academic, având funcție publică.

După cum o spune el însuși, criticile academice veritabile sunt cu adevărat legitime și binevenite.

„În mediul academic, dacă nu ești de acord sau dacă deții cunoștințe mai bune despre subiectul respectiv, scrii chiar tu un articol. Creezi o metodologie nouă, furnizezi date noi și, astfel, acumulezi informații științifice. Acesta e și scopul cercetării”, spune Kragh.

Însă, de această dată, „criticii” nu au avut deloc intenția de a aduce vreo contribuție științei.

În loc să beneficieze de critici specializate și bine-argumentate privind munca depusă, numele, persoana, credibilitatea profesională și etica Dr. Kragh au fost întinate în spațiul informațional suedez. Metoda era aceea de răspândire sistematică a minciunilor, a aluziilor, a acuzațiilor deplasate și a teoriilor conspiraționiste.

Atacurile menite să îl facă de rușine erau conectate parțial, ca și cum ar fi fost orchestrate de cineva care se ascundea în spatele cortinei.

Însă mizeriile și acuzațiile bizare nu proveneau doar din anonimitatea celor mai întunecate cotloane ale Internetului. Cea mai agresivă frenezie, care urma să atragă chiar și jurnaliști suedezi obișnuiți, făcându-i să îl ocărască pe Dr. Kragh, a fost stârnită în paginile rubricii de cultură a celui mai mare tabloid de stânga din Suedia, Aftonbladet.

Atacurile, aparent domestice, au fost stârnite îndeosebi de extremele politice: extrema stângă și cea de dreapta sunt renumite din punct de vedere istoric pentru faptul că sunt susceptibile la operațiunile de influență ale Kremlinului.

În aceeași perioadă, Kragh și cei care aveau legături cu el au devenit țintele unor atacuri cibernetice sofisticate, care au dat întregii chestiuni o tentă întunecată suplimentară.

Suedia este unul dintre liderii mondiali în ceea ce privește libertatea presei, protecția drepturilor omului și bunăstarea generală a cetățenilor. Încă din anii 1990, intimidarea la adresa jurnaliștilor care investighează activitățile neonaziștilor s-a intensificat. Pe lângă aceasta, jurnaliștii, cercetătorii și societatea civilă suedeză au fost relativ neîngrădiți în a se bucura de drepturile și libertățile occidentale fără a fi persecutați și hărțuiți.

Actele brutale împotriva Dr. Kragh sunt extraordinare.

„Sunt rahaturi, dezinformare și minciuni. Cu toate astea, ipotetic vorbind, dacă situația mea în ceea ce privește familia sau munca ar fi stat altfel și nu

aș fi beneficiat de sprijin, s-ar putea să fi zăcut într-un șanț”, recunoaște Kragh.

FASCISMUL DREPT FORȚĂ EMERGENTĂ

Publicația, care a dat naștere unei schimbări ireversibile în viața lui Kragh, se intitulează Strategia de influență a Rusiei prin intermediul diplomației publice și al măsurilor active: cazul Suediei (Russia’s Strategy for Influence Through Public Diplomacy and Active Measures: the Swedish Case).

Raportul, scris în colaborare cu un coleg de-al său, Sebastian Åsberg, a fost publicat într-o cunoscută revistă cu accent pe chestiuni de ordin militar și diplomatic: publicația internațională Journal of Strategic Studies (Revista științifică de studii strategice). Această revistă tradițională și recenzată este publicată de Universitatea de cercetare King’s College din Marea Britanie. Cu rigoare științifică, articolul descrie operațiunile de influență de tip KGB originare din Rusia și care fuseseră exploatate recent, pentru a pune presiune pe guvernul și pe armata suedeză, pentru a distrage atenția presei și pentru a manipula și afecta negativ societatea civilă.

Studiul deschide și analizează în amănunt arsenalul folosit de serviciile secrete ruse în Suedia. Sunt prezentate spețele cu documentele diplomatice falsificate, propaganda de pe rețelele sociale, sprijinirea grupurilor extremiste și introducerea mesajelor politice ale regimului Putin în știrile suedeze răspândite.

Raportul elaborat de Dr. Kragh demască, de asemenea, organizațiile radicale pro-Kremlin active în Suedia, precum și legăturile directe ale acestora cu entități rusești.

Lucrarea are caracter clar și informativ chiar și pentru un cititor fără tangențe academice. Una dintre constatările principale o reprezintă elementele de probă care demonstrează modul în care diplomații și politicienii ruși intervin, în mod proactiv, în afacerile interne ale Suediei.

Raportul contribuie la cercetările internaționale din domeniu prin simplul fapt că prezintă informații noi și documentate cu privire la războiul informațional al Kremlinului și la amestecurile politice dincolo de granițele Rusiei.

De asemenea, relevă și amprenta pe care și-au lăsat-o cei de la Kremlin asupra dialogului public prin intermediul mass-mediei suedeze. Sunt prezentate și, în unele cazuri, numite cele mai relevante canale de dezinformare pro-Kremlin și portavocile acestora din Suedia.

În Suedia, sursele de știri pro-Kremlin repetă fără ton critic mesajele Kremlinului despre Ucraina, țara fascistă, justificând, astfel, războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei.

Raportul prezintă exemple cu felul în care circulă poveștile false inventate de Kremlin, nu doar pe diverse platforme suedeze, ci și în așa-numita mass-media tradițională.

Este identificată și abordată în detaliu o organizație de știri tradițională suedeză: rubrica de cultură a ziarului Aftonbladet care, de ani de zile, publică numeroase articole asemănătoare celor din mass-media controlată de regimul rus.

Doar în 2014 rubrica Kultur („Cultură”) a Aftonbladet a publicat peste 30 de articole despre țări din fosta Uniune Sovietică, subiectul principal fiind „fascismul în Ucraina”.

În articolele din Aftonbladet, fascismul este caracterizat din punct de vedere sistematic, contrar faptelor, drept „forța politică emergentă a Ucrainei”.

Kultur din Aftonbladet descrie de asemenea războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei drept o criză, nu un război sau o agresiune din partea Rusiei. Ba chiar se face aluzie la faptul că respectiva „criză” ar fi putut fi evitată dacă politica de afaceri externe a fostului Ministru de externe, Carl Bildt, ar fi fost diferită. Practic, ziarul a insinuat că Bildt, o persoană respectată la nivel internațional și cunoscut drept promotor al păcii, ar fi fost unul dintre principalii instigatori ai războiului.

Secțiunea culturală descrie și Uniunea Europeană și NATO într-o manieră care se aseamănă izbitor cu perspectivele propagandiste ale Kremlinului.

În plus, Kragh și Åsberg analizează și modul în care tabloidul promovase o organizație cetățenească de stânga aparent veritabilă, numită „Borotba" („strădanie" în limba ucraineană). De fapt, în 2016, s-a dezvăluit fără tăgadă că același grup era o organizație-marionetă, controlată de Kremlin.

Mai mult decât atât, Kragh și al său coleg prezintă felul în care câțiva jurnaliști care scriu în secțiunea Kultur din Aftonbladet au creat conținut pentru rețelele sociale pro-Kremlin și au răspândit în mod public teorii ale conspirației. De asemenea, sunt demascate și legăturile pe care le au unii jurnaliști de la ziar cu Israel Shamir, un bine-cunoscut cetățean de origine rusă, antisemit, contestatar al Holocaustului și propagator al dezinformării.

Se întâmplă ca Israel Shamir să fie reprezentantul rus al Wikileaks, furnizorul de scurgeri de informații condus de Julian Assange, despre care, la scară largă, comunitatea de spionaj din Occident consideră că este un paravan pentru Serviciul Rus de Informații Externe (SVR) și/sau pentru Agenția de Informații Militare Externe Ruse (GRU).

Analiza academică realizată de Kragh în ceea ce privește sprijinul acordat de secțiunea culturală a ziarului Aftonbladet pentru războiul neconvențional dus de Kremlin din tenebre este strictă, dar corectă: deși menționează faptul că tonul general adoptat de site-ul de cultură la adresa Ucrainei, o țară care se confruntă cu agresiuni din partea Rusiei, este critic, raportul remarcă de asemenea și că, din când în când, ziarul mai publică și critici la adresa politicilor lui Vladimir Putin.

Articolele scrise de cei de la secțiunea Kultur a ziarului Aftonbladet în numele Kremlinului au fost remarcate și în străinătate. Cu un an înaintea lui Kragh, cercetările realizate de Institutul finlandez al afacerilor externe au numit secțiunea Kultur a ziarului Aftonbladet drept singurul mijloc mass-media suedez, care punea la îndoială și minimiza însăși existența războiului instigat de Rusia în Ucraina.

Potrivit Institutului finlandez, secțiunea Kultur a ziarului Aftonbladet se axa pe criticarea politicilor externe suedeze referitoare la Ucraina și pe acuzarea

altor mijloace mass-media suedeze (mai exact pe cele care furnizau fapte întemeiate în reportajele lor cu privire la războiul rus din Ucraina), calificându-le drept „rusofobe". Cercetările finlandeze au concluzionat că articolele, editorialele și comentariile cititorilor din secțiunea culturală a ziarului Aftonbladet conțineau relatări rusești pe care le adaptaseră pentru publicul suedez.

În pofida criticilor bine argumentate și detaliate de pe plan domestic și din străinătate, secțiunea culturală a ziarului Aftonbladet și-a continuat netulburată parcursul sub conducerea redactorului-șef Åsa Linderborg. Totodată, publicația s-a dat drept ultima frontieră a libertății de exprimare și de expresie din Suedia.

Întâmplător, aceeași tehnică de autointitulare este utilizată și de site-urile anonime proruse de știri false, dar și de bloguri și amatori de teorii ale conspirației din Occident.

Unele posturi mass-media au apreciat și citat rezultatele muncii de cercetare a lui Kragh. Cu toate acestea, secțiunea Kultur a ziarului Aftonbladet era de altă părere, așa că a început să își pună în practică revanșa.

RĂZBOIUL INFORMAȚIONAL ÎN CONTEXTUL CHESTIUNII NATO

Raportul realizat de Dr. Martin Kragh a generat un interes sporit la nivel internațional.

Posturi de știri consacrate, precum BBC, The Guardian și Huffington Post au realizat reportaje pe baza raportului. Constatările au fost citate de Michael Fallon, Secretarul de Stat pentru Apărare din Regatul Unit de la acea vreme. Lucrarea elaborată de Dr. Kragh a devenit rapid unul dintre cele mai descărcate articole de pe site-ul Journal of Strategic Studies (Revista științifică de studii strategice).

Numeroși jurnaliști suedezi profesioniști au fost inspirați de informațiile prezentate, iar Kragh a ajuns să fie căutat pentru a i se lua interviuri pe subiectul respectiv. Acesta a povestit presei despre cercetările sale și i-a ajutat pe jurnaliști să investigheze chestiunea mai amănunțit. Însă, în rubrica de cultură a celui mai mare tabloid suedez, Aftonbladet, a fost inițiată o campanie de denigrare publică fără precedent împotriva Dr. Kragh.

Åsa Linderborg, redactorul-șef al site-ului pe teme de cultură, are influență asupra vieții publice din Suedia. În pofida ultimilor ani în care circulația și numărul de cititori au înregistrat o tendință descendentă, ziarul Aftonbladet rămâne unul dintre cele mai mari cotidiene din țările nordice. Rubrica sa online de știri este de departe cel mai vizitat astfel de site din Suedia.

La fel ca alte tabloide, Aftonbladet publică adesea articole jurnalistice corespunzătoare și profesioniste, însă articolele sale vin la pachet cu un accent puternic pe ceea ce prinde la public și pe limbajul hiperbolizant. Conținutul său și tonul jurnalistic pot fi descrise cel mai bine drept identice cu ale oricărui alt tabloid occidental: fac apel la emoții și stârnesc scandal.

Cu toate acestea, în calitate de organizație suedeză de știri, secțiunea Kultur a ziarului Aftonbladet ar trebui să urmeze liniile directoare etice jurnalistice. Aceste orientări acceptate de întreaga comunitate jurnalistică profesionistă din Suedia necesită ca mass-media să îi respecte pe cei despre care realizează reportaje.

Este interzisă publicarea de articole negative părtinitoare cu privire la o persoană al cărei nume este furnizat, dacă persoanei nu i s-a dat șansa de a-și face cunoscută propria opinie, așa cum e și corect. De asemenea, nu ar trebui ca orientările politice ale cuiva să fie prezentate într-un mod lipsit de respect.

Regulile sunt asemănătoare și prezente în normele etice ale presei din toate țările nordice. Obiectivul este acela de a împiedica mass-media să atace persoanele fără justificare și de a se asigura că articolele sunt bazate pe fapte.

În articolele realizate ca urmare a raportului publicat de Dr. Kragh, Aftonbladet nu a solicitat deloc punctul de vedere al acestuia, spre a-l include în reportajele despre el.

„Cei de la Aftonbladet m-au întrebat cândva ce metodă utilizasem când am analizat conținutul de pe site-ul lor pentru cercetările mele. Le-am răspuns: metoda analizei pe text. Nu m-au întrebat nimic altceva”, își amintește Kragh.

În cadrul seriei de lungă durată de articole de opinie referitoare la Dr. Kragh, munca de cercetare a acestuia nu a fost doar pusă la îndoială, ci batjocorită. Secțiunea culturală a publicat primul articol despre Kragh la 9 ianuarie 2017, la două zile după publicarea rezultatelor cercetării. Articolul respectiv a fost scris de Martin Aagård, reporterul tabloidului care se ocupa de teme de cultură.

Acesta a descris constatările lui Kragh drept „atacuri” și „o vânătoare de vrăjitoare”. Angajatorul lui Kragh, Institutul suedez de afaceri externe (care nu publicase munca de cercetare), a fost acuzat de „Putinism”. La rândul lor, alți jurnaliști suedezi care citaseră în mod profesionist cercetările lui Kragh au fost ridiculizați și acuzați. În plus, Aagård a susținut că Dr. Kragh îl numise pe un jurnalist de la Aftonbladet Kultur „agent de-al lui Putin”, ceea ce nu era adevărat.

Părea că cei de la Aftonbladet se bazau pe faptul că cititorii nu vor căuta sursa originală pentru a verifica informațiile. Articolul avea un ton agresiv și arogant. Un astfel de limbaj este specific în cazul blogurilor online vulgare și anonime, nefiind caracteristic marilor posturi de știri scandinave.

Următorul articol, scris de Åsa Linderborg, redactorul-șef al rubricii de cultură, a fost publicat a doua zi. Cuvintele dizgrațioase catalogau cercetările realizate de Dr Kragh drept parte din „războiul informațional în contextul chestiunii NATO”. Astfel, Linderborg insinua faptul că Kragh ar fi avut motivații secrete, și anume de a promova aderarea Suediei la NATO prin intermediul muncii sale de cercetare.

Îndreptarea atenției tuturor de la operațiunile politice ale Kremlinului la potențiala apartenență a Suediei la organizația suspectă NATO este o

tehnică uzuală care își are originea în era sovietică. Kremlinul vede NATO ca pe un dușman avid de război, care înconjoară Rusia din toate părțile. Această idee este promovată încontinuu în Finlanda, Suedia și pe întreg mapamondul, iar felul în care Kremlinul percepe NATO a fost integrat cu succes în spațiul informațional.

Îndreptarea discuțiilor către aspectele legate de NATO în loc de Kremlin reprezintă o tentativă de a mai înlătura din criticile inițiale aduse politicilor conducerii ruse. Din punct de vedere psihologic, metoda cea mai eficientă este de a-i califica pe critici și pe cercetători drept persoane care fac lobby în numele groaznicei organizații NATO.

De fapt, Dr. Kragh nu a făcut nicio afirmație referitoare la recomandări de politică privind relațiile Suediei cu NATO. Astfel, articolul distorsiona realitatea și avea drept obiectiv subminarea integrității și credibilității lui Kragh în calitate de cercetător.

Redactorul-șef Linderborg a continuat, afirmând că: „Așa-numitele analize privind Rusia și pe Putin sunt echivalente cu ascultatul unui pian care cântă isteric de unul singur, în vreme ce un public amator de spectacole de varietăți și fără înclinații muzicale se ridică în picioare și aplaudă, doar pentru că oamenii cred că asta se așteaptă de la ei."

Articolul prezenta de asemenea constatările lui Kragh drept atacuri la adresa libertății presei. Linderborg le promitea cititorilor săi următoarele: atât ea, cât și echipa sa, vor continua să „scrie ceea ce vor, așa cum vor ei, chiar și în contextul în care nimeni altcineva nu le va apăra dreptul de a face acest lucru".

Pe deasupra, și-au ținut promisiunea. Între ianuarie și iunie 2017 ziarul (cel mai mare tabloid din țările nordice) a publicat peste zece articole în care era atacată persoana Dr. Kragh, erau reiterate acuzații false și se instiga o frenezie publică referitoare la angajatorii acestuia. Oricine care își declara public sprijinul pentru cercetător era de asemenea împroșcat cu noroi.

Rubrica tabloidului scrisă de jurnaliști invitați a fost, de asemenea, cooptată să îl submineze pe Kragh.

Cu un ton pe deplin serios, unul dintre respectivii jurnaliști colaboratori a pus la îndoială Journal of Strategic Studies întrucât „personalul din redacția sa provine din țări NATO sau țări aliate, ceea ce reprezintă un risc ca aceștia să fie părtinitori”. Drept dovadă, autorul articolului enumera și prezenta țările natale ale redactorilor de la Journal of Strategic Studies.

Un alt autor invitat să contribuie la Aftonbladet Kultur a afirmat că raportul îi amintea de „McCarthism”, pe care l-a definit drept „vânătoarea de persoane suspectate că ar fi fost comuniste în SUA în anii 1950”. Alexei Sakhnin, un alt colaborator al ziarului care, în primăvara anului 2017, a început să lucreze la RT, canalul de propagandă rusă, l-a acuzat pe Dr. Kragh că răspândește teorii ale conspirației.

Ulterior, tot în același an, în timpul marii simulări rusești de război Zapad 2017, Sakhnin s-a deplasat în Finlanda pentru a organiza un „protest pentru pace” suedezo-rus. Aflat în tabăra respectivă, acesta a protestat cu privire la dreptul Suediei de a se apăra împotriva potențialelor amenințări din exterior.

Hannu Himanen, un diplomat finlandez, a comentat despre tabăra protestatarilor, spunând că era o operațiune rusească, care viza opinia publică din Suedia și din Finlanda.

Pe măsură ce campania împotriva lui Kragh continua, coordonată fiind de Linderborg, cercetările acestuia a fost numite „porcării” neștiințifice și antidemocratice. Linderborg a cerut de asemenea ca articolul scris de Kragh să fie retras, adică eliminat din vizorul public. Aceasta este o solicitare îndrăzneață din partea cuiva care milita pentru apărarea libertății de exprimare. Cu toate acestea, potrivit noțiunii selective a lui Linderborg în ceea ce privește libertatea de exprimare, acest lucru nu era valabil și în cazul cercetătorilor.

Conceptul de libertate de exprimare cu tentă selectivă se îndepărtează cu mult de ideea inițială din țările nordice cu privire la libertatea de exprimare, aceasta fiind o invenție finlandezo-suedeză veche de 250 de ani. Libertatea de exprimare garantează dreptul tuturor la șansa egală de a transmite și de a primi informații și puncte de vedere, fără a fi limitați de altcineva. Ba chiar d-na Linderborg a adus în discuție ideea lansării unui comitet pentru

dezastre, care ar trebui să investigheze raportul întocmit de Kragh. Această noțiune vehiculată de Linderborg a prins parțial la mass-media suedeză.

Jan Scherman, fostul șef TV4, cel mai mare post de televiziune privat din Suedia, a susținut că Kragh ar trebui „investigat". Potrivit acestuia, criticile la adresa jurnaliștilor de la Aftonbladet nu erau legitime și erau echivalentul åsiktsregistrering („înregistrarea opiniilor"). Înregistrarea opiniilor este o sintagmă care, în limba suedeză, are puternice conotații negative. Acest concept se referă la o activitate de stat ilegală prin care se colectează fișiere care conțin orientările politice ale populației, lucru de care cu siguranță nu se făcea vinovat Dr. Kragh.

În ultimul său articol pe acest subiect din primăvara lui 2017, Linderborg a dat un citat fals. Aceasta a susținut că Kragh i-ar fi solicitat cenzură, ceea ce nu era adevărat.

De obicei, secțiunile culturale ale mass-mediei din țările nordice produc jurnalism despre scriitori și artiști, viitoare opere, piese de teatru, filme și alte evenimente legate de cultură și fenomene din lumea artei.

Cu toate acestea, dintr-un anumit motiv, în cazul lui Martin Kragh și al Rusiei, secțiunea de cultură a ziarului Aftonbladet și-a abandonat misiunea culturală și a început să se ocupe de politică. Iar aici vorbim de politică părtinitoare.

De asemenea, numeroase posturi mass-media suedeze i-au urmat modelul.

DEZINFORMARE, MUNCĂ DE CERCETARE DEFECTUOASĂ

În cadrul discursului public din Suedia, destul de domol în general, există un subiect care a fost adesea evitat în mod politicos.

La fel ca în Finlanda și în multe alte țări, și în Suedia unele funcții publice de nivel înalt sunt ocupate de comuniști nostalgici după URSS, ori de foști

maoiști și staliniști, care au ajuns să fie influențați de politicienii și de serviciile secrete ruse încă din vremea Uniunii Sovietice.

Vorbim aici de persoane a căror ideologie este acaparată de tehnologii politici ai Uniunii Sovietice și care sunt catalogați drept oameni care sprijină noțiuni politice de extremă stânga.

Unii dintre aceștia nu renunță niciodată la ideea la care ține și Putin, conform căreia destrămarea Uniunii Sovietice a fost cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului XX și este singurul eveniment pe care Putin și-ar dori să îl schimbe.

În mod tradițional, în Suedia, comuniștii nu s-au bucurat niciodată de acceptare în rândul celor din Parlament. Cu toate acestea, grupurile comuniste divizate sunt parțial radicalizate și operează în calitate de voci care stabilesc punctele de discuție, mai ales în mediul cultural. Nici măcar comuniștii suedezi nu vor să promoveze putinismul propriu-zis, însă ideologia lor antiimperialistă, antiamericană și antieuropeană prevede ca acești comuniști să fie deschiși și folositori în ceea ce privește răspândirea conspirațiilor pro-Kremlin în Suedia, după cum afirmă un expert pe teme legate de Rusia, specializat pe comunismul suedez.

În 2007, publicația săptămânală a partidului comunist, numită Proletären, a publicat un profil cuprinzător referitor la Åsa Linderborg, redactorul de la Aftonbladet. Încă de pe atunci, Linderborg a declarat că avea o slujbă de vis la rubrica de cultură.

Potrivit articolului care o punea într-o lumină bună, Linderborg este o comunistă organizată, de generații întregi, prin intermediul părinților săi, iar bunica sa este originară din Rusia. Aceasta a devenit membră în mișcarea tinerească a partidului comunist când era copil, iar în perioada adolescenței a condus filiera regională a unei organizații comuniste de tineret.

În liceu, se pare că Linderborg prefera să scrie articole furioase despre „Imperialismul american” în loc să își facă temele.

Unele declarații făcute de aceasta în 2007 pot fi considerate drept subversive. Aceasta a descris cum, la acea vreme, adepții comunismului

suedez erau „în defensivă”, însă „va veni vremea când vor ieși la atac”. Potrivit spuselor sale, revoluția poate reuși doar prin organizarea unor demonstrații și greve, precum și prin înmânarea de pliante oamenilor.

„Cu alte cuvinte: cunoștințe și luptă. Cei cu orientare de stânga nu trebuie să fie în acord asupra tuturor aspectelor, însă mișcarea muncitorească trebuie să poată fi în măsură să colaboreze cu privire la diverse chestiuni. Radicalizarea social-democrației este un demers absolut necesar”, a declarat ea pentru Proletären.

În ultimii ani, Linderborg s-a folosit de funcția sa de conducere a redacției culturale a celui mai mare tabloid suedez, de pildă pentru a aduce un omagiu așa-numitei Zile a Victoriei sărbătorite de Rusia lui Putin. „Ziua Victoriei” este sărbătorită la începutul lunii mai în Rusia, printr-o paradă cu tancuri și rachete strategice pe străzi, precum și cu avioane de luptă care împânzesc cerul Moscovei pentru a celebra acea zi din 1945, când Uniunea Sovietică a „câștigat Marele Război pentru Apărarea Patriei”, așa cum numește Kremlinul al Doilea Război Mondial.

În 2015, Linderborg s-a folosit de secțiunea de cultură a ziarului Aftonbladet pentru a-i mulțumi în mod public Armatei Roșii Sovietice pentru „libertate” și a publicat o versiune profund problematică a istoriei celui de al Doilea Război Mondial.

„În atmosfera rusofobă din zilele noastre, e demn de amintit faptul că Uniunea Sovietică a salvat lumea de nazism. Ar trebui să fim recunoscători că a câștigat Armata Roșie, și nu fasciștii. Pe 8 și 9 mai sărbătorim 70 de ani de libertate”, a scris ea.

Linderborg nu a menționat însă nimic despre opresiune, gulaguri, ocuparea țărilor vecine sau torturarea civililor de către Armata Roșie. De asemenea, aceasta nu a gândit bine utilizarea termenului „rusofob”. Termenul a fost lansat în Rusia lui Putin pentru a înlocui fostul concept utilizat, și anume „antisovietic”. Oficialitățile ruse folosesc termenul rusofob pentru a submina spusele criticilor legitimi, care abordează subiectul politicilor externe ruse sau abuzurile interne și în curs de desfășurare în materie de drepturile omului comise de Rusia. Prin repetarea termenului în plan

internațional timp de ani de zile, acesta a fost introdus drept o insultă comună, chiar și dincolo de granițele Rusiei.

Conținutul publicat de secțiunea Kultur a ziarului Aftonbladet a dat naștere unor critici din partea altor mijloace mass-media suedeze. De exemplu, Expressen, tabloidul rival, a catalogat tributul adus de Linderborg armatei sovietice drept „o simplificare crasă și jignitoare a unei tragedii de proporții".

Atacurile la adresa Dr. Kragh lansate prin paginile Aftonbladet erau o tentativă evidentă de a-i afecta activitatea profesională și de a-i submina credibilitatea în Suedia.

În ceea ce privește capacitatea lui Martin Kragh de a dormi noaptea și de a lucra pe timpul zilei, situația a devenit severă, după ce mulți jurnaliști suedezi au luat de bune afirmațiile falsificate de Aftonbladet și le-au repetat.

Printre primii care au mușcat momeala lansată de Linderborg s-au numărat Journalisten, revista specializată adresată jurnaliștilor și revista de marketing și mass-media, Dagens Media.

Linderborg a declarat pentru publicația din urmă că „era șocată de acuzațiile făcute de Kragh". Aceasta a amenințat că va lua legătura cu editura britanică a Journal of Strategic Studies și că va solicita retractarea articolului scris de Dr. Kragh. Dagens Media i-a acordat acesteia spațiul necesar în publicație pemtru a descrie raportul lui Kragh drept „fără temei științific, acuzațiile fiind nerușinate și urâte". Linderborg și-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că toate constatările lui Kragh fuseseră citate la scară largă de mass-media suedeză și internațională, spunând că trebuie neapărat să reducă la tăcere zvonurile iscate.

În zilele ce au urmat, Journalisten a publicat și alte articole problematice din punctul de vedere al faptelor pe care erau întemeiate, referitoare la Dr Kragh. În pofida faptului că ziarul jurnaliștilor suedezi ar trebui prin definiție să protejeze și să respecte normele eticii jurnalistice, nu a solicitat numaidecât punctul de vedere al lui Kragh cu privire la articolele în care îl critica puternic pe acesta. Helena Giertta, redactorul-șef al Journalisten, a

luat în mod public partea colegei sale de breaslă, Linderborg, împotriva cercetărilor publicate de Kragh.

Numeroși jurnaliști suedezi și alți membri ai personalelor din redacții au citit ziarul sindicatului. Prin intermediul Journalisten, interpretarea lui Linderborg, referitoare la „cercetările urâte și nerușinate” ale Dr. Kragh, a câștigat teren în întreaga comunitate jurnalistică.

Cei de la Journalisten au ales de asemenea să publice punctul de vedere al unui cadru universitar, despre care nu se cunoaște că ar avea vreo expertiză pe teme referitoare la Rusia. În schimb, respectiva persoană căreia i s-a luat interviu are legături cu postul suedez Internationalen, un buletin cu caracter revoluționar al unui grup politic care sprijină troțkismul.

În 2017, l-am întâlnit pe Kragh la Copenhaga, în cadrul unei conferințe cu privire la războiul informațional dus de Rusia. Jurnaliștii suedezi îl tot sunau și îi cereau să explice de ce răspândise dezinformare prin munca sa de cercetare defectuoasă.

Atunci, la Copenhaga, era evident că Martin Kragh a fost șocat.

Totodată, un reporter suedez, care publicase un articol prin care îl sprijinea cu fermitate pe Kragh și munca sa de cercetare, a fost vizat de un atac cibernetic sofisticat la puțin timp după publicarea articolului respectiv.

În 2017, Kragh a devenit de asemenea ținta unei serii de atacuri cibernetice. Înainte ca munca sa de cercetare să fie publicată, acesta nu mai fusese niciodată atacat astfel. Au fost deschise numeroase site-uri de știri false și profiluri false, a căror misiune era distrugerea reputației lui Kragh în mediul online.

Colegul său a primit e-mailuri asemănătoare celor pe care Agenția de Informații Militare Externe Ruse (GRU) le utilizase în cadrul atacurilor împotriva Partidului Democrat american. Însuși Kragh a primit mesaje de tip phishing.

La sfârșitul lui 2018, după ce Kragh publicase o postare pe propriul blog despre activitatea trolilor ruși, site-ul său a fost semnalizat drept

„pornografic”, iar accesul publicului la site a fost restricționat. Nu se cunosc originile acestor atacuri, în pofida faptului că probele circumstanțiale, precum adresele IP, indică faptul că Rusia ar fi autorul.

„Aceste atacuri cibernetice îmi depășesc nivelul de competențe tehnice”, afirmă Dr. Kragh, „însă obiectivul lor este clar: să descurajeze pe oricine ne sprijină în mod public pe mine și pe coautorul publicației mele, Sebastian Åsberg. Pare imposibil să aflăm cine a fost autorul acestora, sau cine a dat ordinul să fie lansate”.

Atacurile cibernetice împotriva lui Kragh continuă și astăzi. Înainte ca cercetările sale să fie publicate, nimeni nu avea interes să îl atace în mediul virtual, nici pe el și nici pe cunoștințele sale.

SUEDIA ANTI-EUROMAIDAN

Suedia Anti-Euromaidan (Anti-Euromaidan Sweden) este versiunea suedeză a rețelei internaționale de grupuri asemănătoare cultivată pe Facebook. Denumirea face referire la protestele organizate de ucraineni în perioada 2013-2014 împotriva lui Viktor Ianukovici, președintele adept al Kremlinului, în Piața Maidan din Kiev. Protestele au fost denumite EuroMaidan și, evident, s-a optat pentru utilizarea greșită a numelui comunității de pe Facebook, Anti-Euromaidan, pentru a ridiculiza mișcarea.

Președintele ucrainean pro-Kremlin Viktor Ianukovici a răspuns protestelor organizate de cetățeni cu violență. Acesta le-a ordonat forțelor speciale de poliție să înăbușească protestele mulțimilor, care aveau drept obiectiv reinstaurarea democrației în Ucraina și îndepărtarea țării de sfera de influență a Kremlinului. În pofida violenței poliției și a numeroaselor victime, protestatarii din Maidan nu au renunțat. În cele din urmă, însuși Ianukovici a fost nevoit să își părăsească sediul și a fugit în Rusia.

În cadrul rețelei de grupuri Anti-Euromaidan de pe Facebook, propagandiștii internaționali și profesioniști pro-Kremlin și profilurile false

organizează operațiuni psihologice și se asigură că planurile Kremlinului câștigă teren.

Grupul suedez se aseamănă mult cu grupul armatei rusești de troli în limba finlandeză: ambele reprezintă un cadru propice pentru mobilizarea amatorilor de teorii ale conspirației de pe plan local și a idioților folositori în diverse scopuri. Grupurile Anti-Euromaidan deservesc rolul unor fabrici-pereche și centre pentru propagandă rusească, meme obscene despre liderii occidentali, pentru știrile false ale mass-mediei controlate de statul rus, precum și pentru bloguri pro-Kremlin deloc echilibrate.

La momentul când am scris aceste rânduri, grupul Suedia Anti-Euromaidan are puțin sub 1 300 de membri. Caracterul grupului este cel mai evident în cadrul unei conversații în care participanții îl laudă pe unul dintre cei mai legendari politicieni ruși care mizează pe post-adevăr din toate timpurile, Vladimir Zhirinovschi, pentru că „spune adevărul”. În plus, membrii postează clipuri virale care prezintă Ucraina drept o țară nazistă și partajează filmulețe de la Ruptly, agenția video a rețelei de propagandă rusească, RT.

Unul dintre cei mai vizibili participanți în cadrul grupurilor pro-Kremlin de pe rețelele de socializare din spațiul informațional suedez este jurnalista Maj Wechselman. Aceasta furnizează periodic analize cu privire la evoluțiile din Rusia și Ucraina pentru Aftonbladet Kultur. Wechselman are legături cu un ONG fals, care numără câțiva activiști pro-Kremlin cunoscuți, numit „Doctorii suedezi pentru drepturile omului” (Swedhr).

ONG-ul fals a dobândit notorietate în 2015, când Ministerul rus al Afacerilor Externe a citat în mod aprobator raportul elaborat de acesta. Raportul îl exonera pe Bashar al-Assad de acuzațiile privind utilizarea de către acesta, a unor arme chimice împotriva civililor sirieni. Nimeni din cadrul Swedhr nu deține expertiză relevantă în materie de arme biologice, iar numeroase anchete independente realizate de ONU au dovedit ulterior fără tăgadă faptul că al-Assad, care beneficia de sprijin din partea Rusiei, utilizase de fapt arme chimice, mai exact gaz sarin, împotriva propriilor cetățeni.

Cu toate acestea, Wechselman a reușit să publice o serie de articole cu caracter defăimător împotriva Dr. Kragh în ziare suedeze reputate, precum Göteborgs Tidning și Upsala Nya Tidning.

Întocmai precum grupul finlandez de pe FB numit Armata rusă de troli, grupul suedez Anti-Euromaidan a fost de asemenea utilizat drept platformă pentru coordonarea de campanii de defăimare împotriva academicienilor și jurnaliștilor suedezi. Printre altele, membrii i-au batjocorit în mod sistematic pe Maria Person-Löfgren, corespondenta de la Radio Suedia și pe jurnalistul Patrik Oksanen, care a scris mult despre războiul informațional al Kremlinului.

La începutul lui 2017, grupul Anti-Euromaidan a fost utilizat pentru a le recomanda membrilor să depună plângeri la Universitatea din Uppsala cu privire la Dr. Kragh. Întreaga tevatură a fost lansată cam în același timp cu ridiculizarea continuă a lui Kragh în Aftonbladet.

Apoi, căsuțele electronice ale angajatorilor Dr. Kragh au început să fie inundate de e-mailuri. Plângerile țineau același ison: Dr. Kragh și cercetările sale despre operațiunile ruse de influență ar trebui investigate pentru o presupusă conduită academică nepotrivită.

De obicei, în Suedia, unde calitatea activității de cercetare științifică ocupă un loc de frunte, acuzația de conduită academică nepotrivită este luată foarte în serios. Atunci când o plângere formală îi este înaintată unei comisii care se ocupă de o presupusă conduită științifică nepotrivită, de pildă un caz de fraudă, plagiat sau falsificare a datelor cercetării, consiliul examinează îndeaproape suspiciunea respectivă.

De obicei, suspiciunile cu privire la conduita necorespunzătoare provin din rândul membrilor comunității academice, care prezintă apoi o verificare bine-argumentată cu privire la presupusa conduită nepotrivită.

Le-am solicitat celor de la Universitatea Uppsala să îmi trimită plângerile împotriva Dr. Kragh. Era evident faptul că nu fuseseră scrise de alți oameni de știință. Multe dintre acestea reprezentau opinii politice, iar o parte erau atacuri la persoana Dr. Kragh. Neavând pic de rigoare științifică, nicio plângere nu indica modul în care ar fi realizat Kragh presupusa fraudă.

Potrivit normelor, Comisia de etică a Universității este obligată să citească toate plângerile depuse, inclusiv pe cele care provin de la „persoane” evident false (deși, din punct de vedere juridic, acest lucru e problematic), iar persoana acuzată nu are acces la identitățile reclamanților.

Un reclamant a trimis Comisiei CV-ul redactorului-șef al publicației Journal of Strategic Studies, drept dovadă a faptului că revista e părtinitoare. Un alt reclamant a afirmat că raportul lui Kragh nu era deloc științific: în schimb, era „complotul rusofob al serviciilor americane de informații externe”.

„Oamenii au trimis universității mesaje, precum «Nu-mi place de Martin Kragh», «Martin Kragh e un agent al Pentagonului», ori «Martin Kragh este o amenințare la adresa siguranței naționale». De fapt, s-ar putea foarte bine să fiu o amenințare la adresa siguranței naționale, însă asta tot nu reprezintă o conduită științifică necorespunzătoare”, glumește Kragh.

Unul dintre reclamanți era Maj Wechselman, colaborator Aftonbladet Kultur, creatoare de conținut pe rețelele de socializare și adeptă a dictatorului sirian Bashar al-Assad.

O altă plângere fusese înaintată de Egor Putilov, o identitate falsă notorie. În spatele pseudonimului se ascunde un imigrant rus care a lucrat pentru partidul suedez antiimigrație de dreapta numit Democrații suedezi, în timp ce activa, de asemenea, în calitate de jurnalist în presa suedeză, sub o altă identitate falsă.

Cât timp s-a aflat în Suedia, Putilov a utilizat cel puțin cinci pseudonime diferite. A fost catalogat drept „amenințare la adresa securității” de mai mulți experți suedezi în materie de securitate. La fel ca Åsa Linderborg, și Putilov a solicitat retractarea cercetărilor lui Kragh. Ba mai mult, acesta a angajat o firmă de avocatură pentru a-i intimida pe editorii de la Journal of Strategic Studies responsabili de publicarea lucrării lui Kragh. Avocații tocmiți la Londra de persoana falsă au apelat la o altă tehnică de hărțuire comună: amenințarea editorilor revistei cu acțiune în instanță.

O altă plângere a venit din partea unui om de afaceri, pe nume Carl Meurling. Meurling, care a vrut în trecut să intre în partidul radical pentru tineret din cadrul Democraților Suedezi, păstrează niște legături de afaceri

puternice cu societăți de stat precum Gazprom. Cu toate acestea, nu are nicio calificare academică relevantă.

La nouă luni după ce a fost publicat raportul lui Kragh, Universitatea din Uppsala continua să primească valuri de plângeri.

Dacă e să ne luăm după conținutul meschin, este clar că motivația reclamanților era politică, întreaga chestiune fiind o campanie coordonată. Valul de acuzații venea în sprijinul tentativei de defăimare a Dr. Kragh în cadrul comunității științifice din Suedia și la propriul loc de muncă.

Știrile conform cărora Kragh era investigat pentru că ar fi fost suspectat de conduită științifică necorespunzătoare s-au răspândit peste tot prin mass-media suedeză și în rândul activiștilor de extremă stânga. De asemenea, Carl Schlyter, un parlamentar din cadrul Partidului Verde, a distribuit știrea pe Twitter, la fel a procedat și un jurnalist de la unul dintre cele mai respectate programe de știri de la Radio Suedia, „Medierna i P1”.

În pofida faptului că Dr. Kragh a fost achitat de Universitatea din Uppsala de acuzațiile de conduită științifică necorespunzătoare, acestea își lăsaseră deja amprenta negativă. Kragh irosise un volum enorm de ore de lucru și de energie pentru a demonstra faptul că suspiciunile nu aveau niciun fel de temei și pentru a gestiona urmările lor negative.

Acuzațiile false privind „conduita științifică necorespunzătoare” a lui Kragh prinseseră deja. Jurnaliștii care distribuiseră știrile privind pretinsa conduită academică necorespunzătoare nu au mai scris nimic altceva ulterior. Aceștia nu au scris despre lipsa de temei a plângerilor și nici despre conținutul neacademic al acestora.

Apoi, Kragh a fost urmărit de extremiștii de dreapta.

EXTREMA DREAPTĂ CARE SPRIJINĂ KREMLINUL

Deși campania de defăimare împotriva lui Kragh și a coautorului Sebastian Åsberg a pornit de la partea de extremă stânga a spectrului politic al Suediei, extrema dreaptă a fost mobilizată de asemenea, urmând ordinele primite de la liderii din umbră.

Numeroși neonaziști din țările nordice sunt profund afectați și influențați de campania de RP a lui Putin. Neonaziștii îl văd pe Putin așa cum este acesta prezentat de mașinăria de propagandă a Kremlinului: maestru judokan, pescar musculos, pilot de avioane de luptă și, bineînțeles, geniul într-ale războiului care promovează naționalismul „sănătos" prin pedepsirea aspră a teroriștilor musulmani, întâi în Cecenia, apoi în Siria. Încălcările drepturilor omului săvârșite de Kremlin sau posibilele crime de război împotriva civililor nu apar deloc în discuțiile neonaziștilor.

În Suedia, la fel ca în Finlanda, cel mai influent și mai vizibil grup neonazist este Mișcarea Nordică de Rezistență. Membrii acesteia cooperează cu cei de peste granițe și visează la organizarea unei revoluții violente. Acești suprematiști albi promovează interzicerea accesului refugiaților pe teritoriul Suediei și Finlandei, instigă și alimentează ura împotriva persoanelor care arată ca și cum ar fi străini, organizează marșuri în stradă, fluturându-și steagurile și scandând sloganuri antiguvern. Aceștia postează propagandă online, încarcă meme și filmulețe cu caracter ideologic pe rețelele de socializare și recrutează membri suplimentari, majoritatea tineri, care să lupte pentru cauza lor.

Neonaziștii din țările nordice îi atacă pe toți cei pe care îi consideră dușmani ai societății lor model. În prezent, categoria dușmanii neonaziștilor îi include și pe jurnaliștii din mass-media tradițională care critică politicile Rusiei.

Mișcarea de Rezistență Nordică din Suedia păstrează legături cu extremiștii ruși de mulți ani. Relațiile dintre Mișcarea de Rezistență Nordică și Mișcarea Imperială Rusă (RIM) sunt deosebit de strânse. RIM este o grupare neonazistă care promovează o dictatură naționalistă militantă. Partizan, ramura sa paramilitară, a participat la războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei. Potrivit analiștilor suedezi, fostul viceprim-ministru rus, Dmitri Rogozin, unui din cei care se află în spatele partidului de

extremă dreaptă Rodina (Patria), a păstrat legătura cu extremiștii ruși de extremă dreaptă.

În 2017, o instanță suedeză a condamnat trei membri ai Mișcării de Rezistență Nordice la închisoare pentru infracțiuni violente pe care le săvârșiseră în sudul țării, în apropiere de Göteborg, la sfârșitul lui 2016 și începutul lui 2017. Neonaziștii puseseră explozibili artizanali lângă sediile oponenților politici ai partidului și lângă mai multe adăposturi pentru refugiați. Chiar înainte de uneltirea planului, doi dintre conspiratori, Anton Thulin și Viktor Melin, participaseră la o sesiune de instruire paramilitară care durase o săptămână, chiar lângă Sankt Petersburg.

Fotografii cu cei doi ținând puști Kalashnikov și îmbrăcați în uniforme militare au apărut pe VKontakte, serviciul rus de socializare. Tabăra fusese organizată de aceeași Mișcare Imperială Rusă (RIM).

În Suedia, mai multe site-uri și canale de YouTube de propagandă de extremă dreapta și-au exprimat simpatia față de Rusia lui Vladimir Putin. Potrivit analiștilor suedezi, putinismul în rândul grupurilor de extremă dreaptă este, de regulă, rezultatul antiamericanismului, al antiglobalismului și al unei percepții a Rusiei drept unic bastion al „valorilor tradiționale” și stat ce se opune vehement „migrației incontrolabile”.

Numeroși operatori pro-Putin și de extremă dreaptă i-au atacat virtual pe Kragh și pe colegul său. Printre aceștia s-a numărat un colectiv amorf de pe YouTube numit Granskning Sverige (Suedia Investighează).

La începutul lui 2017, Mathias Ståhle, un jurnalist suedez de investigații, s-a infiltrat în cadrul grupului Suedia Investighează. Acesta a aflat că cei care conduc grupul recrutează persoane direct de pe Facebook și nu pun prea multe întrebări la „interviul pentru slujbă”, care se desfășoară pe Facebook Messenger.

Suedia Investighează își compensa financiar lucrătorii dacă performanțele acestora duceau la îndeplinirea obiectivelor stabilite de lideri: sarcina era de a-i suna pe jurnaliștii, pe cercetătorii suedezi, precum și pe alte persoane care vorbiseră public în Suedia despre imigrație și despre aspecte legate de Rusia.

Ascunzându-se în spatele unor nume false, apelanții de la Suedia Investighează aveau, de asemenea, îndatorirea de a provoca ținta la telefon, de exemplu prin învinuirea acesteia, acuzând-o de minciuni, răspândire de știri false sau ascunderea faptelor cu privire la criminalitatea în rândul imigranților. Apelurile trebuiau înregistrate.

După convorbirea telefonică, apelanții plătiți primeau instrucțiuni să editeze înregistrările, și anume să manipuleze cu ochi creativ conținutul original în așa manieră încât țintele să pară cât de tâmpe posibil, apoi să încarce clipul video pe YouTube și să îl răspândească pe Facebook. Când filmulețul a devenit viral și a atins un număr suficient de vizualizări pe YouTube, apelantul-hărțuitor era recompensat cu echivalentul sumei de aproximativ 100 de euro.

Reprezentanții de la Suedia Investighează susțin că sunt un proiect jurnalistic cetățenesc. De fapt, aceștia promovează neonazismul și îi atacă pe cei pe care îi consideră drept prea temperați pentru opiniile lor extreme.

În pofida faptului că nu s-au găsit dovezi concrete cu privire la participarea Rusiei sau a operatorilor ruși în cadrul activităților Suedia Investighează, modul de operare al organizației amintește de alte operațiuni ruse desfășurate în Europa și în SUA.

Mass-media de propagandă controlată de statul rus, cum ar fi agenția de știri Sputnik, urmărește îndeaproape proiectul și le citează filmulețele de prost gust de pe YouTube.

Cam prin cea de a doua săptămână a campaniei de hărțuire, un apelant suedez, care s-a prezentat drept „Erik Johansson”, a început să îl sune frenetic pe Dr. Kragh. „Johansson” chiar i-a sunat și pe angajatorul și pe colegii lui Kragh și i-a acuzat de rusofobie. În plus, acesta a cerut detalii cu privire la Sebastian Åsberg, coautorul cercetărilor despre Rusia, care fusese stagiarul lui Kragh la Institutul pentru afaceri internaționale din Suedia.

Acest „Erik Johansson” care, ulterior, s-a dovedit a fi de fapt Fabian Fjälling, un bărbat în vârstă de 50 de ani din sudul Suediei, chiar a postat pe Twitter despre proiectul său și a promis că postează un filmuleț. Toți cei apelați, inclusiv Kragh, care îi închideau imediat în nas lui „Johansson”,

erau înregistrați și adăugați într-un documentar straniu de pe YouTube, intitulat „Amenințarea rusească: este reală sau suntem păcăliți?”.

Canalul de YouTube al celor de la Suedia Investighează a fost închis de YouTube în primăvara lui 2018, după ce YouTube a fost criticat public și vehement de mass-media suedeză pentru că permisese utilizarea discursului motivat de ură pe diverse canale în limba suedeză.

Cu toate acestea, numeroși membri ai grupului încă realizează filmulețe marca Suedia Investighează și le postează pe YouTube pe diverse canale, dar și pe VKontakte, platforma de socializare rusească.

Mai mult, clipul plin de mizerii despre Kragh și Åsberg și realizat de Suedia Investighează a fost preluat de ediția în limba engleză a postului Sputnik International. Potrivit celor de la Sputnik, site-ul de propagandă neonazistă Fria Tider e „un cotidian suedez”, iar Suedia Investighează este „o inițiativă cetățenească care demască știri false și minciuni”.

În articolul anonim scris în limba engleză, Sputnik relatează că activiștii de la Suedia Investighează îi sună pe formatorii de opinie, pe jurnaliști și pe politicieni, „pentru a le pune întrebări stânjenitoare pe care jurnaliștii mass-mediei convenționale le evită cu orice preț”. Nu se menționează deloc latura de hărțuire sau faptul că materialele video sunt editate.

Articolul apărut în Sputnik califică cercetările Dr. Kragh despre amestecul Rusiei drept „paranoia antirusă răspândită în întreaga Peninsulă Scandinavă”.

Articolul prezentat de mass-media de propagandă rusească a înrăutățit atacurile împotriva lui Kragh și a colegului său Åsberg. Din cauza articolului, Kragh a început să primească amenințări cu moartea de la radicaliștii de extremă dreapta de prin toate colțurile Europei.

La o lună de la publicarea cercetărilor inițiale despre operațiunile rusești împotriva Suediei, și RT, unealta de război informațional autointitulată a Kremlinului, a publicat un articol în care îl defăima pe Kragh. Articolul rus scrie despre Kragh că face parte dintr-un puzzle conspiraționist, ale cărui

piese mai erau familia mass-media suedeză Bonnier, de origine evreiască, și Departamentul de Stat al SUA.

RT a reiterat afirmația falsă din Aftonbladet Kultur, conform căreia Kragh este responsabil personal de eradicarea libertății de exprimare din Suedia.

Persoana care a scris articolul RT merită totuși o prezentare corespunzătoare. Din nou, e vorba de Israel Shamir, un bărbat cu cetățenie dublă ruso-suedeză, redactor al cotidianului ultranaționalist rus Zavtra și reprezentant al Wikileaks, site-ul condus de Julian Assange, în Rusia. Fiul său, Johannes Wahlström este reprezentantul Wikileaks în Suedia și un colaborator obișnuit al Aftonbladet Kultur în trecut. De fapt, Shamir a utilizat până la șase pseudonime și, printre altele, este unul dintre cei care neagă faptul că Holocaustul a avut loc.

În 2016, site-ul WikiLeaks a luat parte în mod activ la amestecul în cadrul alegerilor prezidențiale din SUA. Potrivit comunității de spionaj din Occident, WikiLeaks este o unealtă a serviciilor de informații străine și militare rusești. Operațiunile sale, care au ajutat la îndeplinirea intereselor Rusiei și ale candidatului Donald Trump, au fost ulterior analizate în detaliu în cadrul anchetei realizate de Procurorul special Robert Mueller.

Assange, fondatorul WikiLeaks, a fost acuzat de două violuri în Suedia, însă i-a fost acordat azil la Ambasada Ecuadorului mai mulți ani și, astfel, nu a putut fi pus sub acuzare.

La momentul la care scriu această carte, după ce autoritățile din Ecuador au decis să îi retragă azilul, Assange se afla în detenție prealabilă înaintea procesului în Marea Britanie și se confrunta cu posibilitatea unui proces de extrădare. De pildă, acesta este pus sub acuzare în Statele Unite pentru spionaj și spargeri informatice în cooperare cu serviciile ruse de informații militare.

Shamir are acces la toate posturile mass-media rusești importante, precum și la industria rusească de publicare de carte. Acesta a luat parte la un atac strigător la cer împotriva lui Luke Harding, un jurnalist britanic respectat. Harding scrisese o carte apreciată la nivel internațional, intitulată Mafia State (Statul mafiot), care descrie anii în care Harding a fost corespondent

al ziarului The Guardian la Moscova. Harding a trebuit să trăiască sub imperiul supravegherii și hărțuirii constante de către FSB, serviciul de securitate rus.

În 2015, o versiune falsificată și stranie a cărții lui Harding, Statul mafiot, a fost publicată în Rusia, după ce conținutul original fusese complet întors pe dos. Cartea s-a vândut în librăriile rusești cu numele lui Harding pe copertă, însă fără acordul acestuia. Versiunea rusească a fost redenumită: titlul Statul mafiot devenise Nikto Krome Putina (Nimeni altcineva în afară de Putin).

„Cuvântul înainte" al cărții false, furată și plină de fabulații, era semnat de același Israel Shamir. În „Prefața" cărții, Shamir îl acuză pe Harding de „denaturarea" articolelor din The Guardian referitoare la telegramele WikiLeaks, precum și de „desfășurarea unui război informațional și de aducerea de prejudicii țărilor Occidentale".

The New York Times a identificat legături între Shamir și serviciile de securitate KGB din Belarus. În plus, s-a constatat despre acesta că are relații apropiate cu un alt jurnalist de la Aftonbladet Kultur, activistul politic de extremă stânga Alexei Sakhnin, care a participat anterior la „protestul pacifist" din Finlanda și care l-a atacat fără milă pe Kragh în Aftonbladet. Sakhnin avea statut oficial de refugiat politic din Rusia în Suedia și l-a descris pe Shamir drept „umanist" și prieten.

Ekho Moskvy, un canal mass-media rus independent, a dezvăluit în 2018 faptul că atât Shamir, cât și Sakhnin sunt liderii unei organizații de stânga radicale, care sprijină un plan ultra de stânga și care coordonează proteste.

În aprilie 2017, Sakhnin a dat un interviu pentru Komsomolskaya Pravda, un tabloid pro-Kremlin avid după scandaluri, care se numără printre cele mai notorii din Rusia. La fel ca cei de la Aftonbladet Kultur, Sakhnin a susținut că, prin intermediul muncii sale de cercetare, Kragh făcuse lobby ca Suedia să devină membru NATO. În plus, în articolul KP, Dr. Kragh a fost acuzat „că ar fi un agent al Departamentului de Stat al SUA".

Sakhnin, a cărui bază de operațiuni era Aftonbladet, a mers cu a sa campanie anti-Kragh la Vesti, unul dintre cele mai mari posturi de televiziune rusești. În opinia lui Kragh, libertatea de exprimare are un statut

mult mai sigur în Rusia față de Suedia, în pofida faptului că Suedia ocupă ocupă un loc cu 140 de poziții mai superior Rusiei în clasamentul libertății presei în lume. De asemenea, Sakhnin a afirmat că Suedia este un stat totalitar, susținând că ar prefera să trăiască în Rusia. Anterior, acesta se mutase în Suedia, susținând că vrea să scape de persecuția politică din Rusia. Apoi, în 2019, Sakhnin s-a mutat înapoi în Rusia.

Numeroși jurnaliști, persoane care vizează influențarea opiniilor și membri din conducerea Partidului de Stânga l-au sprijinit pe Sakhnin, inclusiv fostul lider de partid, Lars Ohly, și doi parlamentari de la acea vreme, Hans Linde și Ali Esbati.

Se pare că acest caz este singurul din țările nordice în care un membru din presa domestică și-a mânjit cu noroi compatriotul în mass-media controlată de guvernul rus. Răspândirea de potențiale calomnii în spațiul informațional al altui stat și în altă limbă este o problemă mult mai gravă față de o simplă încălcare a normelor de etică jurnalistică.

Un alt cetățean suedez, un om de afaceri pe nume Karl Lundström, l-a denigrat și el pe Kragh la postul rus RT. La rândul său, Lundström scrie pentru site-ul neonazist suedez Fria Tider.

Familia și rudele lui Martin Kragh încă locuiesc în Rusia, iar acesta călătorește periodic în Rusia pentru a lucra și a-i vedea pe cei dragi. Din cauza articolelor defăimătoare care circulau în mass-media rusească și care proveneau de la jurnaliști suedezi care păreau credibili, Dr. Kragh a ajuns în vizorul autorităților de securitate ale statului rus.

Mulți alții care au fost atacați în primă fază de posturile de propagandă ruse au căzut, ulterior, pradă hărțuirii, intimidării, atacurilor și, în unele cazuri, comploturilor finalizate cu diverse crime. În 2012, când Vladimir Putin își începea cel de al treilea mandat prezidențial, a început să califice persoanele din opoziție drept agenți ai Occidentului la posturile de televiziune. Mulți alții i-au urmat modelul.

Acesta este contextul politic în care cei de la Aftonbladet Kultur și-au continuat la rândul lor atacurile împotriva Dr. Kragh în mass-media controlată de statul rus. Totul s-a petrecut în miezul zilei, în ochii tuturor.

Vreme îndelungată, nimeni din mass-media suedeză nu a relatat nicio vorbă despre campania neobișnuită de ură împotriva unui singur cercetător suedez.

PERSONAJUL NEGATIV

La puțin timp după ce Aftonbladet și-a demarat campania, Dr. Kragh a început să audă diverse zvonuri.

Cineva răspândea minciuni direct la urechile colegilor săi. Potrivit celor mai nebunești dintre acestea, Kragh fusese dat afară din funcția pe care o deținea în cadrul Institutului pentru afaceri internaționale din Suedia.

Colegii l-au întrebat: „E adevărat că ai fost concediat?”

Dr. Kragh spune că cea mai bună metodă de a dezminți zvonurile este să se întoarcă la treabă. Acesta a continuat să dea interviuri pentru mass-media, să le predea studenților, să desfășoare muncă de cercetare și să organizeze conferințe. Scrierile sale au fost citate de mijloace mass-media de știri de top, precum The Financial Times, The New York Times și The Economist. „Cercetările scandaloase” au fost citate în peste 50 de rapoarte internaționale.

Însă, din timp în timp, Kragh a mai avut îndoieli. Acesta s-a gândit că i-ar fi mai bine dacă s-ar reprofila pe alte subiecte de cercetare. Cu toate acestea, dacă ar fi renunțat la cercetările și observațiile din domeniul pe care el însuși îl alesese, atacatorii ar fi obținut ce își doreau.

În 2018, denigrările cele mai agresive s-au domolit o vreme. Diverse persoane încă mai răspândesc teorii ale conspirației despre el. Însă, când ne-am întâlnit la finele anului 2018, pe când eu lucram la această carte, Kragh mi-a spus că era mai pregătit ca niciodată de noile campanii motivate de ură împotriva sa.

În decursul celei mai active părți a campaniei, ținuse un jurnal. Prin aceasta, voia să analizeze și să reflecteze asupra modului prin care ar putea reacționa

altfel, dacă ar fi fost lansată din nou o campanie asemănătoare.

Kragh a realizat că se pretinseseră despre el vrute și nevrute, totul în afară de adevăr. S-au pus pe seama lui vorbe pe care nu le rostise, s-au inventat citate, iar motivele și onoarea i-au fost puse la îndoială. În loc să îl prezinte drept erudit, dedicat normelor etice și altor norme profesionale pentru cadrele universitare din Occident, cei care se ocupaseră de dezinformare l-au prezentat drept cineva cu motivații politice, care făcea lobby politic necinstit pentru NATO.

Toate articolele care îl vizează pe Dr. Kragh sunt mereu anti-Ucraina, anti-UE, anti-Occident și anti-NATO.

„E amuzant faptul că nici măcar nu am o părere foarte puternică despre NATO. Prietenii mei fac haz de asta. Cu toate acestea, afirm fără pic de rușine că sunt prodemocrație și pro-stat de drept și se pare că asta îi deranjează cel mai tare pe adversarii mei.”

Apusenii devin ținte ale campaniilor de dezinformare alimentate de Rusia fără voie și brusc și, de regulă, sunt vizați cei fără experiențe în prealabil, fără formare în materie de securitate sau expertiză în ceea ce privește gestionarea reputației. Dat fiind faptul că s-a confruntat cu o campanie de defăimare de proporții extreme, ce le-ar recomanda celor care devin și ei ținte?

„Întâi de toate, te acaparează șocul. Este important să realizezi faptul că te afli în mijlocul unei așa-zise furtuni de rahat și că nu ai absolut niciun fel de control asupra situației.”

Astfel, secretul când te confrunți cu asemenea atacuri e să le gestionezi și să reacționezi la fiecare în parte. „Cu toate acestea, când arunci cu rahat pe perete, mereu se va lipi o parte. Prin urmare, e imposibil să te prefaci că nici aceste atacuri nu au loc cu adevărat.”

La început, multe posturi mass-media suedeze tradiționale, influențate de Aftonbladet Kultur, au fost atrase de nebunia care se petrecea. Apoi, acestea au contribuit la întreaga frenezie. Jurnaliștii solicitau comentarii rapide pe baza unor articole părtinitoare, îl acuzau pe Dr. Kragh că oprimă libertatea

de exprimare și emiteau judecăți de valoare nedrepte despre el, ținând isonul editorial stabilit de ziar.

Dr. Kragh accentuează faptul că obiectivul suprem al acestor atacuri este de a determina ținta să facă greșeli pe care nu le-ar face în condiții normale. Kragh recunoaște că a încercat să se apere și să le răspundă unora dintre jurnaliștii care fuseseră stârniți de Aftonbladet, însă tentativele sale au eșuat de asemenea.

„Sincer, pentru că eram într-o pasă proastă, am spus unele lucruri peste care probabil că ar fi trebuit să sar. Apoi, comentariile mele au fost scoase din context deși, teoretic, erau adevărate. Asta a fost o greșeală, căci dezbaterea a continuat, în loc să i se taie elanul.”

Dacă l-ar suna din nou reporterii și i-ar cere să le ofere comentarii pentru articolele lor părtinitoare sau dezinformate, Kragh spune că nu ar interacționa cu ei și nu le-ar prelua apelurile.

De asemenea, acesta a luat conștient decizia de a dobândi controlul asupra propriilor gânduri, iar asta include uitarea activă a incidentelor negative și a persoanelor asociate cu acestea.

La căutarea „Martin Kragh” pe Google în Suedia, multă vreme, rezultatele au fost controlate de o serie de postări pe bloguri, pline de dezinformare, pe baza unor articole pline de mizerii.

Este surprinzător, întrucât Kragh a dat numeroase interviuri pentru canale mass-media serioase și ai zice că acelea ar apărea printre rezultatele inițiale ale căutării.

Cu toate acestea, campaniile de defăimare sunt gestionate în mod profesionist, iar atât mass-media rusească, cât și operatorii de bloguri defăimătoare sunt adesea mai pricepuți la optimizarea motoarelor de căutare decât omologii lor din Occident cu stil mai tradițional.

Conform spuselor lui Kragh, în cazul țintelor atacurilor ilegitime, sprijinul public și cel privat au un rol important când vine vorba de supraviețuire.

Mulți dintre cei mai respectați erudiți și jurnaliști din Suedia, specializați pe subiecte legate de Rusia, au atestat public calibrul muncii depuse de Kragh.

Astfel, aceștia au publicat articole neutre sau pozitive și, în consecință, au redat credibilitatea cercetărilor inovatoare ale Dr. Kragh.

Când vine vorba de găsirea răspunsului cel mai eficient din punct de vedere universal, la atacurile motivate politic, Dr. Kragh ne amintește că societățile deschise nu pot recurge la metodele regimurilor autoritare.

Într-o societate deschisă, este permis să acționezi, de exemplu, în calitate de trol rus plătit și să răspândești dezinformare. Prin urmare, unele aspecte trebuie acceptate.

„Nu mă bucură faptul că s-au întâmplat toate astea. Totuși, ți se mai îngroașă obrazul și îți creezi o armură. După această experiență, sper că am dobândit o reziliență mai mare la încercările altora de a mă destabiliza."

Martin Kragh îmi spune că s-a pregătit pentru posibilitatea că atacurile vor continua.

În mintea sa, e pornit să le combată.

În urma experiențelor trăite, acum, Dr. Kragh are în general mai puțină încredere în unii jurnaliști din Occident ca înainte. Din nefericire, unii jurnaliști au motivații ascunse care le ghidează deciziile jurnalistice în proporție mai mare față de normele etice și profesionale comune.

Kragh speră că mass-media tradițională va analiza mai atent situația înainte de a cădea în capcanele întinse de agenții de influență profesioniști. Atunci când a fost martor la modul în care mass-media suedeză tradițională a preluat minciuni sfruntate sau a răspândit afirmații nedovedite extrem de tendențioase, acesta a realizat că propagandiștii profesioniști dăduseră tonul în ceea ce privește relatările despre el din presa suedeză.

„Se hotărâseră că eu sunt personajul negativ, așa că făceau săpături pentru a găsi mizerii despre mine."

Chiar și în prezent, Martin Kragh aude vorbe negative despre propria persoană, bazate pe minciunile răspândite de unele segmente ale mass-mediei suedeze. Lumea îl întreabă dacă e adevărat că șeful său de la Institutul pentru afaceri internaționale din Suedia îl evită. Inițial, această afirmație nefondată a fost răspândită la scară foarte largă de Agenția suedeză de știri TT.

„Este un eșec pe mai multe niveluri. Măcar dacă jurnaliștii suedezi m-ar fi sunat să mă întrebe ce se întâmplase, le-aș fi putut relata contextul.”

FALS ANONIM

Pirații informatici au susținut că erau gruparea internațională numită Anonymous (Anonim). Marca Anonymous este mai neutră decât, de pildă, Agenția de Informații Militare Externe Ruse (GRU), care fusese complet întinată recent din cauza punerilor sub acuzare instrumentate de echipa condusă de Robert Mueller.

Însă datele încărcate pe site-ul unde fusese postată „prada” hackerilor nu păreau deloc a fi neutre. Părea că cei care le încărcaseră promovau un plan politic. Documentele încărcate pe site erau analizate, în amănunt prin comentarii în care anumiți politicieni britanici erau demontați, folosindu-se expresii dure, fără argumente corespunzătoare. În unele dintre respectivele comentarii, se susținea că Marea Britanie ar fi fost implicată „într-un război informațional împotriva tuturor”.

Mai mult, documentele încărcate pe site erau dubioase. Acestea includeau pagina cu datele de identificare din pașaportul unei persoane fizice, cetățean britanic, precum și adresele de domiciliu ale unor persoane fizice. Despre un volum mare de documente se susținea că ar fi provenit de la Institute for Statecraft („Institutul pentru guvernare” în limba română), o entitate instituțională britanică de cercetare și de la proiectele desfășurate de acesta.

Institute for Statecraft este un centru de cercetare cu sediul la Londra, cu accent, de pildă, pe cercetările despre operațiunile de influență ruse și despre alte aspecte punctuale și care elaborează publicații și organizează

conferințe. Printre finanțatorii majori se numără Ministerul britanic al Afacerilor Externe, iar unul dintre fondatorii entității instituționale este Christopher Donnelly, un fost funcționar din cadrul Ministerului britanic al Apărării.

Institutul coordonează diverse proiecte și, mai exact, se axează pe demascarea și contracararea dezinformării răspândite de Rusia. Proiectul se numește Integrity Initiative („Inițiativa de integritate") și are drept obiectiv construirea de rețele și de legături între cercetătorii care studiază dezinformarea rusească de pe întreg teritoriul Europei.

Hackerii spărseseră rețelele de calculatoare ale institutului, scormoniseră după documente, eventual le editaseră și le „aranjaseră", după care le încărcaseră pe site. Primul lot a fost încărcat în noiembrie 2018, apoi au urmat mai multe documente, sub forma altor câteva postări.

Primele știri despre documentele încărcate, a căror autenticitate nu poate fi verificată vizual, au fost realizate de mass-media statului rus. RT și Sputnik, posturi care au realizat reportaje în diverse limbi, dar și conturile trolilor, le-au distribuit mai departe pe rețelele sociale.

PROBLEMA DEMOCRATĂ

Martin Kragh m-a contactat înainte de Crăciun, în 2018.

„Aceste atacuri împotriva mea au crescut considerabil în ultimele săptămâni. RT și Sputnik au publicat informații obținute în urma unor spargeri informatice ale unei entități de cercetare din Marea Britanie. Se pare că eu sunt liderul filialei nordice Integrity Initiative, conduse de MI6", mi-a spus el pe un ton extrem de ironic.

MI6 este serviciul britanic de informații externe care, potrivit RT și Sputnik, conduce entitatea de cercetare. Două teorii ale conspirației deveniseră una singură, iar acum Kragh fusese legat de întreaga chestiune.

Ziarele politice extremiste din Suedia urmaseră modelul Kremlinului și realizaseră reportaje în suedeză. Primul a fost ziarul de extremă stânga Internationalen care, anterior, îl criticase intens pe Kragh, fără a se obosi să îi solicite să comenteze cu privire la aspectele din articole. Potrivit celor de la Internationalen care, de fapt, citau mass-media Kremlinului, Kragh face parte dintr-o „moară de troli britanică”, ce are „legături cu Suedia”. În articolul respectiv, se fac legături între numele și o fotografie cu chipul lui Kragh și serviciile militare de informații britanice.

Începuse o nouă rundă contra lui Martin Kragh. Însă nu doar împotriva sa, ci și împotriva multor altora, ale căror nume fuseseră menționate în diverse contexte în documentele obținute în urma spargerilor informatice sau a presupuselor spargeri informatice.

Din nou, Martin Kragh a început să urmărească îndeaproape operațiunea. Acesta a analizat cum s-a propagat, mai întâi în plan internațional, apoi în versiunile ajustate la nivel local, fiind integrată pentru a se adapta culturilor din diverse țări și cât mai distanțată pe plan internațional de sursele ruse.

În decursul unei zile, mass-media de stat rusească a publicat nu mai puțin de 62 de articole despre încălcarea securității datelor în numeroase limbi europene. Potrivit analizei realizate de Kragh, aceasta înseamnă că operațiunea a fost bine pusă la punct în prealabil. RT și Sputnik probabil că au primit un pont despre spargere, „cândva” cu mult timp înainte ca aceasta să aibă loc în fapt. În cele din urmă și agenția rusească de știri Ria Novosti a făcut reportaje despre spargeri.

RT și Sputnik au postat de asemenea în mod activ pe Twitter despre spargerea informatică.

În articolele lor, mass-media de propagandă a Kremlinului susține că „documentele divulgate” au dezvăluit o întreagă serie de „aspecte” scandaloase, precum tentativa Integrity Initiative de a instala mine în jurul orașului Sevastopol, în martie 2014, pentru a împiedica „reunificarea” Crimeii cu Rusia. De fapt, o asemenea operațiune nu a avut loc niciodată.

Reportajele aveau de asemenea în vedere și posibilitatea ca Integrity Initiative să fi fost implicată în tentativa de asasinare a lui Serghei Skripal.

În presupusele materiale divulgate, dintre care multe par a fi planuri și notițe ale angajaților institutului, apar și numele unor persoane. Însă Kragh a observat că documentele nu includ nicio referire la activitatea prestată de persoane în cadrul proiectului, fie aceasta remunerată sau de alt tip.

Într-unul dintre documente se susținea că Kragh era liderul așa-numitei filiere nordice. Adevărul este că acesta nu are și nici nu a avut vreodată contact cu o astfel de „filieră”.

Anul Nou 2019 a debutat cu și mai multe teorii ale conspirației răspândite de Internationalen și de cei cu influență pe rețelele de socializare. Pagina personală a lui Martin Kragh a fost atacată și închisă. Conform noilor teorii, Kragh luase parte la plănuirea unei lovituri de stat antidemocrate.

Identitatea falsă, Egor Putilov, care solicitase retractarea cercetărilor lui Kragh și care reclamase conduita academică necorespunzătoare imaginară a lui Kragh, a fost iar activată. „Acesta” a scris o postare pe blogul fostului parlamentar democrat suedez Kent Ekeroth, în care susținea că Kragh făcea parte dintr-o organizație britanică, care „desfășoară operațiuni în țări UE pentru a-i elimina pe politicienii și oficialitățile indezirabile prin campanii de defăimare de pe rețelele sociale”.

În februarie 2019, alte persoane, despre care se știa că îl batjocoriseră pe Kragh, Alexei Sakhnin și Johannes Wahlström, au reușit să publice un articol în ziarul rus Novaya Gazeta, în care îl anihilau pe Kragh. În curând, Israel Shamir, activistul WikiLeaks, a postat pe Facebook că Martin Kragh era al doilea cel mai mare inamic al Rusiei din nordul Europei.

Conform estimărilor lui Martin Kragh, între martie 2018 și februarie 2019, mass-media rusească a publicat peste 600 de articole despre spargerea informatică dată la institutul britanic. Tonul articolelor era unul evident batjocoritor. Cât despre conținut, erau reciclate aceleași teorii ale conspirației. Obiectivul Kremlinului era de a promova aceleași știri în mass-media domestică și în fața mijloacelor de informare și voia ca relatările respective să fie crezute de oameni.

În februarie, secțiunea culturală a celui mai mare tabloid din țările nordice, Aftonbladet, a lovit din nou. Åsa Linderborg care, la acea vreme, era

redactorul-șef al rubricii, a scris că Martin Kragh este o problemă democrată și un inamic politic, care deservește interesele statelor din afară, lucrează pentru o organizație secretă din Marea Britanie care se ocupă de siguranța statului, precum și că acesta stigmatizează mișcarea de pace care critică NATO, sub pretextul muncii sale de cercetare.

„De asta ar trebui ca mass-media suedeză și serviciile de securitate să îl investigheze pe Kragh”, îndemna Linderborg.

În următorul articol, publicat câteva zile mai târziu, Aftonbladet Kultur susținea că, „potrivit unor documente desecretizate, Kragh este suspectat că ar lucra pentru o putere străină, mai exact pentru serviciile britanice de informații și că le-ar vinde informații false despre concetățenii săi”. Desigur că nu s-au furnizat deloc dovezi în sprijinul afirmațiilor respective.

Puțin câte puțin, mass-media profesionistă suedeză a început să acorde atenție felului în care era tratat Martin Kragh. Ziarul de extremă dreapta Svenska Dagbladet și multe alte ziare importante au început să publice articole despre campania cu caracter excepțional. În cele din urmă, i-au cerut lui Kragh să comenteze el însuși situația.

Articolele în care era demascată campania împotriva lui Kragh au generat atenție și discuții publice la scară largă. Amploarea mizeriilor instigate de Kremlin și apărute în publicațiile din Suedia i-a surprins pe mulți, în pofida faptului că treaba ținea de mai mult de doi ani.

Martin Kragh a depus o plângere împotriva Aftonbladet la Comitetul de Supraveghere a Eticii Jurnalistice. Operațiunea ostilă de influență împotriva lui Martin Kragh continuă în mediul online și la momentul actual. În etapa timpurie a acuzațiilor publice la adresa sa, acesta a solicitat consiliere juridică, însă a fost sfătuit să nu intenteze acțiune în justiție. Legislația suedeză pune accent pe libertatea de exprimare, adesea cu prețul onoarei persoanei în cauză. Însă, în 2019, Kragh a încercat să ducă mai departe plângerile depuse. Procurorul nu a demarat cazul, în pofida faptului că, în raport cu dreptul suedez, multe dintre afirmațiile nedovedite publicate fără nicio fărâmă de dovadă par nelegitime.

În iulie 2019, funcția Åsei Linderborg în cadrul Aftonbladet s-a schimbat, iar aceasta nu mai conduce rubrica de cultură.

În pofida minciunilor vehiculate, Martin Kragh își continuă munca, le predă studenților, vorbește în cadrul conferințelor și are intervenții mass-media în calitate de expert.

În cele mai nefericite cazuri, atunci când ajungi ținta unor campanii ostile, te cuprind temerile că atacurile nu vor înceta niciodată și că amenințările cu moartea vor deveni realitate. Dr. Kragh are o soție și doi copii mici și au fost cu toții nevoiți să recurgă la măsuri de securitate.

Potrivit spuselor lui Kragh, nimeni nu ar trebui să se teamă că publicul larg va lua minciunile în serios, cel puțin nu în țările civilizate.

„Fiecare țintă ar trebui să realizeze că oamenii serioși, care înțeleg fenomenul, pot să facă diferența între afirmațiile adevărate și cazurile în care persoana este împroșcată cu noroi.”

CAPITOLUL 11

Impactul trolilor

Investigațiile mele jurnalistice externalizate către public, cu privire la impactul și la tehnicile operațiunilor desfășurate de trolii ruși și în rândul finlandezilor, a fost publicat în mai 2015.

După luni de zile de muncă intensă de cercetare și de intervievare a utilizatorilor din mediul online, a moderatorilor secțiunilor organelor mass-media tradiționale și a experților în materie de securitate, am demascat tehnicile mai multor metode și canale de influență malițioase cu origini rusești de pe rețelele de socializare, mai mult sau mai puțin sofisticate, și am prezentat exemple.

Am aflat că respectivele profiluri agresive, anonime și false îi reduseseră la tăcere pe cetățenii obișnuiți, amenințându-i și atacându-i pe rețelele de socializare. Atacurile fuseseră puse în practică ori de câte ori cetățenii transmiteau informații sau exprimau păreri critice privind regimul rus.

Profilurile false repetau mesaje false, precum „Putin vrea pace și negocieri, președintele ucrainean este un partizan ar războiului, Rusia nu a încălcat dreptul internațional prin anexarea Crimeii”. Unele segmente ale publicului erau convinse că acesta era adevărul.

Având în vedere faptul că „lunetiștii” războiului informațional inundaseră mediul online cu teoriile lor, unele persoane mi-au spus că nu mai știau ce se petrecea cu adevărat în Ucraina.

Combatanții ruși din mediul online își îndepliniseră obiectivul de a-i lipsi pe cetățeni de dreptul de a avea acces la informații bazate pe fapte, aceasta fiind o piatră de temelie esențială când vine vorba de formarea de opinii. Astfel, prin manipularea cetățenilor, trolii manipulaseră discuțiile din spațiul public finlandez.

În articolele mele, am prezentat dovezi ale tehnicilor de înșelătorie utilizate pe rețelele sociale pe plan internațional: răspândirea de meme și de filmulețe pe YouTube cu caracter militant, utilizarea de programe de tip bot, care să răspândească propagandă pe Twitter, precum și un lanț de grupuri pe Facebook, care nu erau ce păreau a fi.

După părerea mea, cel mai îngrijorător impact a fost faptul că, după ce au fost expuși la propagandă, unii oameni au început să o distribuie mai departe pe propriile rețele, fără să știe că fuseseră păcăliți de o entitate străină ostilă.

Însă externalizarea către public a avut și o parte bună. Numeroși finlandezi au povestit că fuseseră martori la operațiunile desfășurate de entități anonime, însă respectivii le-au identificat numaidecât drept propagandă învechită îmbrăcată în straie noi. Acele persoane nu au fost afectate în mod negativ.

Articolele mele au fost citite la scară largă și au fost bine primite. Din cauza interesului la nivel internațional, Yle le-a publicat și în engleză și rusă. Constatările scrise de mine încă sunt citate câțiva ani mai târziu, în rapoarte de cercetare și de mass-media.

Unul dintre posturile pe care le prezentasem drept canal ce răspândea propagandă rusă și care servea drept platformă de operare pentru trolii anonimi era un site numit MV-lehti (Ziarul CMN). MV-lehti este un site de știri false care apăruse dintr-odată în 2014 și al cărui nume original tradus în limba română înseamnă „Ce mama naibii??!!” (asta spune multe). Cei de la MV-lehti publicau articole vulgare și scandaloase și le prezentau drept știri. Aceasta însemna că reportajele respective includeau un titlu, imagini și casete cu text și erau scrise în principal de colaboratori care, dintr-un motiv sau altul, voiau să își păstreze anonimatul. Încă din 2014-2015, MV-lehti publica zilnic numeroase „articole”.

Aceștia traduceau materiale preluate de pe site-uri străine, alegeau și exacerbau infracțiunile comise de musulmani și de solicitanți de azil în Finlanda. În plus, postul Yle și alte posturi tradiționale de știri erau acuzate că ar fi mințit și răspândit teorii ale conspirației.

Am devenit interesată, întrucât MV-lehti traducea articolele publicate de RT, postul rus de propagandă, în limba finlandeză. Conținutul îndoielnic al site-ului MV-lehti îmi amintea de site-urile anonime ale trolilor ruși: în 2014, la fel cum procedează și în prezent, cei de la MV-lehti aplicau regula de aur 40-60 a propagandei speciale de luptă rusești în relatările postate.

La rubrica „Articole de știri", MV-lehti integrase o secțiune de comentarii furnizată de Facebook Plugin. Programul de completare îi permitea oricărui cont de Facebook deținut de un cetățean adevărat sau de o fermă de troli să își publice opinia despre lume sub fiecare articol postat de MV-lehti. Ani de zile, această posibilitate a fost exploatată la maximum.

Secțiunea de comentarii era plină de persoane false, care debitau discursuri revoltătoare, rasiste și motivate de ură, care îl dădeau pe președintele rus Putin drept soluția la toate problemele colosale ale lumii occidentale. În plus, numeroase persoane și troli se foloseau de secțiunea nemoderată de comentarii pentru a-și răspândi problemele mentale grave și teoriile odioase, inclusiv despre evrei, musulmani, străini, așa-numita Nouă Ordine Mondială și „elita globalistă".

Odată, am numărat manual peste 100 de profiluri de Facebook care erau evident false, cu nume inventate, și al căror obiectiv era de a comenta un articol imediat ce era postat pe site. Părea că misiunea comentatorilor-fantomă era de a duce discuția direct spre discursul plin de obscenități.

În plus, MV-lehti prezenta știri complet false. Aceștia se lăudau că „relatează știrile ignorate de mass-media de consum". Sloganul este copiat de la postul rus RT.

Comunitatea MV-lehti ataca pe oricine era destul de isteț pentru a-și da seama sau pentru a critica modul de operare sau conținutul de pe site. După ce Juha Vainio, un jurnalist finlandez premiat, a scris un articol cuprinzător despre finanțele și ratele de audiență ale MV, MV-lehti l-a atacat pe acesta în mod agresiv și a promis că plătește recompensă oricui furnizează „redacției" materiale cu caracter sensibil despre viețile private ale jurnaliștilor.

Cât îmi desfășurasem eu investigațiile, nu fusesem luată în vizorul MV.

În mai 2015, la doar patru ore de când fuseseră publicate articolele mele despre tehnicile și impactul trolilor ruși, MV-lehti și site-urile sale afiliate și-au demarat operațiunea de o amploare fără precedent, în vederea dezumanizării mele.

După câțiva ani, procurorul districtual Juha-Mikko Hämäläinen a numit acțiunile MV împotriva mea o tentativă de a-mi distruge viața și de a-mi influența activitatea jurnalistică.

CLOVNUL JURNALISMULUI

Primul articol postat de MV-lehti mă numea un „clovn al jurnalismului de investigații" și batjocorea investigațiile mele cu privire la fabrica de troli. În realitatea închipuită a celor de la MV-lehti, eu „acuzasem MV-lehti" că ar fi fost troli ruși, deoarece critică elitele occidentale și pe cei din Illuminati". Mai mult, MV susținea că fuseseră depuse numeroase plângeri împotriva mea și cita fostul blog al parlamentarului social-democrat pensionat Mikko Elo, plin de calomnii despre mine.

Conținutul textual al articolului era combinat cu o memă, în care apărea chipul meu alături de un text scris în limba engleză: JESSIKKA ARO FAKE NEWS JOURNALIST DEBUNKED („DISCREDITAREA JESSIKKĂI ARO, JURNALISTA CARE DISEMINEAZĂ ȘTIRI FALSE"). De asemenea, numărul meu de telefon de serviciu a fost făcut public din nou.

Anterior, văzusem aceeași memă trimisă prin e-mail directorilor mass-media finlandeze și miniștrilor din cadrul guvernului finlandez, însoțită de texte în care eram denigrată.

Pe când urmăream MV-lehti cum răspândea mai departe poveștile agresive despre mine în cadrul comunității sale pline de ură de pe Facebook, am observat efectul său imediat asupra cititorilor. Unul dintre cei care comentau era un fost prieten de-al meu din orașul finlandez Tampere. Chiar și el, o persoană rezonabilă care mă cunoștea personal, a fost convins să scrie și mai multe calomnii despre mine în mod public. „Aceasta este

vechea mea cunoștință. Altădată era o persoană care nu accepta niciun fel de absurdități. Nu știu ce naiba s-a întâmplat cu ea, de a ajuns să creadă în astfel de rahaturi. Credeam că e mai isteață de-atât”, a scris el pe Facebook.

Încă o dată, am văzut în timp real cum e formată opinia unei persoane. În acest caz, cineva care îmi fusese prieten a fost convins să își schimbe părerea despre mine, totul într-o fracțiune de secundă.

În zilele ce au urmat, pe site-urile afiliate MV-lehti și pe blogurile cu teorii ale conspirației au fost publicate articole asemănătoare în care eram atacată. Relatările MV despre mine urmau servil tonul dat de Johan Bäckman, lacheul Kremlinului.

La fabrica de troli, pe fiecare tură, superiorii le-au dat angajaților noi instrucțiuni cu privire la ce să scrie. Se părea că cei care creau conținut pentru MV-lehti (majoritatea sub protecția anonimatului) primiseră următoarele instrucțiuni în ceea ce mă privește: „Jessikka Aro face lobby pentru NATO; Jessikka Aro îi scornește pe trolii ruși din imaginație; Jessikka Aro îi califică pe cetățenii obișnuiți drept troli plătiți și care săvârșesc infracțiuni”. Niciuna dintre aceste acuzații nu era adevărată.

Cercul de fanatici finlandezi pro-Putin, precum și Johan Bäckman și alți bloggeri extremiști pro-Kremlin au fost iar activați. Aceștia postau frenetic despre mine, instigându-și urmăritorii de pe rețelele sociale și pe cei cu profiluri false să procedeze la fel.

Bäckman promova pe Facebook și pe Twitter articole postate de MV-lehti și era deosebit de entuziast în ceea ce privește articolele despre mine. Ulterior, acesta a fost intervievat de canalul de YouTube al organizației Katehon, deținută de Aleksandr Dughin, ideologul Kremlinului, și a mințit, spunând că MV-lehti era cel mai popular canal mass-media de știri din Finlanda.

La acel moment, când campania împotriva mea avea nouă luni de când începuse, m-am gândit să depun plângere penală. Din punctul meu de vedere, acuzațiile false răspândite pe rețelele sociale aveau caracter calomnios, întrucât erau minciuni sfruntate și aveau drept obiectiv instigarea oamenilor să mă desconsidere și să mă urască. În Finlanda, calomnia este considerată infracțiune și se părea că persoanele ostile cu

influență pe rețelele sociale, care îmi urmăreau fiecare mișcare, își propuseseră să normalizeze postările cu caracter infracțional, susținând că „reprezentau dreptul inclus în libertatea de exprimare” și că erau „reacții normale la activitatea unui jurnalist”.

Obținusem capturi de ecran în care apăreau mizeriile scrise despre mine și le-am arătat avocaților. Răspunsul acestora a fost liniștitor: erau șanse mari ca o plângere penală să ducă la acțiune în instanță. Unul dintre experții juridici mi-a spus că activitatea hărțuitorilor era asemănătoare cu rețelele de crimă organizată, iar acest fapt ar putea chiar să îi ofere instanței temeiul necesar pentru a le da o sentință chiar mai dură făptașilor.

Cu toate acestea, eu eram nesigură, căci procesele durează chiar și ani de zile. Nu urmasem o carieră jurnalistică pentru a ajunge să mă lupt în instanță cu niște extremiști. Mă educasem pentru a face o treabă de expert, fiind formată profesional să scriu articole și să produc informații pentru public. Nu am vrut niciodată să apar la știrile referitoare la infracțiuni care ocupă prima pagină a ziarelor.

Sinceră să fiu, eram convinsă că, dacă predam materialele poliției și era demarată o anchetă, hărțuitorii aveau să mă atace și mai dur.

Am hotărât să îmi continui viața la fel ca de obicei, ca și cum campania de ură n-ar fi existat. Voiam să mă concentrez pe numeroasele proiecte din plan profesional pe care le aveam în desfășurare. Un proces mi-ar fi îndreptat atenția în altă parte, în loc de activitatea mea principală: scrisul. Însă, pe de altă parte, același lucru îl făcea și persecuția la care eram supusă.

Deși nu am depus plângere la poliție, campania s-a intensificat apoi, în decursul celor șase luni ce au urmat. Am încercat cu disperare să rezist în fața efectelor sale, însă amenințările cu moartea și mizeriile scrise despre mine mă urmau de la redacție, acasă și îmi umpleau atât timpul liber, cât și concediile și sărbătorile, zilele și nopțile.

În ianuarie 2016, după ce una dintre comunitățile de troli de pe Facebook distribuise din nou minciuni care îmi încălcau viața privată, iar cei de la MV-lehti îmi urmăriseră vacanța din Thailanda și își bătuseră joc de culoarea rujului meu, mă catalogaseră drept „trolul NATO îmbrăcat în

bikini” și permiseseră unor profiluri false, de la secțiunea lor de comentarii Plugin Facebook, să mă numească „găleată cu spermă de negri” și să își exprime dorința de a mă viola în toaleta unui bar, am depus prima plângere penală cuprinzătoare.

Începusem să mă tem să merg singură pe afară. Le-am spus polițiștilor că, prin instigarea sentimentelor de ură la adresa mea în mediul online, hărțuitorii generaseră o amenințare reală pentru siguranța mea fizică. Am primit atâtea mesaje de amenințare, încât mi se părea că e doar o chestiune de timp până când cineva, instigat de MV-lehti, m-ar fi atacat fizic.

Poliția a părut să îmi ia în serios plângerea, însă deja fusese demarată o nouă campanie. Un nou cântec produs în cadru profesionist și înregistrat în studio a fost încărcat pe platforma de partajare de conținut audio SoundCloud. Cântecul „umoristic” mă acuza din nou că sunt o propagandistă pentru NATO și Statele Unite și reitera vechile afirmații nefondate, conform cărora trolii ruși existau doar în imaginația mea.

A fost postat și un videoclip al cântecului pe YouTube, cu subtitrări în limba engleză. În filmulețul respectiv, numit Jessikka Aro’s troll chase (Vânătoarea de troli a Jessikkăi Aro), sunt jucată de o actriță cu perucă blondă și costum de supererou, care se preface că îi urmărește pe Vladimir Putin și pe trolii imaginari, fluturând steagurile SUA și NATO.

În materialul video, „eu” fac tot felul de năzbâtii prin redacția Yle și merg înarmată cu un pistol în Piața Roșie din Moscova, aflată lângă Kremlin. Clipul face o corelație între „mine” și un personaj pe nume Mary Goodnight, din filmul cu James Bond, „Bărbatul cu pistolul de aur”. Experiența mea de victimă a mai multor infracțiuni suspectate a fost complet minimizată și am fost catalogată drept persoană cu tulburări mintale. La finalul videoclipului muzical, actrița care mă interpretează este călcată de o mașină.

Distribuția videoclipului și cântecul erau producții profesioniste. Trolii anonimi de pe Twitter au distribuit cântecul către diverși utilizatori de pe platformă și case de producție din Rusia și au solicitat ca piesa să fie dată la radio.

Campania lansată pe Twitter cu privire la cântec nu dădea semne că ar fi încetat curând. În schimb, a evoluat, iar trolii care promovau cântecul au început să răspândească articole despre mine, publicate pe MV-lehti. Am raportat unul dintre conturi celor de la Twitter. Potrivit răspunsului predefinit primit de la Twitter, contul nu încălca standardele lor, deși le demonstrasem că încălca cel puțin două astfel de standarde: era anonim și se folosea de platformă pentru a săvârși infracțiuni.

În răspunsul meu, le-am prezentat exemple ale activității cu potențial infracțional aferente contului și le-am spus celor de la Twitter că va trebui să cer poliției să suspende contul dacă nu iau ei măsuri.

Twitter mi-a răspuns iar, tot printr-un mesaj predefinit. Se părea că platforma de socializare preţuia dreptul conturilor anonime, care diseminau ură, de a comite violență psihică împotriva altor utilizatori Twitter.

Totodată, prietenii m-au informat că fluxul lor de știri de pe Facebook era inundat de reclame plătite, ale grupului de troli, cu videoclipul violent în care eram batjocorită. Postarea „sponsorizată" care apărea în fluxurile de știri ale prietenilor mei conținea minciuni despre mine, avea un link către cântec și direcționa oamenii pe un site Facebook politic cu caracter extremist, nou-înființat și administrat în mod anonim, al cărui obiectiv era ridiculizarea și batjocorirea „Jessikkăi, trolul NATO".

Astfel, încă din primăvara anului 2016, Facebook a profitat de pe urma vânzării de reclame care să le genereze expunere operatorilor răuvoitori și anonimi, care postau conținut pro-Kremlin și posibil ilegal. În ceea ce privește impactul asupra gândurilor, atitudinilor sau comportamentului publicului, era irelevant dacă astfel de materiale erau sau nu postate pe rețelele sociale de firma trolilor din Sankt Petersburg sau din Finlanda prin intermediul unui antreprenor privat, aparent independent; era clar că producția acestor conținuturi concentrate pe atâtea platforme de socializare nu era gratuită.

Încă o dată, compania Yle, angajatorul meu, a fost atacată. Mă pregăteam să susțin o prezentare internă despre troli și atacuri cibernetice pentru membrii personalului Yle, în cadrul unei sesiuni de formare cu alți experți. Evenimentul de formare a fost promovat pe rețeaua de Internet Yle. Însă

cineva cu acces la respectiva rețea de intranet a dat copy-paste la anunț, a anexat textul la un link către piesa batjocoritoare și le-a trimis un e-mail colegilor și superiorilor mei de pe o adresă de e-mail falsă. Inițial, în cadrul anunțului care a circulat pe intranet, li s-a solicitat oamenilor în mod expres să nu îl distribuie mai departe.

Totodată, Johan Bäckman mă lua iar peste picior pe Messenger. Făcând referire la campania aferentă piesei, acesta m-a întrebat: „Care mai e treaba, Mary Goodnight, se pare că ai ieșit pe locul doi în războiul informațional ;)"

La acel moment, eram extenuată. Am făcut capturi de ecran cu cele peste 100 de mesaje cu caracter manipulator și le-am predat poliției.

Pe de altă parte, Bäckman a dat și el lanțul de mesaje sau o parte dintre acestea unui post mass-media rus fals, numit Russia Beyond the Headlines (Rusia dincolo de prima pagină), care le-a citat în cadrul unui articol bizar menit să manipuleze publicul.

Încă o dată, eram neputincioasă în ceea ce privește felul în care se derulau evenimentele. Anterior, adoptasem contrastrategia de a vorbi public despre măsurile ieșite din comun, precum și despre batjocura și tentativele de a mă reduce la tăcere la care fusesem supusă. De asemenea, publicasem informații pe conturile mele de socializare și dădusem interviuri pentru mass-media.

Până la un anumit punct, fusese o strategie de succes. Pe măsură ce se ducea vorba despre felul în care fusesem maltratată, am început să primesc mesaje de la cei care se confruntaseră cu probleme similare.

În Finlanda, Dr. Saara Jantunen, cercetător în cadrul forțelor de apărare și expert în materie de război informațional și Jukka Mallinen, autor și traducător, fuseseră de asemenea vizați de astfel de acte de hărțuire. Bäckman îi mai denigrase și pe Imbi Paju, autor de origine estoniană care scria despre represiunea din Uniunea Sovietică, și pe Sofi Oksanen, scriitoare și romancieră care scrisese mult despre războiul informațional al Kremlinului.

Heidi Hautala, fostă parlamentară finlandeză din cadrul Partidului Verde și membră a Parlamentului European, fusese și ea împroșcată cu noroi pentru că adusese în discuție infracțiunile săvârșite de Kremlin în materie de drepturile omului.

Inițial, am crezut că metoda de opresiune îi viza în principal pe finlandezi și dialogul public din Finlanda. Apoi, Patrik Oksanen, un jurnalist suedez respectat, m-a contactat pentru a-mi spune povestea sa.

La rândul său, acesta scrisese un articol despre războiul informațional rus și devenise instant ținta răutăților grupului de troli de pe Facebook, a calomniilor și atacurilor din partea neonaziștilor și a organizațiilor false pro-Kremlin, precum și a hărțuitorilor de pe YouTube. Jurnalistul a fost vizat, de asemenea, de meme și caricaturi de prost gust. După ce a fost calomniat, susținându-se că ar fi un pedofil condamnat, pe grupul de troli de pe Facebook în limba suedeză Anti-Euromaidan Sweden, Oksanen a dat în judecată trolul și a câștigat în instanță.

Când m-au contactat, atât Patrik Oksanen, cât și alte persoane, am început să realizez că atacurile la adresa criticilor săi era strategia la care recurgea Kremlinul la nivel mondial.

Întrucât strategia era nocivă și amenința libertatea de exprimare, democrația și siguranța națională din mai multe țări, trebuia dată în vileag.

Am început astfel să pun la cale această carte. Însă atacatorii mei nu terminaseră cu mine.

CAPITOLUL 12

Liderul organizației specializate

În 2016, la o conferință din Cehia, de la Praga, am cunoscut-o pe Jelena Milić, din Serbia. Organizatorul conferinței știa că trecuserăm prin experiențe asemănătoare.

Se părea că Milić fusese nevoită să recurgă la ajutorul poliției locale, după ce devenise ținta unei campanii pro-Kremlin de ură, care infiltrase numeroase posturi mass-media sârbe.

Eu și Milić am ținut o prezentare despre trolii ruși, știrile false și campaniile de defăimare. Prin urmare, soarta sa îmi era cunoscută. Aceasta își dedicase cariera pentru a contribui atât la rezolvarea conflictului etnic și politic complex din Balcani, cât și la promovarea democrației.

În 2016, revista Politico a numit-o pe Milić una dintre cele mai influente 28 de persoane din Europa, oameni care „zguduie din temelii, formează și incită Europa". În plus, în rândul publicului larg, aceasta se zbătuse încontinuu să crească nivelul de conștientizare cu privire la operațiunile ostile, de influență din Balcani.

Înainte de începerea campaniei de ură, localnicii o abordau din când în când pe stradă, fiind respectuoși și întrebând-o ce părere are despre anumite aspecte legate de societate. Însă, pe măsură ce campania câștiga teren, Milić primea adesea mesaje de la concetățenii săi, care își exprimau dorința de a o vedea moartă sau violată.

În cele mai grele momente, a trebuit să dedice ore întregi zilnic pentru a-și asigura siguranța și protecția. Polițiștii o protejau pe Milić non-stop.

Pentru a putea să-și cumpere o sticlă cu lapte ori să meargă pe jos la serviciu în centrul Belgradului, capitala Serbiei, Milić trebuia să le aducă la

cunoștință agenților de poliție planurile sale, cu două ore înainte de a pleca de acasă.

Femeia a acceptat protecția oferită de organele polițienești, întrucât unii dintre cei mai agresivi atacatori ai săi, care îi trimiteau amenințări, reprezentau mișcări extremiste, alții erau acuzați de infracțiuni violente sau aveau legături directe cu grupările ultranaționaliste, de extremă dreapta, simpatizante ale Kremlinului.

Până și fiica Jelenei Milić, o persoană fizică neimplicată în activitatea profesională a mamei sale, a primit amenințări pe Facebook. Persoana care îi amenințase fiica este un activist de extremă dreaptă, adept fanatic al președintelui rus Vladimir Putin și care, la rându-i, are legături strânse cu guvernul sârb.

Jelena Milić a sperat că jurnaliștii din țara sa vor prezenta atât presiunea publică, colosală, la care era supusă, cât și de unde provenea aceasta: Sputnik, postul de propagandă al Rusiei și fabricile de troli care debitau zvonuri josnice despre Milić mass-mediei sârbe.

Reporterii nu au acordat atenție jocurilor Kremlinului cu mass-media din Balcani. Spre dezamăgirea lui Milić, voiau să facă divertisment din tragedia sa personală.

„Jurnaliștii voiau să îmi filmeze viața privată, cum eram înconjurată de agenții de poliție, pentru o emisiune de tip reality-show. Am refuzat”, spune Milić.

După ce a trăit timp de o lună sub protecția organelor polițienești, Milić a anulat operațiunea. Considera că e nedrept ca ea să beneficieze de protecție, dat fiind faptul că mulți dintre concetățenii săi erau nevoiți să își ducă traiul în capitală, într-o situație mult mai dificilă și fără sprijin din partea poliției.

„Agenții de poliție erau politicoși și de ajutor, însă operațiunea nu beneficia de suficiente resurse, astfel că rutina mea cotidiană devenise mai complicată”, afirmă Milić.

În plus, aceasta depusese numeroase plângeri penale la poliție cu privire la mass-media, despre care considera că îi întinase onoarea.

Cu toate acestea, plângerile păreau că dispar, pe bandă rulantă, în străfundurile secției de poliție. „Eu sunt exemplul viu care demonstrează de ce nu mai este valabilă zicala «Orice fel de reclamă este o reclamă pozitivă.» Trebuie să îmi reclădesc reputația de la zero”, adaugă aceasta.

***

Jelena Milić conduce o organizație de persoane specializate (n. trad. – un așa-numit think-tank) la Belgrad. Organizația sa, CEAS (Centrul de Studii Euro-Atlantice), realizează muncă de cercetare, întocmește rapoarte, organizează conferințe, educă publicul larg și promovează politici pro-Occidentale în Serbia și în întreaga regiune balcanică. Misiunea organizației este de a promova apartenența Serbiei la NATO și la Uniunea Europeană și, astfel, unificarea Serbiei în cadrul fundamentului valoric occidental.

Aceasta înseamnă că Milić are multe pe cap. Ca să mă exprim mai elegant, parcursul Serbiei în vederea punerii bazelor unei democrații și a unui sistem de justiție stabile încă este în curs de desfășurare. Situația este și mai complicată din cauza faptului că amprenta Kremlinului este prezentă peste tot prin Balcani.

În ultimii ani, guvernul sârb a luat măsuri în vederea autocrației, cu sprijinul generos acordat de regimul lui Vladimir Putin. Kremlinul ține la mitul cum că Serbia e aliatul și „fratele” credincios al Rusiei.

În Serbia, influența Rusiei e adânc înrădăcinată în străfundurile societății și are un istoric bogat. Pe drumul de la Aeroportul Internațional Belgrad către centrul orașului, unul dintre primele panouri de pe marginea drumului celebrează legăturile strânse ruso-sârbe în materie de energie.

Reclama sponsorizată de gigantul energetic rus Gazprom și de reprezentantul său din Serbia promite un parteneriat pe viitor. Pentru a

accentua acest parteneriat, steagurile celor două țări se îmbină minunat, unul cu celălalt.

Numeroși localnici se laudă cu privire la „relațiile bune” dintre guvernul lor și cel rus și sunt din cale afară de mândri de investițiile făcute de ruși în țara lor, când, astfel cum amintește Milić, de fapt, Uniunea Europeană investește mai mult în Serbia decât o face Rusia.

La Belgrad, fosta capitală a Iugoslaviei prăbușite, încă sunt vizibile distrugerile rezultate în urma războiului și acestea amintesc de potențialul distrugător al propagandei masive.

Când ne plimbăm prin centrul Belgradului, Milić îmi arată o clădire cu mai multe etaje. Zidurile sunt niște ruine, iar țevile de metal care susțineau, cândva, clădirea, se ițesc acum încovoiate prin bucățile de ciment distruse.

În anii 1990, clădirea era în picioare și era sediul serviciului public sârb de radio și televiziune, RTS. Când regimul sârb a început să comită crime de război și genocid împotriva cetățenilor, majoritatea musulmani și croați, în anii 1990, RTS, post controlat de regim, a instigat și justificat atrocitățile, alimentând astfel violența împotriva Bosniei și a capitalei Sarajevo.

În 1999, NATO a lansat o intervenție și o campanie aeriană împotriva guvernului suspectat de săvârșirea crimelor de război împotriva albanezilor din Kosovo.

Una dintre țintele atacurilor aeriene NATO a fost Radio Televizija Srbije (RTS), post utilizat pentru a răspândi propagandă încărcată de ură, cu scop de dezumanizare a musulmanilor și a croaților, precum și a Bosniei și capitalei Sarajevo.

După încetarea ostilităților, nimeni nu a reconstruit nici fostul sediu al RTS demolat de bombe, nici alte clădiri avariate.

„Motivul vehiculat oficial este acela că reconstrucția e prea costisitoare”, spune Milić. În prezent, Kremlinul exploatează intervenția NATO din 1999 în propaganda pe care o răspândește în Balcani. Conducerea rusească acuză

NATO de diverse infracțiuni și exagerează numărul victimelor civile ale raidurilor aeriene NATO.

„Kremlinul demonizează mereu NATO și nu menționează niciodată motivul pentru care a intervenit NATO. Astfel, influențează presa locală și rescrie istoria sârbă”, declară Milić.

Majoritatea criminalilor de război din războaiele iugoslave încă sunt în libertate. Jelena Milić a luat parte la demersurile de depistare și de aducere a acestora înaintea instanței internaționale Tribunalul Internațional pentru Fosta Iugoslavie (ICTY).

„Una dintre problemele Serbiei este aceea că mulți dintre cei care ar trebui anchetați pentru comiterea de crime de război încă dețin funcții înalte în cadrul poliției, armatei și guvernului sârb. Prin urmare, aceștia contribuie la fărădelegile din țară și sunt păpușarii care controlează unele segmente ale mass-mediei”, spune Milić.

Cercetările întreprinse de organizația sa, specializată, indică faptul că cei de la Kremlin vor să manipuleze politicile Serbiei privind punerea sub acuzare și anchetarea criminalilor de război. Organizarea proceselor pentru crime de război este una dintre cerințele importante pentru aderarea Serbiei la UE.

Kremlinul nu vrea ca Serbia să intre în UE, astfel că împiedicarea proceselor juridice împotriva criminalilor este în interesul său.

Integrarea statelor balcanice în Uniunea Europeană și în NATO ar însemna că cercurile conducătoare și criminalii de război și-ar pierde veniturile obținute din corupție, precum și controlul atât asupra sistemului de securitate, cât și a celui judiciar. Pe cale de consecință, conducerea rusească protestează masiv împotriva intrării Serbiei în UE și în NATO.

Kremlinul alimentează cu bucurie toate sentimentele anti-NATO și anti-UE, în vreme ce Milić promovează politici pro-UE și pro-NATO. Cu alte cuvinte, interesele Kremlinului în Balcani și interesele pe care le are Milić în ceea ce privește țara sa natală se bat cap în cap. Acesta este unul dintre motivele care stau la baza supunerii acesteia la ceea ce este, în esență, o campanie de violență psihică.

Și poate că un alt motiv este acela că organizația sa formată din persoane specializate a publicat prea multe rapoarte bazate pe fapte și care dezvăluiau prea multe informații despre operațiunile de influență ale Kremlinului. Un alt motiv ar putea fi acela că Jelena Milić fusese cea care i se opusese unui diplomat rus în mod public și vizibil.

În 2013, Alexander Chepurin, ambasadorul Rusiei în Serbia, a dat un interviu în care a vorbit despre poziția oficială a Rusiei în ceea ce privește integrarea Serbiei în Occident. Potrivit afirmațiilor acestuia, Serbia este aliatul Rusiei. Ambasadorul și-a exprimat opinia conform căreia „nu-i va înțelege și nici nu-i va accepta vreodată pe cei care își împing țara în brațele NATO pentru 30 de arginți". Acesta a mai adăugat că rănile și morțile rămase în urma bombardamentelor NATO încă erau proaspete, și asta nu era valabil doar în Serbia.

Referirea la cei 30 de arginți e luată din Biblie, fiind vorba de prețul pentru care Iuda l-a trădat pe Iisus, când l-a vândut celor care l-au ucis. Prin această metaforă, ambasadorul rus a reușit să îi prezinte pe toți cei care promovau alianța Serbiei cu NATO drept trădători avizi după bani.

În această categorie intra și Milić.

Jelena Milić a scris o scrisoare deschisă prin care i-a dat replica ambasadorului. În scrisoarea publicată pe site-ul organizației sale, aceasta a luat, rând pe rând, afirmațiile nefondate făcute de Chepurin și le-a accentuat superficialitatea, faptul că nu aveau niciun temei, precum și caracterul lor ofensator. Mai mult, Milić i-a ținut o lecție despre dezvoltarea Serbiei pe plan intern și despre avantajele integrării țării în lumea occidentală.

Ambasadorul rus nu a reacționat în mod vizibil la scrisoarea ei.

Munca murdară a fost desfășurată de elementele locale de extremă dreaptă, cu respectarea modelului dat de Kremlin.

TRĂDĂTORI PE LISTĂ

Prima entitate din umbră pro-Putin care a luat-o în colimator pe Milić din punct de vedere profesional și, posibil, ilegal, a fost gruparea de dreapta numită Mișcarea Populară Sârbă (SNPNaši).

Grupul de lobby care promova politici pro-Kremlin și anti-UE a fost înființat în 2006, la un an după ce Vladislav Surkov, unul dintre principalii ideologi, șeful de personal de la Kremlin la acea vreme, pusese bazele unei mișcări naționaliste asemănătoare pro-Putin, numită Naši, în Rusia. Naši pretinde că ar fi apărut în mod natural, creată de societatea civilă când, de fapt, a fost generată de necesitățile regimului.

În limba sârbă, naš înseamnă „al nostru”, la fel este și cazul în limba rusă, cu termenul naši. Acest lucru cultivă extremismul și Putinismul, prezentate drept patriotism și dragoste față de țară. La fel ca gruparea Naši de la Kremlin, gruparea sârbă Naš îi atacă pe activiștii care luptă pentru drepturile omului, pe cercetătorii din mediul academic, precum și pe politicienii cu orientări occidentale.

Un semn grăitor care indică faptul că gruparea se bucură de acceptare la scară largă în Serbia este acela că liderul său, Ivan Ivanović, scrie articole pentru diverse publicații sârbe de știri, în calitate de editorialist.

În 2014, facțiunea sârbă a grupării Naš a desfășurat un atac în mediul online.

Aceștia au publicat o listă cu 30 de persoane publice sârbe liberale de seamă și le-a catalogat drept trădători. Lista publicată online îi include pe prim-ministrul țării de la acea vreme, precum și diverși actori, scriitori, cercetători și jurnaliști din mass-media independentă, cu orientare occidentală. Naš i-a calificat pe toți drept cei mai mari inamici ai poporului sârb, fără a prezenta dovezi în sprijinul acuzațiilor.

Și numele Jelenei Milić apărea pe listă.

Procurorul general al Serbiei a dat în judecată gruparea Naš, acuzând-o de discriminare. Acesta i-a chemat pe Milić și pe ceilalți așa-ziși trădători în calitate de martori.

În 2017, Milić a fost audiată în instanță împreună cu celelalte persoane care figurau pe listă. Ea și alți doi martori au declarat înaintea instanței că fuseseră intimidați din cauza acuzațiilor publice la adresa lor.

Cu toate acestea, restul martorilor au afirmat că nu fuseseră deloc intimidați de eticheta care le fusese atribuită.

Liderul grupării sârbe Naši i-a spus judecătorului că incluseseră pe listă fiecare persoană despre care credeau că luptă împotriva Constituției Serbiei.

Instanța a achitat gruparea de toate acuzațiile.

Însă întocmirea listei fusese doar începutul.

Campania completă de dezumanizare a lui Milić a fost lansată în 2016. Denigrarea a început la puțin timp după ce organizația sa, CEAS, a publicat două rapoarte, în limba engleză, referitoare la operațiunile ruse de influență din Balcani.

Rapoartele CEAS analizează îndeaproape legătura complexă și strânsă dintre Kremlin și regimul actual din Serbia. Acestea prezintă în detaliu reuniunile bilaterale dintre politicienii de la nivel înalt din cele două țări și ordinile de zi ale întrevederilor din anii 2010, precum și proiectele implementate de Kremlin, pentru a aduce Serbia cât mai aproape de Rusia: contracte rusești de petrol și gaze, simulări comune de război desfășurate de ambele țări, „cadourile" gratuite ale Rusiei pentru Serbia (avioane de luptă MiG-29 deținute anterior de ruși, în valoare de sute de milioane, pentru a „salva și moderniza" forțele aeriene sârbe).

„Guvernul sârb practică o politică a porților deschise, în raport cu influențele ostile rusești", spune Milić.

Cercetările sale descriu, de asemenea, și felul în care Kremlinul a corupt politicienii și liderii mass-mediei din Serbia. Mai mult, sunt demascate și tentativele Kremlinului de a separa Serbia de Occident, de a bloca intrarea țării în Uniunea Europeană și în NATO, sprijinul acordat de Kremlin liderilor politici totalitari din Muntenegru și din Kosovo, precum și simpatia față de extrema dreaptă.

În plus, rapoartele prezintă peste 100 de surse de propagandă pro-Kremlin; aproape toate funcționează fără o autorizație oficială, dar, cu toate acestea, influențează opiniile consumatorilor de știri din rândul populației.

Una dintre sursele mass-media respective este filiala sârbă a postului rus Sputnik, la a cărui ceremonie aniversară a participat chiar și președintele Serbiei.

Cu sau fără sprijinul președintelui, în Serbia, Sputnik a devenit rapid o sursă de știri, destul de populară. Comparativ cu alte surse, Sputnik găsește adesea știrile adevărate, astfel că reportajele sale sunt preluate de celelalte posturi locale.

În februarie 2016, Milić și personalul său din cadrul CEAS au organizat prima conferință în vederea prezentării constatărilor rapoartelor privind influența Rusiei. Tentativa de a submina rapoartele în mod public începuse înaintea publicării acestora.

Una dintre portavocile Kremlinului, un site numit Pravda, a solicitat anularea conferinței respective.

Sputnik s-a numărat printre primele posturi de știri care au „relatat" evenimentul. Site-ul și-a ales propria perspectivă: batjocorirea muncii de cercetare realizate de CEAS. Și asta nu a fost tot, Sputnik a ridiculizat și sacoul cu care era îmbrăcată Jelena la eveniment. Potrivit colaboratorului Sputnik, sacoul purtat de Milić era „stalinist". În plus, Sputnik a celebrat adunarea pro-Kremlin și anti-NATO organizată pe străzile din Belgrad în aceeași zi.

Totodată, profilurile false și extremiștii au deschis încă un front de luptă pe rețelele de socializare. Fantezii cu moartea lui Milić, presupuse calomnii în formă agravantă și descrieri amănunțite ale unor atacuri violente la adresa ei au început să îi inunde constant conturile de pe rețelele sociale.

Pe măsură ce erau publicate știri false și postări pline de ură despre Jelena Milić, o mulțime de oarecare de pe rețelele de socializare au fost instigați și s-au alăturat atacului, distribuind mai departe injuriile pe propriile rețele.

Conținutul încărcat de ură care i-a fost trimis acesteia este de o asemănare izbitoare cu ceea ce am primit eu. Scopul său este de a speria și intimida, de a reduce la tăcere, de a demoraliza și de a face aluzii cu tentă sexuală.

Potrivit celor distribuite, Jelena Milić este, de pildă, „o târfă plătită de NATO, ai cărei adepți se vor întoarce și o vor f*#e pe mă-sa neoliberală și fascistă, o târfă care suge scule americane, care ar trebui să sfârșească într-o clinică de avorturi, un căcat, plătită de străini și, spre binele ei, ar trebui să dea toți banii ăia pe medicamente".

Oamenii au preconizat de asemenea că „va sfârși moartă în șanț" și că „ar trebui să se spânzure" și „să moară".

Până și cei care aveau legături directe cu Kremlinul au abordat-o pe Milić. Printre aceștia se numără și un cetățean sârb pe nume Nemanja Ristić, un instigator pro-Kremlin, extremist de dreapta și fondator al postului mass-media renumit cândva, B92. Numele lui Ristić fusese vehiculat în trecut, după ce l-a amenințat pe ambasadorul american în Serbia. În plus, acesta partajează atât conținut pro-Kremlin, cât și sigla infamului serviciu de securitate rus FSB pe rețelele sociale.

În martie 2016, Ristić a trimis un e-mail sediului CEAS. În mesaj, o acuza pe Milić că ar fi un angajat plătit al NATO, iar cariera sa se va sfârși printr-un proces rapid, în urma căruia va primi cea mai dură sentință posibilă. De asemenea, Ristić definea NATO într-un mod specific: conform spuselor sale, NATO este o organizație infracțională care produce și distribuie heroină, ucigând civili și săvârșind furturi.

Bărbatul a continuat să o denigreze pe Jelena Milić. Luna următoare, acesta a distribuit un articol de știri false pe Facebook, în care se susținea că Milić e dependentă de cocaină și de alcool.

Ristić nu e începător în astfel de chestiuni. În anii '90, era membrul unei grupări infracționale și a fost încarcerat timp de nouă ani pentru uciderea unui membru al unei bande rivale. După aceea, a fost pus sub acuzare în repetate rânduri pentru port ilegal de armă.

Pe deasupra tuturor acestor aspecte, mai este și urmărit internațional pentru presupusa sa participare în cadrul tentativei de lovitură de stat din Muntenegru, tentativă susținută de Rusia, care a avut loc în 2016.

Conspiratorii plănuiau să preia controlul asupra Parlamentului în timpul alegerilor, să îl asasineze pe primul-ministru și să instituie un nou guvern, care ar fi sistat planurile țării de a intra în NATO.

Oficialitățile în materie de securitate din Muntenegru și comunitatea online de investigații Belling cat au dezvăluit faptul că planul a fost conceput de agenții de influență ruși și de recruții lor. Principala forță din umbră a fost organizația specializată a lui Putin, și anume Institutul Rus de Studii Strategice, angajatorul finlandezului Johan Bäckman.

Procurorul îl suspectează pe Ristić că ar fi recrutat protestatari care să atace clădirea Parlamentului. Atât Muntenegru, cât și Interpol au emis un mandat pe numele lui. Justiția sârbă nu l-a extrădat în Muntenegru în vederea desfășurării procesului, astfel că Muntenegru l-a condamnat în lipsă la șapte ani de închisoare.

Legăturile lui Ristić cu Kremlinul au fost demascate printr-o fotografie distribuită pe rețelele de socializare, în care acesta apare alături de ofițeri din armata rusă și de Ministrul Rus al Afacerilor Externe, Serghei Lavrov.

Cu toate acestea, un segment al mass-mediei sârbe îl tratează ca pe un expert. În cadrul unei emisiuni televizate, s-a folosit de ocazia de a vorbi despre pisicile Jelenei Milić, în pofida faptului că nu acesta era subiectul programului respectiv.

Aparent, voia să îi transmită un semnal lui Milić: viața ei privată era urmărită.

Avocatul CEAS a depus o plângere penală pe numele lui Ristić.

De atunci, Milić nu a mai auzit nimic de parcursul plângerilor respective, în pofida faptului că reprezentantul său legal a transmis solicitări de informații în repetate rânduri.

„Avocatul mi-a spus că am făcut tot ceea ce se putea pentru a urni cazul din loc. Însă, din cauza faptului că sistemul de justiție este controlat de executiv, nu se întâmplă nimic. Statul sârb nu vrea să îl trimită pe Ristić în spatele gratiilor.”

„MERCENAR NATO ȘI CHIPUL RĂULUI ÎNTRUCHIPAT”

Pe lângă denigrarea publică, organizația CEAS a fost vizată și de atacuri cibernetice. Numeroase atacuri de tip DDoS împotriva CEAS au dus la prăbușirea site-ului organizației, care a durat câteva zile.

Prin urmare, publicul nu a putut citi nici cercetările despre Rusia, nici alte informații publicate pe site-ul organizației specializate. În plus, e-mailurile trimise către CEAS au fost blocate în timpul atacului.

În mai 2016, când CEAS a lansat cea de a doua parte a cercetărilor despre Rusia, a fost declanșat un al doilea val de denigrare publică. De această dată, campania a ademenit și mai multe ziare, reviste și posturi de televiziune tradiționale sârbe.

Materialele răspândite despre Jelena Milić în ziarele și pe posturile de televiziune sârbe sunt extrem de alarmante, obiectivul fiind acela de a o transforma într-o antipersoană.

Tehnica e asemănătoare cu denigrările care, de pildă, în țările nordice, sunt răspândite de regulă doar în străfundurile paginilor de Internet, care nu fac obiectul niciunei reglementări. În Serbia, materialele respective sunt imprimate efectiv pe suport de hârtie și distribuite în casele oamenilor, în pofida faptului că (cel puțin) unele comunități jurnalistice sârbe susțin că practică jurnalism etic și chiar dacă, în Serbia, mass-media este reglementată (asta cel puțin pe hârtie).

Cele mai agresive materiale au fost răspândite de tabloidul Informer (Informatorul), de ziarul Srpski Telegraf și de TV PINK.

În 2016, cei de la Informer au susținut că era unul dintre cele mai populare ziare din Serbia, cu peste 100 000 de exemplare vândute zilnic. Afirmația este greu de verificat, întrucât nu există date fiabile cu privire la statisticile de circulație a ziarelor sârbe.

Pe lângă răspândirea de știri false, teorii ale conspirației și bârfe mondene, Informer sprijină cu fidelitate politicile guvernului, pe fostul prim-ministru și pe actualul președinte Aleksandar Vučić, dar și politicile Kremlinului și pe cele ale grupărilor de dreapta.

În timpul alegerilor prezidențiale din Serbia, Informer a distribuit suplimente la ziar sponsorizate de Gazprom, gigantul rus în materie de energie. În majoritatea mijloacelor mass-media de calitate din Occident există un zid gros de protecție între sponsori și redacție. Aceasta înseamnă că sponsorii nu au un cuvânt de spus în ceea ce privește informațiile care apar la rubrica de știri.

În Serbia, se pare că zidul de protecție respectiv este fisurat.

Articolele apărute în Informer o catalogau pe Milić drept lobby-istă NATO, rol care, în contexul prezentat de ziar, are numai conotații negative. Tabloidul prezenta legături dintre aceasta și teorii ale conspirației, cum că NATO complotează să însceneze conflicte în Serbia. Unul dintre articolele din Informer susținea (fără a demonstra afirmațiile) că Milić „îl amenințase cu bătaia pe un bărbat care se opunea NATO”. Un alt articol inventa și o frază, însă pe care Milić nu o rostise niciodată: „Sârbii au primit ce au meritat în urma bombardamentelor NATO”.

Pe măsură ce campania se derula într-o spirală descendentă, Milić era prezentată drept spion NATO și croat. Cei de la Informer spuneau că misiunea sa în calitate de spion era de a răspândi știri false și de a perturba publicul sârb.

Aceștia reluau știri cu caracter scandalos, susținând că e plătită și că ia ordine de la NATO și de la tot felul de finanțatori dubioși din Occident, care vor să destabilizeze Serbia și să creeze haos în țară prin intermediul organizației sale specializate.

Există o mică urmă de fapt în articolele publicate de Informer. Într-adevăr, CEAS primește finanțare din mai multe surse internaționale și din Vest, surse precum Fundația „Open Society” deținută de George Soros, de la organizația filantropică Rockefeller Brothers Fund, de la Divizia de Diplomație Publică a NATO, precum și de la multe altele.

Însă CEAS este transparentă în ceea ce privește finanțarea și prezintă evidențe financiare pe site-ul său. Pentru Informer, informațiile respective au fost motivul pentru care tabloidul a scornit tot felul de conspirații.

Drept omagiu adus steagului propagandei, Informer alege cu atenție fotografiile cu Milić. Sunt publicate doar cele în care femeia are o anumită expresie întipărită pe chip, în care arată rău ori are o expresie furioasă. Este același mod de operare utilizat în Finlanda de MV-lehti, ori de fabrica de troli din Rusia.

Informer a vândut ziare în care apărea fotografia lui Milić și titlul: „Chipul răului întruchipat reprezentat de NATO”.

„Mereu arăt urât în imaginile prezentate de mass-media din Serbia. Mă fac să par ca și cum aș fi mătușa nebună din pod”, se plânge aceasta.

Scopul fotografiilor în care Milić pare urâtă este de a crea o percepție despre aceasta, de a o prezenta drept instabilă psihic și labilă. În mass-media tradițională, fotojurnaliștii aleg, de regulă, fotografiile în care subiecții sunt prezentați în mod realist. Nu sunt prezentate expresiile negative în mod intenționat, cu excepția cazurilor în care acest lucru este justificat.

Celor de la Informer nici că le-a păsat de verificarea faptelor publicate. În 2016, trolii anonimi au creat un cont fals pe Facebook, prefăcându-se că ar fi Jelena. Jelena cea falsă a postat pe Facebook că se gândea să candideze pentru funcția de președinte al Serbiei în cadrul alegerilor din anul următor. Postarea a instigat un val de batjocură, iar mulțimea făcea haz de șansele Jelenei de a deveni președinte.

Informer a preluat știrea și a prezentat-o drept fapte de netăgăduit. Titlul articolului zbiera: Bună asta! Jelena Milić a anunțat că va candida la

președinția Serbiei.

Din nou, publicul înfuriat i-a trimis amenințări cu moartea lui Milić, care nu avusese nimic de-a face cu întreaga situație și căreia nici nu-i trecuse prin cap ideea de a candida la președinție.

Articolele false din tabloidul Informer despre Milić sunt 100% identice cu operațiunea de știri false a Kremlinului, lansată de Sputnik. Iar Informer nu era singura publicație sârbă care urma isonul dat de Sputnik, postul controlat de Kremlin. Numeroase posturi mass-media de pe plan local preluau aceleași puncte de vedere și intensificau astfel ura puternică a publicului față de „spionul NATO".

CEAS, organizația specializată condusă de Milić, a analizat răspândirea unei teorii conspiraționiste susținute de Rusia, potrivit căreia „NATO comite genocid în Balcani". Bombele pe care le-a lansat NATO asupra Belgradului, în 1999, aveau în compoziție uraniu sărăcit. Cu toate acestea, conform afirmației șocante, însă neîntemeiate, uraniul sărăcit a provocat o epidemie gravă de cancer și a dus la numeroase decese în Serbia.

Existența unei epidemii de cancer provocată de bombe a fost demontată cu argumente științifice. Însă asta nu-i oprește pe amatorii de teorii ale conspirației să organizeze conferințe internaționale în cadrul cărora abordează subiectul „epidemiei de cancer provocată de NATO".

O parte din mass-media sârbă circulă în rândul unor cadre universitare așa-zise profesioniste, care se opun aderării Serbiei la NATO deoarece, potrivit acestora, NATO poartă „un război nuclear" cu Serbia.

Aceleași organe de presă o numesc pe Milić „starleta NATO" și „mercenar NATO". Când atât Milić, cât și un sârb, specialist în materie de sănătate, au dat declarații publice mass-mediei, contestând veridicitatea conspirației privind războiul nuclear susținut de Rusia și spunând că este vorba despre o campanie de informații false, Milić a fost iar atacată de un val de defăimări și de amenințări, venit din partea mass-mediei cu interese ascunse, care voia să o chinuie. Presa i-a pus în gură vorbe pe care nu le rostise niciodată, susținând că descrisese uraniul drept „benefic pentru sănătate".

Este clar că respectiva campanie de calomniere a Jelenei Milić are drept obiectiv știrbirea încrederii publicului în ceea ce o privește. În plus, sunt atacate atât încrederea finanțatorilor organizației sale, cât și cea a comunității diplomatice.

Obiectivele respective au fost îndeplinite, cel puțin parțial.

CREDITUL BANCAR

Atât capacitatea Jelenei Milić de a-și desfășura activitatea profesională, cât și viața ei personală au fost afectate. În plus, campania i-a afectat activitatea din cadrul organizației pe care o conduce.

În iulie 2016, la patru luni de la publicarea raportului său, privind influența rusească, sediul CEAS din Belgrad a pierdut un angajat cu experiență. Aceasta răspunsese la telefonul de serviciu, când o persoană necunoscută a amenințat-o.

„S-a speriat și a decis să demisioneze. Nu e ușor să recrutezi oameni noi sau să îi păstrezi pe cei pe care îi ai într-o asemenea situație”, afirmă Milić.

Până și găsirea unui avocat dispus să preia multiplele cazuri ale lui Milić s-a dovedit a fi un demers dificil și consumator de timp. Mulți avocați se tem să nu fie și ei târâți prin noroi odată cu Milić.

Mai mult, vecinii sediului CEAS au început să se plângă administratorului clădirii.

Înainte de începerea campaniei de ură, aceștia erau prietenoși. Cu toate acestea, pe măsură ce acuzațiile oribile erau răspândite la scară mai largă, vecinii au început să îl întrebe pe administrator de ce închiria spațiu de birouri unei organizații cu o reputație atât de proastă. Căsuța poștală a birourilor CEAS a fost distrusă în repetate rânduri.

Însă problemele se tot adunau.

În 2016, la sfârșitul verii, fiica Jelenei a venit acasă și a privit-o înmărmurită pe mama sa. Se pare că prietenii ei citeau Tračara, un site de bârfe. Potrivit celor apărute pe site-ul respectiv, Milić făcuse un credit bancar pentru a plăti o operație de mărire a sânilor, „ca să-i facă pe plac iubitului ei american”.

Milić a fost șocată. La fel ca multe alte știri false despre ea, și aceasta conținea un sâmbure de adevăr: da, făcuse un împrumut la bancă, însă nu pentru chirurgie plastică, ci pentru o serie de proceduri stomatologice.

În articol era intervievat un funcționar oarecare de la o bancă la care Milić nu are cont. În plus, i se mai luase interviu și unui polițist imaginar, care confirma faptul că Milić își făcuse operație la sâni, întrucât are un iubit mai tânăr.

Din toată treaba, Milić a tras niște concluzii. Doar cineva care avea acces la evidențele sale bancare private ar fi putut să divulge informațiile respective presei, spre a fi manipulate și prezentate într-o oarecare lumină. Însă, mai presus de acestea, propria sa fiică începuse să își pună întrebări referitoare la veridicitatea „știrii”.

„În calitate de cetățean sârb, asta chiar m-a speriat. Am început să îmi fac griji cu privire la calitatea informațiilor transmise copiilor noștri. Nu a fost un sentiment plăcut atunci când am realizat că atâția tineri au citit postările respective și au întrebat-o pe fiica mea: «Ce naiba e cu maică-ta?»”

CONTRAVINE INTERESELOR SERBIEI

Campania e alimentată de un post de televiziune sârb, care are un public mult mai larg decât tabloidele.

PINK este un post TV deținut de acționari privați, însă e național, astfel că face obiectul normelor și obligațiilor în materie de radiodifuziune. PINK difuzează emisiuni de tip reality, telenovele, precum și emisiuni în stil Jerry Springer, care invadează intimitatea oamenilor și prezintă bârfe mondene scandaloase.

Postul este deținut de un fost tovarăș de partid al soției președintelui defunct, Slobodan Milošević. Ori de cât ori se vorbește despre politică pe post, se aud vorbele președintelui sârb.

Se pare că PINK produce conținut în colaborare cu Informer: redactorul-șef al Informer a lansat acuzații la adresa lui Milić pe când aceasta era invitată la emisiunea matinală de la PINK. De asemenea, publicația Informer creează articole online, menite să atragă lumea prin diverse titluri false, preluate de la elucubrațiile PINK despre Milić.

În noiembrie 2016, CEAS le-a solicitat atât celor de la PINK, cât și publicației Informer să rectifice afirmațiile false despre Milić și le-a intentat proces.

„Pe lângă celelalte știri false, au declarat că primim mult mai puțină finanțare de la fundații străine decât primim într-adevăr. Am vrut ca ei să rectifice și acest lucru.”

Potrivit dreptului sârb, postul de știri ar trebui să rectifice afirmațiile false. Dacă nu face acest lucru, trebuie amendat. Solicitarea de rectificare pe care CEAS a transmis-o de asemenea și Ministerului sârb care se ocupă de comunicații nu a pus capăt batjocurii.

Un an mai târziu, instanța l-a condamnat pe Dragan Vučićević, redactorul-șef de la Informer, la publicarea unei rectificări a afirmațiilor false, adăugând la sentință și obligativitatea plății unei amenzi în valoare de 1 000 de euro. Cu toate acestea, postul de televiziune PINK nu a primit nicio sentință.

Informer a publicat, de fapt, o mică rubrică în care rectifica anumite părți din afirmațiile sale false. Însă nu era menționat nimic despre faptul că rectificarea respectivă fusese dispusă de instanță. În raport cu daunele provocate de știrile false publicate de Informer siguranței și reputației personale a Jelenei Milić, rectificarea nesemnificativă nu i-a făcut acesteia dreptate.

În plus, și unii politicieni sârbi au luat parte la linșarea lui Milić. Și mai mulți oameni politici au fost martori la aceasta, însă nu au făcut nimic

pentru a opri cele petrecute. De pildă, Vojislav Šešelj, liderul partidului sârb radical pro-Putin și pro-extrema dreaptă și un criminal de război condamnat, i-a numit pe Milić și pe alți șefi ale unor ONG-uri din Serbia „târfe fasciste”, pe Twitter. Însă Aleksandar Vučić, fostul prim-ministru sârb și actualul președinte al țării, a dus hărțuirea la un alt nivel.

La începutul lui 2017, Milić a fost invitată în cadrul unei emisiuni de seară de la postul PINK, pentru a discuta despre starea de fapt din Serbia cu Vučić, prim-ministrul de la acea vreme. Milić boicota încă de pe atunci TV PINK, însă a decis să profite de ocazie pentru a spune ce credea despre patronul postului și despre politica editorială TV PINK.

Dezbaterea difuzată în direct s-a încins. Deodată, Vučić i-a spus lui Milić următoarele vorbe, în direct: „Tot ceea ce faci tu contravine intereselor Serbiei”.

Milić s-a ridicat numaidecât și a părăsit platoul în mijlocul emisiunii.

„Spusele prim-ministrului reprezintă o invitație deschisă pentru toți descreierații să mă omoare. Știa că renunțasem la protecția din partea poliției și totuși a afirmat public acest lucru”, spune Milić.

Din nou, majoritatea mass-mediei sârbe, în frunte cu TV PINK și Informer, a atacat-o pe Milić pentru că ieșise din platou. Ziarele au numit-o dramatică.

„Când mass-media mă pune într-o lumină bună, lumea mă privește prietenos pe stradă. Însă când apar articole negative, oamenii arată de parcă ar vrea să mă ia la bătaie.”

Însă urmările emisiunii televizate la care participase împreună cu prim-ministrul nu s-au oprit aici. Persoanele cu care Milić avea legături de ordin profesional, inclusiv membri ai comunității diplomatice internaționale, au început să o evite și se asigurau că nu sunt văzuți alături de ea în public.

Să încerci să conduci o organizație specializată în timp ce ești atacat(ă) de aparatul rus de dezinformare și de mass-media controlată de guvern e un

demers dificil. Milić a fost nevoită să petreacă foarte mult timp doar ca să blocheze sute de conturi de Twitter și Facebook care o atacau.

„Nici nu știu câte zile din viață am irosit ca să raportez profiluri celor de la Facebook și Twitter și să le prezint dovezi care să ateste că eram hărțuită.”

Cu toate acestea, nici Facebook și nici Twitter nu au fost de vreun folos. De fapt, Twitter i-a închis chiar ei primul cont, posibil din cauza unui val de hărțuire din partea trolilor sau a unor rapoarte fără temei la adresa sa, trimise de utilizatorii platformei.

În august 2016, CEAS a mai organizat o conferință. Milić a invitat doar anumite posturi de știri la eveniment. Nu a chemat posturile și publicațiile care debitează știri false și propagandă.

„Sunt organizație neguvernamentală și răspund în fața donatorilor mei, a consiliului de administrație și a propriei conștiințe.”

Aceasta a publicat o declarație în care spunea că CEAS nu va invita la conferință filiala sârbă a Sputnik și nici alte platforme care preiau și publică articolele false produse de Sputnik. Milić a mai spus și că Sputnik nu e un mijloc mass-media jurnalistic credibil.

Cei de la Sputnik au protestat, spunând că CEAS cataloghează după cum vrea și separă adevăratele posturi de știri, unele de celelalte. De asemenea, numeroși jurnaliști sârbi cu influență au criticat decizia lui Milić și au apărat „libertatea de exprimare” a organelor de propagandă.

Vukašin Obradović, președintele Asociației sârbe a Jurnaliștilor Independenți, a scris un comentariu pe Facebook în care o ridiculiza pe Milić.

„Au dat naștere unui val masiv de proteste în mass-media, spunând că nu pot face asta și întrebând cine mă cred eu, ca să decid care sunt posturile de știri adevărate. Aici, mulți jurnaliști sunt preocupați de știrile false care au intervenit în cadrul alegerilor prezidențiale din SUA. Însă, din această cauză, nu văd ce se petrece în propria lor țară.”

FALSA ORGANIZAȚIE CEAS

În iulie 2017, personalul CEAS a observat că Jelena Milić era urmărită în mod suspect. Cineva a încercat să pătrundă cu forța în sediul lor, așa că Milić a trebuit iar să facă denunț la poliție.

Personalul a investigat chestiunea îndeaproape. Se părea că cineva înființase o organizație CEAS falsă, numită SEAS. Mai mult, persoane importante din cadrul SEAS urmăreau activitățile desfășurate de CEAS adevărată.

SEAS este o abreviere a denumirii în limba sârbă a „Centrului de Cooperare Euro-Asiatică" și a apărut pe rețelele de socializare cam în același timp cu publicarea cercetărilor CEAS referitoare la operațiunile ruse de influență din Balcani.

O persoană necunoscută a copiat și imitat sigla și abrevierea denumirii adevăratei CEAS și le-a adăugat pe un site creat pe Facebook. Site-ul organizației CEAS false moderează discuții foarte sinistre pe rețelele de socializare, cu privire la Serbia, NATO și alte subiecte de natură politică. În plus, site-ul distribuie informații care amintesc, în mod eronat, de cele publicate de adevărata CEAS.

Administratorii site-ului au înregistrat și o fundație. Fundația SEAS se descrie drept „o organizație social-neoconservatoare de persoane specializate", în vreme ce organizația patronată de Milić se prezintă ca fiind social-liberală. Milić și echipa sa au descoperit, de asemenea, asemănări suspecte în ceea ce privește sloganul organizației false și adresele sale web.

Ulterior, SEAS a organizat o conferință cu tematică NATO. Evenimentul a fost programat să se desfășoare suspect de aproape de săptămâna NATO, pe care adevărata CEAS o găzduiește de ani buni.

Fondatorul și reprezentantul public al SEAS, organizația care imită CEAS, e Vencislav Bujić, o persoană cu reședința în Belarus. Bujić este utilizator activ pe rețelele sociale și are postate poze cu el în relații de prietenie cu o persoană fizică sârbă, care a luptat în războiul rus împotriva Ucrainei.

De asemenea, se știe despre Bujić că ar fi conversat pe Facebook cu Nemanja Ristić, unul dintre suspecții din cadrul loviturii de stat eșuate din Muntenegru și sprijinite de Rusia, și unul dintre cei care au hărțuit-o pe Milić. La momentul când scriu aceste rânduri, Ristić a declarat public, pe profilul său de Facebook, că lucrează pentru serviciile ruse de securitate FSB.

În plus, Bujić e demascat că a discutat detalii privind tentativa de lovitură de stat din Muntenegru cu unul dintre cei suspectați că ar fi pus la cale lovitura de stat.

De-a lungul anilor, unii jurnaliști sârbi l-au luat pe Bujić, în mod eronat, drept expert profesionist specializat pe aspecte legate de Rusia și de NATO și i-au luat interviuri în această calitate. În unele dintre aparițiile sale mass-media acesta a susținut că CEAS și SEAS sunt una și aceeași organizație.

În plus, Bujić i-a abordat pe finanțatorii organizației conduse de Milić și a postat de pe contul falsei organizații CEAS, conținut în care o ironiza.

La 26 iulie 2017, Bujić a postat o fotografie surprinzătoare pe rețelele sociale. În poza respectivă, acesta se află în fața sediului adevăratei organizații CEAS, alături de Miloš Injac, un alt fondator al falsei CEAS.

Reprezentantul legal al CEAS a căutat modalități prin care să combată organizația falsă. Se părea că nu există mijloace legale în dreptul sârb de a combate imitația. De aceea, organizația adevărată condusă de Milić a ales să investigheze și să demaște public activitățile desfășurate de organizația falsă care o hărțuiește și a publicat un raport propriu despre hărțuirea din partea SEAS.

În 2018, Comitetul pentru Relații Externe al Senatului american a publicat un raport despre atacul asimetric al lui Putin asupra democrației. În raportul respectiv, era citată munca de cercetare realizată de adevărata organizație CEAS și de Milić.

SEAS a demarat numaidecât un atac pe rețelele sociale: a publicat postări în care o descria pe Milić utilizând termeni jignitori și, astfel, o transforma

în ținta unor noi amenințări cu moartea. În plus, a distribuit cercetările CEAS și le-a ridiculizat.

Facebook, care trimite reprezentanți la conferințele internaționale pentru a convinge pe toată lumea că lucrează într-adevăr din greu pentru a elimina problema operațiunilor străine de influență rău-intenționate și pentru a „proteja comunitățile și utilizatorii vulnerabili”, îi lasă pe hărțuitorii lui Milić să își continue atacurile nestingheriți. Prin urmare, Facebook este canalul care facilitează demararea operațiunilor de hărțuire împotriva Jelenei Milić și a activității sale profesionale, operațiuni care este evident că sunt ilegale.

În septembrie 2018, i-am raportat la Facebook pe Nemanja Ristić, pe Vencislav Bujić, fondatorul CEAS false, precum și contul de Facebook al organizației false, care are peste 1 300 de urmăritori.

Curând, cei de la Facebook au răspuns raportului meu cu privire la site-ul organizației CEAS false, spunându-mi că „e posibil să nu respecte standardele comunitare Facebook și că Facebook va investiga respectivul conținut de pe site și va elimina orice elemente care contravin standardelor”.

Însă Facebook nu a șters contul.

La momentul când scriu cartea, Facebook nu a reacționat deloc nici la celelalte două raportări trimise de mine.

SCHIMBARE DE REGIM

De-a lungul anilor, organizația CEAS condusă de Milić a depus plângeri penale împotriva a 16 persoane identificate în mod clar, precum și împotriva a 12 inși necunoscuți, suspectați că ar fi denigrat-o și amenințat-o pe Jelena Milić. Însă toate acestea au fost în zadar.

Cele mai recente atacuri de tip DDoS împotriva site-ului CEAS au avut loc la începutul lui 2018. Tabloidele încă o hăituiesc pe Milić, iar în iulie 2018,

criminalul de război condamnat Vojislav Seselj a declarat la televiziunea sârbă că „Milić are lăței”.

Una dintre cele mai mari probleme provocate de campania de defăimare în curs de desfășurare o constituie timpul și energia consumate cu activitatea de cercetare și munca propriu-zise.

Timpul pe care îl alocă Milić pentru a se apăra împotriva calomniilor și pentru a corecta informațiile false, pentru a citi mesajele în care e amenințată cu moartea și cu violul, precum și pentru a reconsolida legăturile profesionale afectate de denigrarea sa, reprezintă timp petrecut departe de munca desfășurată efectiv de organizația pe care o conduce: cercetare, relatarea știrilor, organizarea de conferințe, furnizarea de noi informații poporului sârb și participarea în cadrul dezbaterilor publice.

Din cauza hărțuirii continue, câteodată, unii donatori CEAS încep să privească cu un gust amar activitatea desfășurată de organizația specializată a lui Milić și se îndoiesc de sprijinul pe care îl acordă societății. Însă, întrucât mulți alți donatori internaționali sunt ei înșiși atacați în chip organizat, nu permit campaniei împotriva lui Milić să le afecteze în mod negativ relația.

Campania de defăimare a reușit, de asemenea, să planteze germenii îndoielii și să creeze neînțelegeri între ONG-urile sârbe și jurnaliști, deși mulți se află de aceeași parte a baricadei: sprijinirea statului de drept, promovarea drepturilor omului și căutarea de modalități de a pune capăt corupției.

Numărul entităților sârbe, care au dat dovadă de coloană vertebrală de-a lungul anilor și au sprijinit în mod public activitatea desfășurată de Milić, este aproape nul. Milić își descrie organizația de persoane specializate și de cercetare drept izolată și consideră că ea însăși e o țintă sigură.

Peste granițe, munca sa e bine-cunoscută. Aceasta e un expert respectat în domeniul său de activitate, munca sa e citată, de pildă, în documente întocmite de Departamentul American de Stat. În 2016, relele tratamente la care a fost supusă Milić au fost menționate în raportul întocmit de Departamentul American de Stat cu privire la drepturile omului.

În pofida situației dificile și în condițiile în care o parte din mass-media locală o boicotează și o denigrează, Milić continuă să își desfășoare munca: aceasta realizează activități de cercetare și inițiative cu privire la principalele aspecte în materie de securitate din Serbia și din Balcani, promovează cooperarea și aderarea la NATO, dă interviuri mass-mediei internaționale și sensibilizează publicul domestic și pe cel străin.

Milić consideră că, pe viitor, atacurile mass-mediei asupra sa vor continua nestingherite, mai ales dacă politicile generale ale țării sale înclină tot mai mult spre Rusia.

Însă dacă integrarea Serbiei în Occident continuă, dacă structura de securitate și sistemul de justiție trec prin reforme, precum și dacă relația regimului cu mass-media și cu societatea civilă devine mai sănătoasă, s-ar putea ca situația sa să se îmbunătățească.

În cazul unui atac fizic, Milić e de părere că guvernul va face trimitere la protecția din partea poliției care i-a fost furnizată în 2016 și va susține că au încercat să o protejeze.

Însă tot același guvern a fost cel care a contribuit la intensificarea urii împotriva ei, prin faptul că le-a pus la dispoziție hărțuitorilor și atacatorilor săi un cadru deschis.

În 2017, după ce CEAS a publicat o declarație referitoare la un exercițiu NATO pe plan local și la simularea de război desfășurată de Rusia, Ministerul sârb al Apărării a publicat la rândul său o declarație cu scop de contracarare. Ministerul a susținut astfel că afirmațiile făcute de Milić conțineau un element de dezinformare.

„Principalii troli ruși din Serbia sunt miniștrii și membrii sistemului social-politic sârb, inclusiv Biserica Ortodoxă sârbă și Universitatea din Belgrad”, scrie Milić.

Cea mai mare preocupare a Jelenei este aceea că situația va scăpa de sub controlul regimului sârb, iar rușii vor prelua ei controlul asupra țării, fără acordul poporului.

„Iar dacă Rusia le dă ordine directe liderilor sârbi, organizațiile specializate și cele cetățenești ar fi primele distruse din temelii”, spune ea.

Potrivit spuselor lui Milić, cea mai mare problemă a Serbiei este faptul că nu are experiență în materie de democrație.

„Asta ne face vulnerabili la operațiunile ruse de spionaj. Ceea ce vedem acum nu e încă un curent dominant, însă poate deveni. Avem nevoie de o mass-medie independentă, de investigație axată nu doar pe corupție, ci și pe discreditarea site-urilor care răspândesc dezinformare venită din Rusia, pe întreg mapamondul, dar și care să îi relateze publicului sârb despre asta, o mass-medie cu atenția îndreptată asupra unei educații corespunzătoare și asupra statului de drept.”

Milić are în vedere posibilitatea că va fi vizată de acte de violență fizică. Când am întrebat-o ce va face dacă situația sa se înrăutățește, mi-a spus așa: „N-am idee. Nu dispun de multe resurse, însă asta nu mă privește doar pe mine. Ceea ce mă deranjează mai tare este faptul că eu sunt doar un exemplu al evoluției mai ample din această regiune.”

În primăvara lui 2019, niciuna dintre plângerile penale nu fusese preluată mai departe.

CAPITOLUL 13

Ce mama naibii??!!

În decursul timpului, MV-lehti a evoluat și a ajuns un site rasist cu servicii complete, care diseminează discursuri încărcate de ură. În toamna lui 2015, refugiați din Siria, Irak și Afganistan au venit în valuri în Europa, pentru a cere azil. MV-lehti nu și-a ratat șansa: a stârnit ură împotriva solicitanților de azil și a creat un spațiu sigur pentru toți rasiștii, neonaziștii și islamofobii, unde aceștia să își răspândească fanteziile legate de temeri față de străini.

Pe când oficialitățile și societatea civilă finlandeză începeau să prelucreze creșterea bruscă a numărului de solicitanți de azil și să lanseze serviciile necesare, MV-lehti prezenta toți refugiații drept violatori, teroriști și trântori. Limbajul utilizat (o aptitudine esențială în războiul informațional) era manipulator și viclean: site-ul insera și repeta noi cuvinte în limba finlandeză. Termenii respectivi îi caracterizează pe străini într-o manieră generalizantă și jignitoare și îi dezumanizează.

Unul dintre termenii respectivi era „copil bărbos”, sau partalapsi în finlandeză. Sintagma făcea aluzie la presupusa tendință a solicitanților de azil de a-i minți pe agenții de la imigrări că sunt minori, pentru ca demersurile de obținere a azilului să le fie facilitate. Un alt neologism era matu, o abreviere a cuvântului maahantunkeutuja („invadatori de țară”) întrucât, conform celor de la MV-lehti, toți refugiații erau intruși care săvârșiseră infracțiuni și trăseseră lozul câștigător grație prestațiilor de securitate socială primite de la statul finlandez. Începând cu iulie 2019, MV-lehti a publicat abrevierea josnică și rasistă matu în cel puțin 450 de articole, citite de peste patru milioane de oameni. Termenul a devenit popular foarte rapid pe rețelele sociale.

MV-lehti își sperie încontinuu cititorii cu ideea „invaziei musulmane” și a „islamizării”. Site-ul accentuează ideea cum că societatea finlandeză se

află într-o criză existențială din cauza solicitanților de azil musulmani și că femeile finlandeze trebuie să fie protejate de refugiații „violatori”. Site-ul, care încă publică materiale cu scop de dezinformare în limba rusă și traduse în finlandeză, a devenit principala platformă pentru lansarea grupării rasiste de justițiari, numită Soldații lui Odin, în întreaga țară. Pe de altă parte, evreii beneficiază de o secțiune de comentarii separată pe pagina MV-lehti. Aici, trolii anonimi au susținut că evreii au aceleași trăsături genetice precum șobolanii.

De asemenea, MV-lehti a întocmit o hartă interactivă cu adăposturile pentru refugiați, care au fost înființate rapid în Finlanda. Pe când urmăream discuțiile pe care le alimentau cei de la MV pe tema refugiaților, mi-a fost ușor să îmi dau seama care era misiunea MV-lehti: instigarea conflictelor fizice între cititorii săi și solicitanții de azil. De pildă, aceștia au publicat un articol în care îi încurajau pe cititori să „dea drumul la câini” într-unul dintre centrele respective.

Unii adepți activi ai MV-lehti, precum Marco de Wit, au promovat de asemenea și opiniile agentului de la Kremlin Johan Bäckman și s-au deplasat cu acesta în estul Ucrainei pentru a beneficia de instructaj din partea lui Janus Putkonen. Aceștia au făcut turul Finlandei și au organizat proteste împotriva solicitanților de azil. Printre altele, au scandat „afară cu jihadiștii” într-o zonă rezidențială liniștită.

În pofida faptului că MV-lehti nu și-a încurajat în mod direct cititorii să apeleze la violență, le-a insuflat totuși sentimente de ură, dezamăgire și suspiciune. În unele zone, cetățenii finlandezi au fost mobilizați să ia parte la proteste împotriva solicitanților de azil. Mai ales în 2015, dar și ulterior, rețelele sociale au fost utilizate cu succes în vederea organizării unor proteste ostile fizice împotriva refugiaților.

MV-lehti apela la cea mai primară formă de dezumanizare și de construire a unei imagini a dușmanului.

În multe orașe finlandeze oamenii au încercat să le dea foc solicitanților de azil, utilizând cocktail-uri Molotov și grenade fumigene.

Interesant e faptul că, la început, MV a profitat de pe urma reclamelor de tip Google Ads care rulau pe site și care fuseseră cumpărate de companii finlandeze obișnuite și pe spațiul deținut de MV-lehti, fără ca acestea să-și dea seama. Hanna Huumonen, președintele organizației Tineretul Social-Democrat, a demarat o campanie în vederea informării sponsorilor de caracterul site-ului, iar companiile și-au retras numaidecât reclamele. În consecință, MV-lehti a lansat un atac violent bazat pe știri false împotriva lui Huumonen.

Pe lângă cei care critică Kremlinul, site-ul îi atacă și îi denigrează și pe mulți alții. Persoanele vizate sunt adesea cei care apără drepturile omului, activiști prorefugiați și preoți.

Declarațiile publice individuale ale ofițerilor și personalului din cadrul forțelor de apărare finlandeze au fost urmărite și ridiculizate. Cu Markku Mantila, fostul manager în materie de comunicații al guvernului finlandez, care a discutat public despre influența rusească și a inițiat activități în scop de contracarare, au apărut curând meme realizate de cei de la MV, în care capul său era aruncat în vasul de toaletă și se trăgea apa.

Site-ul pune la dispoziție un portal anonim, unde pot posta politicieni extremiști, activiști renegați, care solicită închiderea granițelor finlandeze pentru a-i opri pe „teroriștii violatori”, precum și activiști anti-UE. Timp îndelungat, site-ul a prețuit o relație deosebită cu Laura Huhtasaari, parlamentar membru al partidului finlandez de extremă dreaptă „Adevărații finlandezi”, candidată la alegerile prezidențiale și europarlamentar, ale cărei materiale video postate pe blog le tot vehiculează cei de la MV. De pildă, în filmulețele respective, Huhtasaari solicită înlăturarea legii „care incită la ură împotriva unei minorități” din legislația finlandeză.

MV-lehti este portalul propriu al extremiștilor, care adună laolaltă într-un singur loc cele mai tulburătoare conținuturi anti-Occident.

Încă din 2014, un cetățean finlandez pe nume Ilia Janițkin se declarase redactorul-șef al site-ului. Janițkin avea la activ un istoric de proiecte eșuate de tip revistă, dar și condamnări pentru ultraj, trei condamnări pentru trafic de stupefiante și era de asemenea membru al unei bande de infractori

motocicliști, numită „Bandidos”, calificată de poliția finlandeză drept grupare de crimă organizată.

În mod public, Janițkin se prezenta sfidător și cu ardoare drept singurul fondator și lider al site-ului. De fapt, o făcea într-un mod atât de fățiș, încât era suspect. În interviurile sale și în reportajele publicate de MV-lehti, acesta practic implora organele polițienești să își îndrepte atenția asupra sa. Totodată, site-ul publica zilnic numeroase articole anonime, care clar erau închipuirile unora, și părea dificil să îi aduci pe toți în fața justiției.

Întreaga prestație publică a lui Janițkin părea a fi o diversiune perfectă. Era vorba de o diversiune al cărei obiectiv era de a ascunde și proteja identitatea celorlalți care scriau pentru MV.

În Rusia există un termen pentru acele acțiuni întreprinse exclusiv pentru a influența și a interveni în activitatea oficialităților, pentru a ascunde ceva și mai grav. Acel termen e „diversija” și înseamnă sabotaj.

Ilia Janițkin se eschivase de poliție și trăia pe picior mare în Spania, la Barcelona. El însuși a mărturisit într-un interviu acordat Yle că MV-lehti fusese o surpriză pentru el, deși în alte contexte susținuse că era proiectul său.

În plus, potrivit propriilor sale spuse, acesta știa că în Finlanda îl aștepta o anchetă penală și punerea sub acuzare. Totodată, alți corespondenți MV-lehti au reușit să se ascundă în spatele anonimatului și al scutului ridicat de Janițkin.

Am început să bănuiesc că MV-lehti și numeroasele sale site-uri satelit înregistrate de Janițkin erau proiecte făcute la comandă pentru anumite scopuri. Cel mai probabil, lui Janițkin îi fusese ordonată înființarea lor, de către cineva care prefera să se ascundă în spatele cortinei, cineva care urmărea din culise cum se dădea acesta în stambă, în mod public, drept „redactorul-șef” al MV-lehti.

Dar despre cine să fie oare vorba?

„DE CE YLE ANGAJEAZĂ DROGAȚI?”

În februarie 2016, la o lună după ce depusesem prima plângere penală la poliție, am fost nominalizată la Premiul „Bonnier Grand Journalism Award” (Premiul Bonnier pentru Jurnalism de Înaltă Ținută) pentru seria mea de reportaje despre trolii ruși. Acest premiu este cel mai respectat în materie de jurnalism din Finlanda.

La puțin timp după nominalizare, MV-lehti m-a atacat puternic.

Mă bucuram de o seară liniștită la lumina lumânărilor acasă, la țară. Deodată, am primit un mesaj de la un număr necunoscut. Persoana respectivă mă întreba pe un ton respingător dacă preferatul meu era tot speed. Speed este denumirea argotică a amfetaminei, o substanță narcotică calificată drept periculoasă.

„Sper că nu îl cumperi cu banii contribuabililor. Și apropo: dacă angajatorii tăi nu știau despre asta, acum știu”, mi-a mai spus.

Pe când citeam mesajele, gura mi s-a uscat din cauza anxietății și a rușinii. Am înțeles atunci că intimitatea îmi fusese încălcată iremediabil. Încă nu știam cum și unde. Nici n-am îndrăznit să intru pe rețelele de socializare; însă se pare că n-a fost nevoie. Prietenii mi-au spus pe cât de discret au putut: MV-lehti publicase un articol cu titlul „Jessikka Aro e o infractoare condamnată consumatoare de droguri”. Articolul prezenta fotografii ale unei vechi sentințe judecătorești, dată de instanța districtuală din orașul meu natal.

Respectivul articol oribil, realizat în stilul 40:60, includea vechi informații confidențiale de-ale mele, referitoare la sănătate, de la începutul anilor 2000, dar și o poză cu o seringă plină de lichid. Știrea devenise virală, iar cititorii comentau: „Târfă drogată nenorocită, ăsta e motivul pentru care Jessikka e atât de bolnavă la cap, de inventează povești demente cu troli”.

L-am sunat pe superiorul meu, redactorul-șef al Yleisradio, Atte Jääskeläinen, și i-am spus ce se întâmplase.

În 2004, când aveam 23 de ani, am primit o amendă de 300 de euro pentru consum de droguri în 2002. Pe atunci, sufeream de o boală diagnosticată de doctori: dependență de amfetamine.

Grație familiei mele iubitoare, poliției locale din orașul Hyvinkää și sistemului finlandez de tratare a persoanelor consumatoare de droguri, depășisem boala încă din 2003 și îmi reclădisem viața. Fusese o experiență pe care o păstrasem pentru mine, de care eram mândră și profund recunoscătoare.

Însă acum, trecutul meu ajunsese pe Internet sub o formă denaturată și utilizat drept armă împotriva mea și a activității mele profesionale. Oamenii au început să îmi trimită mesaje prin care se ofereau să cumpere favoruri sexuale de la mine, diverși necunoscuți îmi ofereau droguri și își băteau joc de munca depusă de mine.

Deși superiorul meu a primit veștile cu demnitate și profesionalism, nu puteam dormi și plângeam mereu. În miez de noapte, le-am trimis articolul celor de la poliție, le-am mulțumit pentru ajutorul acordat la începutul anilor 2000 și i-am rugat să adauge articolul la ancheta penală în curs.

Și familia mea a fost profund șocată de articolul care, printre altele, susținea că fusesem arestată când dădusem peste un polițist – ceea ce nu era adevărat.

A doua zi, Pipsa Aro, sora mea, în stilu-i caracteristic de neoprit, a scris o postare pe Facebook, prin care îmi lua apărarea. Postarea a fost distribuită la scară largă, însă, din cauza acesteia, și Pipsa a ajuns să fie ținta articolelor defăimătoare apărute în MV-lehti și a primit mesaje pline de ură de la Soldații lui Odin și de la neonaziști.

Sora mea e o persoană foarte discretă, care nu are nimic de-a face cu activitatea mea profesională.

Am urmărit cu groază cum MV-lehti își continuă campania referitoare la „consumul de droguri”, publicând și mai multe informații detaliate referitoare la anchetele polițienești în articolele sale scandaloase. E vorba

despre informațiile pe care eu însămi le relatasem poliției, de bunăvoie, pe când aveam 22 de ani, în spiritul încrederii și al onestității.

Activiștii de la MV mi-au contactat superiorii și au cerut să li se explice de ce Yle angajează drogați, au solicitat să fiu concediată și au amenințat că dezvăluie și alte informații.

Ba chiar MV-lehti a publicat un articol în limba engleză, cu titlul „Jessikka Aro s-a dovedit a fi un traficant de droguri condamnat în slujba NATO". Articolul îi prezenta pe colegii mei jurnaliști și pe diverși diplomați (atât persoane reale, cât și închipuite) și ataca o conferință în cadrul căreia ținusem recent o prezentare despre trolii ruși. Astfel, activiștii de la ziar păreau că mă urmăresc la modul serios atât pe mine, cât și munca pe care o desfășuram.

De pe site-ul MV-lehti și de pe Facebook, articolele despre consumul de droguri au fost distribuite rapid pe site-urile satelit ale MV, pe blogurile neonaziste și au fost preluate de tot felul de mijloace mass-media alternative de dezinformare, forumuri de discuție și platforme de socializare.

Până la finalul săptămânii, necazul meu privat, care avusese loc cu 15 ani în urmă, a ajuns să fie comentat și de un tabloid finlandez. Deși rubrica era pozitivă, rezultatul a fost acela că informațiile mele confidențiale au fost răspândite către un public și mai mare, care să mă judece și să decidă dacă merit sau nu să fiu iertată.

Iar prin comentariile despre „Necazurile Jessikkăi Aro în ceea ce privește consumul de droguri", oamenii mi-au denigrat numele în fața unui public și mai larg. Era tehnica clasică a heringului putrezit și a funcționat întocmai cum fusese predată de coloneii ruși din cadrul departamentului militar de la Facultatea de Jurnalism ce aparținea de Universitatea de Stat din Moscova: numele meu a fost menționat iar și iar, în legătură cu scandalul, iar mirosul mi-a intrat în haine.

Pe când citeam ce păreri au oamenii despre mine și despre pretinsa experiență de viață privată (extrem de „înflorită") prin care trecusem, totul mi se părea complet bizar.

Da, făcusem multe greșeli în tinerețe, dar plătisem de asemenea scump și pe plan personal pentru asta, mult mai mult decât amenda în valoare de 300 de euro plătită statului finlandez.

Site-urile anonime pline de calomnii nu menționau nimic despre acest aspect.

În pofida faptului că MV-lehti răspândea povești groaznice despre evenimentele care avuseseră loc în 2002, tot eu eram singura care știa cu adevărat cum fusese viața mea pe-atunci, cât de mult suferisem de pe urma dependenței mele de coșmar și disperarea cu care voiam să mă lecuiesc de boală.

În 2004, fusesem condamnată la plata amenzilor dintr-un singur motiv: fusesem deschisă cu poliția la audiere și, tot cu aceeași sinceritate, îi rugasem să mă ajute.

Articolele pline de minciuni nu menționau nici faptul că poliția reacționase la rugămintea mea. Tot polițista care mă interogase la secția de poliție din Hyvinkää și mă întrebase despre consumul de droguri a fost cea care s-a ocupat de mine și după audieri. Nu știu dacă era de datoria ei, însă m-a ajutat.

Următoarele șase luni, polițista m-a sunat, m-a întrebat cum mă simt și m-a încurajat să „îmi țin capul sus”. În 2003, în afară de sora și mama mea, nu eram înconjurată de prea multe persoane adulte care să îmi inspire siguranță și să aibă grijă de mine.

Polițista a făcut acest lucru și încă îi sunt recunoscătoare, atât ei, cât și sistemului finlandez de reabilitare care, în 2003, mi-a plătit costurile pentru tratamentul îndelungat, peste 200 de euro pe zi.

MV-lehti nu menționa nimic nici despre asta.

În schimb, susținea sus și tare că era posibil să fiu purtătoarea unor boli groaznice asociate consumului de droguri, că probabil creierul îmi fusese afectat de consum, că e posibil să fi fost în stare de psihoză provocată de amfetamine și ruptă de realitate, că am ascuns poliției faptul că aveam la

mine peste 50 de doze de droguri când am fost „arestată”, că mințisem și ademenisem o doamnă grav bolnavă, îndemnând-o să consume iar droguri. MV-lehti s-a folosit de aceste afirmații fără temei pentru a distruge credibilitatea articolelor jurnalistice profesioniste pe care le scrisesem și care au fost nominalizate la cel mai prestigios premiu jurnalistic.

Șefii m-au sprijinit fără tăgadă. Superiorul meu m-a sunat să verifice cum mă simt, iar șeful cel mare a vorbit cu mine în timp ce se afla în concediu. În curând, redactorii-șefi, a peste 20 de organe finlandeze de știri, au publicat un comunicat comun (cum rar se întâmplă), în care promiteau să își apere jurnaliștii care devin ținte ale campaniilor de denigrare. Inițiatorul comunicatului a fost Mika Pettersson, redactorul-șef al STT, biroul finlandez de știri.

Comunicatul comun era necesar. Mulți jurnaliști au văzut cele petrecute și se temeau că, la rândul lor, vor deveni și ei țintele următoare dacă investigau o știre prea îndeaproape.

Câteva săptămâni mai târziu, mi-a fost decernat premiul „Grand Journalism Award” pentru investigațiile mele referitoare la troli, în cadrul unei emisiuni televizate difuzate în direct.

Deși păream fericită, eram devastată. Viața mea obișnuită era distrusă.

Voiam să aflu cine se afla în spatele articolelor calomnioase ale MV-lehti, semnate de un oarecare „Ilia J.”. Am depus o solicitare de informații la tribunalul districtual Hyvinkää, unde făcusem practică în gimnaziu. Am întrebat cine ceruse condamnarea mea și cui îi fusese trimisă.

Răspunsul a fost rapid: Johan Bäckman.

Astfel, sub pseudonimul Ilia J., un propagandist de război internațional, care lucra pentru statul rus, scrisese articole pentru un site care diseminează discurs motivat de ură, prezentând informațiile ca având origini finlandeze.

Pe măsură ce continua ancheta poliției, aceștia l-au arestat pe Bäckman și i-au percheziționat dispozitivele. Calculatorul acestuia a furnizat și mai multe dovezi solide, care demonstrau că îi trimisese mesaje privind amenda mea

pentru consum de droguri lui Ilia Janițkin, după care acestea fuseseră publicate.

„Ilia, pune asta pe Fincrime, se pare că va genera o mai mare vizibilitate pe Google.” Astfel îl instruise Bäckman pe partenerul său într-ale fărădelegilor.

MV-lehti era exact tipul de operațiune informațională rusească pe care o identificasem încă din 2015.

Întocmai de aceea răzbunarea a fost atât de cumplită.

POLIȚIA, PROCURORUL ȘI JUDECĂTORUL: CU TOȚII AU DEVENIT ȚINTE

În primăvara anului 2016, MV-lehti a continuat să mă atace. Prin repetarea acelorași articole despre mine, iar și iar, precum și prin inserarea de linkuri către vechile articole despre Jessikka în cele nou apărute, obiectivul era de a „polua” rezultatele căutărilor numelui meu pe Google. Trebuie spus faptul că le-a și reușit.

Deși, de-a lungul carierei mele, scrisesem sute de articole online pentru paginile web ale celor mai mari organe finlandeze de presă, propaganda despre consumul meu de droguri domina rezultatele de pe Google, apărute în urma căutării „Jessikka Aro”. De pildă, articolele mele despre impactul trolilor ruși dispăruseră și apăreau abia la finalul listei cu rezultatele căutării. Cei care încercau să citească articolele mele premiate erau nevoiți să parcurgă numeroase pagini cu articole MV-lehti până să găsească articolele pe care le căutau.

Cineva actualizase informațiile referitoare la amenda mea privată pentru consumul de droguri pe versiunea în limba finlandeză a paginii Wikipedia despre mine. Eram conștientă de faptul că puteam apela la politica „Dreptului de a fi uitat”, instituită în Uniunea Europeană, și să le solicit celor de la Google să înlăture din motorul de căutare articolele fără dovezi

întemeiate care mă înfățișau drept infractoare, însă aveam alte sarcini pe cap.

În plus, nu consider că e treaba victimei să își irosească timpul pentru a le trimite celor de la Google solicitări de înlăturare a paginilor. Era clar că nici compania-mamă Google, care face anual profit de zeci de miliarde de dolari și nici Wikipedia, site operat de voluntari, nu erau pregătite să împiedice infracțiuni care vizează persoanele fizice sau să curețe mizeria generată de știrile false și de fabricile de troli. Întrucât organizațiile-mamut nu își moderează propriile conținuturi, în calitate de persoană fizică, nu credeam că ar trebui să îmi irosesc timpul pe asta. Din perspectiva temporală îndelungată, faptul că facilitau calomnierea persoanelor urma să afecteze imaginea companiilor, nu pe a mea.

Ancheta poliției a continuat. La patru luni de la plângerea inițială pe care o depusesem, poliția a publicat o declarație rară: încuraja pe oricine care devenise ținta infracțiunilor comise de MV-lehti să depună plângere penală. Poliția din Helsinki a declarat de asemenea în mod public că îl suspecta pe Johan Bäckman, agentul Kremlinului, de hărțuire, iar pe Ilia Janițkin, redactorul-șef al MV-lehti, de defăimare în formă agravantă.

Hărțuirea era ilegală în Finlanda de doar aproximativ doi ani. Noua legislație reglementa atât hărțuirea și contactele fizice, cât și pe cele din mediul virtual. Hărțuitorii „tradiționali” sunt, de regulă, foști sau foste prieteni/prietene, iar hărțuirea de o asemenea amploare nu fusese anchetată în prealabil în Finlanda.

În primăvara lui 2016, MV-lehti a publicat documente oficiale cu caracter confidențial. Acestea indicau faptul că Poliția din Helsinki suspecta MV-lehti de o multitudine de infracțiuni cu caracter defăimător și de alte infracțiuni, precum și că demarase o cerere de închidere a site-ului MV-lehti și a site-ului său satelit, Uber Uutiset. Poliția aflase care era compania de Internet care găzduia site-ul și a solicitat Tribunalului districtual Helsinki să îi impună societății să nu mai acorde spațiu online, unde MV-lehti să își posteze conținuturile.

Serviciul de găzduire era furnizat de o societate numită NP Networking, deținută de un finlandez pe nume Aleksi Kinnunen, care moderase Ylilauta,

un forum de discuții în limba finlandeză, cunoscut ca fiind un cuib pentru amatorii de defăimări sub protecția anonimatului.

Însă tribunalul districtual Helsinki a hotărât că, întrucât MV-lehti publicase și articole care nu încălcaseră legea, un ordin judecătoresc prin care să forțeze MV-lehti să transmită mesaje online ar fi încălcat libertatea de exprimare. Prin urmare, instanța le-a permis celor de la MV-lehti să continue.

Presa tradițională a relatat la scară largă despre hotărârea judecătorească, iar gazda finlandeză a serverului a renunțat la contractul cu MV. Însă site-ul a fost mutat curând pe serverul unei alte gazde, în Franța.

La fel ca multe alte site-uri internaționale de extremă dreaptă, MV este bine protejat de tentativele de spargeri informatice. Site-ul a achiziționat un scut de protecție pentru cloud de la societatea CloudFlare, cu sediul în SUA, astfel că e protejat împotriva atacurilor preventive de tip DDoS. În SUA, CloudFlare s-a confruntat cu critici dure pentru că protejează site-uri de propagandă neonazistă, mai ales după revoltele din Charlottesville, unde o femeie a murit călcată cu mașina de unul dintre instigatori.

Pe măsură ce avansa ancheta poliției, MV-lehti a început să ducă o campanie împotriva Poliției din Helsinki, a procurorului care se ocupa de caz și, mai ales, împotriva inspectorului care conducea ancheta, Harri Saaristola, de la divizia Infracțiuni. Când Janițkin, care fugise în Spania, a primit o somație de a se înfățișa la secția de poliție din Helsinki pentru a fi audiat în legătură cu infracțiunile de care era suspectat, MV-lehti a publicat somația trimisă de organele legii lui Janițkin, însoțită de tot felul de comentarii neplăcute. Profilurile false, care comentau știrea, au speculat dacă nu cumva eu și „polițiștii libtarzi bolnavi mintal” ne drogaserăm împreună.

După aceea, de-a lungul anilor, activiștii MV și articolele anonime MV l-au denigrat pe inspectorul Saaristola, spunând că e corupt și un infractor. Numeroase plângeri penale fără niciun temei au fost depuse împotriva sa și se spune că l-ar fi torturat, chipurile, pe Janițkin. Într-una dintre știrile de pe MV, se speculează despre uciderea lui Saaristola și a procurorului.

În octombrie 2016, Tribunalul Districtual Helsinki l-a condamnat pe Janițkin la închisoare în lipsă, pentru prima oară. Instanța voia să faciliteze audierea acestuia la poliție în Helsinki, astfel că a emis un mandat european de arestare și o cerere de extrădare pe numele acestuia, fiind suspectat că ar fi incitat la ură față de minorități, de defăimare în formă agravantă, de infracțiuni care țin de pariuri și de colectare de bani. Ca să se răzbune, activiștii MV au alimentat un protest agresiv care a avut loc la Tribunalul Districtual Helsinki.

Obiectivul protestului era pur și simplu de a pune presiune asupra sistemului finlandez independent de justiție. Cei care erau îndemnați să ia parte la proteste îl considerau pe Janițkin drept un erou al libertății de exprimare și au recurs la libertatea de a forma adunări pentru a scanda despre judecătoare că e o „libtardă” (n. trad. – termen peiorativ format prin combinarea cuvintelor „liberal” și „retardat”) (termenul în limba finlandeză e lipilaari), afirmând public faptul că „istoricul acesteia va fi investigat”. Marco de Wit, activist MV, mi-a hărțuit colega de la Yle, pe Merja Niilola, care relata despre protest în calitatea sa de jurnalist.

În plus, cineva a filmat ședința judecătorească, în pofida faptului că judecătorul a interzis acest lucru în repetate rânduri. Filmulețele au fost postate pe YouTube și, de acolo, au ajuns pe MV-lehti.

În clipul respectiv, se văd clar chipul judecătoarei și cel al inspectorului Harri Saaristola. Înainte de aceasta, nu se găsea ușor pe Internet o fotografie în care să se vadă chipul lui Saaristola. Extremiștii au decupat chipul inspectorului dintr-un cadru al filmulețului și au utilizat poza în numeroase articole în care îl defăimau pe acesta.

Profesioniștii în materie de operațiuni psihologice care se ascund în spatele anonimatului MV-lehti au lansat un nou termen: poliittinen poliisi („poliția politică”), abreviat drept polpo. Potrivit acestora, polpo este inamicul numărul unu al poporului finlandez și este asemuit cu agenția rusă NKVD (Comisariatul pentru Afaceri Interne al Poporului) din vremea Uniunii Sovietice, întrucât îi persecută pe apărătorii drepturilor omului, cum ar fi Johan Bäckman și Ilia Janițkin (așa prezintă MV-lehti și mass-media de stat rusească, acest duo).

În lumea închipuită creată de MV, „libertatea de exprimare” era ceva care putea fi exploatat pentru a-i apăra pe infractorii și pe agenții de influență ruși care denigrează oameni, care suprimă dezbaterile inteligente din societate, care pun piedici în calea criticilor prin atacarea jurnaliștilor, a judecătorilor, a polițiștilor, a activiștilor din rândul cetățenilor și a adevăraților apărători ai drepturilor omului.

Oricât de șocant era acest lucru, din păcate, mulți cititori MV-lehti credeau în noua definiție a libertății de exprimare, așa cum le era aceasta băgată pe gât de publicație.

PARLAMENTARUL

Tot în vara anului 2016, traiul meu în Finlanda a început să devină insuportabil. Am luat parte la o masă rotundă care a avut loc la Helsinki, tema fiind discursul motivat de ură văzut drept amenințare la adresa libertății de exprimare. Organizatorul mesei rotunde prezentase evenimentul și făcuse publice numele participanților, inclusiv pe al meu, pe Twitter, dar și într-o invitație trimisă parlamentarilor prin e-mail.

Conturile trolilor care distribuiau articolele MV-lehti pe Twitter, precum și Mika Raatikainen, un parlamentar din partidul „Adevărații finlandezi”, s-au activat numaidecât: trolii l-au etichetat pe organizator în postările lor de pe Twitter cu link către MV, iar Raatikainen i-a mulțumit acestuia pentru invitație, însă mărturisea că „preferă să asculte mass-media nepărtinitoare și neconsumatoare de droguri, și nu pe acești eroi. Adică niște personalități mass-media care sprijină cu adevărat libertatea de exprimare. Cei zece ani petrecuți în Orientul Mijlociu și încă un deceniu la Narcotice mi-au deschis orizontul de gândire.”

Astfel, urmând modelul infractorilor suspectați de la MV-lehti, un politician de pe plan național din partidul „Adevărații finlandezi” făcea aluzie la faptul că eu, sau altcineva dintre participanții la masa rotundă, eram consumatori de droguri sau ne opuneam libertății de exprimare; ambele erau zvonuri care tot fuseseră vehiculate despre mine. Am început să fiu

îngrijorată de situația în care un parlamentar se folosea de autoritatea sa pentru a răspândi și mai multe insinuări meschine.

Întrucât evenimentul era deschis publicului, m-am gândit că era posibil ca hărțuitorii agresivi să încerce să pătrundă în sală.

Împreună cu organizatorul, ne-am pregătit de eventuale tulburări.

În pofida pregătirilor noastre, pe când îmi ocupam locul pe scenă, am observat o figură cunoscută în auditoriu, care se holba la mine și îmi zâmbea amenințător. Era Juha Molari, un corespondent activ MV-lehti și blogger care răspândea discursuri motivate de ură și care mă hărțuise încă din septembrie 2014, când publicasem primul articol despre troli. Acesta scrisese zeci de articole despre mine pentru MV-lehti, apărute cu numele său, în care spunea mereu aceleași lucruri: eram o infractoare drogată, bolnavă mintal și mincinoasă. Într-o manieră profesionistă, acesta îi ataca de asemenea și pe Saara Jantunen, cercetătoare în cadrul Forțelor de Apărare finlandeze, dar și pe Torsti Sirén, profesor docent de la Academia finlandeză de Apărare, ambii specializați pe tema războiului informațional.

Acum, în văzul tuturor, acesta își scotea camera video și mă filma ori de câte ori îmi venea rândul să vorbesc. Era o situație penibilă. Deși în sală se aflau paznici, nimeni nu putea pune capăt hărțuirii întrucât, pentru cineva din afară, părea că un membru oarecare al publicului filma evenimentul. Când s-a încheiat masa rotundă, Abdirahim Hussein, un alt participant, a spus că felul în care se comportase Molari când filma ce spuneam eu îl deranjase și pe el. Când am plecat de la eveniment, a trebuit să mă tot uit în urmă, de teamă că Molari m-ar putea urmări până acasă.

A doua zi, Molari s-a folosit de filmări într-o postare pe blog, în care specula dacă eram sau nu drogată când am vorbit la eveniment. Am depus plângere penală împotriva lui, iar poliția îl suspectează de hărțuire, calomnie în formă agravantă și de răspândire de informații care încalcă dreptul la viață privată.

Am hotărât că nu voi mai permite să fiu expusă la astfel de activități bolnave. Mi-am limitat participarea la evenimente, deși eram mereu invitată. Și astfel s-a îndeplinit în mod insidios amenințarea discutată în

cadrul mesei rotunde: ura organizată împotriva mea îmi limitase libertatea de exprimare și dreptul de a trăi liniștită în Finlanda.

Când tot schimbam mesaje cu poliția, mi s-a spus că oamenii legii nu protejează persoane fizice. Am cerut măsuri din partea altor oficialități în materie de securitate și primeam mereu același răspuns: „Legislația finlandeză nu permite să se intervină în astfel de situații prin alte mijloace decât prin depunerea unei plângeri penale de către persoana în cauză”.

Plângerea pe care o depusesem anterior fusese deja o scuză ca să se răzbune pe mine.

Am transmis mai departe către autoritățile finlandeze de aplicare a legii urările primite din străinătate: un funcționar cu rang înalt în materie de securitate externă mi-a spus că, în țara sa, propagandiștii pro-Kremlin erau urmăriți îndeaproape și ținuți sub control. Potrivit spuselor acestuia, situația mea fusese tărăgănată excesiv, iar acțiunile poliției finlandeze nu erau convingătoare.

În pofida faptului că ancheta penală a avansat, iar suspecții au făcut obiectul acțiunilor în justiție, nu s-au luat măsuri preventive, cel puțin din câte știu eu.

Poliția finlandeză avea mâinile legate la spate din cauza deficiențelor și a portițelor legale existente în legislația din țară. La rându-mi, eram prizoniera regizorilor hărțuitori care mă urmăreau. Fiecare declarație pe care o dădeam era transformată într-un articol de scandal publicat de mass-media falsă, iar cititorii acesteia îmi trimiteau mesaje de amenințare, în care își exprimau dorința de a mă vedea moartă. În cele mai negre perioade, zilnic apăreau trei articole noi pline de mizerii despre mine.

Le-am spus funcționarilor în materie de securitate că aveam în vedere ideea de a mă muta din Finlanda, întrucât infractorii care operau pe termen lung erau preocupați să mă distrugă, fără ca cineva să îi oprească și pentru că dreptul meu fundamental de a trăi liniștită în propria țară natală îmi era încălcat.

Aceștia m-au ascultat, însă nu puteau face mai mult de-atât.

CÂRTIȚA

În octombrie 2016, poliția finlandeză a declarat presei că bănuia pe cineva din interiorul Yle că l-ar fi ajutat pe Johan Bäckman să îmi urmărească mișcările. Potrivit spuselor oamenilor legii, suspectul respectiv îi furnizase lui Bäckman informații despre îndatoririle mele de la serviciu și despre locurile în care mă deplasam.

Pe măsură ce s-a răspândit vestea, colegii mei au fost profund șocați și au încercat să afle cine era respectiva persoană.

Nu puteam spune nimănui căci, conform legislației, numele suspecților sunt confidențiale în etapa respectivă a anchetei. Întrucât era vorba de o persoană fizică, a face public numele său nu ar fi fost legitim nici în temeiul normelor de etică jurnalistică. Mai mult, nici presa nu a dat publicității numele suspectului.

S-au făcut demersuri pentru ca respectiva cârtiță să fie inofensivă pentru Yle.

Am încercat să le îndrept atenția colegilor mei către fenomene mai generale și le-am răspuns la întrebări: nu întrebați cine e vinovatul, ci mai degrabă unde se mai întâmplă asta? E lucru știut faptul că serviciile ruse de informații cultivă sabotori în diverse instituții și că, uneori, aceștia se pregătesc decenii întregi.

Era evident faptul că sabotorii, cunoscuți adesea sub denumirea de „cârtițe”, existau și în cadrul Yleisradio, dar nu doar aici. Un cadru universitar finlandez mi-a mărturisit că, dându-se drept diplomați, spionii ruși îl abordaseră, îl invitaseră să ia prânzul și îi propuseseră să coopereze cu ei. Falșii diplomați ruși voiau să înceapă „construirea unui front comun prin care să se opună islamizării europene” și voiau de asemenea ca respectivul profesor să țină prelegeri despre asta în cadrul cursurilor predate la universitate. Acesta le-a refuzat ofertele.

Această dezvăluire interesantă m-a făcut să analizez cu alți ochi conținutul publicat de MV-lehti, dar și isteria apărută pe tema islamizării, răspândită și mai mult pe plan internațional prin intermediul site-urilor de știri false de la nivel mondial. „Construirea unui front comun împotriva islamizării”, adunarea laolaltă a rasiștilor, islamofobilor și extremiștilor care îi denigrează pe refugiați, precum și stimularea acestora se aflau la baza operațiunii desfășurate de MV-lehti.

Cu toate acestea, îmi consumam și mai mult timp reacționând și încercând să evaluez pericolul reprezentat de posibilele amenințări fizice la adresa mea. Am devenit tot mai sigură de faptul că nu mă puteam simți în siguranță decât în altă țară, într-o țară în care nu eram vizată de articole pline de calomnii, citite zilnic de zeci de mii de persoane.

Ilia Janițkin și-a continuat escapada de peste granițe. Poliția îl suspecta de numeroase infracțiuni aferente demersurilor MV, pornind de la calomnie în formă agravantă la colectarea de bani, încălcări ale drepturilor imateriale și ale vieții private, precum și incitarea la ură.

La finele lunii octombrie 2016, Janițkin a fost prins de poliția din Spania și i s-a intentat proces la Madrid. Instanța i-a interzis să părăsească țara, însă l-a lăsat în libertate în așteptarea procesului de extrădare.

De îndată ce a ajuns acasă, Janițkin a postat, în direct, un filmuleț pe Facebook, în care își golea apartamentul și distrugea probe, cu ajutorul unor bărbați pe care îi prezenta drept „prietenii mei ruși”.

Apoi, acesta a dispărut.

Campania de instigare la ură împotriva mea ținea de doi ani, iar principalul suspect, urmărit de poliție, încă era în libertate. Volumul de mizerii și de amenințări pe care le primeam de la cititorii MV depășea orice limită. Diverși necunoscuți mă întrebau unde locuiesc, jurau că îmi vor face viața un calvar, mă făceau târfă drogată, îmi spuneau că sunt îngrijorați în privința traficului de droguri pe care îl desfășuram, mă acuzau că îi apăr pe invadatorii străini, că mint și că trolez și distribuiau mai departe mizeriile postate de MV-lehti despre mine.

Am început să caut noi modalități prin care să dispar din Finlanda.

Am descoperit una și, în februarie 2017, am dispărut fără urmă.

CAPITOLUL 14

Investigatorul

În ziua aceea, cerul din estul Ucrainei era încețoșat de nori.

Pe deasupra ceții, un avion de pasageri al companiei Malaysian Airlines plutea pe drumul său de la Amsterdam către Kuala Lumpur, capitala Malaysiei.

La 17 iulie 2014, zborul zilnic MH17 avea la bord 15 membri ai echipajului și 283 de pasageri, 80 dintre aceștia fiind copii. Majoritatea pasagerilor erau turiști care se aflau la începutul vacanței de vis, pe plajele din sud-estul Asiei. În avion se mai aflau șase cercetători specializați pe domeniul SIDA, care se deplasau la o conferință ce urma să aibă loc în Australia.

În spațiul aerian de deasupra Donețkului, controlul traficului aerian a pierdut legătura cu aeronava Boeing 777. Avionul a fost văzut pentru ultima oară la 50 de km depărtare de granița Ucraina-Rusia.

Posturile mass-media din lumea întreagă s-au grăbit să relateze știrea despre evenimentul nefericit la mijlocul lunii iunie, când nu se întâmplă mare lucru. De îndată ce am citit primele știri, m-am dus la redacția Yle înainte ca tura mea de noapte să înceapă.

Oricine era la curent cu războiul dus de Rusia în Ucraina sigur avea îndoieli. Zborul MH17 dispăruse pe când se deplasa spre est în spațiul aerian dedesubtul căruia serviciile de informații ale armatei ruse și mercenarii care luau ordine de la Kremlin se luptau cu forțele de apărare ucrainene, făcând uz de armament greu.

În regiune, pușcașii doborau avioane de transport ucrainene. Cu trei zile înainte de dezastrul MH17, bandele de rebeli, care vorbeau rusa, doborâseră

un avion de marfă al armatei ucrainene, undeva în apropierea zonei în care s-a prăbușit aeronava Malaysian Airlines.

În cadrul redacției de știri, canalele agențiilor internaționale de știri au început să se lumineze în roșu și să afișeze notificări URGENTE: „Potrivit serviciilor americane de informații, aeronava malaysiană a fost doborâtă de o rachetă”.

În ziua accidentului aviatic, adepții militanților s-au lăudat pe VKontakte, omologul rus al rețelei Facebook, că încă un avion de marfă ucrainean fusese doborât lângă orașul Ciîsteakove (denumit Torez anterior). Comunicarea de pe VKontakte a fost primul indiciu al implicării militanților sprijiniți de Kremlin în moartea a 300 de civili resortisanți ai țărilor terțe. Se părea că rebelii doborâseră avionul de pasageri din greșeală, confundându-l cu o aeronavă militară ucraineană.

Imediat ce corespondenții internaționali au ajuns în cele din urmă pe câmpul izolat din estul Ucrainei și au început să trimită redacțiilor de știri fotografii cu rămășițele fumegânde ale aeronavei, a devenit clar faptul că niciunul dintre pasagerii zborului MH17 n-ar fi putut supraviețui.

Printre bucățile înnegrite și contorsionate ale avionului Boeing rămăseseră intacte doar câteva obiecte: un ursuleț de pluș cu nasturi în loc de ochi și un ghid de călătorie în Bali și Lombok. Cu ochii în lacrimi, am relatat știrile privind dezastrul aviatic pentru site-ul Yle.

În Marea Britanie, la Leicester, la peste 2 000 de km nord-vest depărtare de câmpiile pe care puseseră stăpânire rebelii, Eliot Higgins, un blogger și jurnalist participativ în vârstă de 35 de ani, care relatează despre conflictele armate, a aflat de accidentul aviatic. Acesta și-a propus să investigheze pentru a afla ce se întâmplase cu adevărat cu avionul.

Anterior, Higgins investigase războiul civil din Siria și alte conflicte generate de Primăvara arabă. Acesta e un expert autodidact în materie de arme, iar profilurile mass-media îl descriu drept un întreg serviciu de informații cu un singur angajat. Munca sa de cercetare se bazează exclusiv pe materialele puse la dispoziția publicului, și anume sursele deschise.

Cu trei zile înaintea prăbușirii aeronavei, Higgins lansase Bellingcat, o platformă cu finanțare participativă, pe care să posteze bloggerii experți în materie de război și conflicte armate. Acesta voia să le furnizeze investigatorilor care se bazează pe surse deschise un centru de operare și un site cu caracter educativ pentru oricine își dorea să deprindă tehnicile de cercetare de tip surse deschise (open-source).

De îndată ce a aflat de dezastru, Higgins a început să perieze rețelele de socializare. A găsit repede un filmuleț interesant din estul Ucrainei, filmat chiar în ziua aceea. În clip apare un lansator de rachete transportat către un loc necunoscut pe un drum de țară neidentificat.

Persoana care încărcase filmulețul l-a șters în aceeași seară, însă Higgins apucase să îl salveze. Acesta a identificat sistemul de lansator de rachete. Pentru a putea afla locul unde era transportat, Higgins a comparat elementele distinctive care se pot vedea în filmuleț cu imagini capturate prin satelit.

Pentru a verifica amplasamentul, acesta a cerut sprijin de la urmăritorii săi de pe rețelele sociale. Mulți voiau să contribuie la investigații și i-au trimis informații suplimentare.

Higgins a reușit astfel să depisteze direcția lansatorului, analizând poziția și direcția în care era îndreptată camera video. Pentru a fi complet sigur, acesta a verificat a treia oară constatările proprii, în raport cu imaginile preluate de pe serviciul de cartografiere Google Earth.

În ziua prăbușirii avionului, până la lăsarea serii, site-ul Bellingcat publicase rezultatele investigațiilor sale pe baza surselor deschise: era vorba de un lansator de rachete BUK, producție sovietică, menit să contracareze rachete și aeronave militare și care era transportat către sud, în estul țării, din Snijne, un oraș din estul Ucrainei, ocupat de rebeli și aflat în apropierea graniței cu Rusia. Higgins considera că lansatorul fusese utilizat la doborârea avionului și, conform estimărilor sale, se afla la aproximativ 10-15 km de zona în care se prăbușise aeronava.

Astfel, Eliot Higgins a început să descopere primele dovezi concrete referitoare la soarta zborului MH17. Totodată, acesta a început să dezvăluie

și rolul pe care îl avusese Kremlinul în moartea a circa 300 de persoane.

Higgins a demarat toate aceste operațiuni din propria casă. Echipa oficială internațională care se ocupa de anchetă nici măcar nu reușise să se deplaseze fizic la locul accidentului pentru a analiza cutiile negre.

Sub conducerea lui Eliot Higgins, comunitatea online Bellingcat a început să pună laolaltă un puzzle care, piesă cu piesă, dovedea implicarea armatei și a regimului rus în tragedia șocantă și uciderea în masă a atâtor persoane.

Din această cauză, atât Higgins, cât și Bellingcat au devenit țintele denigrării sistematice (și care continuă și în prezent) de către Kremlin.

CORECTE ȘI ECHITABILE

În calitate de fost pasionat de jocuri pe calculator și funcționar administrativ în cadrul unei societăți care le oferea cazare solicitanților de azil, Higgins nu a început să investigheze soarta zborului MH17 din întâmplare.

Dinainte de a înființa Bellingcat, Higgins avea un hobby deosebit: zilnic, acesta naviga pe diverse canale de YouTube (chiar până la 600), alegea cele mai reprezentative filmulețe, le analiza pe cele mai importante și publica rezultatele analizelor pe blogul său, numit Brown Moses, popular în rândul experților și jurnaliștilor care se ocupau de teme referitoare la conflictele armate.

De-a lungul anilor, Higgins descoperise clipuri de pe YouTube în care apăreau atrocități și acte teroriste comise în Siria, Egipt și Libia. Fusese primul care i-a dezvăluit comunității internaționale faptul că regimul condus de dictatorul sirian Bashar al-Assad a utilizat arme chimice împotriva propriului popor în 2013. Higgins obținuse informațiile din materiale video încărcate pe YouTube de localnici. De asemenea, acesta își folosise competențele pentru a sprijini organizația internațională pentru drepturile omului „Human Rights Watch” în demersurile de investigare a crimelor săvârșite împotriva umanității.

Inițial, Higgins a devenit blogger pentru că nu găsea relatări adecvate și cuprinzătoare în mass-media cu privire la evoluțiile în materie de securitate din Libia, Siria și Egipt.

„Urmăream conflictele și vedeam tot ceea ce se posta despre asta pe rețelele de socializare. Am văzut că jurnaliștii nu utilizau toate materialele disponibile, așa că m-am gândit că vreau să încep chiar eu să scriu despre aceste subiecte. Erau subiecte interesante și nimeni altcineva nu relata despre asta", spune Higgins.

În timpul cât a postat pe blogul Brown Moses, expertiza lui Higgins a fost lăudată de jurnaliști, care i-au susținut constatările. Totodată, primea și nenumărate reacții ostile. Pe măsură ce tot prezenta dovezi care demonstrau crimele comise de regimul sirian, era atacat de comunitatea din mediul online care îi sprijinea pe Assad și pe Vladimir Putin.

„Mi-am creat un public care chiar mă urăște. Am troli care mă urmăresc de mai multă vreme decât a trecut de când mi s-au născut copiii."

Experiența lui Higgins în calitate de blogger și de expert în materie de armament, coroborată cu obiceiul său de a petrece mult timp online, l-au pregătit foarte bine de atacurile motivate de răzbunare pe care i le pregăteau guvernul rus și mașinăria sa de propagandă.

Oricum ar fi, RT, unealta utilizată de Rusia în cadrul războiului său informațional, deja îl luase în vizor pe Higgins înainte ca acesta să ancheteze zborul MH17. În septembrie 2013, când Higgins a dezvăluit faptul că Assad folosise arme chimice, contrar faptelor, filiala RT din Londra l-a acuzat pe Higgins, în buletinul său de știri, că ar fi pus atacurile chimice pe seama rebelilor și opoziției siriene. RT a reluat aceleași acuzații false și în următoarea emisiune.

Dat fiind faptul că postul RT este (sau ar trebui să fie) reglementat de organul britanic în materie de comunicații numit Biroul de Comunicații, cunoscut sub denumirea de Ofcom, Higgins a depus plângere. Acesta i-a solicitat organului de reglementare respectiv să investigheze dacă reportajele realizate de RT despre Higgins și constatările sale referitoare la Siria erau corecte și echitabile.

RT a contracarat atacul printr-un răspuns scris de Harbottle & Lewis, reprezentantul său, o firmă de avocatură de milioane de lire, care a sprijinit reportajele relatate de RT, susținând că erau într-adevăr corecte și echitabile. În plus, firma a desfășurat cercetări amănunțite pe rețelele de socializare personale ale lui Higgins, iar constatările au fost utilizate pentru a „demonstra” că Higgins însuși era „rusofob”. Termenul „rusofob” este cultivat de Kremlin și utilizat împotriva tuturor celor care critică politicile Rusiei.

Răspunsul agresiv al RT și-a atins obiectivul: Ofcom a ajuns la concluzia că reportajele realizate de RT cu privire la Higgins fuseseră corecte și echitabile. Aceasta în pofida faptului că nici măcar nu aveau la bază fapte concrete.

Decizia luată de Ofcom l-a determinat pe Higgins să facă și mai multe săpături. Acesta a decis că, dacă va ajunge din nou ținta știrilor false ale RT, următoarea plângere pe care o va face la Ofcom va fi chiar mai cuprinzătoare.

După ce a început să dezvăluie informații despre implicarea armatei ruse în prăbușirea avionului de pasageri din toamna lui 2014, Higgins a devenit o țintă obișnuită a calomniilor din partea RT.

General vorbind, Higgins era un subiect abordat în mod constant și de alte organe de presă ale Kremlinului, care răspândeau știri false.

„IMAGINI PRIN SATELIT”

Comunitatea internațională din ce în ce mai mare a platformei Bellingcat a decis să își îndrepte și mai mult atenția asupra activităților desfășurate de armata rusă în Ucraina, însă într-un context mai amplu.

În ceea ce privește investigația referitoare la zborul MH17, Bellingcat a demarat o serie continuă de articole cuprinzătoare în care demasca operațiunile ilegitime și secrete desfășurate de Rusia în perioada premergătoare doborârii avionului. Comunitatea a analizat și mai multe

filmulețe, fotografii și postări de pe rețelele sociale pentru a fi în măsură să depisteze prin geolocație și să dezvăluie tuturor parcursul exact al lansatorului de rachete. Bellingcat face publice toate probele de tip foto și video pe care le pot verifica și atesta membrii.

Fotografiile și alte materiale postate online demonstrau fără dubiu că lansatorului îi lipsea cel puțin o rachetă.

Pentru a pune bețe în roatele anchetei, Kremlinul și mass-media condusă de regim au promovat nenumărate teorii ale conspirației, prin care aruncau vina pe oricine altcineva, numai nu pe mercenarii pe care îi sprijină chiar ei, furnizându-le armament pe teritoriu ucrainean.

Cultivarea minciunilor și învinovățirea Ucrainei au început imediat după accidentul aviatic. Potrivit principalelor ziare și posturi de televiziune, zborul MH17 era o „provocare din partea Ucrainei" sau chiar un eventual complot în vederea asasinării lui Putin.

Ministerul rus al Apărării a prezentat imagini prin satelit, pe care Bellingcat le-a demontat rapid, demonstrând faptul că fuseseră prelucrate excesiv. De asemenea, Ministerul a furnizat mass-mediei minciuni despre traseul de zbor și despre datele radar.

Mihail Leontiev, bine-cunoscutul furnizor de știri false de la Channel One (Canalul Unu), postul TV deținut de statul rus, a publicat imagini prin satelit care fuseseră falsificate, în care apărea un avion de luptă ucrainean inserat în poză prin Photoshop și care trăgea din zbor în avionul MH17.

Dacă ar fi fost după regimul rus, teoriile lor ar fi controlat mass-media din întreaga lume și ar fi manipulat opinia publică.

Anchetele oficiale cu privire la dezastrele aviatice durează ani întregi. Date verificate referitoare la accidentele care se petrec în spațiul aerian nu prea se găsesc înainte de finalizarea anchetelor oficiale. Acesta era vidul informațional pe care voiau să-l umple cei de la Kremlin. Însă munca activă de cercetare depusă de Bellingcat a contracarat iar și iar tentativele Kremlinului de a mușamaliza totul.

Activitatea Bellingcat a reprezentat crearea unei baze întemeiate pe probe și fapte dovedite pentru dezbaterile publice centrate pe tema zborului MH17 și a contribuit de asemenea la înțelegerea de către publicul internațional a motivelor din spatele prăbușirii aeronavei.

Iată de ce regimul rus urăște atât de tare comunitatea Bellingcat.

Echipa comună de anchetă (JIT) condusă de neerlandezi se ocupă de ancheta penală oficială cu privire la zborul MH17. Aceasta își concentrează activitatea pe identificarea și pe aducerea celor responsabili de doborârea avionului în fața justiției.

Echipa e condusă de parchetul din Țările de Jos și de Poliția neerlandeză și cooperează cu organele legii din Australia, Belgia, Malaysia și Ucraina.

În septembrie, la câteva luni de la accidentul aviatic, Echipa comună de anchetă l-a contactat pe Higgins și l-a rugat să le prezinte pas cu pas toate informațiile descoperite de Bellingcat, pentru a-i ajuta să soluționeze cazul. Higgins s-a întâlnit cu membrii echipei la Londra și le-a furnizat informațiile solicitate.

Bellingcat a continuat să publice rapoarte importante pe această temă. Membrii comunității au analizat dezinformarea răspândită de Ministerul rus al Apărării. Aric Toler, unul dintre principalii colaboratori ai Bellingcat, a publicat un alt raport în care analiza diversele teorii ale conspirației răspândite despre zborul MH17. Cercetările revoluționare din surse deschise realizate de Bellingcat au fost preluate de mijloacele mass-media consacrate din întreaga lume, iar imaginea prezentată cu privire la prăbușirea avionului a fost revizuită.

La aproximativ un an de la înființarea Bellingcat, drumul meu și cel al lui Higgins s-au întâlnit pentru prima dată. Tot atunci, am fost martoră atât la impactul său personal, cât și la cel al comunității Bellingcat asupra jurnaliștilor internaționali.

În jur de 900 de jurnaliști se adunaseră în Norvegia, la Lillehammer, pentru a învăța bunele practici și ultimele tendințe în materie de jurnalism de investigație. În amfiteatrul clădirii unde a avut loc evenimentul, Higgins a

susținut o prezentare cuprinzătoare în care a descris metodele utilizate în cadrul investigațiilor desfășurate de Bellingcat.

Jurnaliștii de investigație sunt, probabil, publicul cel mai critic și mai exigent. Însă odată ce Higgins și-a încheiat prezentarea, a fost înconjurat de un grup mare de jurnaliști entuziasmați care l-au filmat, au făcut poze cu el și i-au luat interviuri cu o asemenea pasiune, încât a fost nevoit să facă toate comentariile stând sprijinit de perete.

Un lucru era clar: cunoștințele lui Higgins din domeniul investigațiilor bazate pe surse deschise, aptitudini care le lipsesc multor jurnaliști, îl făcuseră un superstar în comunitatea jurnalistică internațională.

Însă arhitecții de la Kremlin care se ocupă de știrile false concepuseră o abordare proprie în ceea ce îl privea.

PUNEȚI-I ÎNTREBĂRI DIFICILE

Un nou site de propagandă pro-Kremlin a fost lansat în septembrie 2014, publicul vizat fiind cel internațional. Denumit Russia Insider, site-ul îi furnizează informații publicului atât în limba engleză, cât și în rusă, și susține (la fel ca multe alte site-uri de știri false) că este un proiect jurnalistic cetățenesc, externalizat către public. De asemenea, promite că „va demasca porcăriile”.

Site-ul le solicită donații cititorilor, le vinde reclame sponsorilor și oferă abonamente fără reclame, contra sumei de 19 dolari pe an. Se recrutează constant „voluntari” pentru diverse roluri: autori, jurnaliști care să producă materiale audio și video, persoane care să se ocupe de canalul de YouTube al site-ului, redactori pentru diverse secțiuni, precum și traducători. În vara lui 2018, mi-am creat o identitate falsă și m-am oferit voluntară în calitate de jurnalist participativ, însă n-am primit răspuns.

Articolele realizate de Russia Insider laudă „Super-armele lui Putin, niște arme cum n-a mai văzut Occidentul”, dar și pe președintele american Donald Trump, și postulează întrebarea „Oare se desfășoară o campanie

condusă de britanici cu scopul de a-i asasina pe cetățenii ruși aflați în exil?”. Russia Insider prezintă SUA drept un stat „degenerat”, iar una dintre rubricile de pe site este intitulată „Problema evreilor”, scopul acesteia fiind de a-i demoniza pe evrei.

Câțiva colaboratori Russia Insider preferă să scrie articole folosind pseudonime în loc de numele lor adevărate. Unul dintre aceștia a publicat un articol descris drept „un interviu extraordinar cu o persoană din interiorul” unității speciale Spetsnaz din cadrul Agenției de Informații Militare Externe Ruse (GRU). În mod normal, persoanele care practică jurnalismul participativ sub protecția anonimatului nu au acces la astfel de persoane, pentru a le lua interviu. Dacă e să ne luăm după alte conținuturi de pe site, nu e exclus ca cei care scriu articole pentru Russia Insider, folosind pseudonime, să fi lucrat ei înșiși în cadrul serviciilor ruse de informații sau să fi primit subiectele articolelor de la aceleași organisme.

Când l-a atacat pe Eliot Higgins, Russia Insider apăruse doar de vreo două luni. Primul articol cu caracter defăimător era semnat de Mark Chapman, care îl descrie pe Higgins drept un „englezoi și un vibrator de mărime naturală” și îl compară pe acesta cu personajul Mr. Hankey, un rahat vorbitor, din serialul de animație „South Park”. Unii cititori ar putea interpreta articolul drept o satiră care vizează o persoană publică influentă, însă acesta era doar începutul unei campanii de denigrare aflate în plină desfășurare.

După articolul cu Mr. Hankey, Russia Insider a publicat aproape 100 de articole în care îi batjocorea pe Higgins și Bellingcat. Acestea demonstrează faptul că așa-zișii voluntari de la Russia Insider sunt cu ochii pe Higgins, urmăresc articolele profesioniste apărute despre el, dar și postările sale pe Twitter și reportajele publicate de Bellingcat. Pe baza acestora, „voluntarii” care se ascund în spatele pseudonimelor publică apoi articole defăimătoare ostile.

Potrivit articolelor Russian Insider care, în esență, reprezintă discursuri ce instigă la ură, Higgins e un lacheu aflat în slujba NATO și a guvernului SUA, o satiră a propriei persoane, un idiot, un detectiv de doi bani care face cercetări pe YouTube și cineva care nu înțelege o iotă din campania

desfășurată de Rusia în Siria. Conform revistei online, personalitatea acestuia e tendențioasă, nesinceră și obsesivă.

Russia Insider „știe" că Higgins vizitează des sediul NATO, unde își prezintă „munca de cercetare". Desigur, investigațiile realizate de Bellingcat sunt „vise umede cu lansatoare de rachete BUK" și nu fac decât să sprijine propaganda promovată de guvernul american.

Într-unul din cele mai alarmante articole, RT își încurajează în mod direct cititorii să apeleze la geolocație pentru a depista și confisca calculatorul lui Higgins. Publicația online își îndeamnă de asemenea cititorii să participe la evenimentele de la Washington la care va vorbi Higgins în public și să îl hărțuiască.

Persoana care semnează articolul îi instigă pe cititori să „faceți ceea ce refuză să facă mass-media convențională: puneți-i lui Eliot Higgins întrebări dificile și aveți la voi telefoane mobile cu camere video pentru a înregistra răspunsurile date de acesta".

În niciunul din cele aproximativ 100 de articole în care e denigrat Higgins nu sunt dovedite calomniile afirmate și nu se demonstrează veridicitatea acestora, nici măcar în ceea ce le privește pe cele care nu îl insultă în mod direct. Jurnalismul obișnuit prevede posibilitatea ca ținta criticilor să își prezinte propriile puncte de vedere. Russia Insider nu l-a contactat niciodată pe Higgins în acest sens, iar asta poate din cauza faptului că site-ul nu are treabă cu jurnalismul participativ, ci mai degrabă e o operațiune clasică de influență.

Însă Sputnik, fratele mai mic al rețelei de televiziune ruse RT, a încercat să-l contacteze pe Higgins.

Oarecum.

CITITUL ÎN FRUNZE DE CEAI

Filiala Sputnik din Regatul Unit a publicat de asemenea nenumărate articole în care îl denigrează pe Eliot Higgins. Unul dintre cele mai agresive articole publicate de Sputnik despre Higgins a fost declanșat atunci când The Guardian, un ziar care produce jurnalism de calitate, a prezentat reportajul Bellingcat referitor la bombardamentele artileriei ruse peste graniță, la Debalțeve, în Ucraina.

Mark Hirst, editorul Sputnik din Scoția, de la Edinburgh, i-a trimis un e-mail lui Higgins și i-a cerut să răspundă acuzațiilor prezentate sub formă de întrebări. Acesta voia să știe dacă Higgins primise bani din Statele Unite, cum de erau în măsură „jurnaliștii participativi” din comunitatea Bellingcat să descopere dovezi privind atacurile directe ale armatei ruse împotriva celei ucrainene când, chipurile, nici măcar puterile NATO și cele occidentale nu reușeau să facă acest lucru.

Higgins era obișnuit cu metodele la care apela Sputnik și cunoștea tacticile pro-Kremlin, așa că a știut cum să răspundă la întrebări.

„Asta fac ei: pun laolaltă afirmații care nu au legătură unele cu altele și mi le prezintă sub formă de întrebări. Le-am răspuns doar pentru că erau niște întrebări atât de stupide, greșite și ridicole”, spune Higgins.

Produsul final și neretușat al Sputnik era o teorie a conspirației. Potrivit acesteia, Higgins are „legături” cu o organizație democrată americană numită „National Endowment for Democracy”, despre care Sputnik susține că ar fi „doar o fațadă în spatele căreia se ascunde CIA”. De fapt, NED e o organizație nonprofit, care sprijină munca în materie de drepturile omului și instituțiile democrate din întreaga lume.

Persoana care scrisese articolul susținea de asemenea că Higgins ar fi implicat în protestele din Maidan, pe care le califica drept „o lovitură de stat”. Desigur că cercetările făcute de comunitatea Bellingcat erau invalidate prin diverse metode retorice.

A doua zi, Sputnik a lovit din nou. Articolul anonim publicat la rubrica „Opinii” susținea că sursele Bellingcat sunt nefiabile și părtinitoare și promovează interesele politice ale SUA și NATO.

De fapt, chiar cei de la Sputnik apelează la surse îndoielnice. Aceștia utilizează experți falși, îi prezintă drept comentatori și le iau interviuri, și aici vorbim de persoane care, adesea, nu le sunt cunoscute celor din comunitatea internațională de experți, sau li s-a dus numele, însă nu pentru că ar fi mari cunoscători. Într-un articol defăimător scris sub protecția anonimatului, Sputnik cita un „expert” care reprezintă un blog politic ciudat numit Stop Imperialism. Eric Draitser, redactorul blogului respectiv, a declarat pentru Sputnik că Bellingcat a fost „discreditat la scară largă și e bine-cunoscut faptul că răspândește dezinformare”. Draitser l-a acuzat în mod direct pe Higgins că face afirmații false și că atacă Rusia fără să aibă niciun temei.

Articolul de opinie includea de asemenea și un interviu audio de la Radio Sputnik, în care prezentatorul și invitatul discută despre faptul că cei de la Bellingcat utilizează „dovezi false și fac cercetări dubioase”.

De-a lungul anilor, Sputnik a publicat nenumărate articole asemănătoare în care îl denigrează pe Eliot Higgins. Sputnik îl prezintă pe Higgins drept un amator, o persoană părtinitoare, care lucrează pentru guvernul ucrainean și pentru cel american și care răspândește informații eronate.

Eliot Higgins spune că nu are timpul necesar pentru a citi conținutul vehiculat de Sputnik.

„Multe dintre articolele realizate de cei de la Sputnik despre mine sunt publicate în limba engleză, însă le scriu și în alte limbi. Nu sunt foarte sigur de ce. N-am de gând să le citesc sau să reacționez la ele”, adaugă Higgins.

Uneori, organele de presă care răspândesc propagandă și care sunt finanțate de Kremlin își pun laolaltă resursele pentru a desfășura atacurile. În vara lui 2015, o operațiune comună a fost organizată de Sputnik, împreună cu emisiunea periodică difuzată de RT, „In the Now” („De actualitate”). Pe atunci, emisiunea era difuzată doar pe RT. Abia ulterior „In the Now” a fost separat de marca întinată a RT și s-a organizat un alt serviciu de propagandă virală, aparent independent.

Operațiunea din vara anului 2015 a fost lansată de pe canalul de YouTube al emisiunii. În filmuleț era ridiculizată platforma Bellingcat și se vehiculau

acuzații anti-Bellingcat, care proveneau de la un blogger rus anonim.

Drept reacție, Bellingcat a postat clipul pe Twitter, spunând că sunt atacați de RT. Curând, contul de Twitter al emisiunii „In the Now” l-a abordat pe Higgins și l-a întrebat dacă e dispus să fie intervievat pentru un „documentar”. Higgins a răspuns în glumă că nu dă interviuri pentru posturi de propagandă deținute de guvernul rus, întrucât primește destule astfel de cereri de la posturi mass-media adevărate.

Apoi, contul de Twitter în limba rusă al rețelei RT a intrat în scenă. Se susținea, astfel, că „jurnalistul care acuză Moscova că falsifică informații cu privire la zborul MH17 se teme să dea interviu pentru RT”.

Sputnik a continuat operațiunea prin publicarea unui articol anonim, în care îi prezenta pe voluntarii Bellingcat drept niște incompetenți care se voiau a fi investigatori și a calificat postările lui Higgins pe Twitter drept nepoliticoase, ridicole și insulte la adresa gazdei emisiunii In the Now, jurnalista americană de origine tunisiană și germano-americană, Anissa Naouai. Sputnik nu a prezentat niciun fel de argumente în sprijinul afirmațiilor făcute.

Câteva luni mai târziu, RT și-a lansat următoarea mare ofensivă. Era clar vorba de răzbunare pentru cele mai recente rapoarte importante publicate de Higgins și Bellingcat care, din nou, fuseseră citate și difuzate la nivel mondial.

Primul raport care i-a iritat într-atât pe cei de la RT demasca întreg arsenalul de război al Rusiei din Ucraina. Raportul a fost publicat de organizația specializată americană „Atlantic Council”, iar Higgins se număra printre experții care întocmiseră documentul.

Și Bellingcat publicase un raport despre atacurile aeriene ruse din Siria, precum și un nou raport final referitor la zborul MH17, care aduna laolaltă toate cercetările în materie de până atunci.

RT și-a demarat campania, care a durat o săptămână, în aceeași dimineață în care a fost făcut public documentul despre MH17. În primul reportaj RT,

realizatorul pune la îndoială fiabilitatea informațiilor publicate de Bellingcat, precum și metodele de cercetare ale voluntarilor.

Eliot Higgins e catalogat drept un „funcționar concediat în vârstă de 36 de ani, care nu are niciun fel de experiență în domeniu și nici studii superioare”. Potrivit RT, Higgins era un amator, iar despre activitatea desfășurată de Bellingcat se afirmă că te poți încrede în ea la fel cum te poți încrede în cititul modelelor din frunzele de ceai de pe fundul unei cănuțe.

Ba chiar RT a trimis pe cineva să îl hărțuiască fizic pe Higgins, întrucât „voiau să-l găsească pe cel din spatele Bellingcat”.

În reportajul difuzat de RT, Nimrod Kamer, un producător de conținut prezentat drept pamfletar pe burtiera din partea de jos a ecranului, se deplasează cu trenul în orașul în care, chipurile, ar locui Higgins. Acesta spune în cameră că vrea să îl cunoască pe Higgins față în față. În reportajul îndrăzneț, Kamer cutreieră străzile orașului în căutarea lui Higgins și îl sună la telefon: „Eliot Higgins nu răspunde la telefon. Am să-i trimit iar un mesaj pe Twitter, căci deja mi-a trimis două mesaje și tot vrea să îi trimit întrebări prin e-mail”, narează Kamer.

Acesta e filmat cu cadre rapide, cum intră într-o clădire de birouri și vorbește cu o recepționistă. La cererea lui Kamer, aceasta sună la un număr, iar „pamfletarul” RT îi înșfacă receptorul din mână și spune „Scuze, Eliot…”. Apoi, persoana de la celălalt capăt al firului închide, iar Kamer îi dă iar telefonul recepționistei.

La finalul reportajului, după ce a fost respins de încă o recepționistă, Kamer e filmat cum bate la ușa unui apartament. Când se deschide ușa, acesta spune că îl caută pe Eliot. Persoana care ieșise în prag era chiar mama lui Higgins.

Filmarea se întrerupe și apare Kamer, care exprimă public dorința ca Higgins să nu „se ascundă” de RT.

Când se dă iar legătura în studio, reporterul RT face referire la raportul scris de Higgins în colaborare cu „Atlantic Council” și spune că organizația are legături cu guvernul american.

RT a surprins pe toată lumea. Deși posturile de propagandă ale Rusiei și canalele afiliate acestora trebuie, de obicei, să inventeze legături între cei care critică Kremlinul și serviciile americane de informații, prin tentativele lor stângace de a mânji cu noroi respectivele voci critice, un angajat CIA se potrivește bine în calitate de persoană intervievată de postul lor, dacă povestea relatată de acesta se mulează pe cea vehiculată de ei.

Anterior, Sputnik îl atacase pe Higgins, spunând că acesta ar fi avut legături cu CIA și cu alte servicii străine de informații, însă RT l-a adus pe Ray McGovern, un fost ofițer CIA devenit amator de teorii ale conspirației pro-Kremlin, instigator și invitat obișnuit al RT.

Când a apărut la o emisiune de pe RT, McGovern a declarat că „Higgins e de râsul lumii".

Contul lui Eliot Higgins ne oferă o imagine fascinantă de ansamblu asupra scornelilor RT. Colaboratorul RT Nimrod Kamer l-a contactat într-o dimineață, spunând că vrea să îi ia interviu. Însă Kamer a neglijat să menționeze că materialul respectiv era pentru RT, ba chiar a susținut că e un reportaj independent.

Însă Higgins mai văzuse la RT reportajele realizate de Kamer, astfel că și-a pregătit cu grijă răspunsurile. I-a spus lui Kamer că nu era disponibil numaidecât, însă a promis că îi va da ulterior un interviu.

Astfel, cei doi au convenit asupra unui interviu, însă Kamer tot s-a deplasat de la Londra tocmai până la Leicester pentru a filma materialul dramatic în care îl caută frenetic pe Higgins și apoi a afirmat public că acesta „se ascundea".

Cel mai bizar incident a fost momentul când Kamer a mers acasă la mama lui Higgins. Eliot Higgins nu mai locuia acolo de opt ani.

„S-a dus la fosta mea adresă, unde locuiește mama și, practic, a întrebat-o unde eram. Asta a supărat-o foarte tare. Nu a putut afla unde locuiesc, însă a născocit un articol ciudat în care susținea că «Higgins se ascunde de noi»."

În aceeași zi, RT a mai publicat un articol în care îl cataloga pe Higgins drept un mare șarlatan și analist închipuit. Totodată, cei de la RT au continuat să intervieveze surse care nu aveau niciun fel de expertiză în ceea ce privește evaluarea situației de război din Siria. Însă asta nu era o problemă, întrucât cei intervievaţi aveau o misiune și mai importantă: să-l denigreze intenționat pe Higgins.

Eliot Higgins spune că îi cunoaște pe mulți dintre angajații de la RT. În cadrul unor discuții private, unii dintre aceștia au recunoscut că îi admiră munca, ba chiar unii participă la prelegerile pe care le ține la Londra. Cu toate acestea, se tem să nu își piardă slujbele dacă sunt văzuți că stau de vorbă cu Higgins.

„Mă roagă să nu spun nimănui, ca să nu le fac probleme. În contextul felului în care RT percepe lumea, eu sunt considerat drept parte dintr-o conspirație împotriva Rusiei. Conducerea RT chiar crede asta, însă cameramanii, reporterii și producătorii pur și simplu își fac treaba. Îmi pare rău pentru ei, pentru că sunt prinși în cadrul organizației și nu pot scăpa."

Mulți angajați ai canalului RT începuseră lucrul direct de pe băncile universității, fără să știe cu adevărat natura postului. Când aceștia vor să facă un alt pas în carierele lor profesionale, nu sunt recrutați de posturile obișnuite de știri.

RT le-a otrăvit CV-urile.

„Cei care lucrează cu RT mi-au spus: e foarte nasol, dar e un mod de a ne câștiga existența."

HACKERI ONLINE

La începutul anului 2015, tot felul de notificări de securitate false au început să se adune în căsuța electronică de Gmail a lui Eliot Higgins. Potrivit acestora, un necunoscut încercase să îi acceseze contul de e-mail și i se sugera să „își schimbe parola, făcând clic pe linkul atașat".

Higgins a crezut că era vorba despre o înșelătorie frecventă, cunoscută drept phishing, și a bănuit că hackerii încercau să obțină acces la datele cardului său de credit. Curând, a dat uitării mesajele respective.

Ulterior, Higgins a citit un articol despre Threat Connect, o companie de securitate IT, care analizase tentativele de spargeri cibernetice ce vizaseră Comitetul Național Democrat din SUA, precum și e-mailurile lui John Podesta, managerul de campanie al candidatei la alegerile prezidențiale Hillary Clinton, chiar înainte de alegerile americane din 2016.

În timpul campaniei, hackerii se infiltraseră în rețeaua de calculatoare a Comitetului, iar contul personal de Gmail al lui John Podesta fusese spart. Pe măsură ce se apropia ziua alegerilor, multe dintre e-mailurile acestuia au fost făcute publice cu intenția de a-l denigra, aceasta prin intermediul serviciului WikiLeaks, pe care se postează documente obținute în urma scurgerilor de informații; această platformă e condusă de Julian Assange, șeful organizației. Imediat după spargerile informatice, cu mult înainte de ancheta desfășurată de Procurorul special Robert Mueller, ambele spargeri au fost puse pe seama unor persoane care aveau legături cu serviciile ruse de informații.

Eliot Higgins a observat că o captură de ecran cu unul dintre e-mailurile respective utilizate pentru a da spargerile informatice de la CND și în contul lui Podesta îi părea cunoscută.

Astfel, a căutat prin mesajele primite în poșta sa electronică, utilizând formularea din captura de ecran publicată în articol, și a descoperit șapte mesaje asemănătoare, care aveau un conținut identic. După ce le-a analizat mai îndeaproape, a observat că e-mailurile pe care le primise includeau până și aceleași mici greșeli gramaticale și de ortografie, ca e-mailurile utilizate pentru a pătrunde în rețelele democraților americani.

Linkurile din e-mailuri păreau a fi veritabile, însă te duceau pe diverse site-uri de malware (n. trad. – programe virusate).

Eliot Higgins și-a contactat echipa. Niște e-mailuri suspecte îi vizaseră, de asemenea, și pe Aric Toler și pe finlandezul Veli-Pekka Kivimäki. Încă din martie 2015 Kivimäki, programator specializat și membru al Bellingcat,

fusese vizat într-o tentativă de spionaj cibernetic prin poșta electronică. Părea că atacatorii încercaseră să intre pe contul de Gmail al lui Kivimäki și e posibil să fi obținut acces la alte fișiere din calculatorul acestuia.

În calitate de colaborator Bellingcat, Kivimäki nu a fost surprins de faptul că diverși indivizi erau interesați de ce avea el pe calculator. Întrucât Kivimäki investigase în cadrul Bellingcat aceleași evenimente precum anchetatorii oficiali, s-a gândit că e probabil ca hackerii să fi vrut să afle cu exactitate cât de multe aflaseră el și ceilalți care investigaseră accidentul aviatic.

Înainte de Kivimäki, niște e-mailuri asemănătoare le fuseseră trimise și unor activiști ucraineni, oficialități NATO și anchetatorilor oficiali care se ocupă de cazul MH17. Se bănuiește că atacatorii ar fi ruși, iar Kivimäki le-a transmis mai departe mesajul funcționarilor în materie de securitate pentru ca aceștia să-l ancheteze mai amănunțit.

După ce Higgins a realizat că întreaga sa comunitate era vizată de o campanie desfășurată de hackeri, el și echipa sa au decis să trimită toate mesajele suspecte spre a fi analizate de două companii independente de securitate cibernetică. Companiile au verificat dacă adresele IP, cele de e-mail și linkurile erau aceleași ca cele utilizate de grupul de hackeri ruși Fancy Bear în atacurile acestora împotriva CND și a lui John Podesta – drept parte din campania sistematică a Kremlinului de a-l promova pe Donald Trump în calitate de președinte al SUA.

Primele atacuri cibernetice de tip spear phishing împotriva Bellingcat avuseseră loc la șapte luni de la demararea investigațiilor cu privire la zborul MH17. Până în iulie 2016, membrilor echipei Bellingcat le fuseseră trimise 27 de e-mailuri cu software ostil. Majoritatea acestora, 16 la număr, i-au fost trimise lui Higgins.

Potrivit Threat Connect, atacatorii au apelat la diverse metode pentru a redirecționa victimele către site-uri-capcană, pe care le-ar fi fost expuse parolele. În cazul în care oricare dintre membrii echipei Bellingcat ar fi urmat instrucțiunile din mesaje, ar fi făcut clic pe linkuri și și-ar fi schimbat parolele pe site-urile respective, ar fi putut ajunge să le ofere hackerilor ruși acces la calculatoarele lor.

Însă n-au făcut-o. Bellingcat utilizează verificarea cu doi factori în ceea ce privește toate canalele sale de comunicare. Verificarea cu doi factori înseamnă că, pentru a te loga, trebuie să cunoști parolele și să confirmi, de exemplu, printr-un număr de telefon.

„Am ignorat e-mailurile de la Fancy Bear; nu suntem niște tâmpiți care deschid orice e-mail. Alta e când ai 60 de ani, ești angajatul unei societăți și deschizi orice mesaj primești pentru că nu știi nimic despre pericole. Însă suntem la curent cu toată treaba, așa că n-a fost o problemă pentru noi”, spune Higgins.

La trei ani după ce a primit primul e-mail suspect, ancheta desfășurată de procurorul special Mueller cu privire la amestecul Rusiei în alegerile americane a dus la puneri sub acuzare și s-a constatat faptul că Fancy Bear este o operațiune derulată de GRU, serviciile de spionaj ale armatei ruse.

În 2018, mass-media a relatat faptul că unitatea de spionaj din cadrul armatei ruse încercase de asemenea să pătrundă în rețelele informatice ale echipei internaționale care se ocupa de anchetă. Potrivit oficialităților neerlandeze, Rusia voia să obțină informații despre anchetă, însă aceștia au împiedicat tentativa.

În 2018, l-am sunat pe responsabilul cu informațiile din cadrul echipei comune de anchetă și i-am cerut date suplimentare cu privire la spargerile informatice, pentru a le introduce în această carte. Acesta nu a vrut să îmi spună nimic cu privire la subiect.

Cu toate acestea, atacurile cibernetice la adresa Bellingcat nu luaseră sfârșit. Hackerii au descoperit o modalitate de a trece de verificarea cu doi factori.

SEXUL E INTERESANT

CyberBerkut e o alianță organizată de hackeri pro-Kremlin, cunoscuți, de pildă, pentru că atacă site-urile guvernului ucrainean. Numele grupării relevă esența sa: Berkut era infama poliție specială ucraineană, căreia

președintele pro-Kremlin i-a ordonat să îi atace și să îi împrăștie în mod violent pe protestatarii aflați în Piața Maidan.

Se pare că CyberBerkut aplică aceeași tactică în cazul jurnaliștilor prodemocrație și care gândesc liber, precum și în cazul celor care promovează drepturile omului – însă în mediul virtual. Experții bănuiesc că gruparea are legături cu structurile de securitate ale statului rus. Singurul factor necunoscut este cât de puternice sunt legăturile respective.

Mass-media controlată de statul rus a valorificat rapid informațiile obținute de CyberBerkut și a elaborat diverse materiale drept surse. De pildă, Vesti, canalul de știri al statului rus, a citat site-ul CyberBerkut și a publicat o organigramă născocită, în care îl prezenta pe Aric Toler drept un lacheu al serviciilor de securitate ucrainene, care avea legături cu NATO.

Un alt colaborator Bellingcat, bloggerul Ruslan Leviev, din Moscova, a devenit și el ținta atacurilor CyberBerkut. Leviev contribuise la numeroase cercetări desfășurate de Bellingcat, iar numele său apărea printre cele ale autorilor unei investigații cuprinzătoare, din surse deschise, cu privire la membrii unei unități a forțelor speciale din armata rusă, din Ucraina.

În postarea lui Leviev, acesta prezintă numele, rolurile, fotografiile soldaților, precum și legăturile acestora cu Brigada rusă Spetsnaz. La acea vreme, Leviev deținea coordonatele de logare pe site-ul Bellingcat în calitate de colaborator, însemnând că putea posta pe site, însă nu putea administra conținutul.

La 24 februarie 2016, cineva din exterior a accesat site-ul Bellingcat și a postat conținut ostil, interceptat de pe dispozitivele de comunicații private utilizate de Leviev. Atacatorii au publicat fotografii cu Leviev atârnând de acoperiș, fiind suspendat de cuie înfipte în spate, și au scris că Leviev era un „pervers sexual”, asta deși activitățile sale din timpul liber nu aveau nimic de-a face cu sexul. În plus, numărul său de telefon și adresa, precum și o copie scanată a pașaportului, numele iubitei sale și informații cu privire la viața sa amoroasă și sexuală au fost publicate pe site-ul Bellingcat.

În primul rând, nu era clar cum de reușiseră hackerii să păcălească verificarea cu doi factori de pe site. Threat Connect a analizat breșa de

securitate și a constatat că, mai întâi, fusese spart vechiul cont de e-mail al lui Leviev. Apoi, i-a fost spart vechiul cont de pe Live Journal. După aceea, hackerii au utilizat mecanismul de recuperare a parolei pentru vechiul cont de blog Live Journal al acestuia. Din contul de e-mail furat, aceștia au aflat numele de utilizator și parola lui Leviev pentru contul Bellingcat.

De asemenea, hackerii au preluat controlul asupra contului de iCloud al lui Leviev, care nu prevedea aceeași securizare cu doi factori, și au început să descarce materiale de acolo. De îndată ce Leviev și-a dat seama ce se petrecea, le-a oprit accesul atacatorilor la contul său de iCloud.

Threat Connect a concluzionat că aceștia fie îi interceptaseră lui Leviev autentificarea prin SMS, fie avuseseră acces direct la serverele de e-mail ale companiei rusești Yandex.

În Rusia e ușor să încalci dreptul cuiva la viața privată dacă se întâmplă să lucrezi pentru serviciile de securitate ale statului sau dacă ești protejat de acestea.

Potrivit scenariilor Threat Connect, e posibil ca atât Fancy Bear, cât și CyberBerkut să coopereze și să își coordoneze atacurile împotriva Bellingcat. De asemenea, există și posibilitatea ca aceștia să nu își fi coordonat atacurile, însă să aibă același dușman: Bellingcat.

Vandalizarea site-ului Bellingcat avea două obiective: în primul rând, prin intermediul conturilor lui Leviev, hackerii încercaseră să afle informații despre Bellingcat. De asemenea, era și o încercare de a-l denigra pe Leviev și de a-l acuza atât în fața colegilor săi voluntari, cât și în mod public. Ambele tentative au eșuat. De îndată ce Higgins a aflat de conținutul postat în mod ilegal pe site-ul lor, l-a înlăturat.

„Probabil căutau e-mailuri între Leviev și CIA și evident că n-au putut găsi nimic, asta pentru că nu există. Desigur că e nefericită situația în care ajung să fie făcute publice informații personale, însă chiar n-a fost atât de rău. Pur și simplu nimănui nu-i pasă”, mai spune Higgins.

JURNALISTUL PAYPAL CARE POARTĂ RĂZBOAIE INFORMAȚIONALE

Următoarea persoană care a participat la campania împotriva Bellingcat și a lui Higgins a fost jurnalistul britanic Graham Phillips. După cum afirmă el însuși, Phillips practică în mod independent jurnalismul gonzo (n. trad. – stil subiectiv, narat la persoana întâi) și participativ.

Graham Phillips a compilat cele mai josnice știri false scornite de Kremlin, în ceea ce îl privește pe Eliot Higgins, și le-a adunat laolaltă. Devotat spiritului original al modului de relatare al rușilor, Philips l-a acuzat pe Higgins că prelucrează materiale video și foto, însă nu a dat niciun fel de dovezi în sprijinul afirmațiilor făcute. Potrivit blogului său, Higgins nu e doar mincinos, ci cel mai prost mincinos din lume și, în plus, mai e și rusofob.

De regulă, blogurile dubioase de pe Internet pot fi confundate cu practica „obișnuită” de a arunca cu noroi în oameni în mediul online. Acestea nu par a fi legate de campaniile multilingve orchestrate de Kremlin.

Prin urmare, un cititor oarecare, care nu a fost martor la alte părți ale aceleiași campanii și care nu cunoaște contextul, s-ar putea încrede în informațiile postate pe blogurile respective.

Însă istoricul profesional al lui Graham Phillips dezvăluie faptul că blogul său nu era orice fel de calomniere pe Internet, ci mai degrabă un element mărunt în cadrul unui plan de discreditare bine-pus la punct.

Graham Phillips a luat parte în mod sistematic și profesionist la războiul de propagandă dus de Rusia în Ucraina. Începând cu 2013, acesta s-a aventurat personal și în profunzime în regiunea ucraineană Donbas, aflată sub stăpânirea forțelor rebele. La doi ani după ce și-a început demersurile, acesta a fost demascat drept agent al serviciilor de securitate ruse, FSB. Un blogger expert, pe nume Robert Schultz, a documentat acțiunile lui Phillips și a adunat un număr impresionant de fotografii în care acesta apărea înarmat și escortat de soldații „Republicii Populare Donețk”. În fotografii,

Phillips îi salută pe soldați și zâmbește vesel după ce i-a fost înmânat un premiu de către FSB pentru dedicarea sa în ceea ce privește răspândirea propagandei.

Descoperirile făcute de Schultz dovedesc faptul că Phillips crease conținut atât pentru RT, cât și pentru Zvezda (Steaua), revista armatei ruse. Chiar dinainte de 2015 s-a dovedit că Phillips lucra în strânsă cooperare cu ruși care aveau legături cu armata și care se ocupau de sprijinul logistic trimis din Rusia în Ucraina.

Ucraina i-a interzis lui Phillips să intre în țară din 2014, din considerente ce țineau de siguranța națională. Ba chiar guvernul ucrainean a emis o scrisoare prin care avertiza autoritățile din Regatul Unit cu privire la activitățile desfășurate de Phillips.

Însă asta nu l-a oprit. Nu i-au pus bețe în roate nici criticile primite din partea jurnaliștilor profesioniști britanici, după ce Phillips a interogat prizonieri de război ucraineni sub formă de „jurnalism”. După ce Phillips a fost fotografiat în timp ce aclama preluarea orașului Debalțeve, umăr la umăr cu luptătorii susținuți de Rusia, când acesta a revenit în Regat, poliția de frontieră britanică l-a reținut și l-a interogat.

Întocmai ca alți propagandiști profesioniști ruși, Phillips s-a lăudat sus și tare cu privire la rolul său în cadrul războiului informațional dus de Kremlin. Acesta a susținut că e „un soldat informațional” în războiul de propagandă dus de Rusia împotriva Ucrainei; i-a fost repartizată o gardă de corp înarmată din cadrul serviciilor de informații ale armatei ruse, cel puțin o dată, în timp ce filma pe teren.

Phillips e activ pe rețelele sociale. Acesta își postează periodic propaganda pe Twitter încă din noiembrie 2018, până când Twitter i-a închis contul. Însă pe YouTube, Phillips își răsfață cu adevărat abonații (peste 133 000 la număr) și le promite că își va publica toate materialele pe YouTube, înainte de a le încărca pe alte platforme. Impactul său viral e amplu: potrivit statisticilor, numărul total al vizualizărilor filmulețelor postate de el se ridică la câteva milioane.

De pildă, în iulie 2019, Graham Phillips a postat un clip video în care cutreiera orașul Salisbury și vorbea despre agentul dublu Serghei Skripal și despre fiica acestuia, ambii otrăviți. Într-un filmuleț cu muzică dramatică pe fundal, acesta catalogheează aparițiile fiicei agentului în mass-media drept „bizare și aranjate”.

Și finanțarea lui Phillips e specifică altor jurnaliști pseudo-independenți de propagandă: acesta solicită sprijin financiar de la publicul său. De-a lungul anilor, a creat diverse campanii cu finanțare din partea publicului pe platforme precum JustGiving și IndieGogo. Phillips susține că utilizează banii pentru a face „jurnalism obiectiv și independent, o alternativă la mass-media standard de consum, precum și pentru a realiza reportaje din Regatul Unit, Europa, Rusia și Donbas”. Multe dintre tentativele sale de obținere a finanțării din partea publicului au eșuat: de pildă, în 2017, a reușit să adune doar 1 800 de lire sterline, dar, cu toate acestea, a avut suficienți bani pentru a călători mult prin Rusia și în zona de est a Ucrainei.

Măcar JustGiving, platforma de finanțare din partea publicului, a șters una dintre campaniile lui Phillips și a refuzat să îi dea suma de 2 000 de lire care fusese strânsă. Cu toate acestea, Phillips continuă să adune bani prin intermediul platformei americane IndieGogo, fără a le spune clar potențialilor finanțatori despre legăturile sale cu armata rusă.

În plus, Phillips colectează bani prin intermediul companiei de transfer de bani PayPal, cu sediul în California. Spre deosebire de banii obținuți prin platformă, transferurile de bani făcute prin PayPal nu pot fi văzute de persoane din afară, astfel că profitul pe care l-a făcut Phillips de pe PayPal nu poate fi verificat de cineva din exterior.

Oricine îi poate trimite bani și, astfel, ori fără știință, ori intenționat, poate să îi sprijine războiul informațional îndoielnic din punct de vedere etic, dus în interesul Kremlinului.

Pe când investigam campaniile de dezinformare care îl vizau pe Eliot Higgins, am cunoscut un specialist britanic în materie de propagandă răspândită pe rețelele sociale. Expertul respectiv, care dorește să-și păstreze anonimatul, a informat atât PayPal, cât și YouTube, în repetate rânduri, despre activitățile desfășurate de Phillips și a încurajat cele două companii

să îi închidă acestuia conturile. Deocamdată, YouTube, PayPal și IndieGogo îl lasă pe Phillips să desfășoare în voie operațiuni informaționale pro-Kremlin.

„Falșii jurnaliști independenți, care primesc finanțare de la public, reprezintă un fenomen relativ nou-apărut”, spune specialistul. „Acestea fiind spuse, sunt niște șarlatani, care păcălesc oamenii să le dea bani.”

Graham Phillips încă își continuă operațiunile. În articolul său defăimător despre Higgins, acesta a încercat să își susțină afirmațiile eronate, încurajându-și cititorii să urmărească hashtag-ul #Bellingcrap pe Twitter.

Am urmat și eu încurajările lui Phillips. Hashtag #Bellingcrap e utilizat intens de profilurile false, de amatorii de teorii ale conspirației și de idioții de care se folosește Kremlinul, iar toți atacă Bellingcat, democrația, libertatea de exprimare și orice altceva pe care pune lumea preț.

KREMLINUL TRIMITE E-MAILURI ȘI PLAGIAZĂ

Bellingcat a devenit ținta ofensivelor cu scop de dezinformare, venite direct de la Kremlin.

În 2016, la începutul lunii aprilie, purtătorul de cuvânt al Ministerului rus al Afacerilor Externe, Maria Zakharova, a atacat comunitatea globală. În comunicatul său, Zakharova, care reprezintă politicile externe oficiale ale Kremlinului dictate de președintele Vladimir Putin, a catalogat Bellingcat drept un instrument menit să distragă atenția de la anchetarea tragediei aviatice privind zborul Malaysian care zbura deasupra Ucrainei.

Însă nu s-a oprit aici. Potrivit spuselor sale, scopul Bellingcat este de „a continua să utilizeze orice scorneli posibile pentru a crea niște cvasi-dovezi, menite să arunce vina asupra Rusiei – din nou, obiectivul este de a pune la dispoziția comunității globale dovezi măsluite în sprijinul agresiunii din partea Rusiei”.

Declarația dată de Zakharova a fost distribuită mai departe de ambasadele ruse, de exemplu fiind postată pe site-ul ambasadei ruse din Malaysia. Așa cum se întâmplă mereu, opiniile acesteia au ajuns peste tot prin mass-media internațională. Anterior, niște afirmații asemănătoare fuseseră făcute și răspândite de Ministerul rus al Apărării.

Eliot Higgins a decis să contacteze ambele instituții.

Acesta a scris e-mailuri către ministere și le-a solicitat să clarifice afirmațiile făcute. Le-a enumerat acuzațiile eronate și a spus că Bellingcat nu a creat niciodată informații false și nici nu a prezentat „scorneli” drept dovezi. Higgins i-a solicitat respectuos Guvernului Federației Ruse să furnizeze, în sfârșit, dovezi care să demonstreze că informațiile publicate de Bellingcat erau probe false (după cum le numise însuși guvernul respectiv).

„M-am gândit că nu o să răspundă, însă am decis să le scriu asta oricum, așa, de distracție.”

Rusia a răspuns totuși.

La 14 aprilie 2016, Ministerul rus al Afacerilor Externe a trimis un e-mail arogant. Încă o dată, punea la îndoială credibilitatea Bellingcat și făcea referire la anumite „dubii” nespecificate, prezentate, chipurile, de mass-media din Occident.

În e-mail scria astfel: „Poți verifica chiar tu, dacă faci o căutare pe Google, pe «www», mai ales având în vedere că te consideri un profesionist într-ale căutărilor pe Internet”. Lipsea însă o semnătură la finalul mesajului.

De asemenea, mesajul conținea acuzații, cum că Bellingcat ar fi cooperat cu autoritățile ucrainene și îl dojenea pe Higgins: „Nu utilizezi niciodată în documentația ta informațiile furnizate de alte părți și tocmai de aceea ajungi să fii bănuit că ești părtinitor”.

Persoana anonimă care trimisese e-mailul și care reprezenta Ministerul rus al Afacerilor Externe, nu furnizase niciun exemplu concret de „scorneli” de-ale Bellingcat.

Din nou, Higgins a răspuns și a solicitat dovezi. În plus, acesta a sugerat că Ministerul de Externe prezintă afirmații neîntemeiate cu caracter calomnios, pe care nu le poate susține cu probe concrete. De asemenea, a răspuns și la acuzația de „părtinire”, amintindu-i persoanei care trimisese mesajul că Bellingcat analizase toate dovezile prezentate de Ministerul rus al Apărării, însă constatase că instituția respectivă mințise în repetate rânduri. Higgins i-a cerut Ministerului rus să comenteze cu privire la această observație.

La mai puțin de o săptămână după aceea, persoana a răspuns. De această dată, reprezenta Departamentul de Informare și Presă din cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse. Tonul mesajului era cunoscut, întrucât îi făcea morală lui Higgins astfel: „Mai degrabă ți-ai canaliza insistența și ai depune eforturi pentru a-ți îndeplini rolul de detectiv pe Internet, așa cum te-ai autointitulat”.

Formulările alese de departamentul de presă seamănă suspect de mult cu cele utilizate de site-urile rusești de știri false Russian Insider, Sputnik și RT, în articolele acestora despre Higgins.

Persoana care trimisese mesajul susținea, în mod eronat, că Ministerul Apărării furnizase deja exemple privind informațiile falsificate de Bellingcat, aceasta în pofida faptului că, până în prezent, nu a făcut-o.

De asemenea, e-mailul includea aceeași minciună prezentată iar și iar de președintele Putin încă din 2014: „Nimeni nu a furnizat dovezi efective care să ateste prezența Forțelor Armate Ruse în Ucraina. Acest lucru pur și simplu e imposibil, întrucât nu există trupe rusești acolo și nici n-au existat vreodată”.

În cele din urmă, Departamentul de Presă din cadrul Ministerului rus de Externe enumera elemente despre care susținea că erau exemple ale „scornelilor” postate de Bellingcat. Potrivit acestora, toate fotografiile cu vehiculele care luaseră parte la transportul lansatorului de rachete BUK, cele cu lansatorul, o altă poză cu norul de fum lăsat în urmă de lansarea rachetei, analiza imaginilor prin satelit furnizate de Ministerul rus al Apărării, dar și fotografiile cu soldații ruși erau „false”.

Voluntarii Bellingcat au analizat conținutul din e-mail și l-au comparat cu articole postate anterior pe bloguri rusești. Aceștia au constatat că principalele acuzații din e-mailul primit din partea Ministerului rus de Externe fuseseră, de fapt, plagiate de pe vechi bloguri LiveJournal. Cel puțin patru dintre principalele afirmații fuseseră copiate direct de la un blogger de pe LiveJournal, care postase sub pseudonimul albert-lex.

LiveJournal e o platformă populară de bloguri, despre care s-a demonstrat încă din 2014 că se numără printre cele mai populare platforme utilizate de trolii plătiți de pe rețelele de socializare.

Indiferent dacă albert-lex era sau nu un trol plătit sau doar o persoană oarecare ce posta online, cert e că Ministerul rus al Afacerilor Externe recursese la furtul de conținut de la un blogger anonim și prezentase totul drept propriile cuvinte, în încercarea de a dovedi că cei de la Bellingcat scriu minciuni.

Evident că nici acuzațiile bloggerului și, prin urmare, nici cele vehiculate de Ministerul rus de Externe nu aveau niciun temei, și asta e ușor de demonstrat.

ANTI-BELLINGCAT

În iulie 2016, Bellingcat a postat un nou raport, în care erau puse laolaltă rezultatele investigațiilor sale din primii doi ani și se realiza un calendar exact al misiunilor militare desfășurate de Rusia în estul Ucrainei. Voluntarii prezentau în detaliu acțiunile specifice întreprinse de o brigadă rusă, dar și rolurile fiecărui soldat în cadrul convoiului care a transportat BUK la granița Rusia-Ucraina.

De asemenea, raportul prezenta și demonta dovezile măsluite de Kremlin, precum culoarele de zbor, datele radar și imaginile prin satelit, dar și declarațiile publice date de politicienii de la nivel înalt de la Kremlin și de Ministerul rus al Afacerilor Externe.

Încă o dată, raportul publicat de Bellingcat, care cuprindea 42 de pagini, a fost citat la scară largă de organizații profesioniste de știri din întreaga lume. Inevitabil, Bellingcat a devenit ținta știrilor false din Rusia.

Un site rus numit Segodnya (Astăzi), care se prezintă drept „site de cercetări cu caracter informativ-analitic”, a publicat un document de 43 de pagini intitulat Anti-Bellingcat. Segodnya publică periodic articole de propagandă ale Kremlinului în limba rusă. Uneori adaugă la conținutul oferit pe site și articole scrise în mod profesionist despre subiecte punctuale, în încercarea de a-și spori credibilitatea. Potrivit spuselor lui Jukka Mallinen, expert finlandez în materie de mass-media rusească, dacă e să te iei după conținutul care apare pe site, cel mai probabil, acesta e finanțat sau sprijinit de Kremlin. Colaboratorii și redactorii sunt foarte profesioniști, articolele sunt bine formulate, iar demagogia este relativ inteligentă, ceea ce nu e evident în ceea ce privește toate operațiunile pro-Kremlin de pe Internet.

Pe site nu figurează numele persoanei care a elaborat publicația intitulată Anti-Bellingcat. În schimb, se declară că „vor fi dezvăluite opiniile și evaluările făcute de experți cu adevărat independenți în materie de informații spațiale și geospațiale, de specialiști în materie de apărare aeriană, precum și de jurnaliști și utilizatori obișnuiți de pe Internet, cu toții având în comun dorința de a-i demasca pe falsificatorii Bellingcat”.

„Raportul” merită cu adevărat laude pentru persistența de care dă dovadă. Însă cel mai bun termen care poate fi utilizat pentru a descrie conținutul său e „bolnav”. Publicația nu doar că prezintă eronat constatările și dovezile găsite de Bellingcat, ci acuză de asemenea site-ul de falsificare. Documentul neagă veridicitatea (aproape a) tuturor dovezilor solide prezentate de Bellingcat și se încheie cu o promisiune sfidătoare că va demonta toate scornelile furnizate de experții de doi bani de la Bellingcat și de alte grupuri false asemănătoare.

Lipsa de profesionalism și caracterul suspect al publicației n-au oprit mass-media controlată de statul rus să o citeze. Ambele ediții internaționale ale RT și Sputnik au citat repede prima versiune, la fel au procedat și în cazul celei de-a doua, o publicație asemănătoare cu titlul Anti-Bellingcat, Partea a 2-a, publicată câteva luni mai târziu. Chiar și-așa, deși au trecut câțiva ani,

Anti-Bellingcat, Părțile 1 și 2 încă sunt utilizate în articolele RT care atacă Bellingcat, în pofida faptului că al lor conținut a fost demontat și s-a demonstrat că e fals.

În aceeași perioadă, Eliot Higgins a mai observat un fenomen interesant. Aproximativ 30 de articole scrise în rusă au fost distribuite în mediul online în decursul a 30 de ore. Unele fuseseră publicate drept postări pe blogul LiveJournal, altele fuseseră publicate de mass-media rusească convențională. Însă fiecare reda cam aceleași elemente.

„Erau rahaturile vehiculate în mod obișnuit. De exemplu, Spiegel Online a trebuit să se scuze, întrucât apelase la un expert criminalist din cadrul Bellingcat”, spune Higgins.

Voluntarii au investigat valul bizar de postări și au ajuns la concluzia că, probabil, cineva trimisese o foaie informativă despre Eliot Higgins unui site cu caracter foarte specializat. Apoi, jurnaliștii și bloggerii publicaseră articole bazate pe comunicatul respectiv. Unii redactori adăugaseră elemente grafice sau de context însă, în esență, majoritatea celor 30 de articole erau pur și simplu același comunicat, dar reformulat.

O cercetare mai amănunțită a relevat faptul că rețeaua de site-uri și bloggeri, care publicase comunicatul, avea legături cu Agenția de Cercetare pe Internet, infama fabrică de troli din Rusia.

„Nimeni nu-i băgase în seamă pe unii dintre bloggerii LiveJournal. Însă acum ne dăduserăm seama că făceau parte din rețeaua fabricii de troli. Prin urmare, tot ceea ce au reușit să facă a fost să ne furnizeze noi informații.”

Potrivit spuselor lui Higgins, operațiunile desfășurate de fabrica de troli împotriva sa nu funcționează. Această operațiune nu a fost eficientă, întrucât articolele erau în limba rusă, astfel că publicul-țintă era unul limitat. Higgins primește tot felul de materiale excentrice „de la o grămadă de nebuni și persoane dezaxate”, astfel că cele 30 de articole scrise de troli nu l-au impresionat.

„Dacă există comentarii proruse pe forumurile din mediul online, oricum toată lumea consideră că e vorba de troli ruși. Prin urmare, tot ceea ce au

reușit trolii pro-Rusia să facă a fost să convingă pe toată lumea că oricine este pro-Rusia e un trol rus plătit, așa că e o campanie «genială», n-am ce zice. E complet neproductiv ce fac ei”, spune Higgins. În septembrie 2016, echipa comună de anchetă condusă de autoritățile din Țările de Jos a ținut o conferință de presă la nivel internațional. De regulă, rezultatele anchetelor penale sunt făcute publice numai în cadrul unei instanțe, însă, din cauza impactului internațional profund al cauzei, echipa comună de anchetă a decis să pună la dispoziție rezultatele preliminare ale anchetei penale de anvergură.

În decursul a doi ani, echipa examinase mii de rămășițe ale aeronavei, testase 20 de sisteme de armament, înregistrase și analizase cinci milioane de site-uri și documentase jumătate de milion de materiale video și foto.

Fuseseră audiați peste 200 de martori, fuseseră ascultate circa 150 000 de apeluri telefonice interceptate și se prelucraseră 3 500 de conversații interceptate. Totul a fost documentat în 6 000 de rapoarte oficiale. Anchetatorii trimiseseră 60 de cereri de asistență juridică adresate unui număr de peste 20 de țări și au primit asistența respectivă de la majoritatea statelor respective. Echipa detonase chiar și un focos și efectuase un test complet cu rachetă într-un mediu de testare.

Rezultatele preliminare ale echipei au confirmat constatările anterioare formulate de cei de la Bellingcat.

În aceeași zi, filiala Russia Today din Regatul Unit a atacat din nou. Eliot Higgins era numit pseudo-blogger, iar insultele erau amestecate cu un colaj de clipuri video dramatice editate. Unele fuseseră decupate din prezentări susținute de Higgins, altele erau preluate din filmele cu Rambo.

Încă o dată, RT promova aceleași reprezentări degradante în ceea ce îl privește pe Higgins pe care le vehicula de ani de zile. Eliot Higgins era „un fost lucrător administrativ care fusese concediat și care se făcuse cunoscut prin faptul că analizase armele utilizate în conflictul armat din Siria, în contextul în care acesta nu are experiență sau formare în materie de armament, n-a fost niciodată în Siria și nu vorbește o iotă de arabă”.

De asemenea, se făcea trimitere la publicația intitulată Anti-Bellingcat și era citat un blogger, fără a se menționa faptul că respectiva persoană era, de fapt, reprezentantul în materie de relații publice al unei organizații specializate fondate de Putin și angajat al Almaz-Antei, fabricantul rus de rachete BUK (care, încă din ziua de după accidentul aviatic, furnizase doar dovezi false).

Materialul video difuzat de RT este un exemplu clasic de propagandă menită să îl discrediteze pe Higgins. Posturile obișnuite de știri din Occident nu difuzează astfel de conținut, întrucât jurnalismul este, prin însăși definiția sa, bazat pe fapte, relevant, de actualitate și independent.

Materialul RT nu menționa faptul că Higgins este un expert recunoscut la nivel internațional și nici că acesta sprijină organizații internaționale care luptă pentru drepturile omului. De asemenea, RT nu menționase în mod intenționat nici faptul că Higgins avea relații de cooperare cu numeroase universități, precum King’s College din Londra, dar și cu multe organizații, și nici toate descoperirile bazate pe fapte formulate de Bellingcat.

Cei de la RT editaseră clipul cu grijă, astfel încât să îl facă pe Higgins să inspire cât mai multă prostie și neîncredere.

„Foarte multe aspecte din filmuleț sunt eronate și sunt știri false. N-ai cum să nu te uiți fără să-ți dai seama că e editat foarte prost și că e părtinitor. Faptul că apelează la un citat vechi care nu are de-a face cu momentul actual, cu ceea ce se petrece acum, este o modalitate de a mă ataca. Pentru RT nu contează dacă apar și 100 de experți care să îți susțină spusele: RT va apela exact la acea persoană care te contrazice”, mai spune Higgins.

Acesta a decis, încă o dată, să depună o plângere cu privire la RT la organismul de reglementare în materie de radiodifuziune, OfCom. Higgins considera că întreaga chestiune era atât de clară, încât urma să i se dea câștig de cauză, iar postul RT urma să fie obligat măcar să prezinte niște scuze.

În Regatul Unit, OfCom este organismul care le acordă licență tuturor serviciilor comerciale de televiziune și radio și care publică Codul Național al Audiovizualului, adică normele etice aplicabile tuturor organelor de

radiodifuziune. În cazul în care organele respective nu respectă condițiile stabilite pentru acordarea licenței, acestea pot pierde dreptul la radiodifuziune.

Potrivit codului audiovizualului stabilit de OfCom, organele de radiodifuziune licențiate ar trebui să evite tratarea nedreaptă și inechitabilă a persoanelor sau a organizațiilor în cadrul programelor difuzate. În cazul în care un program de televiziune susține fără temei că o anumită persoană (al cărei nume este menționat) a săvârșit o faptă reprobabilă sau se face vinovată de incompetență, sau dacă se vehiculează alte acuzații, programul ar trebui să îi pună la dispoziție persoanei în cauză ocazia adecvată și oportună de a comenta și de a-și expune propriul punct de vedere.

Reportajele realizate de RT despre Higgins erau departe de a fi corecte și echitabile. Mai mult, acestuia nu i s-a dat șansa de a-și expune propriile puncte de vedere.

Higgins a sperat că, de această dată, plângerea sa urma să aibă succes și aștepta hotărârea OfCom.

„TE AȘTEPT ÎNARMAT”

Uneori, campaniile rusești de informații false generează motive de îngrijorare în materie de securitate, în ceea ce îi privește pe cei vizați. Eliot Higgins primește multe reacții însă, deocamdată, nu a primit amenințări pe care el însuși să le considere drept periculoase.

Cu toate acestea, în două cazuri, au intervenit persoane specializate în materie de securitate. De pildă, în 2016, Higgins a participat la conferința de presă susținută de echipa comună de anchetă în Olanda și a ținut o prelegere la o universitate locală.

Înainte de prelegerea respectivă, un utilizator de pe Twitter i-a trimis mesaj și i-a spus că vine înarmat să-l vadă. Higgins l-a blocat.

Însă, când a ajuns la universitate, a aflat că veniseră doi polițiști să îl păzească în timp ce susținea cuvântarea. Poliția îi urmărise contul de Twitter și se sesizase din cauza amenințării.

Lui Higgins i s-a părut liniștitor faptul că nu mai trebuia să își bată capul din cauza amenințării.

Unii organizatori de conferințe preferă să își ia toate măsurile de protecție. Alții îi angajează gărzi de corp înarmate. Așa s-a și întâmplat în Letonia, la granița cu Rusia, unde nivelul de conștientizare în ceea ce privește amenințările care provin din Rusia este mai sporit față de multe alte state.

„Anumite guverne acordă o atenție crescută securității și, pe baza analizelor făcute, au decis că avem nevoie de mai mult decât o cameră de hotel: avem nevoie de protecție. Astfel că, ori de câte ori mergem la un restaurant, gărzile de corp se așază la alte mese și urmăresc sala din diverse unghiuri. Apoi, personalul de acolo se uită la ei, se uită la noi și se întreabă cine suntem de beneficiem de un astfel de tratament. E bine, e ca și cum ai avea la dispoziție un serviciu de taximetrie înarmat.”

În alte cazuri, Higgins a trebuit să apeleze la poliție. Folosind numele lui Higgins, un activist de pe Twitter crease o serie de site-uri și publicase materiale prin care îl hărțuia pe acesta, cum ar fi filmulețe degradante și presupusa adresă de domiciliu a lui Higgins.

„Există o anumită limită când te atacă, tu le spui să se ducă naibii și te astepți să se ia lumea de tine în mediul online, dar asta e viața. Însă atunci când lumea începe să îți posteze pe Internet adresa și poze cu locuința ta, asta trece dincolo de orice limită.”

Higgins a contactat serverele care găzduiau site-urile și le-a închis. Cu toate acestea, hărțuitorul a găsit noi gazde web și a deschis alte site-uri, așa că Higgins s-a dus la poliție și i-a anunțat pe cei care îl urmăreau pe rețelele sociale că persoana respectivă era anchetată.

În curând, hărțuitorul a dispărut. Tot atunci au dispărut și alte conturi agresive ale unor troli de pe Twitter. Higgins a ajutat autoritățile să ancheteze cazul.

„Chestia e că poliția nu are habar. M-au întrebat pe mine cum să desfășoare ancheta și le-am dat o grămadă de informații. Persoana respectivă fusese neatentă, iar site-ul lui era executat defectuos, așa că îi puteai vedea adresa IP. Șase luni mai târziu, poliția m-a întrebat dacă am mai auzit ceva de el. Le-am zis că nu și au zis bine, atunci, cazul a fost soluționat. Mi-am zis în sinea mea: ce mama naibii?"

Higgins crede că ar trebui să fii extrem de prost ca să faci ceva să îl ameninți: are legături foarte strânse cu jurnaliști și cu organele legii, care îi urmăresc îndeaproape demersurile.

„Dacă cineva începe să mă agaseze mai tare, nu doar jurnaliștii își îndreaptă atenția asupra chestiunii, ci și factorii de decizie politică, persoanele din cadrul guvernului și serviciile de spionaj ale armatei. Serviciile de informații din cadrul armatei și al guvernului sunt foarte interesate de ceea ce fac eu, chiar dacă nu o spun direct. Cei care au legături cu persoane sus-puse îmi spun că sunt fani și că le place mult Bellingcat. Sunt foarte interesați ori de câte ori mă atacă lumea."

Întrucât Higgins e ținta defăimărilor de atâta timp, știe că, în cele din urmă, începe să nu-ți mai pese de ce se spune. Pentru Higgins, asta s-a întâmplat atunci când echipa comună de anchetă a confirmat faptul că zborul MH17 fusese doborât de un lansator de rachete rus.

„Era exact ceea ce spuseserăm noi de la bun început. Deodată, toate teoriile începuseră să sune cam așa: „Cui îi pasă de asta?" – erau niște porcării. Chiar și în rândul mass-mediei apăruseră semne de îndoială și lumea se întreba dacă nu cumva cei de la Bellingcat avuseseră dreptate. Însă tonul s-a schimbat în „o, da, au dreptate în ceea ce privește întreaga chestiune".

STATUL PARALEL

În februarie 2017, o campanie interesantă de propagandă rusească, ce răspândea site-uri cu știri false, s-a alăturat demersurilor de defăimare a lui Higgins, cu tot felul de mizerii conspiraționiste. Intitulat SouthFront (Frontul de Sud), site-ul de propagandă pro-Kremlin produce articole și

clipuri video multilingve despre acțiunile desfășurate de armata rusă în Siria. Chipurile, materialele reprezintă „jurnalism participativ externalizat către public”, însă o parte din detaliile furnizate sunt atât de specifice, încât nu pot proveni din altă parte decât de la soldații Federației Ruse. În articolul meu din 2016 despre războiul cibernetic mi-am făcut cunoscută părerea conform căreia site-ul se aseamănă suspect de mult cu o operațiune informațională a serviciilor de spionaj ale armatei ruse, iar ulterior am devenit și eu ținta SouthFront.

Îngrijorat cu privire la războiul informațional dus de Rusia, un cetățean activist anonim mi-a spus că s-a infiltrat în calitate de producător de conținut pentru SouthFront. Acesta furnizase articole profesioniste și bazate pe fapte în vederea publicării, însă în zadar. Înainte de a le publica, redactorii i-au editat textele pentru a mulțumi conducerea de la Kremlin și au șters faptele la întâmplare.

SouthFront a publicat „un articol de opinie” anonim, în care acuza Bellingcat că ar fi făcut o treabă de mântuială și că ar fi răspândit informații false. Articolul cataloga Bellingcat drept „unealta unui război hibrid împotriva Rusiei” și o manifestare a „statului paralel care are în slujbă servicii de informații cu atâtea capete câte are hidra”.

Higgins nu a fost surprins că a ajuns pe site.

Pe Eliot Higgins l-au fascinat mereu teoriile conspirației, astfel că l-a interesat teoria cu statul paralel, în care era vehiculat numele său.

Potrivit teoriei debitate de trolii ruși, statul paralel, și anume un guvern secret care operează din umbră, având posibile legături cu întreg complexul militaro-industrial, guvernează în afara instituțiilor democrate din SUA.

Potrivit unui sondaj din 2018, unii americani credeau că, cel mai probabil, există un stat paralel în SUA, însă politologii americani neagă existența unei astfel de structuri.

În timpul alegerilor prezidențiale din SUA, teoria cu statul paralel a câștigat teren, mai exact în rândul celor care îl sprijineau pe Donald Trump, însă conceptul a dobândit și mai multă notorietate după învestirea acestuia,

întrucât a fost promovat de Steve Bannon, fostul strateg-șef al lui Trump, pe Breitbart News, site-ul său de știri false, și chiar și de însuși președintele american.

Unul dintre cei mai activi susținători ai teoriei cu statul paralel a fost Alex Jones, gazda americană a emisiunii și canalului YouTube Infowars. Jones a promovat teoria și pe contul său de Twitter. Postările sale pe Twitter și emisiunile pe care acesta le realizează pe YouTube sunt populare în străinătate și îi instigă pe activiștii europeni care distribuie propagandă: adesea, conținutul din emisiunile lui Jones este tradus și circulă și în alte limbi, pentru a influența publicul de la nivel internațional. Cu toate acestea, autoritățile judiciare au încercat să pună capăt bufoneriilor sale, inclusiv prin hotărâri judecătorești, pentru calomnie și instigare.

SouthFront i-a catalogat pe Higgins și Bellingcat drept membri ai statului paralel. E o acuzație gravă, mai ales având în vedere faptul că a fost publicată de site-ul anonim pro-Kremlin care, la rându-i, deși nu dezvăluie numele administratorilor săi, tot se prezintă drept un site profesionist.

Higgins spune că teoria e incredibilă.

„Pentru că l-am criticat mult pe Trump, iar Infowars a promovat teoria cu statul paralel, unii mă amestecă pe mine cu statul paralel și au ajuns să creadă că fac parte din statul paralel care îl atacă pe Trump. Oamenii depun mult efort ca să se gândească la teoriile vehiculate și să le pună cap la cap, iar faptul că le consideră adevărate face ca toată treaba să mi se pară și mai amuzantă.”

În același timp cu articolul publicat de SouthFront despre legăturile lui Higgins cu statul paralel american, Ministerul rus al Afacerilor Externe a lansat o nouă operațiune internațională: un site oficial pe care spune că publică „știri false” răspândite în întreaga lume.

Potrivit ministerului, site-ul a fost lansat drept reacție la unitatea grupului operativ EastStratCom Task Force creat la nivelul Uniunii Europene și care are drept obiectiv demascarea propagandei rusești care operează în UE.

Însă specialitatea site-ului rus este de a califica articole jurnalistice profesioniste drept știri false, de pildă cele scrise de jurnaliștii cotidianului britanic The Guardian. Asta în condițiile în care articolele false scrise de cei de la SouthFront, MV-lehti ori RT nu ajung niciodată pe site-ul Ministerului rus.

Contul de Twitter al ambasadei ruse din Regatul Unit l-a notificat pe Higgins pentru a-l informa cu privire la noul site rus de știri false. Higgins a luat postarea ca pe un mesaj oficial din partea Rusiei: îl luaseră în vizor.

„M-au copiat în postare, ceea ce mi s-a părut foarte comic. Și era o porcărie.”

O lună mai târziu, în martie 2017, Rusia și-a dezvăluit iar obsesia față de Bellingcat. SUA bombardase o moschee din Siria, iar în urma atacului muriseră zeci de civili. Ministerul rus al Apărării a emis un comunicat în care susținea că „fără urmă de îndoială, cei de la Bellingcat vor pune atacul pe seama noastră”. De fapt, Bellingcat deja investigase incidentul și atribuise vina Statelor Unite.

„Ministerul rus al Apărării chiar crede că facem parte dintr-o operațiune desfășurată de serviciile americane de informații împotriva lor. Prin urmare, faptul că noi învinuiam America pentru că uciseseră numeroși civili i-a dat complet peste cap.”

Oricum ar fi, Higgins avea treburi mai importante decât să stea să citească minciunile scrise de Rusia despre el. Acesta a ajutat Google să elaboreze și să dezvolte o aplicație web și o extensie pentru navigatorul Chrome în vederea sortării, cartografierii și etichetării materialelor video de pe YouTube, precum și a sprijinirii anchetatorilor în demersurile acestora de analiză prin intermediul publicului a filmulețelor realizate în zone de conflict. Higgins a instruit funcționari din cadrul poliției și a ajutat autoritățile ucrainene să soluționeze o crimă pe baza materialelor postate pe rețelele de socializare.

Bellingcat a continuat să furnizeze fapte exacte. Platforma a relatat despre legăturile dintre serviciile de informații ale armatei ruse (GRU) și prăbușirea aeronavei din Malaysia, despre rolul ofițerilor ruși în atacul cu

artilerie din 2015 asupra orașului ucrainean Mariupol, precum și despre laboratoarele ruse de arme chimice din Siria. De asemenea, comunitatea Bellingcat a investigat și multe alte conflicte la care nu ia parte Rusia.

Bellingcat a început să publice în limbile arabă, franceză și spaniolă. Aceștia au început să organizeze ateliere în Europa și în SUA, în cadrul cărora predau metodele utilizate.

În ianuarie 2018, OfCom, organismul britanic de reglementare în materie de radiodifuziune a ajuns la o concluzie cu privire la plângerea depusă de Higgins împotriva RT. Avocații RT elaboraseră un răspuns detaliat și lung la plângerea lui Higgins, susținând că cele relatate de RT despre Higgins fuseseră justificate.

Ca o surpriză pentru mulți experți, în pofida isonului pe care îl țineau avocații RT, OfCom a hotărât, din nou, că cele relatate de RT fuseseră „corecte și echitabile”.

Pentru Higgins, rezultatul venit din partea organismului de reglementare a fost dezamăgitor, mai ales dat fiind faptul că trebuise să aștepte atât de mult decizia. Cu toate acestea, plângerea a avut totuși unele consecințe pozitive.

„Am observat faptul că RT mă contacta mai frecvent și îmi solicita punctul de vedere referitor la diverse afirmații despre activitatea mea profesională. Plângerea pare să îi fi descurajat să mai scrie despre mine. Prin urmare, măcar plângerea făcută de mine a avut un oarecare impact.”

Însă curând, OfCom a fost nevoit să ia în serios postul RT. La începutul lui 2018, agenții din cadrul serviciilor de informații ale armatei ruse l-au otrăvit pe Serghei Skripal, fostul ofițer din cadrul acelorași servicii, și pe fiica sa, în Marea Britanie, la Salisbury. Totuși, RT a „relatat” despre întreaga chestiune într-o asemenea manieră, încât OfCom a deschis mai multe anchete cu privire la părtinirea clară de care au dat dovadă știrile și programele privind subiecte de actualitate difuzate de RT, pentru a identifica eventuale încălcări ale Codului național al audiovizualului din Regatul Unit.

În mai 2018, președintele Vladimir Putin a continuat să complice treaba în ceea ce privește vinovații responsabili de doborârea zborului MH17. Platforma lui Putin a fost un eveniment anual de afaceri, la care au participat politicieni importanți, președinți și directori ai companiilor globale: Forumul Economic Internațional de la Sankt Petersburg.

Forumul marcant reprezintă cadrul ideal pentru a pune în practică operațiuni informaționale cu potențial de mare succes.

Putin se afla pe scenă și discuta cu președintele francez Emmanuel Macron și cu alți lideri politici de la nivel înalt. În ziua precedentă, echipa comună de anchetă prezentase informații de ultimă oră cu privire la progresele înregistrate și lăudase investigațiile realizate de cei din cadrul Bellingcat.

Atunci, Putin i-a atacat pe investigatorii internaționali.

„Dacă nu se realizează o anchetă cuprinzătoare, ne va fi foarte greu să acceptăm concluziile formulate de comisia care își desfășoară activitatea fără a ne implica și pe noi”, a afirmat acesta.

Aparent, Putin considera că echipa internațională de anchetă ar fi putut primi aprobare doar dacă ar fi cuprins și participanți din rândul autorităților ruse, preferabil din cadrul Ministerului Apărării și al aceluiași departament care realizase imaginile prin satelit trucate, care prezentau un avion de luptă ucrainean, inserat prin Photoshop, cum doboară avionul malaysian.

John Micklethwait, moderatorul mesei rotunde la nivel înalt și redactorul-șef al agenției de știri Bloomberg, l-a întrebat pe Putin: „Vreți să spuneți că nu a fost vorba de o rachetă lansată de armata rusă?”

Putin a răspuns: „Desigur că nu. Sub nicio formă.”

O lună mai târziu, în iunie 2018, Dimitri Polianski, ambasadorul Rusiei în cadrul ONU, a continuat cu acuzațiile familiare. Acesta a susținut pe Twitter că Bellingcat utiliza „falsuri”. Când Bellingcat a solicitat din nou dovezi în sprijinul afirmațiilor făcute pe Twitter, Polianski a postat o fotografie cu lansatorul BUK utilizată în documentația Bellingcat și a afirmat că, contrar faptelor, „direcția parasolarului unui autovehicul nu

poate fi de partea cealaltă față de direcția parasolarului unui alt autovehicul”.

„Contravine legilor fizicii. Această fotografie este FALSĂ. Mințiți chiar și cu privire la astfel de detalii minore. Cum poate cineva să aibă încredere în voi?”, a scris ambasadorul.

Aric Toler, investigatorul Bellingcat, a răspuns și i-a demonstrat că se înșela.

Cu toate acestea, ambasadorul nu a putut să renunțe pur și simplu.

La 17 iulie 2018, la patru ani de la doborârea zborului MH17, Polianski a scris o scrisoare către Consiliul de Securitate al ONU, prin care solicita o anchetă internațională cuprinzătoare și obiectivă, aceasta în pofida faptului că o astfel de anchetă era în curs de derulare de patru ani.

Acesta i-a numit pe cei de la Bellingcat „pseudo-investigatori renumiţi pentru faptul că debitează știri false”.

Următoarea lună, ambasadorul și-a continuat tentativele de perturbare a situației. Ziarul american Washington Post a publicat un articol profesionist despre activitatea desfășurată de Bellingcat și despre hărțuirea din partea Rusiei. În articol se menționau și demersurile întreprinse de ambasadorul Polianski împotriva comunității.

Răzbunarea lui Polianski nu a întârziat să apară. Acesta a scris o scrisoare către redactorul-șef de la Washington Post, pe care a publicat-o și pe site-ul misiunii Rusiei în cadrul ONU. În scrisoarea respectivă, ambasadorul se declara „foarte dezamăgit” de cele publicate de The Post și care, potrivit spuselor sale, „nu îndeplinesc standardele unui text jurnalistic nepărtinitor”. În plus, acesta victimiza Rusia și susținea că guvernul său sprijinise în mod sistematic încercările de identificare a celor care se făceau vinovați. De asemenea, Polianski profita de ocazie pentru a ridiculiza atât Bellingcat, cât și pe anchetatorii neerlandezi.

Tot atunci, a fost dezvăluit faptul că WikiLeaks, care orchestra campania împotriva lui Hillary Clinton, candidata democrată la alegerile

prezidențiale, prin publicarea unor e-mailuri obținute ilegal de hackerii ruși, îi urmărea de asemenea pe cei de la Bellingcat.

Conform grupurilor de discuție interne de pe WikiLeaks, persoana care folosea numele de utilizator wikileaks (probabil însuși Julian Assange) susținea că finanțarea WikiLeaks provenea parțial de la Ministerul britanic al Apărării. Aceeași afirmație falsă și nedovedită a fost răspândită rapid, fiind prezentată drept fapt concret, de RT și Sputnik, după care a fost distribuită mai departe în mod necontrolat. Conform celor mai dubioase site-uri, platforma Bellingcat era finanțată de serviciile britanice de informații externe, precum și de mine și de cercetătorul suedez Martin Kragh.

În decembrie 2018, organismul britanic de reglementare OfCom a publicat rezultatele referitoare la materialele difuzate de RT despre cazul Skripal.

După ce a analizat zece prezentări, precum și toate probele și răspunsurile, OfCom a concluzionat că șapte programe difuzate de RT încălcaseră regulamentul privind caracterul imparțial. În plus, OfCom a adoptat o poziție fermă și a declarat că încălcările respective sunt grave, anunțând că RT va suferi consecințe de ordin juridic. De asemenea, organismul de reglementare a solicitat clarificări suplimentare din partea RT.

„PORCĂRII”

În pofida campaniilor de denigrare, Eliot Higgins și Bellingcat și-au continuat activitatea, descoperind fapte pe care Kremlinul e disperat să le ascundă lumii. La începutul lui 2019, Comisiile de afaceri externe ale celor trei state baltice (Estonia, Letonia și Lituania) au nominalizat Bellingcat la distinsul premiu Pulitzer pentru jurnalism.

Se pare că reprezentanții Rusiei nu au putut provoca impactul negativ la care speraseră, prin intermediul măsurilor luate împotriva Bellingcat.

„Păi, RT poate difuza un filmuleț care să mă pună într-o lumină proastă. Însă, după mine, dacă urmărești Russia Today, ești complet pierdut.

Materialele lor video elaborate nu determină pe nimeni care are influență în vreun raport cu mine să își schimbe serios părerea. Persoanelor pe care le întâlnesc nu le pasă câtuși de puțin de chestiile difuzate de RT sau nici măcar n-au auzit de acest post. Iar dacă le e cunoscut, oricum sunt de partea mea."

Higgins a luat fiecare atac din partea Kremlinului drept o confirmare că cele descoperite de Bellingcat sunt cu adevărat informații fiabile. În plus, e greu pentru Rusia să submineze Bellingcat în mod credibil, întrucât comunitatea utilizează doar informații accesibile publicului și care provin din surse sigure.

Uneori, lumea îl întreabă pe Higgins de ce scrie „atât de mult" despre Rusia. Motivul: Kremlinul continuă să mintă.

„Dacă n-ar minți, n-am avea despre ce să scriem. Există ideea că Rusia e un maestru al propagandei, însă nu e așa. Conducerea statului minte și nu sunt organe de presă în Occident care să analizeze totul cu un ochi critic. Mass-media ar fi trebuit să facă asta de ani de zile, însă mulți jurnaliști spun: «E atât de complicat, nu prea putem analiza treaba asta; astfel, adevărul e undeva la mijloc, deci iată cele două fațete ale chestiunii». Cele două fațete funcționează doar dacă ambele sunt oneste."

În loc să fie distras de ceea ce el însuși numește „porcării din Rusia", Higgins preferă să se concentreze pe munca pe care o desfășoară în colaborare cu cei de la Curtea Penală Internațională (ICC) în domeniul justiției și al responsabilității. Utilizarea probelor obținute de pe rețelele de socializare în instanță reprezintă o chestiune complexă și nu există standarde internaționale în această privință. Higgins vrea să ajute la elaborarea unor astfel de standarde, astfel încât criminalii de război și alți infractori să poată fi trași la răspundere.

Acesta continuă să învețe autoritățile, grupurile cetățenești și alte organizații cum să utilizeze investigațiile de pe rețelele sociale într-un mod organizat pentru a contribui la demersuri reale de urmărire penală.

Persoanele nou-intrate în acest domeniu pot fi îngrijorate că ar putea deveni țintele unor campanii de denigrare organizate de Rusia. În calitate de

superstar al investigațiilor din surse deschise și de sursă de inspirație pentru mulți, ce sfaturi le dă Higgins celor interesați să investigheze Rusia?

„Fă-o. Doar să fii conștient de faptul că, dacă ajungi să fii prea cunoscut și popular, vor încerca să îți submineze și să îți atace activitatea profesională. Prin urmare, dacă ai schelete în dulap, de exemplu dacă ai ucis pe cineva sau dacă ai fost traficant de droguri, probabil e mai bine să nu te implici.”

Eliot Higgins promite că va ajuta pe oricine care devine ținta unor operațiuni serioase sponsorizate de stat.

„Propagandiștii îl văd ca pe un război informațional. Eu nu vreau să fac vreodată parte dintr-un război de propagandă, însă dacă ei vor să devin parte din război, atunci să fiu al naibii dacă nu o să lupt.”

Acesta a pus în balanță posibilitatea de a da în judecată părțile care au elaborat materiale defăimătoare despre el și și-au făcut reclamă pe baza muncii sale. De exemplu, printre părțile în cauză se numără și Ministerul rus al Apărării, Ministerul rus al Afacerilor Externe și, posibil, Misiunea Rusiei din cadrul ONU.

Câțiva avocați dornici i-au spus deja că și-ar dori să îl ajute. Ba chiar unii dintre aceștia au promis că îi vor oferi sprijin juridic pro bono în cadrul proceselor din instanță – tot împotriva rușilor.

PUNEREA SUB ACUZARE

În iunie 2019, investigatorii internaționali au ținut o conferință de presă. Aceștia au declarat că patru persoane vor fi puse sub acuzare pentru că au luat parte la doborârea unui avion de pasageri în estul Ucrainei. Este vorba despre Igor Girkin, cunoscut de asemenea drept Igor Strelkov, Serghei Dubinski, Oleg Pulatov și Leonid Kharchenko. Girkin, Dubinski și Pulatov sunt ruși, iar Kharchenko e ucrainean. Girkin e un fost ofițer FSB care, la momentul doborârii avionului, avea funcția de Secretar al apărării în cadrul Republicii Populare Donețk. Dubinski era ofițer în cadrul GRU, serviciile de informații ale armatei ruse.

Anchetatorii au confirmat informațiile descoperite anterior de Bellingcat despre persoanele care primeau ordine din Rusia. Potrivit anchetatorilor în materie penală, exista o ierarhie de comandă militară directă între Rusia și separatiștii ucraineni.

Persoanele puse sub acuzare erau responsabile de transportarea sistemului de lansare de rachete din Rusia în Ucraina. Același lansator sovietic, căruia îi lipsea o rachetă, era cel descoperit de Eliot Higgins încă din noaptea accidentului aviatic.

Cei patru sunt puși sub acuzare pentru uciderea a 298 de persoane. Primul proces va avea loc în Țările de Jos, în martie 2020.

Rusia nu a contribuit la anchetă, iar anchetatorii i-au solicitat încă o dată ajutorul. Ancheta penală oficială este încă în curs de desfășurare.

CAPITOLUL 15

Procesul

De-a lungul anilor, am încercat să avertizez atât publicul larg, cât și giganții rețelelor de socializare, cu privire la pericolele reprezentate de operațiunile și campaniile de știri false desfășurate de trolii ruși. Încă dinaintea alegerilor prezidențiale americane scrisesem un raport în engleză, adresat Martens Centre (o organizație specializată cu sediul la Bruxelles), în care descriam fenomenul și modul în care Kremlinul utilizează rețelele sociale, adică trolare, drept o amenințare la adresa siguranței naționale, care ar trebui combătută printr-o legislație mai strictă, de pildă. Rusia a continuat să își extindă arsenalul de metode de influență nelegitime, a limitat libertatea de exprimare și a radicalizat oamenii aflați dincolo de hotarele sale.

Cei mai importanți facilitatori ai operațiunilor rusești au fost chiar companiile-gigant din Occident, și anume Facebook, Twitter, YouTube și Google, care fie au urmat cu nepăsare legile din țările în care operau, fie nu le-au respectat deloc, punându-și platformele la dispoziția celor care le-au utilizat pentru a spăla oamenii pe creier în mod profesionist.

Am încercat să încurajez aceste companii să adopte o atitudine mai fermă în ceea ce îi privește pe actorii ostili care le exploatau serviciile, precum și să îi determin pe legiuitori să reglementeze companiile respective. Ba chiar i-am avertizat în prealabil de atacurile împotriva alegerilor prezidențiale din SUA. Din nou, raportul meu a fost lăudat la scară largă și a fost citat în peste 100 de rapoarte internaționale de cercetare.

Problema fusese recunoscută la nivelul conducerii politice a Europei. Ulterior, în vara lui 2016, Comisia Europeană a anunțat că se așteaptă ca toate companiile de socializare să elimine discursurile motivate de ură de pe platformele lor, în termen de 24 de ore de la publicarea unor astfel de postări. Comisia a urmărit apoi situația și, un an mai târziu, a raportat o

evoluție minoră. Însă oricine care are acces la Facebook, Twitter și YouTube poate observa cu ușurință faptul că recomandarea Comisiei încă nu este respectată.

În mai 2016, relatasem despre tentativa trolilor ruși de a se amesteca în demersul democrat, de alegere a liderului singurei superputeri mondiale. În luna noiembrie a aceluiași an, Donald Trump, opțiunea trolilor, a fost ales drept cel de al 45-lea președinte al Statelor Unite.

Un an mai târziu, Ministerul american de Justiție a numit un procuror special care să ancheteze hărțuirea din partea Rusiei, care a vizat alegerile prezidențiale. Când am citit știrea, am suferit un șoc. Operațiunile trolilor împotriva alegerilor din SUA semănau izbitor cu ceea ce identificasem și eu când am analizat atacurile împotriva Ucrainei, a Finlandei și a mea.

Investigațiile au relevat faptul că fabrica de troli, cunoscută, de asemenea, sub numele de Agenția de Cercetare pe Internet, cumpărase reclame pe Facebook, în care Hillary Clinton, candidata Partidului Democrat, era calificată drept infractoare și o mincinoasă dementă. Fabrica de troli a organizat grupuri pe Facebook, prin care diseminau ură față de străini și de musulmani. Prin conținutul postat, trolii reușiseră să atragă un public american masiv, persoanele respective nefiind deloc conștiente de faptul că urmăreau conținutul postat de trolii ruși, un material care nu reflecta realitatea.

Trolii organizaseră proteste spontane pro-Trump în Statele Unite și îi făceau „reclamă” magnatului pe Twitter, în fața unui număr mare de urmăritori.

Dat fiind faptul că mă deplasam mereu la conferințe internaționale și vorbeam pe această temă, m-am întâlnit cu reprezentanți de la Google, YouTube și Twitter.

De exemplu, în toamna anului 2017, în cadrul unei conferințe jurnalistice de la Washington, D.C., niște angajați de la Google m-au acostat după ce îmi susținusem prezentarea. Managerul pentru relații publice de la Google, care ascultase intervenția mea, le ceruse să discute cu mine despre chestiune. Aceștia voiau să afle mai multe detalii despre campaniile organizate pro-

Kremlin și extremiste desfășurate pe propriile platforme, printre care și YouTube, serviciul de partajare de materiale video.

Am fost surprinsă de faptul că aceștia încă nu erau familiarizați cu problema pe care eu o consideram urgentă și mi-am exprimat stupoarea cu voce tare. Subiectul era unul de mare actualitate, mai ales în cadrul comunităților de securitate și de informații, și se publicaseră numeroase articole cuprinzătoare despre chestiunea respectivă în mass-media tradițională. Unii comercianți-gigant deja își retrăseseră campaniile de pe Google, întrucât mărcile lor fuseseră împroșcate cu noroi de canalele de pe YouTube, al căror obiectiv era defăimarea.

Însă de îndată ce mi-am depășit stupefacția, precum și dat fiind faptul că angajații de la Google mi-au interzis să înregistrez discuțiile noastre spre a le include în carte, am decis ca, în spiritul activismului cetățenesc voluntar, să le dau informații suplimentare. Informațiile pe care le-am dezvăluit acestora i-au șocat și s-au plâns cât de dificil era să creeze algoritmi care să șteargă știrile false din rezultatele căutărilor. Nu știu dacă observațiile mele au dus la implementarea unor acțiuni suplimentare în cadrul Google.

Un alt reprezentant Google m-a abordat după una dintre prezentările mele din Europa și mi-a spus că societatea se axase pe optimizarea motoarelor de căutare, în ceea ce îi privește pe troli, precum și că existau „discuții pe plan intern” pe această temă.

Mi-a explicat totuși că problema optimizării motoarelor de căutare, pentru a-i exclude pe troli, nu a fost abordată, întrucât „jurnaliștii ar numi-o cenzură”. I-am spus reprezentantului că, în acest caz, înseamnă că nu știe ce înseamnă cenzura și libertatea de exprimare. Am convenit că îi voi trimite o listă cu site-uri populare care diseminează ură, despre care se bănuiește că au comis infracțiuni și că răspândesc propagandă în formă agravantă, astfel încât Google să poată înlătura conținutul respectiv din rezultatele motoarelor sale de căutare. Am trimis lista, însă conținutul de pe site-urile acelea încă apare printre primele rezultate ale căutărilor pe Google.

Întâlnirile cu cei de la Twitter și Facebook au fost la fel de frustrante: vorbărie goală și învârtit în jurul cozii în ceea ce privește întreaga situație. Reprezentanții ambelor companii au promis că vor lua măsuri dacă eu

însămi eram dispusă să fac situația „să ia proporții” și să le furnizez informații suplimentare despre conturile și comunitățile care mă hărțuiau.

În cazul meu, dat fiind faptul că eram copleșită de mizeriile postate online și că aveam nevoie de ajutor din partea poliției și a sistemului finlandez de justiție, pentru a reuși să îmi duc traiul cotidian pe când locuiam în străinătate, am ajuns la concluzia că, dacă le furnizam companiilor informații suplimentare, însemna că îmi irosesc resursele, care și-așa erau limitate. Deja depusesem rapoarte prin care denunțam utilizatorii către platformele respective, conform solicitărilor companiilor.

Dacă acele companii și-ar fi respectat propriile orientări și norme privind utilizatorii, precum și regulamentele naționale și pe cele impuse la nivelul Uniunii Europene, ar fi egalitate în rândul tuturor utilizatorilor. Niciunul dintre utilizatorii individuali de Facebook, Twitter, YouTube sau Google nu ar trebui să aibă nevoie să creeze o legătură personală și să se întâlnească față în față cu reprezentanții companiilor pentru a putea să înlăture conturile suspectate de infracțiuni, care răspândesc mizerii toxice și otrăvesc mediul informațional.

În cadrul uneia dintre conferințele la care am participat, l-am întrebat pe un reprezentant elocvent al Facebook care erau, mai exact, măsurile pe care le luase compania pentru a-i proteja pe utilizatori de campaniile sponsorizate de stat, ilegale și digitale. Aceasta mi-a explicat că Facebook proteja comunitățile vulnerabile și înlătura profilurile false și știrile false de pe platformă. După ce a făcut afirmațiile respective, Facebook a fost utilizat, de pildă, pentru a alimenta genocidul minorității musulmane Rohingya din Myanmar, astfel că platforma încă mai are multe de făcut ca să protejeze comunitățile vulnerabile.

Pe când Statele Unite lansau ancheta cu privire la trolare și la alte operațiuni care au vizat alegerile prezidențiale, niște foști angajați ai companiilor de socializare au ajuns în vizorul public și au declarat că plecaseră demult de la companiile respective. Potrivit spuselor acestora, companiile erau interesate doar să își mărească câștigurile și nu alocau suficiente resurse pentru a asigura siguranța utilizatorilor, nici măcar după ce, de ani întregi, proprii lor responsabili în materie de securitate identificaseră trolii ruși și influencerii ostili drept o problemă.

Facebook a fost intervievat în cadrul Senatului american cu privire la reclamele cumpărate de fabrica de troli. Materialele elaborate de fabrică fuseseră distribuite către 120 de milioane de americani, prin intermediul Facebook. Reclamele fuseseră plătite în ruble rusești, iar Senatul a chestionat Facebook pentru a afla mai multe despre asta.

La începutul lui 2018, procurorul special Robert Mueller, care conducea ancheta cu privire la Rusia, a emis un mandat de punere sub acuzare, în care erau vizați 12 membri din conducerea fabricii de troli.

Potrivit mandatului, trolii care își aveau centrul de operațiuni la Sankt Petersburg se amestecaseră în alegerile prezidențiale din SUA și în procesele democratice aferente acestora încă din 2014. Vorbesc aici de același an când eu însămi fusesem supusă la tortură digitală în mediul online pentru că am vrut să aduc în discuție subiectul trolilor ruși.

Grație mandatului de punere sub acuzare am înțeles și mai bine de ce am ajuns să fiu ținta tuturor mizeriilor.

„TE IUBESC, ILIA!”

Iulie 2018: zeci de oameni se înghesuiau la ușa sălii 510 de la Tribunalul districtual Helsinki. Numărul de locuri alocate publicului era limitat, iar cei care se așezaseră la coadă voiau să se asigure că prind și ei locuri în sala de judecată.

Pe lângă jurnaliștii obișnuiți, cele câteva locuri erau vizate cu ardoare și de câteva zeci de activiști de la ziarul MV-lehti și de YouTuberi pro-Kremlin notorii, care transmiteau non-stop tot ceea ce vedeau la proces, în direct, pe canalele lor de YouTube. Potrivit conspirațiilor vehiculate de aceștia, era un proces de ochii lumii, al cărui „scop era de a anexa Finlanda la NATO”.

Când paznicii au deschis ușile, s-a iscat rumoare când lumea a început să se înghesuie pe locurile libere. Doar o parte din publicul prezent a reușit să pătrundă în sală, în vreme ce restul a rămas pe hol. Promotorii de știri false de la MV-lehti au ocupat jumătate din locurile alocate jurnaliștilor. Cineva

care nu a prins loc a strigat: „Te iubesc, Ilia!” Demersul de ocupare a locurilor ca să nu poată intra membrii profesioniști din rândul presei a fost atât de organizat, încât a părut a fi o operațiune stabilită în prealabil, cu scopul de a perturba procesul și de a împiedica răspândirea de informații cu caracter profesionist dincolo de sala de judecată.

În sală au fost prezenți cei trei inculpați.

Johan Bäckman, agentul Kremlinului, era acuzat de defăimare în formă agravantă, hărțuire și instigarea la hărțuire în formă agravantă. Procurorul Juha-Mikko Hämäläinen considera campania împotriva mea drept „influențare prin intermediul informațiilor”, obiectivul demersului fiind acela de a se amesteca în activitatea mea profesională. Bäckman încercase tot ceea ce îi stătuse în putere pentru a evita procesul. În repetate rânduri, acesta își exprimase dorința de a „se înțelege” cu mine însă, dat fiind faptul că, în același timp, continua să mă denigreze, consider că acțiunile sale nu corespundeau solicitărilor sale de a ajunge la o înțelegere. Când a fost interogat, Bäckman le-a spus oamenilor legii, pe un ton de rău augur, că o înțelegere ar fi de asemenea „avantajoasă și pentru oficialități”. Ba chiar, prin intermediul avocatului său Jyrki Leivonen, îmi transmisese mie, în mod sinistru, că, dacă eram de acord să ne înțelegem, am fi putut „să clarificăm alte aspecte, pe lângă cele care țin de competența tribunalului districtual”.

Am perceput ofertele sale ca pe niște presiuni. De asemenea, mi se părea că Bäckman încearcă să îmi cumpere tăcerea. Acesta părea că e dispus să facă orice numai pentru a evita vizorul public și catalogarea sa drept colaborator care scria pentru site-ul de știri false MV-lehti, folosind un pseudonim, precum și pentru a se asigura că fotografia nu îi ajunge în ziarele obișnuite, lângă chipul complicelui său, Ilia Janițkin.

Bäckman și-a prezentat oferta finală de „înțelegere” în vinerea dinaintea procesului. I-am respins direct toate ofertele și nu aș fi convenit să ajungem la o înțelegere sub nicio formă. Eram cuprinsă de dezgust când mă gândeam câte cazuri importante pentru societate reușiseră agenții de influență ruși din Finlanda și de dincolo de granițe să demonteze, prin oferirea unor sume mari.

În instanță, printre cei care se aflau pe locurile inculpaților, se număra și fondatorul ziarului MV-lehti, Ilia Janițkin. După ce se eschivase din ghearele justiției și în urma unui demers juridic îndelungat, acesta fusese prins în cele din urmă în Andorra și fusese extrădat în Finlanda pentru a lua parte la proces. Janițkin a fost acuzat de calomnie în formă agravantă la adresa mea. Cel de-al treilea inculpat era Asta Tuominen, suspectată că ar fi condus temporar MV-lehti, în timp ce lui Janițkin îi fuseseră impuse restricții. Tuominen folosise porecla T2 în ziarul MV-lehti și fusese acuzată de calomnie în formă agravantă.

Fiind reclamanta, m-am deplasat în Finlanda doar pentru a lua parte la proces. Am stat în primul rând cu avocații mei, Martina Kronström și Rasmus Sotamaa, și cu mama, care venise ca să mă sprijine. Drept măsură de securitate, fusesem separată de inculpați și de public printr-un panou și aveam voie să părăsesc sala și să intru din nou doar însoțită de poliție și pe aceleași holuri pe care erau aduși inculpații la tribunal.

Se făcuseră presiuni, în prealabil, ca cei din sală să perturbe procedurile penale. Cu trei săptămâni înainte de proces, când Janițkin se afla deja în Finlanda în detenție preventivă, Juha Korhonen, succesorul său, în calitate de lider al ziarului MV-lehti, a declarat în cadrul unei emisiuni pe YouTube că fusese la închisoare să îl vadă pe acesta. Potrivit spuselor lui Korhonen, Janițkin își încurajase adepții să protesteze la proces, iar Korhonen, care deservea aceleași entități ca și predecesorul său, i-a transmis dorința publicului devotat și spălat pe creier, care citea MV-lehti cu sfințenie. Înainte de proces, Korhonen le transmisese instrucțiuni, în repetate rânduri, activiștilor de la MV-lehti să fie prezenți în sala de judecată, să mă filmeze (întrucât, conform spuselor lui Korhonen, eu eram „responsabilă pentru toate aceste rahaturi”), să îmi pună întrebări și să posteze pe rețelele de socializare fiecare „minciună” pe care o spuneam în instanță. De asemenea, acesta îi încurajase pe adepții MV-Lehti să îi abordeze, adică să îi hărțuiască, de fapt, pe jurnaliștii tradiționali care erau prezenți la proces în interes profesional.

În cadrul comunității care diseminează și instigă la ură pe YouTube și pe grupul său de discuții, condus de Korhonen, lumea specula pe ce ușă urma să intru în sala de judecată. Potrivit acestora, era vorba de pelkääjän ovi, și

anume o expresie folosită de infractori pentru a face referire la ușa laterală care duce spre sala de judecată.

În realitatea alternativă creată de propagandiștii de profesie, îndemnurile lui Korhonen reprezentau „exercitarea normală a libertății de exprimare”.

Atunci când un utilizator reușește să își monetizeze canalul de YouTube, adică poate face afaceri prin intermediul canalului respectiv, de pildă să facă reclame, acea persoană poate, de asemenea, să activeze funcția numită „Super Chat”. Funcția „Super Chat” de pe YouTube le permite celor care urmăresc transmisiunile în direct să plătească pentru vizibilitatea comentariilor individuale de pe chat. Funcția, care e disponibilă pe YouTube din 2017, a fost copiată de pe site-urile pornografice, pe care persoanele care urmăreau în direct transmisiunile îi puteau face sugestii plătite persoanei care se dezbrăca în fața lor.

Comunitatea MV-Lehti a utilizat Super Chat pentru a colecta bani de la public, de pildă pentru „a-l sprijini pe Ilia”. Uneori, în cadrul unei singure transmisiuni, reușeau să adune sute de euro. În primăvara anului 2018, eu făcusem aluzii în mod public la exploatarea Super Chat, către Poliția finlandeză, pentru că știam că nicio legislație din Finlanda nu cuprindea și funcțiile Super Chat. Era cel puțin îndoielnic dacă această strângere de bani prin intermediul YouTube era sau nu legală. Oamenii legii mi-au mulțumit pentru pont.

Înainte de proces, canalul de YouTube al celor de la MV-lehti difuzase interviul luat lui Johan Bäckman de către fani și exploatase funcția Super Chat pentru a declanșa postări în care eram denigrată. Unul dintre cei care urmăreau cu sfințenie transmisiunile a amenințat în secțiunea de comentarii că va veni la tribunal, iar „Jessikka se va împiedica din greșeală pe scări”, asta pentru „a mă ține sub control”. De asemenea, acesta a spus și că „mă va lovi pe scări întrucât, în mod convenabil, îi expirase eliberarea condiționată”.

Dat fiind faptul că ziarul MV-lehti mă blama de mult timp, pentru că lansasem ancheta polițienească, acum eram acuzată că aș fi fost principala responsabilă de procesul „nedrept” împotriva lui Johan Bäckman, „apărătorul drepturilor omului”, și a lui Ilia Janițkin, „militantul pentru

libertatea de exprimare”. Practic, acuzatorii aveau dreptate, întrucât ancheta fusese demarată din vina mea: din documentele întocmite în cadrul anchetei, citisem că plângerea mea penală din ianuarie 2016 declanșase începerea anchetei care, la rândul său, condusese la ancheta penală națională cu privire la MV-lehti.

Însă nu eram vinovată de infracțiunile săvârșite de MV-lehti.

Procesul a durat patru zile. Volumul de materiale adunate de autorități era masiv, în pofida faptului că includea mai puțin de 10% din articolele defăimătoare, pe care cei de la MV-lehti le scriseseră despre mine de-a lungul anilor.

În timpul anchetei, poliția descoperise niște tranzacții financiare interesante. Asta Tuominen primise plăți de zeci de mii de euro prin PayPal. De asemenea, și partenerul acesteia primise sume mari de bani. Plățile păreau a fi niște salarii, dar, potrivit spuselor lui Tuominen, era vorba de „împrumuturi” de la Janițkin, fără a se fi încheiat însă un contract de împrumut. În plus, Tuominen primise plăți sub formă de criptomonede Bitcoin (metoda de plată preferată de hackerii ruși) în valoare de zeci de mii de euro. Conform declarațiilor lui Tuominen, aceasta primise sumele respective de la „un filantrop privat, care dorea să sprijine MV-lehti”.

Johan Bäckman a răspuns la acuzațiile de defăimare și de hărțuire în formă agravantă, spunând că acțiunile sale reprezentau niște „dezbateri obișnuite de ordin politic”. Fiind acuzat de publicarea a 27 de articole cu caracter calomnios, despre mine, pe MV-lehti, Janițkin a susținut că nu era responsabil de conținutul postat pe MV-lehti.

Potrivit avocaților apărării, care îi reprezentau pe inculpați, majoritatea acuzațiilor care li se aduceau ar trebui respinse, iar daunele solicitate de mine (în total 130 000 de euro) erau prea mari.

De partea cealaltă a panoului de siguranță, am ascultat timp de patru zile cum, cu fiecare ocazie, inculpații, împreună cu cei patru avocați care îi reprezentau, încercau să prezinte afirmațiile calomnioase, despre mine, drept fapte concrete. De asemenea, aceștia au susținut că articolele pe care le publicaseră „îmi aduseseră foloase”. Mai mult, au minimizat și volumul

de articole calomnioase: Janițkin a susținut că MV-lehti nu publicase niciodată peste 100 de articole despre mine. Împreună cu avocații mei, am numărat articolele și se părea că MV-lehti publicase 220 de articole despre mine, 170 dintre acestea în perioada în care Janițkin fusese „redactor-șef".

În cadrul ședințelor din instanță, activiștii MV l-au intervievat și idolatrizat pe Johan Bäckman și au batjocorit mărturiile mele. Ba chiar i-au defăimat pe martorii numiți de mine.

În cadrul unei transmisiuni în direct de partea cealaltă a ușilor sălii de judecată, Marco de Wit a insinuat că am o relație nepotrivită cu superiorul meu Atte Jääskeläinen, fostul redactor-șef al Yleisradio, precum și că aș fi consumat droguri sub supravegherea sa. În timp ce extremiștii transmiteau live, Jääskeläinen a depus mărturie în fața instanței, furnizând detalii cu privire la modul în care campania de instigare la ură îmi influențase capacitatea de a lucra în calitate de reporter Yleisradio.

Fanii lui Bäckman și Janițkin au speculat de asemenea că aș fi primit toate posturile din mass-media prin „pile" și spuneau „fără tăgadă" că aș fi consumat droguri la serviciu încă de la începutul carierei mele.

De asemenea, Mitja Korjakoff, președintele tribunalului districtual, a ajuns și ea ținta unor articole de instigare la ură, vulgare, pline de insulte și cu caracter rasist. Jurnaliștii care au relatat despre ședințele de judecată au fost atacați cu ură de persoane necunoscute. Protestatarii aflați în fața sălii de judecată strigau la jurnaliști și îi făceau în fel și chip.

S-a făcut o tentativă de a-i interzice accesul unui jurnalist în sală, acesta fiind împins spre perete, în vreme ce alt jurnalist a fost împuns cu cotul în coaste atât de tare, încât s-a ales cu o vânătaie. După mine a urmat jurnalista Rebekka Härkönen, vizată, la rându-i, de o campanie de ură marca MV-lehti pentru că scrisese despre un solicitant de azil. Aceasta a fost atacată prin metoda violenței psihice. Un bărbat necunoscut s-a apropiat de ea, s-a holbat agresiv și i-a spus că arăta „ca o bețivancă și mai mare decât în fotografii". Jurnaliștii au fost atacați cu postări pline de ură și pe rețelele de socializare.

Oamenii legii au reacționat serios la cel puțin unul dintre Youtuberii pro-MV-lehti, întrucât aceștia își exprimaseră în mod public dorința de a ucide un jurnalist în timpul procesului. Activiștii au fost interogați, iar canalul lor de YouTube a fost închis.

Înainte ca Johan Bäckman, agentul lui Putin, și complicele său, Ilia Janițkin, să înceapă să instige lumea la ură, nu se mai auzise în Finlanda de astfel de ostilități deschise, violente și de o asemenea amploare împotriva jurnaliștilor.

Acum, hărțuirea metodică și sistematică a jurnaliștilor și a societății civile pare a fi noua normalitate. Întocmai ca în cazul atacurilor împotriva jurnaliștilor și a cetățenilor liberi din Rusia lui Putin, la fel se petrece și în Statele Unite ale lui Donald Trump, unde președintele american aruncă cu noroi în mass-media, o califică drept „inamicul poporului” și își răspândește teoriile conspirației, iar unul dintre adepții acestuia chiar a trimis bombe artizanale la sediul CNN și în multe alte locuri.

CONDAMNAREA

În octombrie 2018, Tribunalul districtual din Helsinki a dat sentința. Instanța a hotărât că inculpații se fac vinovați de toate acuzațiile ce li se aduc și a dispus că cele scrise despre mine nu aveau nimic de a face cu libertatea de exprimare. De asemenea, instanța a decis că acțiunile inculpaților fuseseră premeditate, iar Janițkin fusese motivat de răzbunare.

Bäckman a primit o sentință mai dură decât cea solicitată de procuror, și anume un an de închisoare cu suspendare; Janițkin a primit o pedeapsă necondiționată cu închisoarea de un an și zece luni. Verdictul lui Janițkin a inclus și condamnările pentru infracțiuni săvârșite împotriva altor persoane, pentru colectare de fonduri, incitarea la ură împotriva minorităților, precum și pentru încălcări ale drepturilor de autor.

Campaniile de ură ale MV-lehti împotriva Hannei Huumonen, care lansase un boicot al reclamelor împotriva site-ului ce îndemna la ură, a dus la o altă

condamnare pentru calomnie în formă agravantă și la plata daunelor în valoare de 10 500 de euro.

Cea de-a treia persoană acuzată a primit o sentință cu închisoarea de trei luni cu suspendare.

Cumulat, cei trei au fost obligați să îmi plătească daune în valoare de 80 000 de euro. Cu toții au făcut recurs la Curtea de Apel.

Mass-media rusească de stat a prezentat verdictul ca pe o dovadă a stării deplorabile în care se afla sistemul finlandez de justiție, iar despre mine s-a spus că îi hărțuiam pe activiștii care militau pentru libertatea de exprimare și pe apărătorii drepturilor omului.

RIA Fan, site-ul de știri al fabricii de troli, a solicitat Curții de Apel să le dea sentințe mai blânde lui Bäckman și Janițkin, iar potrivit agenției de știri Ria Novosti, eu eram de fapt cea mai mare hărțuitoare din Finlanda.

Cu toate acestea, campania de mizerii dusă împotriva mea de MV-lehti și de alte site-uri defăimătoare nu a luat sfârșit.

CAPITOLUL 16

Sursa din interior

Crainica americană Liz Wahl și-a încheiat cariera în cadrul postului rus de televiziune RT în direct. Se gândea să își dea demisia de câteva luni. La începutul lui martie 2014, Wahl se afla, ca de obicei, la serviciu, la studioul RT America din centrul capitalei Washington, D.C. și prezenta un buletin de știri. Însă, deodată, aceasta a ignorat textul aprobat în prealabil care rula pe teleprompter și a relatat ultima știre.

„Nu pot face parte dintr-o rețea finanțată de guvernul rus și care mușamalizează acțiunile lui Putin. Sunt mândră să fiu cetățean american și cred în relatarea adevărului. De aceea, odată cu încheierea acestui buletin, îmi dau demisia”, le-a spus ea telespectatorilor.

Pe când se îndepărta de pupitrul de știri, șeful său rus a chemat-o la el în birou și i-a cerut o explicație. Wahl i-a repetat motivele pe care tocmai le declarase în mod public și a închis ușa redacției în urma sa, pentru ultima dată.

Liz Wahl este o jurnalistă cu experiență și o profesionistă talentată în domeniul televiziunii. S-a născut într-o familie de militari la Baza navală americană de la Subic Bay, în partea vestică a Filipinelor, în apropierea capitalei Manila.

Bunicii ei au fost nevoiți să simtă pe pielea lor agresiunea și ocupația Uniunii Sovietice. În 1956, aceștia s-au refugiat în SUA, întrucât în Ungaria, țara lor natală, forțele de securitate sprijinite de sovietici atacau cetățenii care se revoltau și se opuneau regimului comunist.

Wahl lucrase timp de doi ani și jumătate la postul rusesc RT. Prezentatoarea fusese martoră la modul în care directorii de știri ruși ai filialei RT de la

Washington, cei care se ocupau de conținutul prezentat, se amestecau continuu și într-o manieră neetică în procesul editorial.

Dat fiind faptul că operațiunile desfășurate de armata rusă în Ucraina se intensificaseră, șefii canalului au făcut ca demersurile lui Wahl și ale colegilor săi de a produce știri bazate pe fapte să fie imposibile. Cu puțin timp înainte de a-și da demisia, reportajul pregătit de Wahl despre Ucraina fusese sabotat. Devenise evident faptul că soldații ruși intraseră ilegal pe teritoriul Peninsulei Crimeea.

Este treaba jurnaliștilor să relateze cele mai recente evenimente și felul în care evoluează situația. Prin urmare, Wahl înregistrase un interviu cu un congresmen american, în care îi solicita acestuia părerea cu privire la faptul că soldații ruși invadaseră Ucraina. Însă materialul final care a fost difuzat nu mai includea și reportajul realizat de ea. Directorii ruși de știri le ceruseră redactorilor să înlăture segmentul respectiv.

Potrivit știrilor distribuite de Kremlin și de RT, în Ucraina nu avea loc nicio operațiune militară rusească.

„Până la războiul din Ucraina, situația nu mai fusese chiar într-un asemenea hal, adică le puteai pune întrebări celor cărora le luai interviu. Însă, la acel moment, nici măcar asta nu te mai lăsau să faci asta. Dacă erai cu RT, trebuia să denigrezi și să ridiculizezi Ucraina", spune Wahl.

De asemenea, superiorii au îndemnat-o să relateze știri despre „guvernul neonazist ucrainean", deși asta era o fabulație.

Totodată, postul promova teorii ale conspirației, potrivit cărora SUA, Uniunea Europeană și Agenția Centrală de Informații (CIA) se amestecau și își băgau nasul în situația din Ucraina.

Liz Wahl considera că reportajele relatate de angajatorul său erau tulburătoare și lipsite de etică. De pildă, postul sprijinea dictatori precum Bashar al-Assad din Siria, care purta un război nemilos împotriva civililor.

Wahl nu voia să ia parte la denaturarea și răstălmăcirea faptelor și nici nu voia să sprijine dictatori și să își denigreze țara natală. Era tulburată de

modul în care RT îi întinase patria, pe față. Directorii ruși care se ocupau de știri scoteau în evidență în mod constant defectele societății americane, iar Wahl nu voia să fie implicată în demersurile de răstălmăcire și de denaturare a faptelor.

La începutul lui 2014, nu toți știau ce era, de fapt, RT. Nu se cunoșteau nici interesele politice profunde ale postului. Înainte de ajunge în SUA, postul de televiziune renunțase la denumirea grăitoare Russia Today și își făcuse reclamă drept un post de știri legitim.

Felul în care Wahl descrisese, în mod public, RT drept postul care mușamaliza acțiunile lui Putin a fost prima relatare din interior, care a demascat o dată pentru totdeauna adevărata față a canalului TV. Mărturia ei a ajuns o știre la nivel internațional.

„Când plecam de la sediu, telefonul meu o luase razna: știrile făcuseră rapid înconjurul lumii. Nu mi-aș fi închipuit niciodată așa ceva”, declară Wahl.

Mass-media tradițională a acaparat-o cu atâtea solicitări de interviuri, încât nici n-a avut timp să le răspundă tuturor. Timp de mai multe zile, Wahl a apărut la posturile CNN, MSNBC și la alte organe de presă și a relatat despre experiența sa în ceea ce privește lucrul în slujba mașinăriei de propagandă rusească.

Ulterior, jurnalista a depus mărturie înaintea Congresului american despre războiul informațional rus.

Conducerea RT nu a fost deloc mulțumită de întreaga situație. Aceștia nici nu s-au obosit să comenteze cu privire la criticile bine-argumentate și profesioniste formulate de Wahl. În schimb, RT a pus sub semnul îndoielii sănătatea mentală a fostei angajate, a implicat-o în conspirații dubioase și a infectat o rețea alcătuită din vedete YouTube pro-Kremlin, care aveau influență în mediul virtual, precum și din numeroși troli, încurajându-i pe aceștia să își continue demersurile de denigrare a jurnalistei.

***

Inițial, cei de la RT au abordat-o pe Wahl și au vrut să o recruteze, în calitate de jurnalist, la redacția lor de la Washington.

În 2011, Wahl lucra la un mic post american de știri din Insulele Mariane de Nord, un teritoriu neîncorporat al SUA aflat în Oceanul Pacific, și se gândea să se mute înapoi pe uscat.

Pe-atunci, Rusia lui Putin nu era prezentată atât de critic și la o scară atât de largă în SUA, așa cum s-a întâmplat după războiul din Ucraina. Din cauza felului în care a știut să se vândă, reputația postului RT nu era atât de întinată la acea vreme.

În industria mass-media, RT era prezentat în mod înșelător prin corelație cu Corporația Britanică de radiodifuziune (BBC), un post de încredere în ochii publicului.

Directorul de știri al RT urmărise reportajul realizat de Liz despre dezastrul de la reactorul nuclear Fukushima și a vrut să o angajeze. Acesta i-a descris canalul drept „un post internațional de știri care se axează pe aspectele ignorate de mass-media convențională”.

Același slogan e utilizat și în prezent pentru a face reclamă postului în rândul telespectatorilor.

În timpul negocierilor purtate cu Wahl, directorul a asemuit RT America cu Al-Jazeera English, rețeaua de televiziune care relatează știri din lumea arabă.

Liz Wahl avea dubii, astfel că a întrebat de independența jurnalistică a canalului RT.

„Șefii au răspuns, râzând, că noțiunea că postului RT i-ar lipsi independența jurnalistică este o mentalitate de Război Rece. Au zis că astfel de idei reprezintă o parte a imaginii Rusiei de care încearcă să se îndepărteze și că de aceea au postul TV internațional.”

Însă misiunea de facto a rețelei de televiziune a fost dezvăluită de Margarita Simonyan, redactorul său șef rus, după vreo doi ani.

Dând probabil cea mai sinceră descriere formulată vreodată cu privire la rolul jucat de RT, Simonyan a declarat pentru mass-media rusească următoarele: „RT este o armă folosită în războiul informațional dus de Kremlin, fiind practic în modul gata de luptă”. Drept parte din înșelătoria intenționată, aceasta și subalternii săi nu le precizează în mod sistematic acest detaliu nici telespectatorilor RT și nici companiilor de distribuție digitală, care le difuzează emisiunile.

Mai mult, probabil că RT nu le-a spus despre rolul său, în calitate de armă utilizată în războiul informațional al Kremlinului, nici autorităților naționale de comunicații care se ocupă de licențele de radiodifuziune. Această informație neînsemnată nu le-a fost comunicată nici propriilor angajați ai RT, cel puțin nu celor de la sediul din Washington.

Pe când se gândea dacă să accepte sau nu postul oferit, Wahl a verificat conținutul produs de RT; în 2011 nu era o fabrică de propagandă, care inunda non-stop spațiul public cu materiale în care era venerat Putin sau cu minciuni strigătoare la cer.

„RT relata într-adevăr știri care erau complet adevărate și legitime, însă reportajele respective erau mereu axate pe aspecte din Europa și din SUA, niciodată din Rusia.”

În cele din urmă, Wahl a acceptat oferta.

La început, procesele prin care își realiza RT reportajele, păreau asemănătoare cu cele utilizate de posturile obișnuite de știri. Wahl a realizat interviuri, a produs reportaje și a prezentat buletine de știri în direct, acestea fiind difuzate la orele 16, 17 și 19.

Aceasta aduna informații, uneori se deplasa pe teren pentru a relata știri și făcea reportaje. În unele cazuri, era treaba ei să stabilească persoanele invitate în studio și să ia legătura cu cei cărora urma să li se ia interviu, în direct, în cadrul emisiunilor viitoare.

Rutinele de lucru din cadrul postului TV erau obișnuite, însă subiectele de știri alese, perspectivele și persoanele intervievate erau strict la latitudinea directorilor ruși.

„Așa, superficial, părea că ai multă libertate, însă pe măsură ce trecea timpul, vedeai că ai mână liberă doar atunci când criticai SUA, Occidentul sau Uniunea Europeană. Dacă știrea e despre Rusia sau despre aliații săi, cam dispare libertatea.”

Directorii au fost mulțumiți când Wahl a propus realizarea unui reportaj despre o problemă de actualitate din societatea americană. De pildă, reportajele despre protestele împotriva guvernului SUA erau mereu un subiect fierbinte și erau binevenite. Adesea, evenimentele erau scoase din contextul original și cu mult exagerate.

La începutul parcursului lui Wahl în cadrul RT, un domeniu deosebit de interes era mișcarea „Occupy Wall Street”, declanșată în septembrie 2011.

Inițiativa cetățenească împotriva inegalității financiare și de promovare a drepturilor omului a lansat o serie de proteste stradale ample. În Statele Unite, lumea s-a adunat în zona Wall Street din Manhattan, oamenii cerând ca băncilor să li se ia puterea acumulată de-a lungul timpului, precum și soluționarea altor probleme ale societății.

Desigur că mișcarea a fost un subiect de știri important și legitim, al cărui parcurs trebuia urmărit și relatat de organele de presă, însă RT a exagerat reportajele realizate și a sărit calul.

Wahl a văzut cum cei de la RT profitau de îngrijorările cetățenilor, cu privire la modul în care gestiona guvernul american criza financiară și ajuta băncile, pentru a demonstra că întreaga democrație americană era distrusă.

Reporterii RT au fost trimiși să-i filmeze cu entuziasm pe polițiști cum patrulau pe străzi echipați complet în echipament de luptă. Astfel a fost creat și accentuat un sentiment dramatic.

„Reportajele realizate despre Occupy Wall Street au avut caracter obsesiv”, spune Wahl.

Postul a angajat mulți reporteri care să relateze despre evoluția situației pe întreg teritoriul Statelor Unite. Numeroși corespondenți au relatat

evenimentele în direct din New York, Oakland, ori din alte orașe în care aveau loc proteste.

Date fiind reportajele realizate în mod disproporționat, RT a vrut să demonstreze că „mass-media convențională”, adică mass-media tradițională, care relata evenimentele în mod curent, nu era cu adevărat interesată de frustrările protestatarilor.

La rândul său, RT se prezenta drept singurul canal mass-media pe care se pot baza oamenii: „RT nu trebuie să inventeze probleme, întrucât acestea deja există. RT le amplifică și se pricepe foarte bine să profite de problemele reale ale oamenilor supărați pe guvern, sau care consideră că nu beneficiază de șanse egale în societate”.

Când protestele stradale se stingeau treptat, iar protestatarii plecau acasă, RT era ultimul post care rămânea să îi intervieveze pe activiștii rămași la cele câteva corturi ridicate de manifestanți.

Potrivit RT, „mass-media aflată în slujba corporațiilor”, după cum numește RT toate celelalte posturi americane de știri, dar și pe cele finanțate din bani publici, abandonase publicul.

„Se ajunsese în situația în care angajații au zis gata, asta e, facem frecție la un picior de lemn. Însă directorul de știri a fost ferm cu privire la continuarea relatării despre subiect.”

Mult mai târziu, cu ocazia aniversării „Occupy Wall Street”, RT a continuat să producă știri de scandal.

Un alt caz important de mare calibru relevă încercarea postului de a influența chestiuni politice. Potrivit observațiilor lui Wahl, un astfel de caz de anvergură a fost povestea soldatului Chelsea Manning din cadrul Armatei SUA, cunoscută pe atunci drept Bradley.

În 2010, Manning a fost suspectat că ar fi divulgat secrete ale armatei americane, pe care le obținuse în context profesional platformei Wikileaks, conduse de Julian Assange și, prin această cale, presei internaționale și practic întregii lumi.

Materialele pe care le-a predat Manning includeau, de pildă, un filmuleț în care apăreau soldați americani care împușcă fatal angajați ai agenției de știri Reuters dintr-un elicopter militar. De asemenea, printre materialele respective se numărau și câteva sute de mii de telegrame diplomatice, care conțineau informații confidențiale.

Informațiile divulgate au provocat un scandal internațional enorm și au stârnit critici la adresa armatei americane și a activităților diplomatice.

Liz Wahl a primit sarcina de a relata temeinic despre procesele intentate împotriva lui Manning. Vorbim aici de relatare excesivă.

Perspectiva din care urmau să fie realizate reportajele era impusă de redacție.

„Potrivit RT, Manning era un tip firav care dădea în vileag marele guvern american, care i s-a opus fără niciun ajutor și a luptat pentru libertatea de exprimare. Pentru asta, guvernul SUA voia să-i închidă gura."

Mai există și alte moduri de a privi situația. Manning a fost acuzat de numeroase infracțiuni, printre care se numărau și încălcări ale Legii Spionajului și, ulterior, a fost condamnat. De exemplu, Legea Spionajului interzice amestecul în operațiuni militare, sprijinirea inamicului pe timp de război și împotrivirea în fața ordinelor primite.

Însă pentru RT condamnările lui Manning erau încă o dovadă a modului în care „SUA suprimă libertatea de exprimare".

De regulă, posturile obișnuite de știri nu îi ridică în slăvi pe cei despre care relatează știri. RT nu doar că a relatat despre parcursul lui Manning, ci l-a și lăudat, numindu-l un erou.

Edward Snowden, un contractant din cadrul NSA (Agenția de Securitate Națională din SUA), care a divulgat la rândul său presei globale informații confidențiale, preluate de la agențiile de spionaj americane, a beneficiat de un tratament asemănător din partea RT, aceasta dintr-un singur motiv: și Snowden l-a făcut pe dușmanul de moarte al Rusiei, și anume armata SUA și oficialitățile americane în materie de securitate, să pară niște monștri.

Pentru o rețea care, potrivit spuselor redactorului său șef, acționează în calitate de armă a războiului informațional dus de guvernul rus și a cărei misiune clară este de a distruge încrederea cetățenilor în guvernul american, informațiile divulgate atât de Manning, cât și de Snowden au picat la țanc.

Ambii au ușurat războiul informațional al RT: postul nici n-a mai trebuit să inventeze știri negative despre structurile americane de securitate.

Manning și Snowden au dezvăluit informații primare, astfel că tot ceea ce a trebuit RT să facă a fost să repete la nesfârșit, precum și să accentueze și să amplifice informațiile respective și să le trâmbițeze întregii lumi, mai tare decât era justificat din punct de vedere jurnalistic, societal sau din punctul de vedere al libertății de exprimare a oricui.

„SINGURUL CANAL MASS-MEDIA PE CARE TE POȚI BAZA”

Liz Wahl nu mergea la serviciu în fiecare dimineață cu gândul că era doar o rotiță în cadrul unei mașinării internaționale de propagandă.

Aceasta nu se simțea de parcă superiorii săi o forțau să spună sau să facă anumite lucruri. Cu toate acestea, treptat, în mințile angajaților a început să fie implantată o formă de autocenzură. Vizați erau mai ales jurnaliștii tineri, care nu aveau experiență anterioară de lucru în cadrul redacțiilor obișnuite, cu procese de lucru jurnalistice așișderea, instituite pentru a asigura relatarea știrilor bazată pe fapte concrete.

„Dacă nu știai cum să furnizezi un context și cum să verifici dacă sursele tale erau sigure, ori dacă nu știai cum să verifici veridicitatea faptelor, RT te modela până ajungeai să fii jurnalistul perfect.”

Într-o redacție gestionată de directori aprobați de Kremlin, imaginea jurnalistului perfect e foarte diferită de cea creată de mass-media tradițională.

Potrivit spuselor lui Wahl, conducerea RT America îi aprecia pe angajații care le respectau dorințele și care își exprimau ostilitatea față de guvernul american.

„Un jurnalist perfect îi cita cu atenție pe invitații postului și era dispus să testeze limitele când venea vorba de publicarea unor jumătăți de adevăr și conspirații, ori de câte ori respectivele afirmații puneau SUA, NATO, ori UE într-o lumină proastă."

Un angajat care avea mentalitatea vizată avansa rapid în ierarhie.

Era valabil și reversul medaliei: dacă se considera că un membru al personalului nu putea fi format după placul conducerii și dacă respectiva persoană îi contrazicea prea des pe superiorii săi, nu mai avansa nicăieri.

„Dacă un jurnalist nu se autocenzura în mod automat, superiorii interveneau cu reacții negative. Alternativ, unul dintre membrii conducerii superioare îți edita reportajele, scotea anumite fraze, le modifica sau făcea textul să fie mai sugestiv", adaugă Wahl.

În cadrul redacției s-a creat o atmosferă deosebită. După cum declară Wahl, mentalitatea dominantă este gândirea antisistem. Aceasta a fost martoră la felul în care mulți colegi de-ai săi, chiar și cetățeni americani, s-au lăsat luați de valul teoriilor conspiraționiste vehiculate în cadrul RT.

„Te simți ca și cum te-ai lupta cu puterile care controlează lumea."

Șefii ruși nu dezvăluiau de unde sau de la cine veneau instrucțiunile. De fapt, atmosfera era secretoasă și cufundată în mister.

Uneori, producătorii ruși făceau o trecere în revistă a subiectelor alese pentru ziua următoare și le ștergeau din program fără a da vreo explicație.

„Nu existau motive presante sau evidente, cu excepția cazului în care cineva de mai sus interzicea relatarea anumitor subiecte."

CU SACUL PE CAP ȘI ARUNCAȚI ÎN DUBĂ

Printre sarcinile de rutină pe care le avea Liz Wahl era tocmirea viitorilor invitați din studio. Aceasta îi suna pe cei cărora urma să le ia interviu și planifica programul și subiectele de discuție pentru ediția următoare. Ulterior, îi intervieva în direct pe invitații respectivi.

Nu toată lumea era binevenită la studioul RT sau chiar în cadrul intervențiilor în direct, de la distanță, însă amatorii de teorii ale conspirației, extremiștii și persoanele care își exprimau frustrarea și care criticau Occidentul erau primiți cu brațele deschise.

„RT găsește vocile respective și le dă ocazia de a se face auzite la televizor și de a-și exprima furia și dezamăgirea față de guvernul american, față de sistem și de starea de fapt”, explică jurnalista.

Uneori, producătorii alegeau ei înșiși invitații, alteori reporterii primeau sarcina de a găsi un comentator cu opinii „alternative”.

„Scepticismul sănătos face parte din democrație, însă cu cât invitatul își exprima furia cu mai multă înflăcărare, cu atât mai probabil era ca intervențiile sale să fie utilizate pentru a atrage telespectatorii”, declară Wahl.

Majoritatea interviurilor agresive erau realizate cu invitații obișnuiți ai postului. La RT, respectivele persoane puteau apărea pe sticlă lună de lună, repetând aceleași idei, iar și iar.

Din experiența lui Liz Wahl, printre cei mai populari comentatori politici se număra Nigel Farage, europarlamentarul britanic și criticul neobosit al UE, conspiraționistul de pe rețelele de socializare și realizatorul emisiunii InfoWars, precum și Steven Seagal, actorul din filmele de acțiune.

În martie 2012, în timpul mandatului președintelui Barack Obama, Wahl i-a luat interviu în direct lui Alex Jones. Subiectul era ordinul executiv dat de Obama, prin intermediul căruia președintele putea aplica legea marțială în SUA.

RT a prezentat în mod părtinitor vocile critice, care catalogau legislația respectivă drept „încă un efort de a prelua puterea”.

Când Wahl l-a întrebat dacă americanii ar trebui să se teamă de legislație, Jones a răspuns: „Ar trebui să fie extrem de speriați”.

Apoi, acesta a cântărit în mod public ideea referitoare la potențialul președintelui de a ucide în secret cetățeni americani, de a da ordin să ni se pună un sac pe cap și să fim aruncați în dube negre, apoi să dispărem pentru totdeauna.

Odată, Wahl a primit sarcina de a-i lua interviu starului și producătorului de film Steven Seagal. În cultura populară, Seagal e renumit pentru faptul că furnizează informații greșite și că își exagerează priceperea și aptitudinile într-ale artelor marțiale.

Însă în cadrul interviului dat lui Liz Wahl, acesta, o persoană fără educație sau competență în materie de politici externe, și-a dat cu părerea despre subiect. Potrivit spuselor lui Seagal, Vladimir Putin e un lider puternic.

„Nu-mi dau seama de ce se ambalase atât producătorul de știri în privința lui Seagal. A fost una dintre cele mai ridicole persoane pe care mi s-a spus vreodată să le intervievez. Cu toate acestea, la RT, era considerat drept un invitat VIP.”

Ulterior, Seagal a primit cetățenie rusă. Președintele Vladimir Putin i-a înmânat personal pașaportul rus în cadrul unei ceremonii publice, difuzate cu mândrie de RT. De atunci, Seagal continuă să îl laude pe Putin.

Adesea, emisiunile de pe RT sunt atât de stângace, încât par a fi repetate în prealabil. Unele ridică semne de întrebare, dacă nu cumva invitații RT nu au fost instruiți în prealabil, întocmai precum reporterii.

Nu e cazul, spune Wahl.

„Nu e necesar să îi instruiești pe astfel de oameni. Găsești cetățeni americani dispuși să facă afirmații care pun Statele Unite într-o lumină

foarte proastă. În schimb, aceștia respectă tonul dat de Kremlin. Oricum, la RT vin invitați a căror sănătate mintală variază de la om la om.”

De câteva ori, Wahl l-a intervievat pe politicianul britanic Nigel Farage, liderul de la acea vreme al Partidului pentru independența Regatului Unit, UKIP. Pe atunci, acesta nu era cunoscut la scară largă drept un eurosceptic, așa cum i s-a dus numele în prezent.

Însă la RT era privit ca renegatul Parlamentului European, care avea „păreri contrare” și ataca cu înflăcărare Uniunea Europeană.

Ulterior, acesta a devenit chipul mișcării Brexit, ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană. Nu se știe dacă a fost sau nu o coincidență, însă Brexit a fost promovat vehement de fermele de troli de pe rețelele de socializare controlate de Kremlin, precum și de RT. În cele din urmă, manipularea opiniei publice cu privire la Brexit s-a concretizat într-un referendum, ce a avut loc în 2016.

„După ce am văzut cum au evoluat lucrurile, am înțeles de ce Farage era un invitat preferat la RT. Mass-media din Occident nu prea îl punea pe sticlă, însă la noi era un VIP.”

Politica de recrutare de la RT era la fel de grăitoare precum invitații aleși să apară pe micile ecrane. Jurnaliștii care nu aveau nicio șansă să își găsească locuri de muncă în domeniul jurnalistic tradițional și extrem de competitiv din SUA erau starurile RT.

De pildă, Abby Martin, o americancă celebră pe rețelele de socializare și fostă prezentatoare RT, își dobândise inițial faima în rândul publicului pentru că promova conspirații referitoare la Noua Ordine Mondială, prin care elitele puternice erau suspectate că ar reduce masele la tăcere prin intermediul „mass-mediei aflate în slujba corporațiilor” și care dădeau 9/11 drept „o lovitură din interior”. La RT, Martin a primit propria sa emisiune difuzată frecvent, intitulată „Breaking the Set”, și care a fost transmisă în perioada 2012-2015.

După cum remarcă Wahl, RT America recruta persoane care erau dispuse să spună lucruri nebunești într-un cadru public.

Conducerea nu considera că e greșit, din punct de vedere etic, dacă un jurnalist relata știri despre afacerea propriului său tată. Acesta a și fost cazul în ceea ce îl privește pe fostul ambasador rus în cadrul ONU, la New York, a cărui fiică lucra la RT și relata materiale despre el fără niciun fel de rețineri, promovând totodată interesele politice ruse.

Wahl spune că, în pofida faptului că majoritatea personalului de la RT, care de ocupa de relatarea știrilor, erau cetățeni americani cu istoric familial american, cele mai „dificile" subiecte le reveneau jurnaliștilor ruși din redacție.

„De exemplu, știrile care puneau SUA într-o lumină proastă le erau atribuite jurnaliștilor ruși, aceasta pentru că ei se conformau pe deplin, în timp ce prezentatorii și reporterii americani aveau rețineri."

RĂSFĂȚATUL PRESEI

RT America a urmărit alegerile prezidențiale americane din 2012. Postul și-a promovat candidatul preferat: Ron Paul, un congresmen republican din statul Texas. Paul a început să vizeze obținerea unei nominalizări în 2011, pe când Wahl încă era proaspăt-angajată la RT.

Reporterii RT au fost informați cu privire la Paul. Relatând despre acesta, angajații urmau să prezinte informații despre un candidat care era „redus la tăcere" de mass-media convențională și care fusese neglijat de aceasta, dat fiind faptul că nu se realizaseră reportaje despre el.

De fapt, ulterior, munca jurnalistică profesionistă de documentare a relevat faptul că, într-adevăr, Paul a fost neglijat de mass-media tradițională față de alți candidați.

Cu toate acestea, pentru RT, era practic singurul candidat.

Pe măsură ce Wahl se familiariza cu politicile lui Paul, a realizat că cei de la RT erau atât de obsedați de el pentru că exprima cele mai critice opinii cu

privire la politicile externe occidentale. Paul se opunea intervenției SUA în cadrul conflictelor internaționale.

Acesta e și motivul pentru care i-ar fi adus avantaje Kremlinului, care plănuia încă de pe atunci operațiunile împotriva Ucrainei, operațiuni care, ulterior, au fost aspru criticate de comunitatea internațională.

Mai apoi, Ron Paul i-a cedat locul lui Mitt Romney, care a devenit candidatul final al republicanilor la alegerile prezidențiale. După Romney a venit Barack Obama, atunci când a fost reales în calitate de președinte.

RT mai avea și alte interese politice pro-Kremlin clare: postul TV a făcut lobby împotriva Legii Magnițki, politica SUA promovată de Bill Browder. Drept reacție la sancțiunile și la înghețarea activelor în temeiul Legii Magnițki, Kremlinul impusese o interdicție în ceea ce privește adopțiile copiilor ruși bolnavi de către familii americane.

Wahl a primit îndatorirea de a face un reportaj despre o întâmplare tragică în care era implicat un băiat rus, tratat cu cruzime de părinții săi adoptivi americani.

„Din nefericire, întreaga poveste era adevărată, însă dat fiind faptul că liderii de la Kremlin promovau interdicția adopțiilor, știrea avea un scop clar: era un exemplu care demonstra cât de oribil era traiul copiilor ruși în SUA.”

De fapt, majoritatea copiilor adoptați din Rusia și duși în Statele Unite o duceau bine și erau tratați cum se cuvine. Cu toate acestea, astfel cum se întâmplă adesea la RT, știrile nu aveau la bază principiile eticii jurnalistice.

Firul narativ general dat RT în decursul timpului prin intermediul a nenumărate reportaje și știri a creat o imagine care prezenta țara într-un mod denaturat și eronat.

Dacă era ca alegătorii americani să se ia după reportajele RT atunci când își formau opiniile și când alegeau pe cine să voteze, de pildă, înseamnă că ar fi fost îndrumați pe o cale greșită. Și, pe deasupra, ar mai fi fost și dezinformați.

MANIPULARE VIRALĂ

Un alt domeniu vizat de canalul rus care opera pe teritoriu american și care transmitea știri atât pentru publicul american, cât și pentru cel internațional, era așa-numita practică de „critică a mass-mediei”.

Critica mass-mediei realizată de RT nu e acel tip de discuție sofisticată, academică sau atent-argumentată cu privire la practicile jurnalistice, la standardele care ar trebui respectate atunci când sunt comunicate știrile, precum și la alte elemente aferente jurnalismului modern, predat la universitate, discutat zilnic în cadrul sesiunilor interne de feedback din redacții și documentat de diverse instituții prestigioase din întreaga lume.

În schimb, „critica mass-mediei” realizată de RT constă în atacarea monotonă și repetitivă a mass-mediei tradiționale. RT acuză în mod sistematic mass-media tradițională de lucrurile pe care le fac chiar ei: disimularea adevărului, răspândirea propagandei, falsificarea știrilor și recurgerea la operațiuni cu steaguri false, menite să inducă publicul în eroare.

În vremea când Wahl încă lucra la RT, postul cataloga încontinuu mass-media occidentală drept o „mass-media aflată în slujba corporațiilor”, care urmărea doar profitul.

Acestea fiind spuse, singura soluție fiabilă la problema creată de ei înșiși, pe care o puneau cei de la RT la dispoziția oamenilor, era tot RT.

„Dat fiind faptul că RT nu depindea de dorința de a genera profit și că adevărul era obiectivul său principal, RT era singurul mijloc mass-media care dispunea de libertatea de a relata adevărul. Acesta e un mod de a spune că RT e superior mass-mediei din Occident”, spune Wahl.

Discuțiile interne din cadrul RT cu privire la legătura postului cu telespectatorii spun multe. Wahl își amintește faptul că personalului nu i se comunicau niciodată indicii de vizionare, iar aceștia nu erau analizați. În

cadrul posturilor de știri obișnuite, producătorii urmăresc acești indici și îi discută împreună cu membrii personalului.

Wahl avea impresia că numărul telespectatorilor care urmăreau postul nu părea să conteze; în schimb, se punea accent pe prezența de pe rețelele sociale. Toate programele TV erau încărcate și pe YouTube, iar succesul era măsurat prin urmărirea felului în care publicul distribuia și partaja mai departe pe rețelele sociale conținutul produs de RT.

„Interesul principal era transmiterea mesajului cât mai departe și intensificarea circulației informațiilor în mediul virtual. Vizualizările pe YouTube erau foarte importante”, mai spune Liz Wahl.

RT America se bucură de un mare succes pe rețelele sociale. Postul are peste un milion de urmăritori pe Facebook și, deși mulți dintre aceștia sunt cel mai probabil troli plătiți, RT mai are și admiratori adevărați pe întreg mapamondul, persoane care au suficientă încredere în RT pentru a recomanda postul în propriile cercuri, nefiind conștienți de strictețea cu care e cenzurat și organizat din punct de vedere politic conținutul respectiv.

Canalul de YouTube al RT America, dar și canalul postului-mamă RT, sunt gestionate de profesioniști. Cele două canale pun la dispoziție o gamă largă de conținuturi care fac lobby politic, prezentate sub formă de divertisment și știri, apelându-se la tehnica proporției 40:60, menționată anterior.

Întocmai precum celelalte site-uri rusești de dezinformare și conduse de troli, RT știe cum să atragă vizualizări pe rețelele sociale: sex și violență, animale simpatice, frică, ură și orice alte elemente care manipulează sentimentele publicului. Știrile fără caracter politic au rol de momeală, fiind menite să păcălească oamenii să dea clic, pentru a-i atrage pe cei creduli și a-i face să acceseze conținutul politic de pe RT. Atunci când persoana dă clic pe un filmuleț interesant, algoritmii YouTube îi recomandă un șir întreg de materiale video asemănătoare. Probabil că RT plătește pentru această vizibilitate de pe YouTube.

Printre cele mai populare filmulețe RT se numără un videoclip filmat de un bărbat foarte furios pe Poliția din Salt Lake City. Potrivit spuselor acestuia, un om al legii i-a împușcat și ucis câinele care se afla în curte.

În filmulețul cu peste 20 de milioane de vizualizări, bărbatul înfruntă organele polițienești și jelește moartea câinelui.

La fel ca toate celelalte filmulețe artizanale menite să te facă să le accesezi, clipul nu prezintă și cele petrecute înainte de a începe filmarea.

Un alt filmuleț foarte popular produs de RT este un scurt reportaj, privind un cuplu de australieni care fac sex pe marginea drumului și ajung pe imaginile preluate de Google Street View. Acest filmuleț are peste trei milioane de vizualizări.

Puțini sunt cei care ar crede că respectivul conținut a fost finanțat, de fapt, cu banii guvernului rus, furnizați unui canal care deservește securitatea națională rusă în spațiul informațional.

Însă asta e și ideea.

Cei de la RT sunt versați în ceea ce privește manipularea publicului vizat: pentru a atrage mai mulți tineri de sex masculin, RT a adus starlete porno drept comentatoare de știri.

O OPERAȚIUNE PSIHOLOGICĂ ARANJATĂ

Pe măsură ce trecea timpul și Wahl își îndeplinea îndatoririle de la RT, în capitala Statelor Unite, a început să o deranjeze din ce în ce mai mult misiunea angajatorului său, aceea de a pune țara într-o lumină proastă.

Conform idealului jurnalistic acceptat la nivel universal, mass-media ar trebui să îndeplinească rol de gardian, să fie vocea adevărului în fața puterii. Este de datoria celei de-a patra puteri în stat să critice guvernul.

„Însă era evident că RT nu acționa în numele misiunii neprihănite de a trage la răspundere guvernul SUA. Postul ne ataca armata, liderii și stilul de viață”, mai spune Liz Wahl.

Oricum ar fi, aceasta începuse să simtă că se umple paharul. Colegii săi de la RT realizau reportaje false în care susțineau că rebelii sirieni utilizau arme chimice împotriva civililor, victimele fiind femei și copii.

De fapt, regimul Bashar al-Assad susținut de Rusia era cel care pusese la cale atacurile cu arme chimice la adresa populației.

Pentru Liz Wahl, știrile relatate de RT despre Siria erau oribile.

„Vorbim de filmulețe cu copii morți, iar în studioul RT venea invitatul care declara că e o conspirație pusă la cale de mass-media din Occident, cu scopul de a ne induce în eroare. E absolut tulburător. În cazul în care are loc un atac chimic, este de datoria mass-mediei să încerce măcar să afle cine e responsabil."

Pe măsură ce avansa invazia forțelor ruse din Ucraina, RT a denaturat evenimentele, prezentându-se totodată drept organul de presă suprem care relata adevărul.

Liz Wahl era dezgustată de televiziunea la care lucra, astfel că era vremea să plece.

Jurnalista a prezentat ultimul său buletin în direct, le-a spus telespectatorilor că postul făcea propagandă și că mușamaliza politicile lui Putin și și-a dat demisia.

„Nu poți opri întreaga mașinărie, însă măcar poți încerca să le spui oamenilor ce se petrece. Am vrut să îmi îndeplinesc datoria și să clarific treburile", adaugă Wahl.

După ce și-a dat demisia, Wahl a primit mesaje de sprijin de la foștii colegi; mulți împărtășeau la rândul lor ideea lui Wahl cu privire la caracterul postului. Prin demascarea televiziunii, aceasta făcuse cunoscute motivele de îngrijorare pe care le aveau mulți alți angajați cu privire la politicile RT.

Pe măsură ce vestea privind demisia crainicei de la RT făcea înconjurul lumii, tot felul de necunoscuți îi trimiteau mesaje de mulțumire, exprimându-și respectul față de fapta sa curajoasă. Însă când șefii ei au

observat că „reportajul special” se răspândea cu repeziciune și au început să primească solicitări de clarificare din partea mass-mediei tradiționale, aceștia au ieșit la contraatac.

La două zile după ce Liz Wahl își dăduse demisia, RT a publicat un articol online în care se insinua faptul că aceasta se comportase într-un mod lipsit de profesionalism. Potrivit afirmațiilor făcute, „de regulă, jurnaliștii care nu sunt de acord cu ceva îi comunică nemulțumirile redactorului, iar dacă acestea nu pot fi soluționate, atunci respectiva persoană își dă demisia ca un profesionist”.

„Însă atunci când cineva transformă o decizie personală într-un mare circ, nu e vorba decât de o manevră executată pentru a-și face reclamă”, a scris RT într-un articol anonim.

Chiar și Margarita Simonyan, redactorul-şef al filialei internaționale RT, s-a folosit de autoritatea sa pentru a transforma RT într-o victimă și pentru a îndrepta atenția asupra mesagerei, departe de postul de televiziune.

Aceasta a dat vina pe mass-media tradițională din Occident, care relatase la scară largă despre demisia lui Wahl. Potrivit spuselor lui Simonyan, postul RT se confrunta cu un noian de critici anonime și era atacat puternic de toate marile organe de presă.

Din punctul său de vedere, era un război mass-media tipic, în care RT se confruntă pe cont propriu cu zeci de mii de posturi de știri din Apus.

Patru ani mai târziu, însăși Simonyan a dobândit renume pe plan internațional. Aceasta i-a intervievat pe doi agenți de informații din cadrul armatei ruse suspectați că i-ar fi otrăvit pe Serghei Skripal și pe fiica sa și le-a pus celor doi la dispoziție postul RT drept o platformă deschisă.

Regatul Unit a emis un mandat de arestare pe numele celor doi, însă Simonyan le-a dat șansa să debiteze elucubrații despre vizita lor în Regat în „scop turistic”, vizită care s-a întâmplat să includă o plimbare chiar prin fața casei în care locuiau fostul agent rus Skripal și fiica acestuia, care au fost otrăviți.

Un alt atac influent, care a provocat un val de mesaje de ură adresate jurnalistei Liz Wahl din partea unor necunoscuți și a unor profiluri false, a avut loc la trei zile după ce își dăduse demisia. Paul Joseph Watson, o personalitate populară pe YouTube, ucenic al lui Alex Jones, realizatorul emisiunii InfoWars și promotor al ideologiilor de extremă dreaptă și pro-Kremlin, a ridiculizat-o pe Wahl în fața publicului său uriaș de pe YouTube.

Într-un filmuleț cu titlul The Truth About RT Host Liz Wahl's Resignation (Adevărul despre demisia crainicei de la RT, Liz Wahl), Watson califică ceea ce a făcut Wahl drept o manevră cinică plină de ipocrizie și utilizează aceleași argumente precum cei de la RT.

De asemenea, în filmulețul care, până la acest moment, are peste 180 000 de vizualizări, Watson pune la îndoială veridicitatea invaziei Crimeii de către Rusia. Persoanele care au urmărit materialul i-au trimis lui Wahl mesaje pline de ură, în care o denigrează.

La puțin timp după aceea, a început și împroșcarea cu noroi.

RT a trimis reportaje TV pasiv-agresive de la Moscova la Washington, scopul acestora fiind defăimarea lui Wahl.

Prezentatorii dezbaterilor speculau, întrebându-se dacă nu cumva demisia lui Wahl fusese o ambuscadă premeditată și un act de sabotaj, organizat de „un grup de organizații specializate neocon”.

Cineva de la RT urmărise și adunase informații despre jurnaliștii și persoanele din cadrul organizațiilor specializate, care postaseră pe Twitter mesaje cu privire la demisia lui Wahl și care îi luaseră interviu.

Apoi, respectivii au fost catalogați ca fiind „obsedați de Rusia”. Postul a mai intervievat o persoană, prezentată drept o „voce critică la adresa mass-mediei”, care le-a debitat telespectatorilor tot felul de teorii conspiraționiste de ordin politic.

„Lupta contra RT este, de fapt, o bătălie purtată în numele neoconservatorilor, care promovează anumite interese privind politica externă”, a spus acesta despre situație.

În articolele RT din mediul online și de pe rețelele sociale, demisia lui Liz Wahl era prezentată drept o operațiune psihologică aranjată. Prin această sintagmă se insinua că Wahl ar fi participat la o operațiune psihologică militară planificată în prealabil.

Mai exact, afirmația nefondată sugerează că Liz Wahl ar coopera sau colabora cu armata sau cu alte servicii de securitate, întrucât acestea sunt singurele entități care pot organiza operațiuni psihologice în democrațiile occidentale.

Evident că Wahl nu conlucra cu niciun fel de oficialități în materie de securitate.

În plus, îi erau urmărite și postările pe Twitter, care erau preluate și introduse în articolele online RT, fiind anexate la tot felul de comentarii batjocoritoare.

Până și Abby Martin, fosta colegă a lui Wahl, a profitat de una dintre edițiile emisiunii, pe care o prezenta pentru a o califica pe aceasta drept o neocon.

Potrivit spuselor lui Wahl, neocon este un termen în vogă în rândul propagandiștilor, pe care cei de la RT l-au adoptat și adaptat după plac. RT utilizează acest termen pentru a denigra pe oricine care critică politicile regimului rus.

Inițial, era o abreviere a termenului neoconservator. Dicționarul Merriam-Webster îl definește drept o ideologie politică care susține promovarea intensă a democrației și a intereselor naționale ale SUA în materie de afaceri internaționale, inclusiv prin mijloace militare. În afară de RT și de nenumărații troli activați de articolele false vehiculate de post, nimeni nu a mai făcut-o pe Wahl o neocon.

„Dat fiind faptul că e un termen atât de ridicol, nu e mare lucru de capul lui; e doar o insultă la care apelează ei. Nici nu sunt sigură dacă trolii știu ce înseamnă. Nu m-am gândit niciodată că aș fi neocon și încă nu cred că sunt. Conform spuselor acestora, se pare însă că eram”, spune Wahl.

După ce RT și Watson, colegul lui Alex Jones, au defăimat-o pe Wahl în repetate rânduri, făcând-o neocon controlată de alții de teapa ei, publicul RT susceptibil să se încreadă în teoriile conspirației a început să o atace în masă.

Potrivit unora dintre aceștia, Wahl este o neocon, un lacheu al CIA și o marionetă a mass-mediei din Occident, care deservește elitele aflate la putere.

O vreme, Wahl a putut să ignore toate injuriile care i-au inundat rețelele de socializare. Cu toate acestea, pe măsură ce RT a sporit și intensificat publicarea de știri false, iar mesajele au devenit din ce în ce mai agresive, lui Wahl a început să i se pară că întreaga situație era tulburătoare. O parte din reacțiile agitate pe care le primea erau antisemite și lumea o făcea „marionetă evreică".

Pentru că nu mai putea ignora mesajele primite, și-a schimbat tehnica.

„Am profitat de fiecare ocazie pentru a critica RT. Încercarea lor de a mă reduce la tăcere mi-a dat curaj să îmi spun părerea, să demontez minciunile și să le spun tuturor cum stăteau, de fapt, lucrurile. Așa că, într-un fel, m-au încurajat să continui să lupt."

Pe măsură ce defăimările și injuriile se răspândeau în mediul online și pagina de Wikipedia despre Wahl a fost denigrată rapid. Jurnaliștii obișnuiți au relatat despre ce i se petrecuse, iar articolele lor bazate pe fapte ar fi putut fi utilizate drept surse pentru pagina sa de Wikipedia.

Cu toate acestea, colaboratorii anonimi de pe Wikipedia au profitat de materialele abuzive produse de RT și au citat unul dintre articolele calomnioase scrise sub protecția anonimatului. Astfel, vreme îndelungată, întreaga pagină de Wikipedia despre Liz Wahl a fost centrată pe baza unui singur articol RT.

„Caracterul meu era întinat, se insinua că aș fi fost depresivă și că eram instabilă din punct de vedere mental."

Wahl le-a scris celor de la Wikipedia și le-a spus că pagina despre ea conținea neadevăruri, că sursa era incorectă și că fusese utilizată pentru a răspândi minciuni despre ea.

Informațiile false au rămas pe Wikipedia timp de cel puțin o lună, până ce a fost rectificat articolul. A fost vorba de prea mult timp, având în vedere numărul de persoane care au căutat informații despre Wahl în primăvara anului 2014 și au dat peste articolul măsluit de pe Wikipedia.

„Răul fusese deja făcut. Într-o astfel de lume în care informația este atât de actualizată, lumea vrea să verifice credibilitatea sursei de pe Wikipedia."

Wahl spune că operațiunea de defăimare pusă la cale împotriva ei și-a atins scopul. Jurnalista a fost nevoită să își facă vocea auzită și să își apere atât propria persoană, cât și caracterul și motivațiile sale.

Inițial, prin faptul că provocase RT, făcuse ceea ce considerase ea că era corect. Wahl a vrut să discute aspecte legate de conflictul din Ucraina și de rolul jucat de mass-media rusească în mușamalizarea întregii situații, însă RT a îndreptat atenția asupra ei cu unicul scop de a-i răpi integritatea de jurnalist.

Întrucât voia în continuare să facă ceea ce era corect, a fost atrasă într-un conflict din spațiul virtual, care avea impact în cel fizic.

„Cred că întreaga campanie a fost eficientă: s-a pus la îndoială caracterul meu, iar atenția a fost îndreptată departe de propaganda rusească, de modul de operare a acesteia, precum și de ceea ce face Kremlinul în Ucraina."

Uneori, Wahl a regretat faptul că a vorbit public despre ceea ce se petrecea în cadrul RT.

„Mi-a distrus viața și m-a afectat pe plan personal. Nu sunt sigură dacă a meritat această luptă."

ATACURILE LUI ALEX JONES

După ce Wahl și-a dat demisia de la postul utilizat în războiul informațional dus de guvernul rus, a călătorit prin lume. Jurnalista instruiește publicul larg și experții în ceea ce privește operațiunile de influență rusești și războiul cibernetic.

Wahl este un participant foarte respectat la diverse conferințe și contribuie la numeroase inițiative care au drept obiectiv combaterea agresiunii informaționale a Kremlinului împotriva Occidentului.

În 2015, cu mult înainte ca încercările trolilor ruși, ale propagandiștilor, ale știrilor false și ale conțopiștilor, de a-și băga coada în alegerile prezidențiale din SUA să fie depistate la scară largă, Wahl s-a numărat printre primii experți din Occident care au depus mărturie în Congresul american cu privire la felul în care Rusia a transformat informațiile în arme.

În cadrul audierii, aceasta a descris cum a fost mobilizat postul RT în calitate de instrument de propagandă pe rețelele sociale și pe Internet.

În retrospectivă, mărturia sa este istorică, întrucât a fost unul dintre primele avertismente mai cuprinzătoare, date conducerii politice americane, referitor la ceea ce li s-ar putea pregăti pe viitor și la ceea ce s-ar putea petrece dacă era neglijat acest fenomen.

„RT continuă să își desfășoare activitatea tocmai pentru că le pune oamenilor la dispoziție un cadru în care aceștia își alimentează unii altora prejudecățile. E ca o comunitate, aproape ca un cult format în mediul online. Oamenii au senzația că fac parte dintr-un cult care s-a lămurit cum stau lucrurile și care luptă împotriva sistemului”, a mărturisit aceasta.

Wahl le-a propus politicienilor americani să lupte contra imboldurilor Kremlinului menite să inducă publicul în eroare și să manipuleze populația alcătuită din sceptici paranoici.

„Cea mai bună armă împotriva acestei campanii de propagandă, care se extinde cu repeziciune, este adevărul. Trebuie doar să luptăm pentru asta.”

Apoi, guvernul rus a atacat-o iar pe Wahl, folosindu-se de emisiunea „In the Now”. În aceeași zi în care Wahl a depus mărturia, „In the Now” a difuzat

un reportaj televizat în care se reluau aceleași teorii conspiraționiste învechite despre ea, pe care le scornise RT cu un an înainte.

Emisiunea cataloga audierea din Comitetul Camerei drept „o adunătură de cârcotași care critică Rusia” și a profitat de ocazie pentru a-și bate joc de planurile guvernului american de a finanța contramăsuri împotriva propagandei rusești.

La fel ca toate celelalte reportaje realizate de RT, și acest filmuleț a fost încărcat pe YouTube. La momentul când scriu aceste rânduri, filmulețul a adunat peste 111 000 de vizualizări.

Secțiunea de comentarii a clipului este plină de aluzii și de insulte care o ponegresc pe Wahl, postate de sute de necunoscuți.

Cel mai probabil, în temeiul legislațiilor din multe țări care reglementează calomnia, multe dintre comentarii sunt ilegale de fapt, însă emisiunea „In the Now” nu s-a obosit să modereze discuțiile și să le înlăture.

În septembrie 2018, am raportat filmulețul celor de la YouTube, prin intermediul funcției de raportare și le-am spus că Wahl este hărțuită de materialul video respectiv.

Deocamdată n-am primit niciun fel de reacție din partea companiei. Mai mult, n-am primit nici vreo explicație care să justifice motivul pentru care un astfel de filmuleț tulburător, creat exclusiv pentru a spăla publicul pe creier, este pus la dispoziția tuturor. Asta e valabil și pentru nenumărate filmulețe asemănătoare.

Ai spune că celor de la YouTube, o companie americană, le-ar păsa de faptul că un guvern străin le folosește produsele și serviciile pentru a pune în practică acțiuni sistematice și politice de agresiune și de hărțuire.

Extremistul Alex Jones, un adept al Kremlinului, antiamerican și fostul invitat chemat adesea în studioul RT pe care îl intervievase Wahl, s-a alăturat și el atacului într-un mod care pare să fi fost pus la cale de RT.

Jones a editat clipul video cu mărturia lui Wahl din cadrul comitetului pentru a se auzi doar vocea lui, comentând sarcastic discursul lui Wahl și batjocorindu-i spusele cu răutate.

Acesta a reiterat acuzațiile vehiculate de RT cu privire la faptul că demisia lui Wahl ar fi fost o cascadorie mediatică. În plus, Jones a susținut că aceasta se folosise de „discursuri impuse de la Casa Albă” la audierea din cadrul Comitetului și a descris audierea drept o „întrunire bolnavă”.

Rob Dew, colegul lui Jones, a spus în filmuleț că Wahl este un agent al guvernului și că e plătită de guvern, acuzația sa fiind în concordanță perfectă cu isonul popular vehiculat de propaganda rusească, prin care experții în materie de Rusia sunt defăimați și acuzați că ar fi agenți CIA.

Jones a manipulat în fel și chip mărturia lui Wahl și i-a pus în gură vorbe pe care nu le rostise, prin aceeași metodă a argumentării false și a victimizării pe care o aplică lacheii Kremlinului în diverse țări.

De asemenea, acesta a inventat citate extrase, chipurile, din spusele lui Wahl, și a susținut că aceasta i-ar fi calificat „pe toți cei care critică sistemul” drept un cult, ceea ce nu e adevărat.

Apoi, în timp ce citea cu voce tare citate preluate din declarația lui Wahl, Jones a început să urle, răstălmăcindu-i și batjocorindu-i spusele și catalogându-le drept „o glumă absolută”.

Jones a făcut toate aceste lucruri intenționat, știind că publicul său nu ar verifica niciodată veridicitatea afirmațiilor sale false despre Wahl, luându-le de bune. Astfel, o parte din public și-ar pierde orice urmă de încredere în Wahl, pe când restul ar continua să o atace.

Întocmai precum filmulețele postate de RT, Paul Joseph Watson, emisiunea „In The Now” și multe alte filmulețe derivate în care este atacată Wahl, clipul lui Jones încă este disponibil și poate fi vizualizat de oricine pe YouTube. Canalul lui Jones, InfoWars, a fost șters, însă filmulețul a fost copiat pe alte canale, aceasta în pofida faptului că încalcă propriile regulamente ale YouTube și o acuză în mod clar pe Wahl că ar fi agent

guvernamental plătit, acuzații potențial ilegale și care pot dăuna carierei acesteia.

Rezultatele căutărilor „Liz Wahl” pe Google indică faptul că există în continuare o campanie de denigrare a sa prin intermediul postărilor din mediul online: fiecare articol calomnios merge pe același tipar precum campania originală demarată de RT.

Wahl a lucrat mult timp pentru „Newsy”, un organ de presă care își desfășoară activitatea pe rețelele de socializare, având sediul la Washington. Jurnalista a realizat mini-documentare despre războiul hibrid rus, despre operațiunile de influență și despre teoriile conspiraționiste răspândite în mediul online.

Aceasta oferă adesea propriile puncte de vedere cu privire la aspecte legate de Rusia, în calitate de comentator pentru CNN și pentru alte mijloace mass-media. În plus, Wahl e gazda a numeroase conferințe internaționale și candidează la alegerile din Congresul american ce vor avea loc în 2020 (Texas, cel de al 23-lea district al Congresului).

Se pare că operațiunea împotriva sa a dat greș, întrucât făptașii nu au reușit să o reducă la tăcere prin hărțuire.

Liz spune că își amintește în sinea sa cine este și idealurile pentru care luptă, astfel că nu se va lăsa abătută de calomnii.

„Dacă te lași intimidat și propagandiștii văd că operațiunile lor funcționează, atunci își vor continua demersurile. Însă atâta timp cât țintele își fac vocea auzită și continuă să îi provoace, atunci eficiența lor scade. Asta funcționează și în cazul propagandei.”

Dat fiind faptul că, pe viitor, mult mai multă lume va cădea pradă campaniei agresive, Liz Wahl împărtășește o experiență prețioasă: transmiterea și primirea mesajelor de sprijin din partea celor care îi apreciază eforturile o ajută să depășească presiunea pe care o exercită asupra sa un stat străin.

„E încurajator când primești mesaje care te inspiră de la persoane din Ucraina și din Țările Baltice, care sunt extrem de îngrijorate cu privire la

influența din partea Rusiei. Mesajele te fac să te simți ca și cum duci o luptă dreaptă.”

În 2017, Departamentul de Justiție al SUA i-a solicitat postului RT să se înregistreze în calitate de agent străin. În primăvara anului 2018, două frecvențe pe care transmitea RT America au fost închise în zona Washington, astfel că telespectatorii din regiune care nu aveau televiziune prin satelit nu au mai avut acces la post.

RT a calificat închiderea frecvențelor drept un act „periculos, cu însemnătate majoră”.

Cu toate acestea, RT continuă să producă propagandă în SUA cu forțe maxime. Emisiunile sale încă sunt transmise la televizor, încărcate pe YouTube și distribuite pe Facebook, Twitter și Linkedin.

Postul continuă să se extindă; în septembrie 2018, recrutau un jurnalist pentru sediul de la Miami, o persoană care să realizeze „reportaje pe care mass-media convențională le ignoră”.

CAPITOLUL 17

Întoarcerea

În urma dorinței exprimate de angajatorul meu, Yle, precum și încurajată fiind de sentința pronunțată de Tribunalul districtual Helsinki, am început să îmi planific întoarcerea în Finlanda la finele anului 2018. Încă eram la fel de îngrijorată cu privire la siguranța mea și la momentul plecării: condamnările nu puseseră capăt infracțiunilor suspectate că ar fi fost săvârșite la adresa mea.

Cât timp am trăit în refugiul liniștit din străinătate, am urmărit atmosfera politică din Finlanda. Era șocant să vezi că hărțuitorii pro-Kremlin, care fuseseră condamnați, beneficiau acum de sprijin public din partea unui partid politic finlandez.

Conducerea partidului finlandez antirefugiați și de extremă dreaptă, numit „Adevărații finlandezi" (Perussuomalaiset în finlandeză), criticase condamnarea pronunțată de instanță împotriva hărțuitorilor pro-Kremlin. Într-o manieră populistă, „Adevărații finlandezi" au comparat daunele dispuse de instanță cu cele date violatorilor străini și celor care abuzau sexual minori.

„Exploatarea sexuală a unui minor timp de șapte ani: daune în valoare de 10 000 de euro. Supărarea unei jurnaliste de la Yle: plata daunelor în valoare de 80 000 de euro. Dat fiind faptul că daunele penale reprezintă prețul pe care îl pune societatea pe încălcarea justiției, putem spune că valorile societății noastre s-au dus dracului", a scris pe Facebook Jussi Halla-aho, președintele partidului.

Laura Huhtasaari, candidata din partea partidului la alegerile prezidențiale, a distribuit o postare pe Twitter, în care spunea că urma să primesc „35 000 de euro pentru suferința pe care mi-o provocase încălcarea legii".

Huhtasaari postula următoarea întrebare: „Când o să avem și noi un guvern care ia în serios molestarea copiilor?”

Juho Eerola, președintele Comitetului administrativ din cadrul Parlamentului Finlandei, a pus la îndoială verdictul dat în cazul redactorului-șef MV-lehti, Ilia Janițkin, și a scris: „Încercați să puneți în balanță verdictul dat irakianului ăstuia cu sentința celuilalt tip, care a scris în ziarul său online că așa sunt ăștia din Orientul Mijlociu. Ce mama naibii?!”

Afirmația făcută de președintele Halla-aho cu privire la „daunele în valoare de 80 000 de euro pentru suferința provocată” a fost cel mai mare neadevăr. Instanța dispusese să mi se plătească daune pentru prejudicii și despăgubiri pentru pierderile financiare, pentru acoperirea costurilor medicale și a pierderii veniturilor de ordin profesional, iar toate aceste sume nu ajungeau nici pe departe la 80 000 de euro. Postarea despre „supărarea unei jurnaliste de la Yle” era minimizarea intenționată a gravității infracțiunilor, pe care instanța le-a calificat drept „extreme și excepționale”.

Nici descrierea dată de Juho Eerola „ziarului online” nu era adevărată. MV-lehti instigase la ură față de minorități, descrisese evreii drept șobolani, încurajase oamenii să dea drumul la câini într-un oraș în care locuiau musulmani și mințise despre o persoană fizică, spunând că ar fi adăpostit cotropitori care aveau chiloții uzi.

Evident că parlamentarii sunt liberi să critice sentințele date de instanță, însă aceste comentarii demonstrau faptul că acești distinși oameni politici de pe plan național aveau mai multă înțelegere pentru ticăloșii de la ziarul MV-lehti decât pentru victime.

Până și revista partidului „Adevărații finlandezi” (finanțată prin impozite) îl sprijinea pe Ilia Janițkin. Jurnalistul de la publicația respectivă l-a vizitat pe Janițkin în închisoare în primăvara anului 2018 și i-a dat șansa să-și promoveze în mod deschis balivernele. Janițkin a declarat pentru ziarul partidului că cea mai mare infracțiune de care se făcea vinovat era aceea că „avea prea mulți cititori”, precum și că se afla în închisoare „pentru că MV-lehti criticase NATO și UE în articolele sale”.

Niciuna dintre afirmațiile acestuia nu era adevărată. Cu toate acestea, articolul a fost publicat în revista partidului „Adevărații finlandezi” chiar înainte de procesul împotriva lui Janițkin și Bäckman. Se părea că publicația încerca să influențeze rezultatul procesului care urma să aibă loc și îi acorda de asemenea lui Janițkin șansa de a-și influența propriul proces în favoarea lui. Articolul mușamaliza infracțiunile în formă agravantă de care era suspectat Janițkin, astfel că recurgea la aceleași tertipuri pe care le utilizau cei de la MV de multă vreme.

Mie îmi era greu să înțeleg de ce un partid național s-ar alia pe față cu extremiștii pro-Kremlin.

Reacțiile la articol au demonstrat cum funcționează manipularea opiniei publice. Cititorii îl considerau pe Janițkin nevinovat, preconizau un verdict în favoarea „anarhiștilor” din guvern, poliție și mass-media, îi batjocoreau pe oamenii legii, spunând că au motivații politice, și cereau eliberarea lui Janițkin.

Unii cititori duceau discuția într-o zonă rasistă, vorbind de musulmanii care „violau copii” și de alți migranți „dăunători”, în vreme ce alții credeau că SUA și UE încercau să se amestece în alegerile finlandeze, însă cu siguranță ziarul MV-lehti nu era finanțat de Rusia. Intensitatea comentariilor releva faptul că MV-lehti reușise să creeze un cult în jurul persoanei lui Janițkin. Cititorii publicației partidului „Adevărații finlandezi” au lăudat-o „pentru că spunea adevărul”.

Oricine are dreptul să intervieveze prizonierii aflați în custodie, însă interviul în cauză a fost publicat într-un ziar de partid, astfel că motivul exclusiv era acela de a promova politicile „Adevăraților finlandezi”. Prin urmare, interesul partidului era să sprijine MV-lehti, o publicație care încercase în mod sistematic să distrugă societatea și sistemul de justiție finlandez și care, de pildă, publicase articole calomnioase despre ultimul director al serviciului de informații din cadrul armatei finlandeze și despre mulți alți ofițeri din forțele de apărare ale țării.

Articolele MV-lehti, care diseminează știri false și alimentează ura și prejudecățile electoratului, ajung direct în mâinile „Adevăraților finlandezi”

și creează cerere pentru politicile publice ale acestora care se opun refugiaților și imigrării.

Însă relația de complicitate dintre conducerea partidului în tandem cu mașinăria de comunicații și un lider al publicației care debitează știri false, MV-lehti, și care publicase articole calomnioase cu caracter infracțional, în cooperare cu un lacheu de-al Kremlinului, reprezintă un joc necinstit din cale-afară de grav în Finlanda, din punct de vedere istoric.

Totuși, poliția finlandeză anchetase amănunțit rolurile și distribuirea sarcinilor în cadrul ziarului MV-lehti. Activitatea era organizată de Janițkin și de creatorii de conținut în cadrul unui grup de discuție de pe WhatsApp.

De pildă, în ianuarie 2016, Janițkin a trimis pe grup un articol conspirativ marca MV-lehti care, folosind un limbaj colorat, aducea în discuție presupusa practică de „minciuni, spălare pe creier și defăimare” a angajatorului meu, Yleisradio, și insinua, de asemenea, că ai mei colegi de la post sprijineau folosirea violenței. Articolul fusese deja publicat, însă Janițkin a întrebat pe grup dacă „poate cineva să verifice asta”. Ajutoarele sale i-au răspuns rapid:

„Ilia, ți-aș recomanda să nu mai publici astfel de căcaturi – adică înainte de a fi corectate”

„pot eu”

„și titlul e de rahat :)”

„– limbajul e o mare porcărie”.

În urma discuției de pe grup, cineva a corectat limbajul folosit în articol. Cu toate acestea, teoriile conspiraționiste despre Yleisradio n-au suferit nicio modificare. Articolul încă este disponibil publicului pe site-ul MV-lehti și a fost citit de peste 16 000 de oameni.

Ancheta organelor polițienești a relevat, de asemenea, amănunte despre operațiunile ostile care îi vizau și pe alți jurnaliști. Pe un jurnalist care criticase ziarul MV-lehti Janițkin l-a numit „unul care face lobby pentru

NATO și un mare la**giu”. La puțin timp după mesajele schimbate în cadru intern, acesta a trimis pe grup un link cu un articol gata-scris și publicat pe site-ul MV-lehti despre același jurnalist.

În articolul respectiv, jurnalistul profesionist pe care îl făcuse „un mare la**giu” este calificat drept un „libtard, un dement, un lobby-ist al NATO și un trol”. Pe deasupra, au mai pus și o fotografie cu chipul respectivului jurnalist. Articolul încă figurează pe site.

Acesta e „ziarul online” pe care „Adevărații finlandezi” au făcut front comun ca să-l sprijine. În multe alte țări din Occident, sprijinul acordat fățiș de politicienii naționali unui site operat de trolii Kremlinului, care distribuie propagandă, ar fi stârnit măcar o dezbatere la scară largă, care i-ar fi criticat pe aceștia.

LOCAȚIA DATĂ PUBLICITĂȚII

Eu încă eram vizată de cei care le țineau isonul lui Bäckman și ziarului MV-lehti și primeam de asemenea amenințări cu moartea și mesaje prin care diverse persoane își exprimau dorința de a mă vedea la doi metri sub pământ. Însă, dat fiind faptul că trei judecători luaseră în serios situația în care mă aflam, aveam încredere că poliția finlandeză și specialiștii în materie de securitate, angajați de Yleisradio, urmau să mă protejeze odată ce reveneam în țara mea natală.

În 2018, la începutul lunii decembrie, am călătorit în Finlanda pentru a participa la o conferință și mi-am pus la cale viitoarea mutare. Fusesem invitată la conferința Parlamentului European, în cadrul căreia urma să particip la o dezbatere, împreună cu europarlamentarii finlandezi Sirpa Pietikäinen și Nils Torvalds, pe tema amenințărilor la adresa libertății presei. Publicul era format majoritar din liceeni.

Chiar înainte de seminar, se părea că cei care stătuseră în spatele meu la proces, și anume activiștii de pe YouTube care îi sprijineau pe Johan Bäckman și pe Ilia Janițkin, îi instigau pe alți extremiști, îndemnându-i să participe la eveniment. Printre aceștia se numărau, de exemplu, Tiina

Keskimäki, care fusese desemnată drept reprezentanta ziarului MV-lehti în materie de relații cu publicul, dar și Ilia Janițkin, care se înregistrase deja în calitate de participant.

Keskimäki s-a autointitulat influencer pe rețelele sociale, specialitatea sa fiind să scrie plângeri oficiale cu privire la oamenii legii și la alte oficialități care anchetau infracțiunile de care era bănuit Janițkin. Aceasta depusese o plângere penală fără absolut niciun temei împotriva mea și publicase peste o sută de postări în care mă cataloga drept infractoare.

Organizatorul conferinței pe tema libertatea presei a hotărât ca persoanelor care fuseseră deja condamnate pentru instigare la ură împotriva minorităților și celor care mă urmăreau pe mine fizic să le fie interzis accesul în incintă.

În dimineața zilei de 7 decembrie 2018, am pornit spre sala de evenimente „Europe Hall”, din capitala Helsinki; eram nerăbdătoare să port o discuție încurajatoare cu europarlamentarii și cu tinerii prezenți. Când am ajuns pe stradă, Tiina Keskimäki, responsabila MV-lehti în materie de relații cu publicul, s-a apropiat de mine și m-a fixat cu privirea.

În acea după-masă, Keskimäki a postat pe site-ul rus VKontakte că o văzuse pe „Jessikka Aro în Ruoholahti”, un cartier din Helsinki. Astfel, le-a divulgat numeroșilor cititori MV-lehti unde mă aflam, de fapt; asta m-a șocat. În Finlanda, am fost nevoită să urmez instrucțiunile oamenilor legii și să îmi stabilesc tot felul de măsuri de securitate, pentru a nu mă trezi față în față cu cei care fuseseră instigați să nutrească ură la adresa mea.

La începutul lunii decembrie, când nici măcar nu apucasem să îmi aleg mobila pentru locuință, colega lui Janițkin, care mă denigra pe Internet de ani buni, a publicat locația exactă în care mă aflam, aceea fiind și reședința mea.

Astfel, Keskimäki m-a transformat într-o țintă ușoară pentru amenințările plănuite în prealabil (asta pe lângă hărțuirea „de ocazie”) și, în afară de pericolul virtual, m-a expus de asemenea și unui pericol fizic. Pe deasupra, a făcut toate acestea intenționat, dat fiind faptul că fusese prezentă zilnic la

proces vara trecută și ascultase amănunte referitoare la urmările campaniei de instigare la ură.

Încă o dată, am fost nevoită să le raportez specialiștilor în materie de securitate noua amenințare cu care mă confruntam. Practic, mă aflam în aceeași situație precum cea dinaintea plecării din țară.

Seminarul ce a avut loc la „Europe Hall” avea instituite măsuri de securitate stricte din cauza prezenței europarlamentarilor, locul fiind păzit de două mașini de poliție. Discuția cu privire la amenințările la adresa libertății presei a fost animată.

Cu toate acestea, eu ajunsesem iar o țintă sigură chiar pe strada pe care locuiam.

FACTORI COMUNI

În ianuarie 2019, mi-am reînceput activitatea la Yleisradio și m-am familiarizat cu noile mele sarcini și cu ceilalți colegi.

Ministerul finlandez al Afacerilor Interne, cel al Justiției, precum și cel al Educației și Culturii, lansaseră un proiect în vederea combaterii discursului de instigare la ură cu caracter infracțional și a hărțuirii ilegale și voiau să afle informații de la persoanele care simțiseră aceste lucruri pe propria piele.

Astfel, am fost invitată să iau parte la un eveniment în cadrul căruia să le împărtășesc altora părerile mele pe acest subiect, eveniment moderat de Arhiepiscopul Kari Mäkinen. În cadrul atelierului, am prezentat propuneri de modificări legislative pe care le întocmisem în 2017, spre a fi implementate de Comitetul administrativ al Parlamentului Finlandei.

Conform documentului elaborat de mine, diverși oameni ai legii, procurori, judecători, funcționari și jurnaliști erau de mult timp vizați de acțiuni de defăimare, de amenințări, de hărțuire și de alte infracțiuni cu caracter organizat. Am reiterat ideea conform căreia procurorul general putea

deschide în mod independent anchete, astfel încât să mai ușureze din povara victimei.

La eveniment au fost prezenți și alți jurnaliști, reprezentanți ai comunității musulmane și ai celei rome, precum și alți finlandezi cu origini diverse. Cu toții le-au împărtășit oficialităților experiențe asemănătoare pe care le trăiseră: discursul de incitare la ură era răspândit la scară largă, iar persoanele care nu erau albe erau forțate să îl asculte zilnic când se aflau în spațiul public.

Unul dintre înalții funcționari prezenți la eveniment a dezvăluit faptul că, inițial, proiectul nu avusese drept obiectiv implementarea unor schimbări de ordin legislativ. Cu toate acestea, în cadrul audierii devenise evident faptul că ar putea fi necesar să se opereze modificări în ceea ce privește legea țării.

Am vrut să văd dacă propunerile mele urmau să fie puse în practică. Cu doi ani mai devreme, aceleași propuneri avuseseră rezonanță când le-am prezentat Comitetului administrativ, prezidat de Juho Eerola, de la partidul „Adevărații finlandezi". După mine au urmat și alte solicitări asemănătoare, care cereau ca legea să fie schimbată, venite din partea reprezentanților unor grupuri vizate de calomnii, precum redactori-șefi, sindicatul poliției, procurori și, ulterior, și judecători, cu toții finlandezi.

Denigrarea mea a continuat de parcă nici n-ar fi existat condamnările.

Până la finele lunii ianuarie 2019, de la încheierea procesului, am numărat cel puțin 13 noi articole calomnioase publicate despre mine pe site-ul MV-lehti. Numărul total de astfel de articole de pe site ajunsese la 230.

Potrivit celor scrise în articolele nou-nouțe, nimic nu se schimbase referitor la persoana mea: eram în continuare o mincinoasă, o pacientă care suferea de boli mentale, care avea doar fabulații în cap, dependentă de droguri, o persoană care căuta să restrângă libertatea de exprimare, o hărțuitoare și un soldat al serviciilor de informații, recrutată de serviciile de securitate străine.

Apăruseră și noi acuzații fără niciun temei: chipurile, îi luasem apărarea unui individ care se făcea vinovat de genocid și îmi petreceam timpul cu

teroriștii. Într-unul dintre mesajele primite, cineva îmi punea sexul sub semnul îndoielii. Pe baza numărului de accesări, noile articole adunaseră peste 250 000 de vizualizări.

Aceste articole ademeneau diverși cetățeni finlandezi obișnuiți, îndemnându-i să mă disprețuiască. Cei care citeau articolele și profilurile false formulau presupuneri, cum că aveam nevoie de bani pentru a-mi cumpăra droguri, că „trăsesem pe nas” banii obținuți prin externalizare pentru cartea mea, că nu era adevărat faptul că eram implicată într-un proiect de scriere a unei cărți, că îmi vindeam c***l în speranța că voi primi droguri la schimb și că eram purtătoare de hepatită C, boala pe care o au, de obicei, persoanele care își administrează droguri intravenos. Unii chiar discutau despre posibilitatea de a mi-o trage și de a mă vinde.

Unul dintre profiluri își exprima public părerea că ar trebui să mi se pună capac și să fiu lovită în cap cu o bâtă de baseball atât de tare, încât să-mi zboare capul.

Aveam motive să bănuiesc că multe dintre comentariile la articolele MV-lehti erau calomnii și amenințări cu caracter ilegal în temeiul dreptului finlandez. Însă în lumea celor de la MV-lehti, o lume în care discursul de incitare la ură este un fenomen care nu există, realitatea era întoarsă cu susul în jos, iar eu eram infractoarea.

La finele lunii ianuarie, MV-lehti a postat următoarea știre de ultimă oră: „Jessikka Aro de la Yle a fost denunțată la poliție pentru că a săvârșit infracțiuni”. Conform articolului, l-aș fi denigrat pe unul dintre colaboratorii site-ului, care se întâmpla, de asemenea, să fie un activist pro-Ilia Janițkin.

De fapt, nu scrisesem și nici nu afirmasem nimic despre persoana pe care, chipurile, aș fi defăimat-o. Cu toate acestea, site-ul susținea că le provocasem mari pagube atât respectivului, cât și asociației de extremă dreaptă, numită „Finland First” (Finlanda pe primul loc), al cărei reprezentant era persoana în cauză.

De asemenea, scria că un alt colaborator MV-lehti ar fi depus o plângere penală împotriva mea. Articolul MV-lehti conținea un link care te trimitea

la un alt site, numit Material for Counter Complaint against Jessikka Aro („Materiale pentru plângeri împotriva Jessikkăi Aro”), al cărui obiectiv era de a îndemna lumea să depună și mai multe plângeri împotriva mea la organele abilitate. Articolul, care mă prezenta drept o infractoare, înregistrase peste 20 000 de accesări.

Potrivit propriilor sale spuse, începând cu decembrie 2018, Ilia Janițkin revenise iar în fruntea site-ului calomnios. Într-un interviu înregistrat și postat, acesta a declarat că adusese site-ul înapoi la viață, precum și că se folosea de ziarul MV-lehti pentru a-și desfășura campania pentru alegerile parlamentare. Mai mult, mulți alți activiști MV-lehti au anunțat că urmau și ei să candideze.

Doi dintre aceștia erau Junes Lokka și Tiina Wiik, activiști de extremă dreaptă și simpatizanți ai conducerii de la Kremlin, originari din Oulu, un oraș din nordul Finlandei. Aceștia sunt renumiți pentru că organizează un eveniment internațional, în cadrul căruia relaționează cei de extremă dreaptă, intitulat „Awakening” („Deșteptarea”) și care are loc în Finlanda. De asemenea, Lokka îi hărțuiește telefonic pe jurnaliști, înregistrează apelurile și le postează pe YouTube, acestea fiind apoi reproduse în ziarul MV-lehti.

În plus, Lokka și Wiik realizează periodic o emisiune cu iz profesionist, pe YouTube, și atacă persoane fizice prin intermediul unor discuții participative foarte calomnioase, la care participă uneori chiar și mii de oameni. Activismul desfășurat se aseamănă cu fabrica ciudată de troli din Suedia, care îl atacase pe Martin Kragh, cercetătorul specializat pe teme legate de Rusia.

Pe când analiza cazierele tuturor candidaților la alegerile parlamentare, un tabloid finlandez descoperise niște informații interesante: se pare că, în perioada 2016-2018, Junes Lokka fusese condamnat pentru nerespectarea indicațiilor poliției, pentru două infracțiuni asociate drogurilor, precum și pentru instigarea la ură față de minorități. În primăvara anului 2019 i-au fost aduse noi acuzații pentru încălcarea legilor privind dreptul la viața privată.

Tiina Keskimäki, reprezentanta lui Janițkin, activistul Marco de Wit de la canalul de YouTube Finland First și Jenni Uotila erau și ei candidați din

partea unor partide mai mici. Marcode Wit fusese condamnat pentru agresarea unui înalt funcționar și pentru nesocotirea încrederii în formă agravantă în calitate de datornic, iar Uotila fusese condamnată pentru încălcarea legii privind portul de arme de foc, nesocotirea autorității la momentul arestării, conducerea sub influența băuturilor alcoolice, precum și pentru două acuzații de defăimare.

Pe lângă faptul că și-au depus candidatura la alegerile parlamentare din Finlanda și că au caziere penale, acești activiști MV-lehti mai au încă un factor în comun, și anume pe Johan Bäckman, colaboratorul în materie de relații cu publicul al serviciilor de securitate ruse și care fusese prezentat, în mod eronat, de mass-media rusească de stat, drept editorul ziarului MV-lehti.

Jenni Uotila a apărut în poze și filmulețe alături de Bäckman și de Janițkin, Bäckman a promovat candidatura lui Junes Lokka pe rețelele de socializare, iar de Wit s-a deplasat în teritoriile ocupate de Rusia din estul Ucrainei, însoțit fiind de Bäckman și de Janus Putkonen, și a creat materiale de propagandă pe care le-a postat pe YouTube.

Pe deasupra, mai era un numitor comun pe care îl împărtășeau toate aceste persoane: eu.

Junes Lokka crease filmulețe înjositoare în care mă numea „târfă drogată” și mă urmărise, în persoană, la o prezentare din cadrul evenimentului organizat de Universitatea din Oulu. De Wit publicase nenumărate articole în care mă prezenta drept un trol în slujba NATO și spusese lucruri chiar mai rele, pe ambele sale canale de YouTube și pe site-ul său, Laiton Lehti (Revista ilegală). Lokka, Wiik și de Wit și-au incitat în mod sistematic adepții de pe rețelele sociale, îndemnându-i să creadă că trolii ruși reprezintă o închipuire.

Înainte de proces, Jenni Uotila amenințase că mă va împinge pe scările de la Tribunalul districtual Helsinki și, din acest motiv, fusese interogată de poliție.

Felul în care cercul de apropiați ai lui Johan Bäckman răspândea discursul de incitare la ură părea a fi organizat.

Însă eu nu eram singura lor țintă.

CLUBUL OFIȚERILOR

Bäckman duce un război informațional pe mai multe fronturi. Acesta publică în mod constant conținut în care furnizează detalii despre locuri și îndatoriri și care dezvăluie legăturile strânse pe care le are cu cei din conducerea rusească.

De asemenea, Bäckman se deplasează adesea în Crimeea. Chiar înainte de publicarea sentinței sale, acesta fusese din nou în Peninsula Crimeea, teritoriu ocupat de Rusia. Însă înainte de următoarea etapă a călătoriei sale, a apărut în niște postări pe rețelele sociale cu barba blondă vopsită șaten închis.

Ministerul finlandez al Afacerilor Externe califică situația în care se află Siria, din punctul de vedere al securității, la nivelul „este imperios necesar să se părăsească țara numaidecât”. În toamna lui 2018, singurii finlandezi care au rămas în Siria erau câțiva luptători membri ai grupării teroriste Statul Islamic (ISIL), împreună cu familiile lor.

Cu toate acestea, în octombrie 2018, mai era un finlandez în țară: același Johan Bäckman, cu barba vopsită șaten și îmbrăcat în costum oriental. Acesta transmitea, de mai multe ori pe zi, clipuri video filmate cu selfie stick-ul, în care prezenta întrevederile, încununate de succes, ale „delegației sale ruse”, care aveau loc la Damasc și la Alep. Bäckman avea grijă să nu îi filmeze pe membrii ruși ai delegației sale, însă era clar că aceștia ocupau poziții importante. Pe ordinea de zi a deplasării acestora se număra și aducerea în discuție a situației refugiaților în cadrul negocierilor purtate cu guvernul sirian.

„Delegația rusă s-a bucurat de o primire călduroasă întrucât, la momentul actual, relațiile dintre Siria și Rusia sunt foarte strânse. Secretarul sirian responsabil pe probleme sociale și în materie de dezvoltare tocmai a primit medalia de onoare acordată de Eurasia pentru eliberarea orașului Palmira”, relatează Bäckman din Siria.

Potrivit spuselor sale, în timp ce delegația aștepta sosirea generalilor sirieni, se auzea „susurul plăcut” al fântânii de la Clubul ofițerilor din Damasc. După întrevedere, Bäckman a postat o fotografie cu el și „liderul armatei siriene”.

De asemenea, l-a cunoscut și pe Marele Mufti al Siriei. Conform declarațiilor lui Bäckman, subiectul negocierilor purtate cu Mufti a fost legat de „aspecte politice și de mass-media falsă din Occident”. Acesta a concluzionat că situația din Siria era liniștită, însă călătoria a fost presărată cu evenimente.

La puțin timp după întoarcerea sa, instanța a pronunțat sentința în cazul lui Bäckman. La doar o zi de la condamnarea sa, acesta s-a plâns în cadrul unui interviu acordat postului de televiziune al statului rus, Rossiya, spunând că „Jessikka Aro nu poate fi deloc criticată, întrucât o ia drept hărțuire și insultă și a depus plângeri penale împotriva multor persoane care au criticat-o”.

Într-un alt interviu dat după condamnare, Bäckman m-a descris drept „o promotoare hiperactivă a intereselor NATO” și a distribuit un blog pe care se susținea că Yle compilase un registru secret și că eu mă deplasasem în Regiunea Baltică, pentru a vizita un buncăr folosit în cadrul războiului informațional, unde beneficiasem de instruire.

Astfel, continua să alimenteze afirmațiile nefondate pe care le vehicula de patru ani, asta în pofida faptului că tocmai fusese condamnat pentru săvârșirea unor infracțiuni, precum hărțuirea mea, defăimare în formă agravantă și instigare la defăimare, în formă agravantă.

Pe deasupra, făcea toate aceste lucruri, deși era conștient de răul pe care mi-l provocase prin fabulațiile debitate.

IA LUAȚI DE-AICI!

A urmat primăvara în care au avut loc alegerile din Finlanda.

Am urmărit și eu cum Johan Bäckman a influențat opinia publică din țară și cum a introdus perspectivele Kremlinului pe rețelele sociale. Totodată, ziarul MV-lehti și o întreagă rețea de site-uri asemănătoare și-au continuat propriile operațiuni de influență.

Johan Bäckman a acumulat o experiență vastă și internațională în ceea ce privește amestecul în alegeri, în numele și în interesul Kremlinului. În noiembrie 2018, în regiunea Donețk, s-au organizat „alegeri” pentru a selecta membrii și liderul consiliului republicii populare. Bäckman a prezentat documente care dovedeau că el și Janus Putkonen avuseseră calitatea de membri internaționali ai comisiilor de votare din partea Republicii Finlanda, în cadrul „alegerilor” din Donețk. Documentele fuseseră emise de guvernul-marionetă al Republicii Donețk, ocupată de forțele rusești.

Ulterior, Denis Pușilin, favoritul lui Bäckman, a fost „ales” în calitate de lider al Republicii. La ceremonia de învestire, Bäckman s-a pozat alături de Pușilin și de liderul Crimeii, Serghei Aksionov. Bäckman a susținut că se deplasase la multe secții de votare, în calitatea sa de membru al comisiei de votare și a dat asigurări că alegerile se desfășuraseră în mod corespunzător.

Consiliul European a contestat vehement acest fapt și a blamat unilateral alegerile, calificându-le drept ilegale și nelegitime. Potrivit UE, „alegerile” încălcau justiția internațională, subminau angajamentele luate în temeiul Acordului de la Minsk și nesocoteau suveranitatea și legile ucrainene. Din punctul de vedere al Consiliului, rezultatul alegerilor era considerat neavenit.

Chiar dinaintea alegerilor, Consiliul European anticipase faptul că Rusia urma să își exercite pe deplin influența vastă, apelând la separatiștii pe care îi sprijinea. Acționând conform indicațiilor ofițerilor din cadrul serviciilor ruse de informații, Johan Bäckman era dovada vie a acestor demersuri.

Acesta începuse să se amestece în alegerile din Finlanda, cu ani în urmă. În noiembrie 2016, pe un ton prevestitor, a scris următoarea postare pe Facebook: „Alegerile din Finlanda vor fi hotărâte de Ziarul MV-lehti. 750 000 de oameni citesc săptămânal cotidianul. Ia luați de-aici. Nu e de mirare

că s-a emis mandat de arestare pe numele redactorului-șef. E tot mâna libtarzilor”.

Bäckman are mai multe conturi pe rețelele de socializare, pe care le folosește pentru a face reclamă ziarului MV-lehti, variantei rusești RT, precum și pentru a distribui postările activiștilor de la MV-lehti și alte știri false, de pildă conținutul mass-media fals postat de Juha Korhonen, redactorul-șef adjunct de la MV-lehti.

Una dintre strategiile conducerii de la Kremlin, în ceea ce privește războiul informațional, este să susțină grupările de extremă dreaptă și pe cele „naționaliste” și să creeze legături între acestea. În Finlanda, Johan Bäckman a adunat laolaltă diverse astfel de grupări, iar ceilalți prieteni de pe contul său de Facebook sunt numeroși activiști de extremă dreaptă.

Atât Bäckman, cât și ziarul MV-lehti au sprijinit-o în mod direct pe Laura Huhtasaari, de la partidul „Adevărații finlandezi”. De asemenea, Bäckman l-a promovat și pe Junes Lokka. La rândul lor, și „Adevărații finlandezi” beneficiază de vizibilitate virală prin intermediul lui Bäckman. În pofida faptului că, uneori, Bäckman pare să îl ironizeze pe „Jussi”, adică Jussi Halla-aho, președintele partidului „Adevărații finlandezi”, pe termen lung, activismul pe care acesta îl desfășoară pe rețelele sociale aduce beneficii partidului.

Una dintre temele importante pe care le abordează este presupusa fraudare a alegerilor din Finlanda. Bäckman promovează ideea adepților săi, idee potrivit căreia alegerile finlandeze sunt atât de frauduloase, încât doar cei bolnavi la minte le pot considera drept transparente și cinstite. Acesta susține că presupusa fraudare se axează pe acea parte a populației pe care mizează „Adevărații finlandezi”.

Ba chiar a și răspândit dovezi care indică faptul că încercase să cumpere reclame politice pe Facebook, care decurgeau din interesele „Adevăraților finlandezi”. Astfel, a distribuit o captură de ecran, care dovedește că încercase să plătească pentru vizibilitatea unui articol online care, potrivit spuselor lui Bäckman, „relatează despre amestecul UE și NATO în alegerile din Finlanda”.

Articolul a fost publicat de site-ul satelit de știri false intitulat Nettiuutiset (în traducere Știri de pe web), având titlul „Politicienii finlandezi acuză UE și NATO că și-au băgat coada în alegerile din Finlanda”.

Olli Immonen, membru al partidului „Adevărații finlandezi”, fusese și el menționat printre politicienii finlandezi care formulaseră anterior afirmații nefondate asemănătoare, prin care susțineau că UE intervenise în alegerile naționale și îi redusese la tăcere pe disidenți.

În captura de ecran respectivă, Bäckman a scris că Facebook limita reclamele de natură politică, doar atunci când erau vizate Statele Unite, nu și Finlanda. Prin urmare, e posibil ca acesta să fi încercat să cumpere și mai multe mesaje politice care vizau Finlanda sau alte țări.

Ilia Janițkin, redactorul șef, a încercat să recruteze formatori de opinie pe rețelele de socializare (n. trad. – așa-numiții influenceri). În martie 2019, într-o după-amiază târzie, acesta a scris cu nerușinare pe contul său VKontakte că era în căutarea unui „trol pe Facebook care să își pună serviciile la bătaie”.

„Am nevoie de câțiva care să fie activi. Trimiteți datele de contact prin mp (mesaj privat)”, scria Janițkin. Angajatorul le oferea trolilor instrumentele necesare, întrucât Janițkin menționa în postare că urma să se ocupe de plățile lunare ale software-ului numit Crave și Hootsuite. Hootsuite este un instrument de comercializare utilizat pe rețelele sociale, prin intermediul căruia poți gestiona mai multe profiluri și poți temporiza publicarea de conținut pe diverse platforme; e tare folositor când vine vorba de trolare eficientă.

A doua zi, Dmitri Gurbanov, un activist de pe rețelele de socializare specializat pe demascarea extremei drepte, a postat pe Twitter anunțul de recrutare lansat de Janițkin, pe care acesta l-a înlăturat numaidecât.

Nu știu ce fel de sarcini ar fi primit „postacii” respectivi, sau dacă nu cumva astfel de postaci lucrau deja de zor. Cu toate acestea, după condamnarea sa, Janițkin a scris pe rețelele de socializare (folosind propriul nume), a susținut că „dacă e să ne luăm după spusele mele, aveam un asistent sau un agent ascuns” și a insinuat că nu spusesem instanței adevărul.

Mai mult, a sugerat că, dat fiind faptul că săvârșisem sperjur, mă făceam vinovată de o infracțiune.

PREMIUL

La începutul lui 2019, am primit și eu în premieră un mesaj pozitiv, care a mai echilibrat lucrurile în raport cu defăimarea.

Ambasada SUA de la Helsinki m-a întrebat dacă eram dispusă să accept Premiul „Femei Curajoase din întreaga lume”, acordat de Departamentul de Stat al SUA, ce urma să fie decernat la Washington, D.C.

În fiecare an, zece femei care au promovat drepturile omului și care au dat dovadă de inițiativă primesc premiul din partea unor diplomați de la nivel înalt. Inițial, premiul a fost lansat de Secretarul de Stat american de la acea vreme, Condoleezza Rice.

Am răspuns: „Da!”

Potrivit motivelor care stau la baza premiului, activitatea depusă de mine începând cu 2014, și anume scrierea de articole, activismul pe care l-am desfășurat pe rețelele sociale prin campania #StopKremlinTrolls (#OpritiTroliidelaKremlin), elaborarea acestei cărți și acțiunile în justiție pe care le-am intentat m-au făcut demnă să primesc Premiul „Femei Curajoase din întreaga lume”.

Am primit și o invitație oficială semnată de Secretarul de Stat american Michael Pompeo. Ceremonia de la Washington urma să includă discursul acestuia, iar soția Președintelui, Prima Doamnă Melania Trump, urma să ne acorde premiile mie și altor nouă femei.

Am primit programul pentru călătoria ce urma să dureze două săptămâni, conceput special pentru mine. Astfel, trebuia să mă familiarizez cu guvernul SUA, urma să susțin cuvântări și să am întrevederi cu organizațiile jurnalistice și cu studenții de la Universitatea Northwestern, apoi să vizitez sediul ziarului Chicago Tribune.

Mai presus de toate, eram extrem de nerăbdătoare să le întâlnesc pe celelalte femei-model.

Pentru mine, șansa de a prezenta studiile mele despre troli în Statele Unite era foarte prețioasă, mai ales în contextul în care SUA încă aștepta cu nerăbdare să afle rezultatele anchetei oficiale realizate de Mueller, în care se explica în amănunt prin ce mișmașuri reușiseră postacii și agenții Kremlinului să îl pună pe Trump la cârma Americii.

Nu aveam voie să spun nimănui despre premiul pe care urma să îl primesc; totul avea să fie comunicat public în cadrul ceremoniei, care urma să aibă loc la începutul lui martie. Până să plec în călătorie, mi-am continuat activitatea în cadrul Yle și am instruit oamenii cum să recunoască mai bine și cum să combată propaganda.

În februarie, am vrut să le arăt prietenilor mei o memă nouă, care fusese făcută despre mine: o imagine defăimătoare, tip caricatură, în care eram înfățișată ca o drogată ce se injecta în venă, circula intens pe rețelele sociale.

Prietenii mei virtuali m-au încurajat să îmi continui munca în pofida hărțuirii. Însă cineva mi-a accesat pagina de Facebook pentru a răspândi minciuni. Cineva pe nume „Angus Gallagher", pe care nu îl cunoșteam, mi-a scris pe pagina personală că nimeni nu ar trebui să se lase păcălit, pentru că „tipa asta nu e jurnalistă, ci un postac NATO, plătită ca să desfășoare o campanie de dezinformare împotriva Finlandei. Integrity Initiative e de fapt maestrul care trage sforile acestei marionete".

Prietenii mei mi-au apărat onoarea, însă Gallagher nu s-a oprit; potrivit spuselor sale, îi mințisem pe prietenii mei, iar aceștia ar trebui să afle mai multe despre Integrity Initiative (Inițiativa de integritate). De asemenea, mai spunea și că eram implicată activ în destabilizarea regiunii și că aveam drept obiectiv distrugerea încrederii în democrația finlandeză.

Când i-am contestat afirmațiile, Gallagher a pornit un atac și mai sucit: a scris pe pagina mea de Facebook că organizația americană numită „Atlantic Council" („Consiliul Atlanticului") mă plătește „prin intermediul filialei de

la Helsinki și nu e surprinzător că sunt atât de sensibilă când vine vorba de acest subiect”.

Gallagher a scris că acțiunile mele reprezintă o campanie de dezinformare finanțată de stat și o interferență externă, precum și că finlandezii ar trebui să îi fie recunoscători pentru aceste informații.

I-am atras atenția asupra legilor privind calomnia, iar prietenii mei l-au ironizat până când a părăsit discuția. Unul dintre aceștia a dat peste un link: Gallagher scria pentru versiunea în limba engleză a site-ului Sputnik, iar în perioada 2016-2017 scrisese, cel puțin 38 de articole, pentru Sputnik. În ale sale compoziții, acesta se întreba dacă mass-media liberală nu cumva va provoca un al Treilea Război Mondial, preconiza că doar Rusia va supraviețui unei apocalipse cu zombi, îi batjocorea pe cei care atrăgeau atenția asupra campaniilor de dezinformare desfășurate de Kremlin și avertiza oamenii cu privire la „femeile care fuseseră catalogate drept europence târfe și mincinoase”, precum și la „ciber-trolii” controlați de UE și de NATO.

În 2017, BBC-ul îi luase interviu celui care deținea funcție de conducere în cadrul filialei Sputnik din Regatul Unit. Potrivit acestuia, Gallagher era un voluntar care își publică articolele pe Sputnik și ale cărui opinii, chipurile, ar fi „reprezentat punctul de vedere împărtășit de un public larg”. Și un profesor universitar a fost intervievat, iar acesta a calificat cele postate de Gallagher drept conținut paranoic, tipic comentatorilor de la Sputnik.

Acum, Gallagher considera pagina mea de Facebook drept un cadru important, pe care să debiteze aberațiile și minciunile scornite de Kremlin despre mine.

Șmecheria mi-a arătat că nu toți angajații Kremlinului care se ocupau de propagandă pe rețelele sociale acționau din fabrica aflată la Sankt Petersburg; se pare că trolare pe rețele la nivel internațional face parte și din fișa postului „voluntarilor” de la Sputnik.

Facebook anunțase recent că înlăturase comportamentul coordonat lipsit de autenticitate, aceasta fiind referire la „postaci”, adică la troli. În total, 364 de pagini de FB și de profiluri false, active în statele Baltice, în Asia

Centrală, în Caucaz și în Europa Occidentală și de Est, proveneau din Rusia.

Site-urile și profilurile aparent independente, create pe Facebook, postaseră conținut despre vreme, călătorii, sport, afaceri și politică. O parte dintre acestea distribuiseră opinii anti-NATO, unele promovaseră proteste de pe plan local, iar altele demaraseră discuții prin care criticau corupția. Site-urile și conturile false reușiseră să acumuleze un număr vast de adepți: peste 790 000 de conturi erau abonate la cel puțin un site condus de troli. Respectivele site-uri cumpărau de asemenea reclame, suma totală ajungând la 135 000 de dolari. Prima reclamă fusese cumpărată încă din 2013. Mai mult, încercaseră să organizeze peste 200 de evenimente în întreaga lume.

Potrivit spuselor managerului responsabil de securitatea cibernetică la Facebook, conturile și site-urile șterse aveau legături cu angajații Sputnik de la Moscova. După câte înțeleg eu, declarația acestuia însemna că personalul de la Sputnik (aici intră și celelalte îndatoriri ale acestora, precum scrierea articolelor) gestiona o fermă de conturi de troli și de site-uri de știri false.

De asemenea, Facebook înlăturase încă 107 site-uri, grupuri și conturi de FB gestionate de ruși, precum și 41 de conturi de Instagram, care se dăduseră drept ucraineni și distribuiseră conținut despre situația privind sănătatea în școli.

Potrivit celor de la Facebook, din punct de vedere tehnic, activitatea semăna cu cea descoperită înainte de alegerile de la jumătatea mandatului, care au avut loc în SUA în 2018 și care, la rându-i, era similară cu activitatea desfășurată în cadrul fabricii de troli de la Sankt Petersburg (documentată anterior).

Era clar că anchetatorii Facebook nu depistaseră încă contul lui Gallagher, cel care scria pentru Sputnik.

MV-LEHTI CANALIZEAZĂ RĂZBOIUL INFORMAȚIONAL AL RUSIEI

Totodată, pe rețelele sociale în limba finlandeză, unde încă există un număr mare de site-uri cu activitate dubioasă, care se axează pe discuții despre imigrare, politicile din Rusia, Orientul Mijlociu și alte subiecte, atmosfera dinaintea alegerilor se încingea.

Prin intermediul publicației MV-lehti fusese demarată o operațiune de anvergură, care se răspândea acum pe rețelele de socializare prin numeroase site-uri și profiluri noi.

Ziarul de scandal îi promova pe Ilia Janițkin și pe alți candidați de la partidele mici; unele partide marginale au cumpărat reclame pentru candidații lor de la ziarul MV-lehti.

Multora încă nu le era clar faptul că site-ul, care se laudă că e pro-Finlanda, promovează pe față interesele Rusiei. Până la finele lunii iulie 2019, MV-lehti a publicat numeroase articole în limba finlandeză care proveneau fățiș de la RT.com. Cu alte cuvinte, MV-lehti traduce conținutul produs de Russia Today, unealta folosită de Kremlin în războiul său informațional internațional, pentru publicul finlandez.

De asemenea, MV-lehti difuzează, în direct, programele internaționale transmise de RT, adesea fiind vorba de filmulețe în limba engleză cu privire la știri de actualitate. Mai presus de toate, MV-lehti apelează cu înflăcărare la clipurile de pe serviciul video Ruptly, care aparține de grupul mass-media deținut de RT.

Accesul nelimitat la filmulețele, transmisiunile și conținuturile nespecificate postate de partenerii Ruptly costă 125 de euro pe an pentru persoane fizice și pentru organele mass-media în curs de dezvoltare. Prețurile pentru giganții mass-media nu sunt publice. Nu știu dacă MV-lehti se consideră a fi un organ mass-media individual sau în curs de dezvoltare însă, dat fiind faptul că transmite conținut de pe Ruptly în calitate de client, după câte se pare, toată treaba o costă pe mașinăria informațională a Kremlinului 125 de euro pe an; asta, dacă nu cumva mașinăria distribuie conținutul gratuit, „cu un scop nobil”.

În încercarea de a-și ascunde rădăcinile rusești, Ruptly își are sediul în Germania, la Berlin. T-Online, portalul de știri german profesionist, a

investigat „agenția video” și a descoperit mai mulți factori suspecți, și anume filialele Ruptly, Redfish și Maffick, care distribuiau dezinformare virală populară și abilă, fără a-și dezvălui legăturile cu guvernul rus.

Conținutul din ziarul MV-lehti, care provine de pe RT și Ruptly și este tradus în finlandeză, vizează subiecte cu miză politică pentru Kremlin. Europa este prezentată drept un focar al degenerării, al criminalității, instabil și marcat de valuri de perturbări civice. Potrivit RT și Ruptly, unul dintre motivele care stau la baza acestei instabilități sunt liderii corupți, solicitanții de azil și orice persoană care pare a fi străină. Problemele financiare și societale profunde ale Rusiei nu sunt aduse deloc în discuție.

Publicul poate urmări filmulețele produse de Kremlin și postate pe site-ul MV-lehti, de pildă, pe tema protestului anti-Islam al mișcării britanice de extremă dreaptă, „English Defense League”, care a avut loc la Londra, precum și despre arestarea lui Julian Assange, liderul WikiLeaks și despre protestele Vestelor Galbene din Franța.

Multe dintre articolele MV-lehti, preluate de la RT, îi înfățișează pe solicitanții de azil în situații dramatice, care „amenință țările din Occident”. De ani de zile, publicul finlandez care citește MV-lehtia fost spălat pe creier cu filmulețele Ruptly despre „golirea unei tabere din Milano, pline de persoane care au pătruns ilegal în țară”, „desființarea taberelor de persoane cu ședere ilegală de către poliție” și despre „construcția de centre pentru intrușii străini minori, în Maroc, de către Germania”.

De regulă, evenimentele i-au vizat pe solicitanții de azil, pe victimele potențiale ale traficului de persoane, pe posibilii migranți și pe minori. Însă MV-lehti vrea să-i prezinte pe solicitanții de azil drept dușmanii culturii și ai stilului de viață din Finlanda, astfel că apelează la termenul rasist matu („invadator”) și scrie despre imigranții ilegali fără să știe cu exactitate care este statutul legal al persoanelor respective.

În 2018, cercetătorii din domeniul mass-media de la Universitatea din Tampere au analizat ziarul MV-lehti și au contorizat prezența „opiniilor antiimigranți” în jumătate dintre articolele de pe site, fiind incluse și știri despre Islam.

Cercetătorii au observat faptul că instigatorii de la MV-lehti „sperau cu tărie” că acțiunile lor aveau să influențeze atât discuțiile, cât și politicile din societatea finlandeză. Cei care scriau articole pentru ziar nu considerau că răspândesc propagandă rusească, ci mai degrabă că „provoacă jurnalismul părtinitor perceput ca fiind pro-Occident și pro-NATO”.

RT nu e singurul partener din partea statului rus care cooperează cu site-ul MV-lehti.

În aprilie 2015, Sputnik începuse să publice online articole de propagandă, scrise într-o finlandeză stâlcită. Însă era o problemă: aproape niciun finlandez nu citea materialele respective așa că, în mai puțin de un an, au încetat să mai posteze. MV-lehti a reprezentat un nou suflu pentru Sputnik.

MV-lehti a publicat zeci de articole în limba finlandeză, despre care afirmă că provin de pe Sputnik sau de pe Sputnik News. Articolele preluate de pe Sputnik, traduse și postate pe MV-lehti alimentează de asemenea și latura emoțională susținând, de pildă, că „nu se mai doresc bărbați suedezi albi care să ocupe posturi de agenți de poliție, din cauza normelor de imigranți”. De exemplu, în alte cazuri, traducătorii anonimi de la MV-lehti au ales articole care prezintă amenințările cu care se confruntă Rusia la granițe și înșiră amănunte cu privire la copiii mici violați de ISIS.

În multe dintre articolele MV-lehti, conținutul a fost tradus în finlandeză pe baza articolelor postate de RIA Fan, site-ul de știri false al fabricii rusești de troli de la Sankt Petersburg. O astfel de știre este cea despre luptătorii mujahedini aduși de Statele Unite cu avionul din Irak în Albania.

Articolele care îi citează pe troli preiau informații atât de la Sputnik, cât și de pe site-ul tătucului filosof al lui Vladimir Putin, Aleksandr Dughin. Ambele articole elaborate de troli au fost traduse într-o finlandeză fluentă, de cineva care a adoptat pseudonimul T9 și care, din motive necunoscute, vrea să rămână anonim.

Până în iulie 2019, MV-lehti publicase cel puțin 326 de articole, care proveneau fie de pe RT, de pe Sputnik, sau de pe Ruptly. Dat fiind faptul că, în plus, mai este și un număr necunoscut de articole, a căror proveniență rămâne un mister, e imposibil să îți dai seama de numărul celorlalte articole

care au fost obținute și traduse de la mașinăria de război informațional a Kremlinului, însă sursa rusească inițială nu a fost menționată la sfârșitul articolului respectiv.

Unele articole MV-lehti găzduiesc și o transmisiune video în direct, de pe RT, în limba engleză, care pare să țină la nesfârșit. Prin urmare, piesa de teatru pusă în scenă de războiul informațional dus de Kremlin e în plină desfășurare și influențează gândurile și atitudinile publicului finlandez și, foarte probabil, și comportamentul acestora (inclusiv la secțiile de votare).

În iulie 2019, în Regatul Unit, OfCom, organul de reglementare în materie de radiodifuziune, a dat RT o amendă de 223 000 de euro pentru relatarea părtinitoare a știrilor despre tentativa de asasinare a familiei Skripal.

Din câte știu eu, materialele RT distribuite publicului finlandez, nici măcar nu sunt reglementate. În vreme ce MV-lehti pune accent exagerat pe amenințarea terorismului islamist și îi denigrează pe toți imigranții aduși de organizațiile umanitare, catalogându-i drept extremiști islamici, violatori, imigranți ilegali, infractori violenți, bebeluși cu barbă și turiști care cer azil, îl înfățișează pe Vladimir Putin ca pe un președinte puternic și omul cu răspuns la toate problemele, care are ac de cojocul teroriștilor.

Potrivit ziarului MV-lehti, Putin are în plan să trimită 150 000 de soldați ruși în Siria ca să șteargă ISIS de pe fața Pământului. Propaganda de război a Kremlinului este consolidată prin difuzarea filmulețelor RT, în care forțele navale ruse trag rachete, chipurile, în ținte teroriste din Siria.

Și alte surse și comentatori obișnuiți de-ai site-urilor MV-lehti relevă faptul că site-ul seamănă ostilitate și extremism. Sursele pro-Kremlin includ Zero Hedge, Global Research și South Front. În unele articole, autorii citează postul de televiziune al Ministerului rus al Apărării și ziarul numit Zvezda.

În zeci de articole, teoriile conspiraționiste ale celor de la InfoWars sunt prezentate în limba finlandeză. În Finlanda, MV-lehti au fost primii care au denigrat-o pe Hillary Clinton, făcând diverse afirmații nefondate despre înrăutățirea stării de sănătate a acesteia. De pildă, MV-lehti a întrebat publicul finlandez dacă Hillary Clinton avea apariții publice cu ajutorul

consumului de droguri și a citat videoclipurile YouTube realizate de Paul Joseph Watson, colaboratorul lui Alex Jones.

Donald Trump este regele site-ului, iar pagina web a și făcut haz de „libtarzi” după ce acesta a câștigat alegerile. În universul MV-lehti mai sunt și alți oameni remarcabili: Nigel Farage, parlamentarul britanic și susținător înfocat al Brexit-ului, obișnuitul postului RT, Alex Jones, Marine Le Pen, politician francez de extremă dreaptă, îndatorată rușilor, precum și Viktor Orban, prim-ministrul Ungariei, care sufocă societatea civilă cu ajutorul lui Putin.

Din Finlanda, desigur că alți astfel de „candidați” sunt Junes Lokka, Tiina Wiik, Johan Bäckman, Laura Huhtasaari, membrii bandei stradale rasiste intitulate „Soldații lui Odin”, neonaziștii, activiștii de extremă dreaptă care militează pentru închiderea granițelor, precum și alți finlandezi, despre care se știe că sunt adepți ai teoriilor conspiraționiste.

SITE-URI ASEMĂNĂTOARE ALE EXTREMEI DREPTE

Pe parcursul alegerilor din primăvara anului 2019 am cunoscut cetățeni finlandezi care citiseră știri despre campania de ură lansată împotriva mea. Mulți au fost cu adevărat mirați când le-am zis că site-ul MV-lehti încă funcționează la capacitate maximă. Unii au râs și m-au întrebat dacă chiar mai sunt oameni care citesc MV-lehti.

Da, chiar mai sunt astfel de oameni, chiar dacă nu e vorba neapărat de cei aflați în imediata apropiere a celui care realizează sondajul. Pe măsură ce se apropia primăvara alegerilor, Antti Häkkänen, ministrul finlandez al Justiției, a declarat public că nu fuseseră depistate tentative de influențare a rezultatului alegerilor din Finlanda.

Eram îngrijorată: războiul informațional dus de Kremlin contra finlandezilor prin intermediul MV-lehti este chestiunea care ar fi trebuit abordată în context public. Și operațiunile invizibile populației vorbitoare

de limba finlandeză ar fi trebuit aduse în discuție; vorbesc aici de operațiunile rusești care îi vizau pe rușii finlandezi prin intermediul mass-mediei controlate de Kremlin și care ar fi trebuit abordate de publicitatea finlandeză. În mass-media controlată de Kremlin, Adevărații finlandezi sunt prezentați constant drept partidul favorit.

Pentru a le răspunde celor care mă întrebaseră cine mai citește MV-lehti, am investigat ziarul prin intermediul serviciului de contorizare Alexa și al altor instrumente de analiză. Alexa măsoară traficul și adună informații privind utilizatorii, iar rezultatele sale nu sunt 100% fiabile însă, prin faptul că furnizează informații meta, îți poți forma o imagine cu privire la publicul care accesează MV-lehti.

Lista întocmită cu ajutorul serviciului Alexa și care prezintă diverse aspecte pe care le au în comun membrii publicului e grăitoare. Site-urile din Finlanda care prezintă cele mai multe asemănări cu MV-lehti sunt forumul de discuție despre crime intitulat Murha.info (Crime.info), iar cel de-al doilea este Suomen Uutiset, revista partidului „Adevărații finlandezi" și care, potrivit Alexa, după MV-lehti, era site-ul care conținea cele mai multe linkuri către ziarul MV-lehti. Un alt site de analiză, numit Similar Sites (Site-uri asemănătoare), a confirmat: MV-lehti se asemăna atât cu revista partidului „Adevărații finlandezi", cât și cu Crime.info.

Mai mult, analiza efectuată online a relevat cel puțin un segment al publicului care citea MV-lehti: adepții „Adevăraților finlandezi", a căror preferință pentru ziarul MV-lehti apare clar în analize. Eu observasem (din ochi, ce-i drept) cu mult înainte faptul că trolii distribuiau de ani de zile linkuri către MV-lehti, pe un forum utilizat de adepții „Adevăraților finlandezi". Pe forumul respectiv, articolele MV-lehti au priză mare în rândul multor adepți ai „Adevăraților finlandezi".

În plus, fusesem ținta a numeroase denigrări pe grupurile de discuție de pe forumul „Adevăraților finlandezi". Într-unul dintre grupurile respective, care are peste 16 pagini, comentatorii anonimi răspândesc ideea lansată de MV-lehti, conform căreia sunt o infractoare condamnată. Interesant e faptul că, în general, mulți dintre postacii de pe site-ul „Adevăraților finlandezi" neagă existența trolilor ruși.

Drept răspuns la cei care încă puneau sub semnul îndoielii impactul MV-lehti asupra cititorilor, am citat și Raportul pe 2018 privind știrile din mediul digital, realizat de Institutul Reuters din cadrul Universității Oxford. Potrivit documentului respectiv, 4% dintre finlandezi citiseră MV-lehti cu o săptămână în urmă.

Am citit de asemenea și lista întocmită de Alexa, cu cei mai populari termeni căutați, care generează trafic pe site: pe lângă cei mai evidenți, pe listă figura și numele meu. Eram un produs de apel (sisäänheittotuote) pentru ziarul MV-lehti. Atunci când cineva căuta numele meu pe Google, ajungea să citească site-ul MV-lehti. În iulie 2019, ziarul a publicat peste 240 de articole calomnioase despre mine. Potrivit calculatoarelor de pe site-ul MV-lehti, articolele despre Jessikka Aro au peste patru milioane de accesări.

Distrugerea reputației mele e o altă mâncare de pește în raport cu faptul că ziarul MV-lehti le debitează finlandezilor și, mai ales, adepților „Adevăraților finlandezi", materiale rasiste, produse de Kremlin și care au fost deja blamate în instanță, asta în timp ce tot ei susțin că nici măcar nu există vreun război informațional rus.

FURTUNĂ DE RAHAT

Cu opt zile înaintea datei când trebuia să merg în State, pentru a mi se decerna premiul, am primit un anunț verbal din partea ambasadei americane de la Helsinki. Astfel, mi se aducea la cunoștință faptul că nu voi mai primi Premiul „Femei Curajoase din întreaga lume", precum și că nu voi mai merge în călătoria din SUA.

După toate pregătirile și documentația făcute cu atâta grijă nu înțelegeam de ce fusese totul anulat, deodată. Nu am primit nici decizia și nici motivația în scris.

Deja îmi anulasem celelalte angajamente de a ține prelegeri, precum și prezența în cadrul unor evenimente de formare de la Bruxelles și din Finlanda, pentru a putea să mă deplasez în Statele Unite însă, din cauza

faptului că premiul a fost anulat din scurt, nu am mai putut merge nici la sesiunile de instruire la care convenisem, în prealabil, că voi participa.

Împreună cu avocatul meu, am depus o solicitare oficială de informații la Secretarul de Stat al SUA, referitoare la identitatea exactă a persoanei care îmi anulase premiul, precum și la motivul pentru care făcuse acest lucru.

În cadrul ceremoniei de premiere, care a avut loc la 7 martie 2019, Secretarul de Stat Mike Pompeo și-a început discursul și le-a mulțumit celor zece femei prezente pentru eforturile depuse. În ultimul moment, fusese aleasă o altă persoană care să îmi ia locul.

Totodată, revista Foreign Policy a publicat un articol online despre activitatea mea referitoare la troli și despre infracțiunile cu care mă confruntasem. În articol se remarca faptul că luasem parte la organizarea unui protest pentru drepturile omului la Helsinki, în timp ce avea loc reuniunea la nivel înalt la care au participat Putin și Trump în vara lui 2018.

Însă revista primise un pont: diplomații americani au declarat că premiul meu fusese revocat din cauza unei postări de a mea, pe Twitter, în care îl criticasem pe președintele Trump. Conform revistei, pe plan intern, diplomații nu fuseseră de acord cu anularea premiului, iar decizia generase o întreagă „furtună de rahat".

Însă, în articol, reprezentantul oficial în materie de relații cu publicul din partea Departamentului de Stat al SUA m-a numit „candidată", insinuând astfel că nu fusesem aprobată în calitate de laureată a premiului de la bun început. De asemenea, acesta a mai declarat și că „era vorba de o eroare și de o lipsă de sincronizare între candidați și ambasade".

Știrea a dat naștere unui mic scandal în SUA. Robert Menendez, persoana care deținea cea mai înaltă funcție în cadrul Comitetului pentru relații externe din Senat, responsabil de supravegherea Departamentului de Stat, a postat articolul pe Twitter și a scris că: „Statele Unite acordă acest premiu unor femei care, asemeni Jessikkăi, se opun dictatorilor și își riscă viețile pentru apărarea drepturilor fundamentale, precum libertatea presei. Ar trebui să-i tratăm pe jurnaliști mai bine decât o face Rusia."

După apariția articolului în Foreign Policy, multe alte organe mass-media internaționale au relatat știrea și am fost solicitată să dau interviuri în direct la diverse posturi americane de știri.

Cu toate astea, nu mi s-a părut adecvat să fac acest lucru, căci nu voiam să mă implic în tensiunile politice interne din America, referitoare la administrația Trump. În cadrul emisiunilor respective, aș fi fost nevoită să demonstrez singură veridicitatea unor elemente și, de asemenea, să contest (tot singură) informațiile eronate, răspândite de ofițerul de presă al Departamentului de Stat al SUA.

Oricum, revocarea premiului părea să se bată cap în cap cu principiile guvernului american privind buna guvernanță și transparentă pe deasupra. Anularea încă nu îmi fusese comunicată în scris. De asemenea, toată treaba îmi provocase dificultăți de ordin financiar, întrucât îmi anulasem sesiunile de instruire pe care le aveam programate pentru a mă putea deplasa în State. Astfel, nu voiam să speculez cu privire la aspectele în curs de derulare în publicitatea americană.

Jurnaliștii finlandezi au reacționat la incident într-o manieră profesionistă și am dat multe interviuri pentru mass-media din țara mea.

A doua zi dimineață, urmăream știrile matinale difuzate de angajatorul meu, postul Yleisradio. După ceremonia de decernare a premiilor, se organizase o conferință de presă la D.C. Cel care a vorbit în cadrul conferinței a fost ofițerul de presă al Departamentului de Stat, o persoană cu experiență.

Având o expresie facială impasibilă, acesta a susținut chiar în emisiunea matinală a propriului meu angajator și înaintea poporului finlandez, că nu primisem niciun premiu.

„Am anunțat că această persoană fusese aleasă drept finalistă dintr-o eroare; a fost vorba de o greșeală și de o scăpare.”

„Deci nu a fost selectată în calitate de finalistă?”

„Nu. E o eroare regretabilă.”

Astfel de închipuiri a debitat Palladino.

Reporterii l-au chestionat pe acesta, însă el tot relua informațiile false. Inspirați fiind de afirmațiile sale false, trolii, activiștii de extremă dreaptă și persoanele pline de răutate m-au ironizat pe rețelele de socializare.

Asta Tuominen, care fusese deja condamnat pentru calomniile la adresa mea, a scris un nou articol pentru ziarul MV-lehti, în care mă numea paiață NATO, spunând că rămăsesem fără premiul pentru drepturile omului din cauză că îl criticasem pe Trump.

În același articol, acesta afirma că plânsesem la proces și specula despre procesele judiciare din sala de judecată. În alt articol apărut în MV-lehti eram acuzată că îi scornisem din imaginația mea și că îi inventasem pe trolii ruși din mediul online și se aducea, din nou, în discuție amenda pe care o primisem pentru consum de droguri. S-a mers mult prea departe.

Una era să îmi retragă premiul, pe care nici măcar nu îl cerusem nimănui. Nu mă făcusem jurnalist ca să primesc premii, voiam doar să îi informez pe oameni cu privire la chestiuni importante. Scrisesem articolele despre troli pentru că sperasem că îi vor educa pe oameni, pentru ca aceștia să poată recunoaște propaganda de pe rețelele sociale, atât în SUA cât și în întreaga lume.

Însă faptul că, după ce anulaseră premiul, ofițerul de presă al Departamentului de Stat al SUA răspândise și dezinformare despre mine și, astfel, dăduse naștere unor atacuri pline de ură la adresa mea, era deja strigător la cer.

De pildă, afirmațiile nefondate ale acestuia au ajuns în cotidianul New York Times. În 2017, NYT primise un premiu Pulitzer pentru o serie de articole în care, printre altele, ne luau interviu mie și expertei finlandeze în materie de război informațional, Dr. Saara Jantunen.

A doua zi, președintele Camerei Reprezentanților din SUA a publicat un comunicat: în sfârșit, totul a fost clarificat.

Congresmenul democrat Eliot L. Engel a scris pe site-ul Comitetului că era de părere că retragerea premiului fusese revoltătoare, precum și că îl șocase să afle că totul se trăgea de la faptul că eu îl criticasem pe Președintele Trump.

„Una dintre pietrele de temelie ale Americii este Primul nostru Amendament, și anume dreptul la libertatea de exprimare, acesta fiind unul dintre principiile democratice de bază pe care Departamentul de Stat le promovează peste hotare. Faptul că Departamentul i-a retras premiul lui Aro pentru că și-a exercitat acest drept, este profund rușinos”, a afirmat Engel.

Într-adevăr, scrisesem pe Twitter despre Trump și răspunsesem la postările sale, în care acesta își bătuse joc de „mass-media coruptă, care e inamicul statului” în fața milioanelor sale de urmăritori. Postasem, de asemenea, și reportaje care prezentau știrile cu un ochi critic și care adunau laolaltă toate atacurile lui Trump la adresa anchetei lui Mueller.

Însă nimeni nu știa exact ce se petrecuse, iar solicitarea de informații, depusă de avocatul meu, nu a primit răspuns nici până azi.

E probabil, cred eu, că unui funcționar de la nivel înalt, din cadrul administrației americane i s-a părut că întregul subiect cu trolii ruși era atât de sensibil, încât a decis să folosească postările mele pe Twitter drept scuză ca să îmi anuleze călătoria. Astfel, trolii controlați de Kremlin puteau fi ținuți departe de ochii lumii la Washington, D.C. unde, în luna martie, toată lumea aștepta cu nerăbdare raportul final întocmit de Mueller, în care erau divulgate cu lux de amănunte operațiunile desfășurate de fabrica de troli și de agenții ruși, precum și posibilele legături ale acestora cu Președintele Trump.

În revista Foreign Policy a apărut o analiză a administrației Trump, din punctul de vedere al implementării autocenzurii. Practic, cuiva îi fusese extrem de teamă, de pildă de o eventuală ripostă, dacă îmi era decernat premiul. Prin urmare, acel cineva se hotărâse să îmi elimine numele de pe listă, așa, doar ca să fie sigur.

Pentru a distruge legăturile pe care le aveau cu Rusia, Trump și echipa sa au adoptat un comportament și mai bizar. În martie 2019, în timpul scandalului cu premiul, Trump era investigat de un procuror special pentru că îi concediase și încercase să îi concedieze pe cei care veniseră la el cu astfel de bănuieli.

Și partea de est a Ucrainei, care se afla sub dominație rusă, s-a trezit la realitate. Janus Putkonen, propagandist de profesie, a făcut haz de revocarea premiului, m-a făcut o mincinoasă profesionistă și un soldat al serviciilor de informații care deservea interesele Occidentului. Acesta a mai postat pe Facebook și că fusesem rănită de proprii mei „stăpâni”.

Următorii care m-au atacat cu privire la întreaga tevatură cu premiul au fost cei de la fabrica de troli, cu tot cu agenții lor de influență.

RIA Fan, site-ul de știri false al fabricii de la Sankt Petersburg, a publicat un articol în care susțineau că „mă afirmasem” prin intermediul unor „investigații de anvergură”, care fuseseră mereu descrise drept o interpretare tendențioasă și selectivă a faptelor, o serie de erori de logică și o utilizare flagrantă a clișeelor la care apelează propaganda din Occident pentru câștig personal.

Chipurile, aș fi declarat că Rusia e dușmanul meu numărul unu, cu mult înainte ca asta să devină cunoscut și cu mult înainte ca sistemul american să fi lansat vânătoarea de cai verzi în ceea ce privește pretinsa implicare a Rusiei în alegerile prezidențiale din 2016. Postacii de la fabrică l-au citat pe Robert Palladino, purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat american, și au inventat un citat potrivit căruia îi acuzasem pe niște diplomați americani de la nivel înalt de cenzură politică.

Fabrica de troli găsise omul potrivit căruia i-au luat interviu pentru articol: Aleksandr Malkevici, un cetățean rus care se dă drept jurnalist și lucrează în cadrul mai multor proiecte inițiate de Kremlin, a declarat că merit un premiu de consolare și că „putem pregăti unul pentru ea. Astfel, transmitem mesajul că, în Rusia, nu ne simțim lezați de critici”.

Anularea premiului a fost discutată de multe alte organe mass-media rusești. Era un subiect fierbinte pentru că aveau ocazia să ne denigreze atât

pe mine, cât și Statele Unite și, totodată, să ne prezinte drept dușmani. Mulți utilizatori de pe Twitter, care postau în limba rusă, au luat-o razna; și asta nu era tot.

Aleksandr Malkevici mi-a trimis un mesaj privat pe Messenger și mi-a zis că vrea să ne întâlnim față în față. Odată ce ne întâlneam în fapt, urma să îmi înmâneze un premiu, în numele tuturor jurnaliștilor profesioniști din Rusia, pentru loialitatea de care dădusem dovadă în calitate de apărătoare a libertății de exprimare. I-am refuzat „invitația".

Malkevici acționa în calitate de redactor-șef al site-ului satelit de știri false, gestionat de fabrica rusească de troli. USA Really? îi vizează pe americani, iar materialele postate pe site se aseamănă cu cele din varianta în limba engleză a ziarului MV-lehti. Majoritatea conținutului are obiectivul deja bine cunoscut de a sădi frică în ceea ce îi privește pe „imigranții ilegali și violatori". Grafica site-ului este verde și se aseamănă mult cu paleta de culori de pe RIA Fan.

Potrivit celor relatate de mass-media, Malkevici încercase să organizeze un protest la Casa Albă. De asemenea, acesta fusese arestat la intrarea în State, fiind interogat de FBI pentru că nu se înregistrase în mod corespunzător în calitate de agent străin, în pofida faptului că gestiona operațiunea rusească de influență împotriva cetățenilor americani, intitulată USA Really?

Le-am scris o scrisoare despre Malkevici celor de la LinkedIn și am declarat în mod public că nu voi accepta premiul de consolare, pe care îl consideram ca fiind o tentativă respingătoare de a mă influența. De asemenea, am mai anunțat și că, la modul general, operațiunea sa, de știri false, nu are ce căuta într-o societate civilizată.

În ceea ce mă privește, îmi era indiferent dacă Malkevici citește sau nu LinkedIn. Încă din 2014, fie am făcut publice toate tentativele neadecvate, de influență, care m-au vizat pe mine și activitatea mea profesională, fie le-am comunicat poliției.

Ulterior, am urmărit pe YouTube cum Melania Trump a înmânat statuetele de sticlă în cadrul unei ceremonii de premiere distinse, oferindu-le mai multor femei, din întreaga lume, care promovaseră drepturile omului.

Le-am sărbătorit și eu pe acestea și mă necăjea gândul că nu am avut ocazia să facem schimb de idei.

NOUL MV-LEHTI

În Statele Unite, Congresul poate demara anchete, obiectivul său fiind acela de a fi ochii și urechile cetățenilor.

În timpul erei lui Trump, Congresul inițiase zeci de anchete cu privire la presupuse delicte. Una dintre acestea a fost lansată atunci când administrația Trump i-a interzis accesul unui jurnalist la conferința de presă de la Casa Albă, întrucât, chipurile, respectivul ar fi „flecărit” despre președinte.

De regulă, republicanii suprimau repede citațiile inițiate prin anchetele democraților. Însă grație rapoartelor întocmite de Congres, publicul primește mai multe informații despre procesele dubioase.

Am aflat că felul în care fusesem tratată dăduse naștere unei anchete.

La mai puțin de o lună după episod, au apărut și rezultatele în spațiul public. Anchetele fuseseră lansate de senatorul Robert Menendez, care deținea cea mai înaltă funcție în cadrul Comitetului pentru relații externe din Senat, și se axau pe declarațiile publice ale ofițerului de presă din cadrul Departamentului de Stat. În raport se remarca faptul că, în afară de vechile infracțiuni la care fusesem supusă până atunci, tevatura cu premiul alimentase și hărțuirile.

Personalul senatorilor cercetase documentele și le comparase cu declarațiile date de Departamentul de Stat, aceștia ajungând la aceeași concluzie ca și mine: da, primisem într-adevăr premiul și nu, afirmațiile făcute de Palladino nu erau adevărate.

Probele demonstrau faptul că mi se solicitaseră datele de contact de pe rețelele de socializare, pe care le trimisesem la Washington. Am crezut că mi le ceruseră pentru că, uneori, organizatorii evenimentelor anexau astfel

de informații la programe sau la site-uri, astfel încât cei invitați la conferință să îi poată urmări cu ușurință pe vorbitori pe rețelele de socializare.

Însă senatorii au considerat că solicitarea era foarte „îngrijorătoare și gravă”, mai ales având în vedere „atacurile în curs de desfășurare și bine documentate ale președintelui Trump împotriva mass-mediei”.

Senatorii și-au publicat scrisoarea și un raport de 40 de pagini, pe care le-au înaintat lui Steve A. Linick, inspectorul general din cadrul Departamentului de Stat. Aceștia i-au solicitat să ancheteze mai departe pentru a afla motivul exact pentru care fusese revocat premiul. Pe lângă Menendez, scrisoarea era semnată de alți șapte senatori. La momentul când scriu aceste rânduri, încă nu știu cum a decurs posibila anchetă a inspectorului general.

Am înaintat raportul către organele mass-media din Finlanda. Acum, că incidentul fusese anchetat în mod oficial, eram într-o postură mai bună ca să comentez cele întâmplate: am dat un interviu televizat pentru CNN și am primit numeroase mesaje de încurajare din întreaga lume.

Fără mesajele de sprijin n-aș fi putut să trec peste ceea ce avea să vină.

PREMIUL DE CONSOLARE

Eram în Elveția în interes de serviciu, la o conferință radio, când am început să primesc niște mesaje dubioase pe Twitter, cam pe la 11 noaptea, ora locală. Samppa Granlund, un compatriot care candidase la alegerile locale cu câțiva ani în urmă, din partea partidului „Adevărații finlandezi”, a distribuit o captură de ecran cu un articol MV-lehti și mi-a spus că ar trebui să-mi fie rușine. Am urmărit articolul răspândit de acesta și era o imagine neplăcută.

„Acum, toate tentativele de dibuire și datul cu părerea, cu privire la Jessikka Aro, au luat sfârșit”, trâmbițau articolele apărute pe MV-lehti. Cititorii erau îndemnați să privească desenul anexat, în care figura o organigramă. Potrivit acesteia, făceam parte dintr-o organizație internațională, atât în calitate de consultant, cât și de agent de teren.

Articolele conțineau afirmații nefondate, potrivit cărora există entitatea fabrica de troli condusă de Jessikka Aro, mă numeau postac aflat în slujba NATO, susțineau că îndeplinesc un „dublu rol” și că fac parte dintr-o fabrică de troli din Occident. Articolul în cauză avea peste 55 000 de cititori.

La fel ca în cazul cercetătorului suedez Martin Kragh, în urma unor spargeri informatice fuseseră obținute materiale despre care se susținea că ar fi fost obținute de la organizația specializată britanică „Institute for Statecraft”, chipurile de către grupul de hackeri intitulat Anonymous. În Marea Britanie, spargerea informatică a fost investigată de Agenția Națională de Combatere a Criminalității Organizate (NCA), care anchetează infracțiuni grave, și se pare că acest caz a fost prima operațiune de tip „hack-and-leak” (spargere și divulgare) ce a vizat Regatul Unit.

„Institute for Statecraft”, ținta inițială a spargerilor, declarase că bănuiau serviciile de informații ale armatei ruse de atacul informatic. Cercetătorul suedez Martin Kragh, acuzat de asemenea că ar fi un angajat al serviciilor britanice de spionaj, investigase modul prin care circulaseră documentele obținute în urma spargerii informatice pe RT și Sputnik. De pe aceste platforme, ajunseseră treptat pe site-uri locale și multilingve de știri false.

În Finlanda, aceste site-uri locale de știri false erau niște pagini numite Vastavalkea și MV-lehti. Pe rețelele de socializare articolele au fost distribuite de Janus Putkonen, Ilia Janițkin, Juha Korhonen, de membri ai partidului „Adevărații finlandezi” și de mulți alții.

Pe măsură ce MV-lehti le distribuia pe VKontakte, cititorii și profilurile secrete își exprimau dorința de a mă vedea la închisoare și mă făceau târfă drogată și cu**ă bătrână cu pi**a zbârcită.

S-a încercat distrugerea raportului de încredere dintre mine și angajatorul meu prin trimiterea de e-mailuri superiorilor mei de la Yleisradio. Curând, când doi jurnaliști m-au întrebat despre afirmațiile făcute în articole, mi-am amintit, din nou, de rațiunea care stătea la baza celor publicate de troli sub protecția anonimatului: voiau ca teoriile lor să fie incluse în informațiile răspândite la scară largă de mass-media tradițională.

Situațiile în care am fost nevoită să comentez afirmațiile nefondate, formulate de mass-media falsă, au fost absurde. Această așa-zisă mass-media m-a acuzat că aș fi bolnavă mintal și că vând droguri psihoactive, că sunt o mincinoasă, un agent al serviciilor externe de informații din SUA și un trol NATO, că fac vizite la domiciliu pentru 1 000 de euro, că apar la televizor cel mai probabil drogată, precum și că „o iau”.

Desigur că eram dispusă să răspund la astfel de afirmații neîntemeiate, însă doar în instanță, înaintea judecătorilor și alături de avocatul meu.

Chiar înainte de publicarea articolelor elaborate de hackeri, pe 27 martie 2019, Ilia Janițkin mai scrisese o postare grăitoare pe VKontakte: „Cea mai enervantă chestie în ceea ce privește CAZUL MV-LEHTI este aceea că a fost condamnat exact cine nu trebuia. Însă din cauză că am tăcut, judecătorii au dat cu bâta-n baltă… Recunosc, eu am fost cel care a publicat totul”.

Acesta se referea la interogatoriile poliției și la procesul care avusese loc cu un an înainte. Acolo a vorbit doar despre el și, chiar și-așa, foarte rezervat.

Comentariul mi-a confirmat teoria: în spatele lui Janițkin se aflau nume mari. Încă de la început am bănuit că Janițkin era o momeală, iar rolul lui era de a crea o diversiune și de a atrage atenția oficialităților asupra sa, pentru a-i proteja pe alții. În postare părea să regrete rolul de țap ispășitor, care a intrat la închisoare pentru alții, dar practic recunoștea, de asemenea, caracterul ilegal al acțiunilor MV-lehti: ar fi urmat alte condamnări, dacă ar fi dat mai multe nume autorităților.

Două persoane, care scriau sub pseudonimul Ilia Y., deja fuseseră demascate: era vorba de Johan Bäckman și de Asta Tuominen. Însă majoritatea postacilor, programatorilor și influencerilor încă se ascundeau.

Deja multă lume cere să se facă publice numele celorlalte persoane implicate, care se ascund în spatele pseudonimelor: cei care au scris materialele, neonaziștii, extremiștii sprijiniți de Kremlin sau chiar politicienii care fac parte la momentul actual din partidul „Adevărații finlandezi”. Dat fiind faptul că nu se cunosc identitățile respective, umbra îndoielii se întinde asupra multora. Faptul că numele le sunt ascunse publicațiilor nu reprezintă o practică jurnalistică normală și e utilizată doar

pentru a evita responsabilitățile juridice și discuțiile critice din spațiul public. În consecință, MV-lehti și alte site-uri asemănătoare de știri false ar trebui să dezvăluie identitățile tuturor celor care se ascund în spatele cortinei.

În aprilie a fost acționată încă o schimbare aparentă a responsabilității: conducerea MV-lehti a ajuns în mâinile lui Janus Putkonen, care opera din estul Ucrainei. În articolul de bun-venit acesta s-a lăudat că a botezat Noul Ziar MV-lehti, a cărui „redacție responsabilă se află unde e și el, adică chiar aici, la Donbas. Dacă oficialitățile au ceva de zis, hai să le spunem că citațiile nu ajung aici prin poșta din Occident; vă rugăm să trimiteți e-mail sau să veniți până aici, în pas alergător, trecând prin linia întâi și peste frontiere”.

Johan Bäckman a organizat un interviu cu Putkonen, în care nu mai contenea cu laudele la adresa calităților de redactor-șef ale acestuia.

ALEGERILE

În aprilie, țineam o prelegere la Washington, D.C., în cadrul unei conferințe a organizației „Reporteri fără frontiere” și a ziarului Washington Post. În aceeași zi, organizația reporterilor urma să publice Indicele anual al libertății presei, iar eu am abordat problema trolilor, a știrilor false și a hărțuirii împotriva jurnaliștilor, probleme generate la momentul actual atât de Președintele Trump, cât și de Vladimir Putin.

În indicele care măsoară libertatea presei, Finlanda se plasa pe locul doi la nivel mondial. Printre factorii care influențau noua poziție, demnă de invidiat, pe care o ocupa țara mea, se numărau condamnările pronunțate în cazul celor care m-au persecutat. Totodată, Statele Unite scăzuseră în clasament până pe locul 48, din cauza remarcilor ostile ale Președintelui Trump la adresa mass-mediei. Rusia se plasa pe locul 149.

Conform indicelui, doar în câteva țări presa se bucură de libertate deplină, printre acestea numărându-se Norvegia, Finlanda și Suedia. Era straniu

faptul că trolii și extremiștii de dreapta încă susțineau că libertatea presei avea caracter limitat în Finlanda.

Întâmplător, în același timp cu masa noastră rotundă, a apărut și raportul final întocmit de Procurorul special Mueller. Am fost încântată când am observat că primele 20 de pagini din prima parte a raportului erau dedicate unei analize amănunțite a operațiunilor fabricii de troli împotriva alegerilor prezidențiale din SUA.

Potrivit raportului, cu mult înainte de alegeri, fabrica vizase statele mov (cele care erau mixte, atât cu opinii democrate, cât și republicane), prin intermediul unor operațiuni bine puse la punct, având obiectivul de a-i transforma pe votanții nesiguri în adepți de-ai lui Trump. Candidatul preferat de Kremlin era Trump, pe care Putin însuși îl descrisese ca fiind „talentat, fără îndoială”.

În prima fază, spionii ruși cartografiaseră modul în care erau împărțite opiniile în rândul votanților, asta fără să se fi înregistrat în calitate de agenți străini, astfel cum era obligatoriu. Apoi, profilurile false, care se dădeau drept cetățeni americani, au creat pagini cu caracter xenofob și site-uri de știri false pe care postau trolii și au reușit să ademenească americani pe paginile respective.

În comunitățile virtuale conduse din Rusia, de la Sankt Petersburg, trolii distribuiau meme și materiale al căror obiectiv era dezumanizarea candidatei democrate Hillary Clinton, a musulmanilor și a mexicanilor.

În cadrul comunităților respective era alimentat senimentul de frică, iar oamenii erau incitați să nutrească ură față de străini, întocmai precum se întâmplase și pe rețelele sociale din Finlanda și cu ziarul MV-lehti. Logica de la baza instigării oamenilor de către troli e clară: un cetățean care se teme de străini e ușor de manipulat ca să voteze pentru candidatul care luptă împotriva imigranților sau, cel puțin, pentru un candidat care poate fi prezentat ca fiind conservator sau rezervat în ceea ce privește politicile sale de imigrare. Trump era un astfel de candidat.

De asemenea, raportul întocmit de Mueller descrie implicarea hackerilor din cadrul serviciilor de informații ale armatei ruse și a celor de la

WikiLeaks, în mediul online, drept niște tentative de a-l ajuta pe Trump și de a le pune bețe în roate Partidului Democrat și lui Hillary Clinton.

Însă Johan Bäckman, al cărui angajator, Institutul rus de studii strategice (RISS) cu sediul la Moscova, fusese demascat anterior drept entitatea care pusese la cale întreaga operațiune cibernetică și de trolare, cu obiectivul de a-l promova pe Trump drept președinte, ironiza ancheta lui Mueller pe rețelele sociale, calificând-o drept o tentativă infracțională de a pune în aplicare o lovitură de stat.

În Finlanda, Marco de Wit, activistul de la MV-lehti, a „făcut campanie" și a scandat lozinci extremiste xenofobe în centrul orașului Helsinki. Tinerii localnici s-au adunat în jurul său și l-au huiduit, iar situația a degenerat într-o bătaie în grup. Printre cei care se băteau cu tinerii alături de el se număra și Miki Sileoni, un fost jurat din cadrul instanței, care fusese eliberat din serviciu după ce militase în numele lui Ilia Janițkin la tribunal și distribuise materiale calomnioase și nejustificate pe rețelele sociale, în care ne ponegrea pe mine și pe judecătorul care s-a ocupat de caz.

Când am postat pe Twitter despre protestele desfășurate de MV-lehti în centrul capitalei Helsinki am fost iar atacată de neonaziștii finlandezi. De-a lungul anilor, activiștii din cadrul Mișcării de rezistență nordică, gruparea neonazistă de pe plan local, publicaseră nenumărate articole în care mă denigrau. Acum, unul dintre comentatorii lor mă întreba dacă nu cumva îmi căutam moartea prin faptul că făceam, chipurile, „declarații stupide antifinlandeze". Ulterior, comentariul cu „nu cumva îmi căutam moartea" a fost șters de pe Internet, însă articolele calomnioase au rămas.

Înainte de alegerile parlamentare din Finlanda dădusem diverse interviuri mass-mediei internaționale, în care descriam atacurile Rusiei asupra alegerilor din țările occidentale. Tot reaminteam publicului faptul că nu toate atacurile au loc exact înainte sau în timpul scrutinului, majoritatea acțiunilor de interferență fiind desfășurate sub formă de promovare exagerată a anumitor opinii politice, precum normalizarea discursului de incitare la ură și crearea unei baze de sprijin pentru extrema dreaptă.

De pildă, operațiunea amplă și pe termen lung de tip MV-lehti nu i-a putut influența pe cetățenii finlandezi care, în principiu, nu votau, oricum, pentru

„Adevărații finlandezi”. Cei care au fost de folos în cadrul alegerilor au fost finlandezii care au putut fi incitați să se teamă de „cotropitorii violatori, amenințători și înspăimântători”.

Până în vara anului 2019, MV-lehti a publicat peste 430 de articole în care este utilizat termenul rasist „cotropitor”. Potrivit contoarelor de pe MV-lehti, articolele au fost accesate de peste patru milioane de ori.

Prin intermediul discursului de incitare la ură, MV-lehti a semănat teamă în mințile electoratului, iar sentimentul urma să fie vindecat doar prin votarea „Adevăraților finlandezi” și a politicilor agresive ale acestora în materie de imigrare.

Politicienii naționali din cadrul partidului „Adevărații finlandezi” înțeleg însemnătatea MV-lehti pentru succesul lor. În 2019, Teuvo Hakkarainen, fost parlamentar finlandez și actual europarlamentar, care a făcut reclamă articolelor MV-lehti pe rețelele de socializare și a apărut în fotografii în care Johan Bäckman îl ținea de după umăr, a făcut campanie cu mașini care aveau bannere cu lozinci precum: „Cotropitorule, de unde vii, acolo te vei duce” și „Dați afară turiștii care cer azil, până la ultimul”.

Cei care furnizau conținutul MV-lehti au contribuit, de asemenea, la perturbarea atmosferei de pace din timpul alegerilor. Îndeosebi, candidații de stânga, ecologiștii și imigranții au fost vizați de amenințări și discursuri violente de incitare la ură pe rețelele de socializare. Ba chiar doi dintre aceștia au fost atacați fizic.

Înainte de ziua în care a avut loc scrutinul, MV-lehti nu a atras cei 750 000 de cititori săptămânal, așa cum se întâmpla în perioada sa de glorie, și nici nu a reușit să întoarcă roata în ziua decisivă, în pofida celor preconizate de Bäckman.

Însă rezultatele votului au demonstrat că MV-lehti, un site care traducea în limba finlandeză materiale elaborate de arhitecții războiului informațional rus și instiga la ură față de străini, i-a ajutat în mod direct pe „Adevărații finlandezi” care promovau politici antiimigrare. Aceștia au înregistrat o creștere a sprijinului de la mai puțin de 10% înainte de alegeri, până ce au

ajuns pe locul doi, cu 17,5% sprijin. Partidul a pierdut la mustață în fața Social Democraților, cu o diferență de doar 0,2 puncte procentuale.

De pe listele „Adevăraților finlandezi” au ajuns în Parlament și mai mulţi candidați cu condamnări la activ, care postau conținut de incitare la ură. Unul dintre aceștia calificase tentativele de incendiere a centrelor de azil drept o sarcină de eliminare, iar altul vorbise despre speciile invazive, făcând referire la solicitanții de azil care vorbiseră la tribună, în Parlament. Și Sebastian Tynkkynen, fost participant în cadrul Taberei de la Seliger (o organizație naționalistă din Rusia) și condamnat pentru instigarea la ură față de minorități, a fost ales parlamentar.

Johan Bäckman a fost dezamăgit de cele 0,2 puncte din cauza cărora partidul pierduse alegerile. Potrivit acestuia, totul se datora operațiunilor hibrid și elucubrațiilor mass-mediei din Finlanda.

Cu toate acestea, conform membrilor internaționali ai comisiilor de votare, alegerile din Finlanda au fost libere și echitabile.

Cei de la Kremlin, care îl sprijină pe Bäckman, plănuiseră deja de ani buni să răspândească teorii ale conspirației despre măsluirea alegerilor în rândul cetățenilor americani. În SUA există opinia, larg răspândită, conform căreia „imigranții ilegali” au contribuit în mod nelegitim cu milioane de voturi.

Atacul strategic dezlănțuit de Kremlin asupra mass-mediei occidentale, precum și asupra politicii și democrației, se bazează, în parte, pe demontarea anumitor segmente de votanți. Este în interesul Kremlinului ca liberalii să nu voteze, de pildă din cauza faptului că nu merită, ori pentru că „alegerile au fost fraudate”.

Primăvara aceea am adunat informații despre amestecurile ostile în cadrul alegerilor pentru articolul meu. Din nou, am fost nevoită să îmi consum atât timpul de lucru la Yleisradio, cât și timpul liber pentru a face față plângerilor penale depuse împotriva mea, în loc să mă dedic articolelor jurnalistice.

AMENINȚAREA PE CARE O REPREZINTĂ SPĂLAREA PE CREIER

Mi-am continuat călătoriile. Atât eu, cât și alți doi jurnaliști europeni am fost chemați în Parlamentul britanic pentru a vorbi despre amenințările urgente la adresa libertății presei, drept parte din proiectul parlamentar ce avea ca obiectiv elaborarea unei noi legislații și a unor măsuri în vederea combaterii amenințărilor respective.

Organizația cetățenească „Avaaz” m-a invitat la Silicon Valley să particip în cadrul unei campanii remarcabile. Împreună cu alte trei victime ale hărțuirii pe rețelele sociale, am vizitat sediile companiilor Facebook, Twitter și Google/YouTube și le-am adus la cunoștință celor din conducere cum le erau exploatate serviciile în mod sistematic.

Le-am spus reprezentanților acestor companii că venisem pentru a-i cunoaște și a le înmâna personal rapoarte ale utilizatorilor cu privire la discursul de incitare la ură și la infracțiunile săvârșite la adresa mea, rapoarte la care societățile respective nu reacționaseră în mod adecvat. Le-am solicitat să ia măsuri pentru a combate infracțiunile și propaganda în curs de desfășurare care vizează persoanele fizice și le-am prezentat o listă pe care figurau o parte din cei care se confruntaseră cu hărțuire sistematică pe platformele lor, mulți dintre aceștia fiind cei ale căror relatări sunt prezentate în această carte.

Am participat la întrevederea cu reprezentanții companiilor de socializare împreună cu Tun Khin, membru al minorității Rohingya din Myanmar, cu cetățenii americani Ethan Lindenberger and Lenny Pozner, precum și alături de susținători ai cauzei din cadrul organizației „Avaaz”. Tun Khin a povestit cum fuseseră exploatate rețelele de socializare pentru a comite genocid împotriva minorității Rohingya, iar Lindenberger a relatat modul în care fuseseră utilizate pentru a alimenta campaniile antivaccinare.

Lenny Pozner fusese nevoit să se mute de mai multe ori din cauza hărțuirii la care fusese supus pe rețelele sociale. Fiul acestuia, Noah, fusese ucis în 2012, în timpul atacului armat de la școala Sandy Hook, însă trolii de pe

rețelele de socializare susțin că Noah nu a existat niciodată, iar Pozner e un actor care face pe victima. Teoriile au fost distribuite și de Alex Jones, realizatorul emisiunii InfoWars, ai cărui adepți îl amenință pe Lenny Pozner. Acesta se ocupă de cazurile intentate în instanță de familiile victimelor atacului armat împotriva lui Jones și a altor persoane care seamănă ură, însă amenințările continuă să vină, iar Pozner trebuie să se ascundă. De aceea a și participat la întrunirile noastre doar telefonic.

Am sperat că vizita mea va genera unele măsuri concrete. După aceasta, Twitter a șters, într-adevăr, contul unui general din Myanmar care comitea genocid, fiind eliminate de asemenea și unele conturi care promovau antivaccinarea. Cu toate acestea, pe rețelele de socializare în limba finlandeză, lacheii Kremlinului și cei tocmiți să conceapă discursuri de incitare la ură, încă mai încalcă și astăzi drepturile cetățenilor de rând.

În vreme ce cotidianul finlandez Helsingin Sanomat relata despre călătoria mea, cititorii MV-lehti m-au atacat verbal. Jari Taponen, agent din cadrul departamentului de poliție Helsinki, mi-a sărit în ajutor. Acesta a anunțat că dacă îmi este trimisă numai și o postare pe Twitter legată de consumul de droguri, aceasta va fi considerată defăimare și a declarat că poliția va efectua o anchetă la cererea mea. I-am mulțumit și i-am spus că vreau cu siguranță acest lucru.

Și ofițerul Taponen a fost luat în vizor atât de MV-lehti, cât și de InfoWars, din cauza faptului că se opune discursului de incitare la ură și pentru că are orientare liberală.

În curând, am fost amândoi atacați. În plus, un postac cu profil fals m-a înștiințat că mă va aborda ca să-mi spună în față ce drogată sunt „data viitoare când mă vede la mall-ul Ruoholahti”. Asta însemna că un alt client al mall-ului de lângă locuința mea mă urmărea și făcea publice informații despre activitățile mele din timpul liber; mai mult, amenința că va continua să mă hărțuiască.

În Finlanda, un număr îngrijorător de oameni au fost într-atât de spălați pe creier, încât au ajuns să creadă că umilirea și hărțuirea altora în mediul online și urmarea exemplului dat de site-urile pro-Kremlin, conduse de troli, înseamnă „să te prevalezi în mod normal de libertatea de exprimare”.

Astfel, se generează un sentiment profund de teamă și de autocenzură, și nu doar în ceea ce mă privește pe mine.

La mai puțin de jumătate de an după ce am revenit în Finlanda, iar mă gândeam să mă mut din ultimul meu apartament, aflat în cartierul Ruoholahti.

SPRIJIN

Cu Janus Putkonen la cârmă, site-ul de știri false Ce mama naibii (MV-lehti) s-a dezvoltat și mai mult după alegerile din Finlanda și și-a schimbat denumirea în Uusi MV-lehti (Noul Ziar Ce mama naibii).

În aprilie, Putkonen a permis clubului de motocicliști al lui Putin să demareze un război informațional contra mass-mediei finlandeze, în cadrul unui „interviu special”. Înainte de aceasta, în primăvară, un tabloid, numit Iltalehti, prezentase în exclusivitate știrea despre înființarea unei filiale a clubului „Lupii nopții”, în Finlanda. Se estima că banda ultranaționalistă de motocicliști avea zece membri. Această bandă internațională e condusă de Aleksandr Zaldostanov, un fost dentist, cunoscut de asemenea sub porecla „Chirurgul”.

SUA le impusese o serie de sancțiuni lui Zaldostanov și „Lupilor nopții”, întrucât aceștia participaseră la grevele soldaților susținute de ruși, care au avut loc la începutul războiului din Ucraina. Banda are legături strânse cu serviciile de securitate ruse, iar Zaldostanov se răzbună personal pe membrii care dau dovadă de lipsă de loialitate.

După ce a apărut articolul în Iltalehti, acesta a apelat la publicitate pentru a-și lansa atacul și a jurat că va da în judecată atât Divizia centrală de urmărire penală Helsinki, cât și Serviciile finlandeze de informații. În plus, jurnalista finlandeză Arja Paananen, specialistă pe teme legate de Rusia, a declarat că un bărbat care se identificase drept un membru finlandez al „Lupilor nopții” dorise să comenteze cu privire la articolul ei despre motocicliști. Paananen era de părere că unul dintre obiectivele bandei era de a influența mass-media finlandeză.

Ziarul MV-Lehti le pune „Lupilor” la dispoziție un canal prin intermediul căruia să-și comunice mesajele. În articol apare o fotografie în care Janus Putkonen zâmbește alături de Zaldostanov și îi permite acestuia să susțină că „Lupii nopții” nu sunt o bandă de infractori. În schimb, adevărata organizație infracțională e CIA.

Mai mult, liderul bandei cerea să primească scuze din partea „mass-mediei convenționale” din Finlanda, iar Putkonen își exprima speranța că „adevărul despre «Lupii nopții» îi va face pe finlandezi să realizeze că motocicliștii ruși patrioți nu reprezintă o amenințare, ci din contră, șansa de a clădi o relație transfrontalieră bazată pe prietenie și pe frăție”.

Însă MV-Lehti nu s-a oprit aici; a lansat o serie de articole despre „Lupii nopții” și publică linkurile filialelor clubului de motocicliști. Practic, MV-Lehti ajută o grupare infracțională de motocicliști, care a cooperat cu Putin și se implică în operațiunile hibrid împotriva Ucrainei, să construiască o bază de sprijin în Finlanda.

La rându-i, Johan Bäckman a postat o fotografie cu el alături de Zaldostanov și a afirmat cu mândrie că filiala finlandeză a „Lupilor nopții” luase parte la un eveniment la Sevastopol, în teritoriul ocupat din Peninsula Crimeea. De asemenea, Bäckman îi mai spusese „Chirurgului” și că „Lupii nopții” sunt populari în rândul finlandezilor. „Chirurgul e un tip pe cinste”, a scris Bäckman într-o postare.

EXTERNALIZAREA ACTIVITĂȚILOR CĂTRE TROLI ÎN… CONGRES

În 2019, la începutul verii, identitatea mi-a fost furată de cel puțin trei ori. Cineva mi-a folosit numele și a comandat „pastile de mărire a penisului” de pe un site străin. Mai mult, au și ajuns la mine prin Poșta finlandeză, în pofida faptului că fuseseră comandate la o adresă greșită.

Am primit, odată, un telefon de la Protecția Copilului dintr-o altă parte a Finlandei, persoana respectivă cerându-mi informații suplimentare despre

raportul pe care îl depusesem, privind protecția copilului. N-am putut furniza astfel de informații, întrucât nu eu am fost cea care depusese raportul inițial.

Cel de-al treilea caz de furt de identitate a venit sub formă de violență psihologică pură, din partea rușilor. O organizație britanică care, potrivit știrilor false relatate de MV-lehti, îmi plătise salariul ca să mă implic în operațiuni de război informațional, a primit vederi de la Helsinki pe care figura, chipurile, semnătura mea.

În textele scrise pe vederile respective sunt descrisă drept „cel mai bun contractant independent în materie de apărare, pe care îl poți cumpăra". Despre un fost secretar de stat finlandez (ministru-adjunct) se spune că e fostul meu „futac" și mai scrie și că „visez la rezolvări în stilul Langley". În limbajul argotic folosit de mafia și de serviciile ruse de informații, „a rezolva pe cineva" se referă la asasinat.

Vederile conțineau, de asemenea, și diverse trimiteri politice, precum și profilul psihologic al unui om politic finlandez. Pentru mine, o parte din conținut era de neînțeles, căci se referea la chestiuni ce fuseseră aflate prin trasul cu urechea la spusele angajaților organizației care a primit vederile.

Le-am arătat textele respective unor experți în materie de Rusia, iar aceștia mi-au dat dreptate: scrisul indica faptul că persoana care le elaborase era de origine rusă. Jurnalistul britanic Luke Harding, care devenise ținta unor „vizite" la domiciliu din partea FSB-ului când locuise la Moscova în interes de serviciu, a scris în cartea sa că agenții serviciilor ruse de informații erau obsedați de sex. Această observație chiar părea să fie adevărată.

Vederile amenințătoare mi-au perturbat activitatea profesională și, prin urmare, îndatoririle juridice ale Yleisradio și făceau referire în mod direct la „Yle Kioski", locul meu de muncă. Am predat mai departe chestiunea spre a fi analizată de experți în materie de securitate.

În primăvară a fost finalizat și raportul întocmit de grupul de lucru pentru combaterea discursului de incitare la ură, condus de Arihepiscopul emerit Kari Mäkinen. Acesta a concluzionat că discursul de incitare la ură distruge atât țintele, cât și întreaga societate democratică și libertatea presei. Grupul

de lucru i-a sugerat Guvernului noi politici și modificări legislative necesare.

De asemenea, grupul a dat exemple de cazuri în care persoana care incita la ură nu percepuse acțiunea în justiție împotriva sa ca pe o sancțiune, ci drept răsplată. Prin urmare, ar trebui ca toate mijloacele politice penale de combatere a fenomenului să fie urmărite. Mai mult, ar trebui sporit gradul de responsabilitate al platformelor din mediul online, precum și angajamentul partidelor de a se opune discursurilor de incitare la ură.

MV-lehti a reacționat la acest proiect prin diseminarea mai multor astfel de discursuri și batjocorindu-ne pe mine, pe arhiepiscop și pe mulți alții care erau implicați în proiect. Potrivit celor de la MV-lehti, arhiepiscopul e de fapt „arhi-Satana”.

În iulie 2019, programul guvernamental a inclus un concept privitor la combaterea discursului de incitare la ură. Dacă „Adevărații finlandezi” și nu „Social Democrații” ar fi câștigat alegerile, lucrurile ar fi stat altfel.

În iulie mi-am luat concediu de la Yle și mi-am concentrat atenția asupra cărții. Pe când mă ocupam de ultimele retușuri am primit un mesaj de la Camera Reprezentanților din SUA.

Congresmenii de la Subcomitetul pentru Europa, din cadrul Comitetului pentru Afaceri externe al Camerei, voiau să iau parte, în calitate de martor, la o audiere publică despre atacurile Kremlinului cu scop de dezinformare din Europa. Subcomitetul voia să afle recomandări cu privire la ce ar putea face SUA pentru a se apăra împotriva războiului informațional dus de Kremlin.

Mi-am întocmit mărturia în scris și, la 16 iulie, am ținut o cuvântare împreună cu alți trei experți invitați de Congresul Statelor Unite. Evenimentul a fost transmis în direct pe YouTube.

Am relatat despre rezultatele investigațiilor mele referitoare la troli și am accentuat faptul că, la momentul actual, nimeni nu și-a format o imagine de ansamblu cu privire la operațiunile Kremlinului împotriva cetățenilor din Occident și nici cu privire la impactul acestora.

Prin urmare, recomandarea mea era ca cei vizați de astfel de operațiuni să fie mult mai bine protejați decât sunt acum.

Am sugerat măsuri concrete în acest sens: cooperare internațională în rândul organizațiilor polițienești și al serviciilor de informații din Occident, precum și anchetarea și comunicarea operațiunilor publicului larg în timp ce acestea sunt în curs de desfășurare, și nu la câțiva ani, după ce își lasă amprenta asupra creierelor și comportamentului cetățenilor.

Le-am spus așa: „Poate că a venit vremea să le spunem pe nume fermelor de troli ale Kremlinului și dezinformării digitale: fabrici infracționale și criminalitate cibernetică. Acești infractori nu vor banii voștri, ci vor să controleze felul în care gândiți”.

Am mai adăugat și că cei de la Kremlin se amestecau în treburile țării și între alegeri, acela fiind momentul când lumea este dezinformată și oamenilor le e greu să se hotărască în ceea ce privește candidatul pe care ar trebui să-l voteze, precum și care sunt politicile care ar trebui alese. În Statele Unite, prin munca de cercetare desfășurată, profesoara Kathleen Hall Jamieson a constatat că trolii și atacurile cibernetice ale rușilor avuseseră un impact semnificativ asupra rezultatului alegerilor prezidențiale din 2016. Prin faptul că a reușit să polarizeze opinia publică și să răspândească mesaje care vizau segmente precise, campania din mediul virtual a influențat 80 000 de voturi din trei state, suficient încât să schimbe rezultatul alegerilor prezidențiale.

Pe rețelele de socializare, copiii erau expuși propagandei fără a li se comunica avertismente cu privire la conținutul accesat și era necesar să se pună capăt unor astfel de practici. La finalul audierii, congresmenul Jim Costa, reprezentant al unui district din statul California (D-CA), a comentat cu privire la sugestia de realizarea unor studii referitoare la influențele din afară, spunând că se poate apela la schimbările de ordin legislativ pentru a soluționa această problemă.

În săptămâna următoare, Procurorul special Robert Mueller a depus și el mărturie înaintea Congresului american. La rândul său, acesta a avertizat congresmenii cu privire la același fenomen asupra căruia le atrăsesem și eu atenția cu o săptămână înainte: „Încercările Rusiei de a se amesteca în

alegeri continuă chiar și în aceste momente când vorbim noi aici”, a spus Mueller.

După audierea mea, am primit multe reacții încurajatoare atât din Finlanda, cât și de peste hotare. Cu toate acestea, Junes Lokka a făcut un filmuleț de patru ore, pe care l-a încărcat pe YouTube, în care ne insulta pe mine, pe congresmeni și pe alți experți. Cei care au postat comentarii pe canalele lui Lokka au susținut că, atunci când am vorbit în Congres, eram sub influența amfetaminei.

Eram mândră de faptul că expertiza finlandezilor și investigația referitoare la troli realizată prin externalizare, desfășurată în cooperare cu numeroși compatrioți de-ai mei, generaseră avantaje, ajungând tocmai înaintea Congresului Statelor Unite.

În iulie 2020, încă nu aveam copilul la care visasem cu șase ani în urmă, când au început infracțiunile.

Cu toate acestea, am fost onorată să îi cunosc pe ceilalți, pe care i-am prezentat în această carte și să relatez poveștile lor, care ne inspiră pe noi toți. Vorbesc aici de cei care se sacrifică în numele drepturilor omului și al libertății. Aceștia îmi deveniseră ca o familie și simțeam că am făcut tot ceea ce mi-a stat în putință.

Table of Contents